

The background of the entire page is a dark grey aerial photograph of the town of Jimbolia. A light grey grid is overlaid on the map, with a vertical line running down the right side. The text is printed in white on this background.

JIMBOLIA

PLAN DE ACȚIUNE PENTRU PATRIMONIUL CONSTRUIT

ELABORATOR
Poli-linia

FINANȚATOR
ADR Vest

Universitatea Politehnica Timișoara
Centrul de Cercetare în Urbanism
și Arhitectură

MODULUL I. Analiza istorică a localității

1.1 Documentare la fața locului

- 1.1.1 Obiectivele din Lista Monumentelor Istorice - cartare și fotografiere
- 1.1.2 Obiectivele cu valoare urbanistic-patrimonială, pregnante pentru peisajul urban - cartare și fotografiere
- 1.1.3 Obiectivele pregnante din punct de vedere al structurii spațiale - cartare și fotografiere
- 1.1.4 Cadrele caracteristice: poziționarea în peisaj și silueta urbană - cartare și fotografiere
- 1.1.5 Spațiile stradale importante pentru peisajul urban - cartare și fotografiere
- 1.1.6 Spații verzi / libere și ape cu importanță istorică - cartare și fotografiere

1.2 Cercetare arhivistică și bibliografică

- 1.2.1 Hărți și imagini / fotografii istorice (în cooperare cu experți locali)
- 1.2.2 Identificarea și analizarea bibliografiei referitoare la istoria locală

1.3 Prelucrarea conținutului

- 1.3.1 Cadrul natural și amplasament
 - 1.3.1.1 Poziționarea topografică a localității; scurtă analiză a corelațiilor dintre poziționare și dezvoltarea sa istorică
 - 1.3.1.2 Căi de comunicare istorice
 - 1.3.1.3 Materiale și tehnici de construcție istorice, specifice locului
- 1.3.2 Istoria localității
 - 1.3.2.1 Prima menționare; etimologia și istoria denumirilor localității

- 1.3.2.2 Vedere de ansamblu asupra situației arheologice
- 1.3.2.3 Istoria dezvoltării localității
- 1.3.2.4 Apartenența teritorială în decursul timpului; relația cu nobilimea
- 1.3.2.5 Evenimentele istorice cu impact asupra peisajului urban
- 1.3.2.6 Evoluția numărului de clădiri și de locuitori
- 1.3.3 Structura istorică a localității
 - 1.3.3.1 Identificarea și analiza structurii istorice spațiale
 - 1.3.3.2 Identificarea și analiza structurii istorice socio-economice
 - 1.3.3.3 Indicii asupra funcțiunilor istorice, respectiv asupra clădirilor istorice cu funcțiuni deosebite
- 1.3.4 Spații și construcții din zona istorică a orașului în prezent
 - 1.3.4.1 Aspectul localității în cadrul peisajului
 - 1.3.4.2 Descrierea străzilor și spațiilor urbane pe baza imaginilor / fotografiilor istorice
 - 1.3.4.3 Descrierea și evaluarea spațiilor verzi, ale limitelor localității și ale potecilor din punct de vedere patrimonial
 - 1.3.4.4 Descrierea și evaluarea obiectelor trecute în Lista Monumentelor Istorice, precum și a celor propuse spre includere
 - 1.3.4.5 Descrierea și evaluarea substanței istorice construite ce merită conservată
 - 1.3.4.6 Identificarea și descrierea tipologiilor specifice pentru formele de locuire și folosință rurală / agrară; exemple reprezentative
 - 1.3.4.7 Evaluarea finală a legăturilor dintre evoluția localității și a structurii sale istorice cu structura spațială și fondul construit existent astăzi

1.4 Cartografie

- 1.4.1 Planul cadastral actual al așezării și împrejurimilor
- 1.4.2 Planul orașului extras din OSM
- 1.4.3 Fotografie aeriană ortogonală

- 1.4.4 Fotografie aeriană oblică
- 1.4.5 Hărți succesive privind procesul de colonizare
 - 1.4.5.1 Planul inițial de colonizare
 - 1.4.5.2 Decupaj - Ridicare Topografică Iosefină
 - 1.4.5.3 Harta Jimboliei din 1805
 - 1.4.5.4 Decupaj - Ridicare Topografică Franciscană
 - 1.4.5.5 Decupaj - Ridicare Topografică Francisco-Iosefină
 - 1.4.5.6 Harta Jimboliei la finalul sec. XIX
 - 1.4.5.7 Harta Jimboliei în Perioada Interbelică
 - 1.4.5.8 Harta Jimboliei în perioada administrației comuniste
 - 1.4.5.9 Harta cadastrală din 1898
- 1.4.6 Cartarea clădirilor cu funcțiuni deosebite (pe hartă istorică)
- 1.4.7 Topografie socială (pe hartă istorică, după posesiuni)
- 1.4.8 Evoluția zonelor construite din sec. XVIII și până în prezent; suprapunerea hărților istorice cu planul actual
- 1.4.9 Harta valorilor de patrimoniu (a punctelor tari)

1.5 Documentare fotografică

- 1.5.1 Catalogul obiectivelor din harta valorilor de patrimoniu
- 1.5.2 Fotografii obiectivelor din harta valorilor de patrimoniu (suport digital)

1.6 Informarea și participarea publicului

- 1.6.1 Consultarea și implicarea actorilor locali

MODULUL II. Planul de Acțiune pentru Patrimoniu

2.1 Identificarea nevoilor de acționare

- 2.1.1 Analiza punctelor slabe
- 2.1.2 Sinteza punctelor slabe
- 2.1.3 Evaluarea instrumentelor formale și informale existente pentru protejarea / conservarea valorilor de patrimoniu

2.2 Obiective și măsuri

- 2.2.1 Prezentarea a câte unui model (studii de caz din localitate) pentru conservarea și (re)funcționalizarea tipologiilor specifice (schițe la scară 1:100)
- 2.2.2 Direcții generale și obiective definite cu privire la protejarea și conservarea valorilor de patrimoniu
- 2.2.3 Plan de măsuri propuse
- 2.2.4. Elaborarea unei strategii rezultând din direcțiile generale, planul de măsuri și evaluarea instrumentelor de protecție, cu consultarea administrației

2.3 Coordonare și participare

- 2.3.1 Implicarea actorilor locali, a politicului și a administrației în analiză
- 2.3.2 Capacitarea populației de a contribui
- 2.3.3 Consultarea populației, a proprietarilor și a utilizatorilor cu privire la problemele și doleanțele acestora
- 2.3.4 Prezentare și discuție finală a rezultatelor din modulul 2

I N T R O D U C E R E

Documentul de față reprezintă Strategia de dezvoltare locală prin patrimoniu pentru Jimbolia, întocmită în intervalul septembrie 2022 - mai 2023 după modelul bavarez al KDK (Kommunales Denkmalkonzept Bayern). Materialul este compus din două module (Modulul 1 - Analiză istorică a localității Jimbolia și Modulul 2 - Strategie pentru patrimoniu), fiind întocmite la solicitarea Autorității contractante Agenția pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest de către contractantul Poli-linia SRL și partenerul Universitatea Politehnica Timișoara prin Centrul de Cercetare în Urbanism și Arhitectură.

Documentul construiește pe experiența dobândită ca urmare a participării reprezentanților Facultății de Arhitectură și Urbanism din Timișoara la workshopurile organizate de Agenția pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest și Bayerisches Landesamt für Denkmalpflege (BlfD, Institutul Bavarez al Patrimoniului):

- Workshop-ul nr. 1 "Strategii de dezvoltare locală prin patrimoniu", desfășurat între 9-11 iunie 2021 la Timișoara și Jimbolia
- Evenimentul "Strategie de Dezvoltare Locală prin Patrimoniu" desfășurat online în 15 septembrie 2021
- Workshop-ul nr. 2 "Strategii de dezvoltare locală prin patrimoniu", desfășurat între 8-12 noiembrie 2021 la Schüttau, Rügheim/Hofheim in Unterfranken (Germania)

Mulțumim pe această cale pentru introducerea și îndrumarea reprezentanților BlfD: Dr. Thomas Gunzelmann, Prof. Dr. Judith Sandmeier și Dr. Marc Miltz.

De asemenea, documentul construiește pe experiența Universității Politehnica Timișoara

- Facultatea de Arhitectură și Urbanism, în conducerea parteneriatului Erasmus+ K203, "Triplex confinium: O abordare a lacunelor și neconcordanțelor vizibile în domeniul învățământului superior de arhitectură și urbanism prin explorarea discontinuităților vizibile de-a lungul frontierelor naționale dintre România, Ungaria și Serbia". Atât în acest proiect, cât și în elaborarea Strategiei de dezvoltare locală prin patrimoniu a Orașului Jimbolia, comunitatea locală a fost alături de proces și l-a susținut în toate etapele sale cu dedicare, profesionalism și responsabilitate, remarcându-se în acest sens Sergiu Petru Dema și Cristina Dema.

Au făcut parte din echipa de proiect următorii (în ordine alfabetică):

- cadre didactice ale Universității Politehnica Timișoara, Facultatea de Arhitectură și Urbanism: as. dr. arh. Ștefana Bădescu, ș.l. dr. arh. Maja Bâldea, ș.l. dr. arh. Diana Belci, conf. dr. arh. Cristian Blidariu, arh. Mihai Danciu, conf. dr. arh. Gabriela Domokos-Pășcu
- studenți ai Universității Politehnica Timișoara, Facultatea de Arhitectură și Urbanism: colectivul anului 2 2022-2023, cu evidențierea următorilor: stud. arh. Denisa Boț, stud. arh. Adrian Groza, stud. arh. Laura Manole, stud. arh. Andreea Nistor, stud. arh. Sebastian Sgaroiu, stud. arh. Anastasia Stolarencu, stud. arh. Georgea Ștefan, stud. arh. Alexandra Tuleu, stud. arh. Agnes Ungur, stud. arh. Elena Vremi
- consultant din partea ADR Vest: M. cons. patrim. Marius Moldovan
- colaborator din partea comunității locale: Sergiu Petru Dema

MODUL I

Analiză istorică a localității

DOCUMENTARE LA FAȚA LOCULUI

1.1

1. OBIECTIVELE DIN LISTA MONUMENTELOR ISTORICE

Un monument istoric reprezintă o construcție sau o sculptură de mari dimensiuni, cu o valoare patrimonială ridicată sau având ca scop reprezentarea unei personalități marcante / a unui eveniment important. În contextul nostru (orașul Jimbolia), regăsim 4 astfel de monumente istorice (două clădiri și două sculpturi).

Primul monument istoric este Conacul Csekonics (cod LMI TM-II-m-B-06243), aflat pe strada Tudor Vladimirescu nr. 81. Palatul Csekonics reprezintă un monument de clasă B, cu valoare locală. Palatul a aparținut colonelului Iosif Csekonics, fiind reședința de iarnă a familiei Csekonics. A fost realizată în forma literei „U”, dar a suferit o amplă demolare în jurul anilor 1907, în momentul de față având forma literei „L”. În anul 1935, conacul a fost cumpărat de către administrația comunei Jimbolia, care a început o amplă renovare. Din anul 1937, aici funcționează Primăria Jimboliei.

Cel de-al doilea monument istoric al orașului este Casa Șvăbească (cod LMI TM-II-m-B-06242), aflat pe strada Dr. Karl Diel nr. 4. Casa șvăbească reprezintă un monument de clasă B, cu valoare locală. Comunitatea de șvabi și-a lăsat amprenta asupra arhitecturii din Jimbolia, această locuință tradițională constituind un simbol pentru moștenirea șvăbească din localitate.

Al treilea monument istoric al orașului este Statuia Sfântului Florian (cod LMI TM-III-m-A-06315), aflată pe strada Republicii. Statuia Sfântului Florian reprezintă un monument de clasă A, cu valoare națională. Aceasta a fost realizată în secolul al XIX-lea și îl reprezintă pe Sfântul Florian în haine de soldat roman, în timp ce toarnă apă peste o clădire în flăcări. Statuia este așezată pe un soclu de 1,75 metri înălțime, la intersecția dintre străzile Republicii și Tudor Vladimirescu.

Ultimul monument istoric al orașului este Statuia Doctorului Diel (cod LMI TM-III-m-B-06316), aflată pe strada Tudor Vladimirescu nr. 81. Statuia Doctorului Diel reprezintă un monument de clasă B, cu valoare locală. Aceasta a fost realizată în anii 1940 și îl reprezintă pe medicul Karl Diel, o personalitate simbolică pentru spațiul jimbolian. Statuia este amplasată în piața centrală a orașului, față în față cu Biserica Catolică.



Statuia Doctorului Diel, str. Vladimirescu Tudor 81, în parc 1935
fotografie: FAUT Timișoara



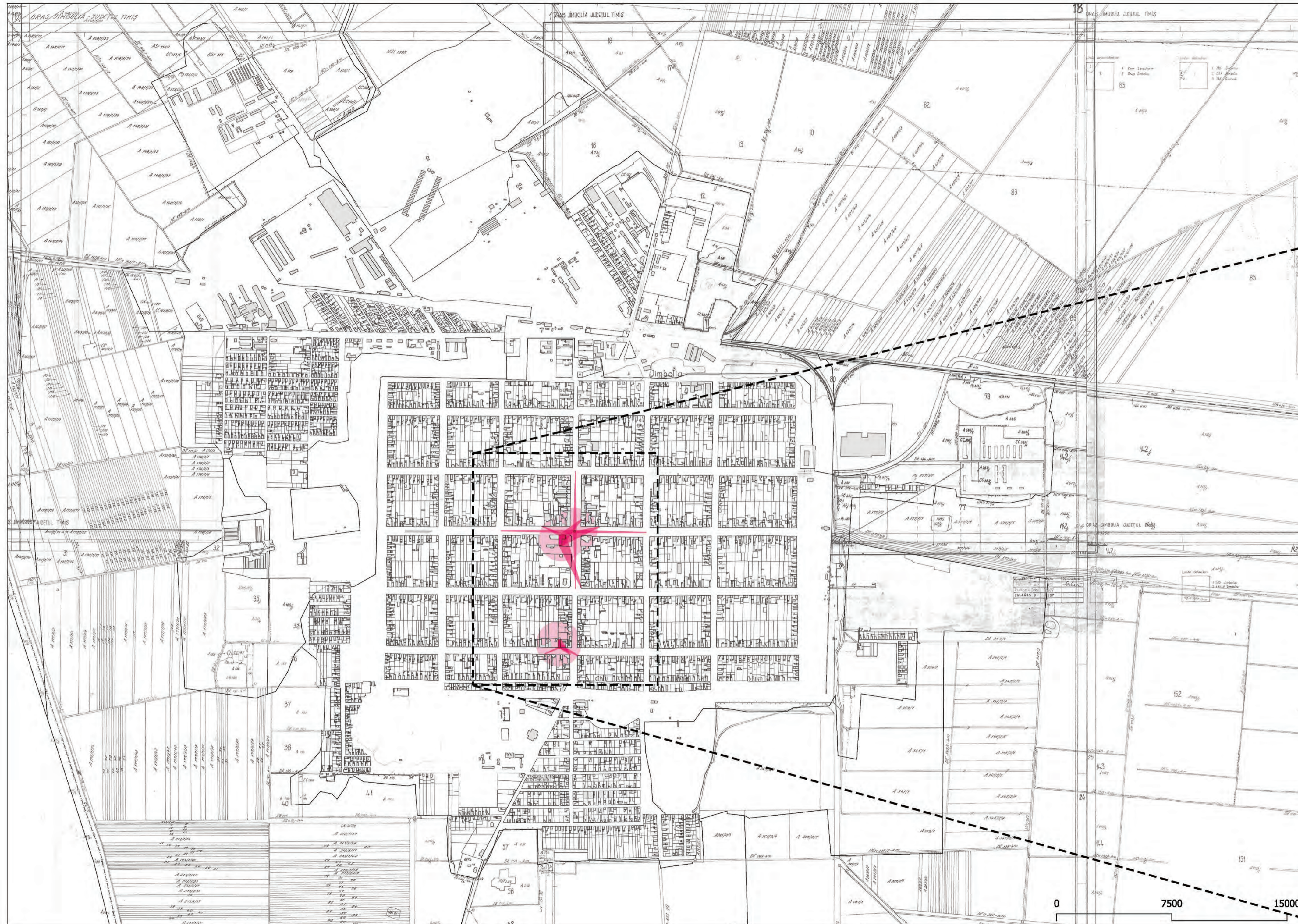
Casă șvăbească, str. Diel 4, sec. XIX
fotografie: FAUT Timișoara



Statuia "Sf. Florian", str. Republicii f.n., sec. XIX
fotografie: FAUT Timișoara



Conacul Csekonics, str. Vladimirescu, sec. XVIII
fotografie: FAUT Timișoara



Monumente istorice

Legendă

- monument istoric
- raza de acoperire

Pe lângă raza de acoperire de 100 m (zona de protecție stabilită conform Legii, în lipsa unor documentații urbanistice care să stabilească un alt areal cu rol de protecție) sunt amplasate punctele limită de percepție a obiectivelor monument istoric. Astfel, se evidențiază Statuia Sfântului Florian, obiectiv vizibil la o distanță de până la 300 m, în axul străzilor principale perpendiculare: Republicii, respectiv Tudor Vladimirescu.

Detaliu zona monumentelor istorice



2. OBIECTIVE CU VALOARE URBANISTIC PATRIMONIALĂ, PREGNANTE PENTRU PEISAJUL URBAN

Obiectivele cu valoare urbanistic-patrimonială, a căror conservare este de dorit, sunt prin definiție acele clădiri care au substanța istorică, dar care nu ating calitatea de monument. Aceste clădiri sunt definitorii pentru imaginea de ansamblu a localității și, de regulă, au fost construite cu materiale și tehnici de construcție care sunt specifice regiunii.

În Jimbolia au fost identificate numeroase obiective cu valoare urbanistic-patrimonială. Aceste clădiri se fac remarcate prin silueta distinctivă, detaliile elaborate și materialele ce au fost folosite pentru realizarea lor.

Obiectivele cu valoare urbanistic-patrimonială din Jimbolia se pot împărți în trei categorii. Astfel, se remarcă în primul rând clădirile din zona centrală, cu rol comercial și administrativ. Majoritatea acestor clădiri se află pe strada Republicii, aceasta fiind un punct reper pentru oraș, mărginită de construcții cu o complexitate arhitecturală ridicată. Aceste clădiri se remarcă prin multitudinea de detalii prezente pe fațadă, ce sunt reprezentative pentru perioadele istorice în care au fost edificate. Cel mai des întâlnite detalii sunt cornișele elaborate, ancadramentele ce definesc golurile, coloanele aparente care subîmpart fațada, bosajele și solbancurile.

Pe de altă parte, remarcăm casele tradiționale - o parte din ele fiind tratate cu un rafinament aparte. Acestea nu sunt situate în zona centrală și prezintă, în mare parte, detaliile menționate mai sus. De amintit este faptul că multe dintre aceste clădiri prezintă o arhitectură specifică stilului Art Nouveau / Secession - chiar și casele locuite de agricultori sau meșteșugari, cu sau fără influențele altor stiluri arhitecturale.

A treia categorie de obiective cu valoare urbanistic-patrimonială o reprezintă clădirile care utilizează cărămida aparentă ca mijloc de expresie estetică. Fiind un material de construcție specific zonei, cărămida aparentă este deseori întâlnită atât pe fațadele clădirilor care au avut un rol important, cât și la nivelul caselor de locuit; se observă astfel cum detaliile arhitecturale specifice perioadelor istorice se împletesc cu un material de construcție specific zonei.

Numărul ridicat de clădiri cu valoare urbanistic-patrimonială identificate la nivelul orașului Jimbolia se datorează succesiunii accelerate de evenimente istorice care i-au marcat dezvoltarea începând cu secolul al XVIII-lea - și care au influențat nu numai dezvoltarea economică a orașului, ci și estetica acestuia. Astfel, Jimbolia se transformă, pe parcursul a mai puțin de 200 de ani, dintr-o așezare colonială într-un mic oraș industrial, concentrând edificii arhitecturale cu valoare ridicată - aspecte care nu se întâlnesc în mod uzual în orașe de dimensiunile similare. Sunt de asemenea de apreciat atenția la detalii și căutările estetice, care s-au răspândit din zona centrală până la periferie - și care, în ciuda stării avansate de degradare a multor clădiri valoroase din oraș, încă fac dovada unui trecut prosper.



Clădire reper, bd. Republicii - detaliu de fronton
fotografie: FAUT Timișoara



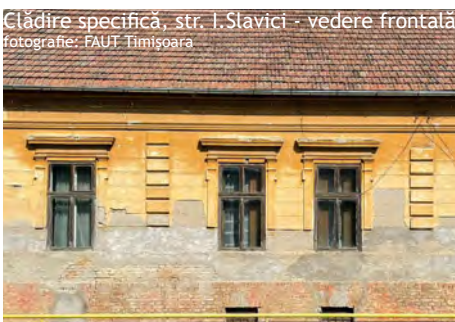
Clădire reper, bd. Republicii - detaliu de fronton
fotografie: FAUT Timișoara



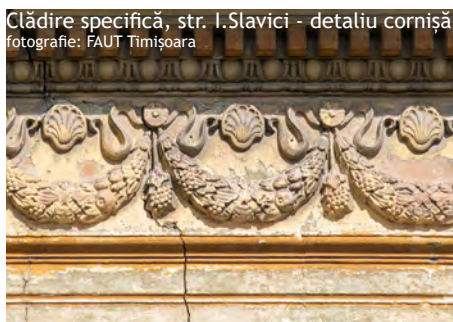
Clădire specifică, str. Peter Jung - vedere frontală
fotografie: FAUT Timișoara



Clădire reper, C. Mărășești, Futok - vedere frontală
fotografie: FAUT Timișoara



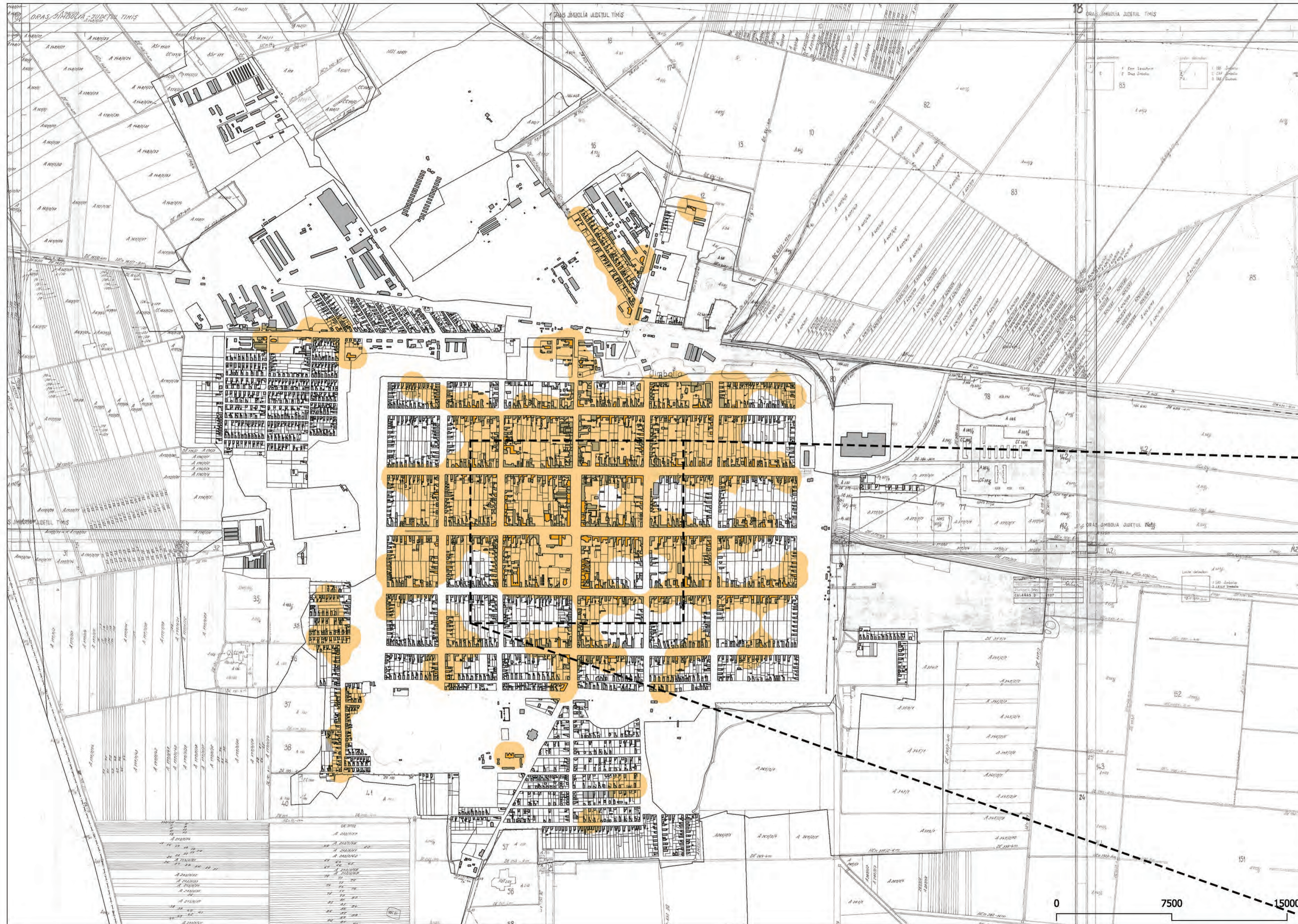
Clădire specifică, str. I. Slavici - vedere frontală
fotografie: FAUT Timișoara



Clădire specifică, str. I. Slavici - detaliu cornișă
fotografie: FAUT Timișoara



Clădire specifică, C. Timișorii - detaliu fațadă
fotografie: FAUT Timișoara



Obiective cu valoare urbanistic-patrimonială

Legendă

obiective cu valoare urbanistic-patrimonială

Obiectivele cu valoare urbanistic-patrimonială, a căror conservare este de dorit, sunt prin definiție acele clădiri care au substanța istorică, dar care nu ating calitatea de monument. Aceste clădiri sunt definitorii pentru imaginea de ansamblu a localității și, de regulă, au fost construite cu materiale și tehnici de construcție care sunt specifice regiunii.

Astfel, se remarcă în primul rând clădirile din zona centrală, cu rol comercial și administrativ. Majoritatea acestor clădiri se află pe strada Republicii, aceasta fiind un punct reper pentru oraș, mărginită de construcții cu o complexitate arhitecturală ridicată. Aceste clădiri se remarcă prin multitudinea de detalii prezente pe fațadă, ce sunt reprezentative pentru perioadele istorice în care au fost edificate. Cel mai des întâlnite detalii sunt cornișele elaborate, ancadramentele ce definesc golurile, coloanele aparente care subîmpart fațada, bosajele și solbancurile.

Detaliu zona centrală



3. OBIECTIVE PREGNANTE DIN PUNCT DE VEDERE AL STRUCTURII SPAȚIALE

Obiectivele pregnante din punct de vedere al structurii spațiale sunt acele clădiri și ansambluri construite care se integrează în context și sunt definitorii din punctul de vedere al tipologiei, al structurii și modului de ocupare a parcelelor, al proporțiilor clădirilor, al regimului de înălțime (la nivelul coamei și streșinii), dar și al esteticii generale a fațadei.

Primii coloniști ai Jimboliei își construiau casele din pământ bătut extras din gropi (kaule). Pe măsură ce localitatea se dezvoltă, metoda tradițională de construcție se modifică, pământul bătut fiind treptat înlocuit cu ceea ce cunoaștem astăzi ca fiind materialul tradițional de construcție - cărămida. Astfel, apar structurile construite pe care le înțelegem astăzi ca fiind pregnante din punct de vedere al structurii spațiale, ce sunt caracterizate prin următoarele elemente:

- Structura parcelelor: parcele dezvoltate pe lungime, aliniat la stradă și dispuse perpendicular pe aceasta, creând un front stradal continuu;
- Proporțiile clădirilor, conformarea și amplasarea acestora pe parcelă: clădiri aliniat la stradă și dispuse perpendicular pe limita de proprietate, orientate spre curte; întâlnim adesea și o logie, care dublează clădirea pe toată lungimea ei;
- Regimul de înălțime: locuințe cu regim de înălțime mic, dezvoltate pe orizontală (deseori P, rareori P+1 / P+2);
- Estetica fațadei: ansamblurile construite (realizate din cărămidă aparentă în multe cazuri), conțin un soclu masiv din piatră, delimitat fizic sau formal; de asemenea, se remarcă țesăturile diferite de cărămidă la marginile pereților și frontoanelor, dar și la ancadramentele gurilor, fie ele de ușă sau fereastră.

Dat fiind faptul că această metodă a stat la baza construcției primelor locuințe a coloniștilor, dar și, ulterior, a locuințelor noilor colonii muncitorești, distribuția acestor obiective pe cvartale este neuniformă, ele existând în toate cvartalele în număr destul de ridicat, neputând spune că se concentrează mai mult într-un anumit loc sau altul. Totuși, poate fi observat un număr mai mare de obiective pregnante din punct de vedere al structurii spațiale în zona de sud a Jimboliei, în cvartalele din proximitatea axului central. De asemenea, se remarcă prezența acestor obiective și în zona de nord a Jimboliei, în vechile cartiere muncitorești (în colonia Futok, spre exemplu).

Chiar dacă de-a lungul timpului apar noi metode constructive și materiale care au înlocuit metoda tradițională de construcție, ansamblurile care mai păstrează aceste calități rămân încă importante, fiind nu doar pregnante din punct de vedere al structurii spațiale, dar și prin identitatea pe care o dau locului.

Astfel, aceste obiective ar trebui să fie păstrate și luate ulterior ca exemplu pentru următoarele ansambluri construite, pentru a păstra dar și a contribui la întărirea identității Jimboliei.



Clădire specifică, str. Spre Nord - vedere frontală
fotografie: FAUT Timișoara



Clădire specifică, str. Ion Vidu - vedere frontală
fotografie: FAUT Timișoara



Clădire specifică, str. T. Vladimirescu - vedere frontală
fotografie: FAUT Timișoara



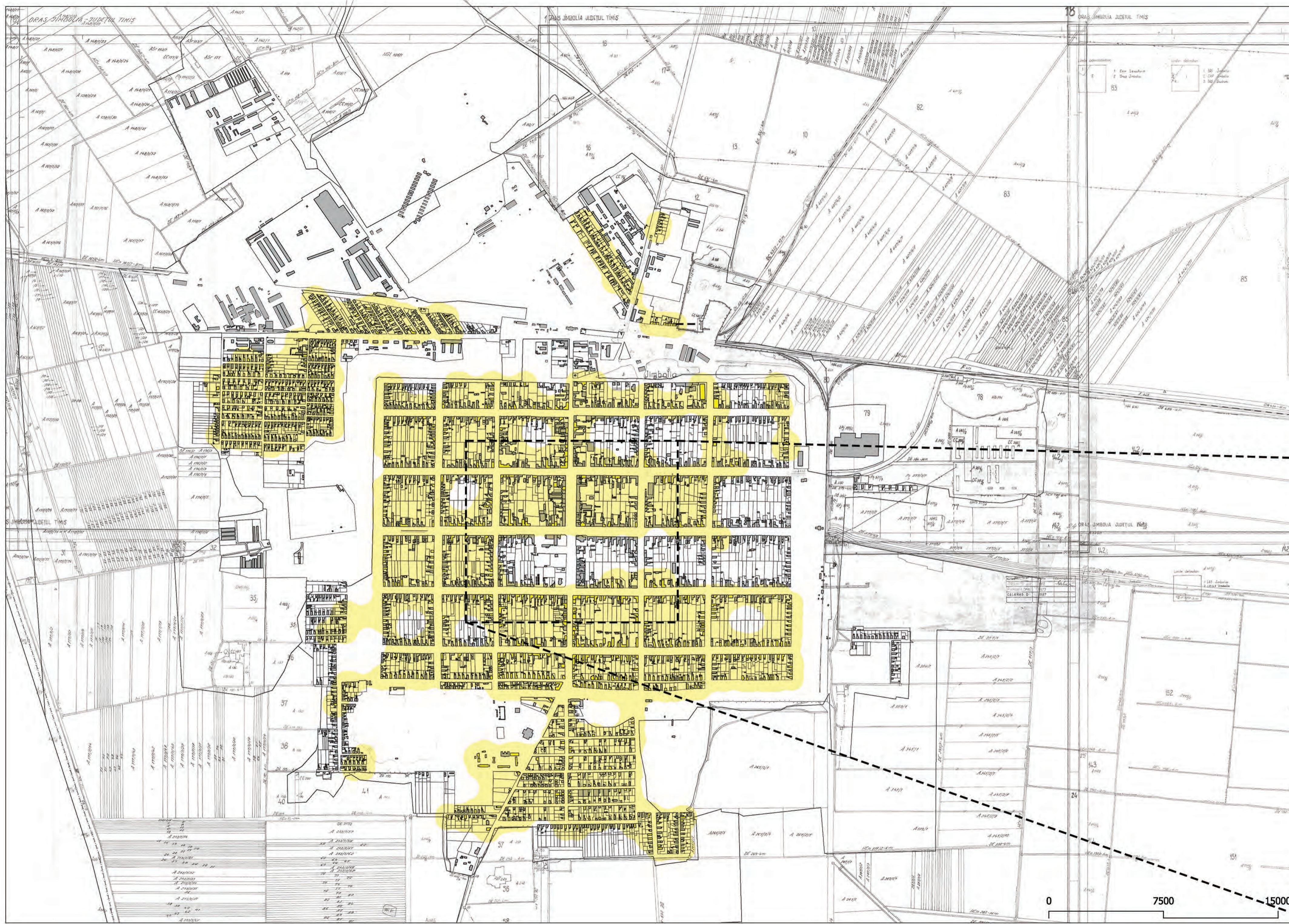
Clădire specifică, str. Spre Nord - vedere frontală
fotografie: FAUT Timișoara



Clădire specifică, str. Ion Vidu - vedere frontală
fotografie: FAUT Timișoara



Clădire specifică, str. Porumbeilor - vedere frontală
fotografie: FAUT Timișoara



Căldiri pregnante din punct de vedere al structurii spațiale



Legendă

clădiri pregnante din punct de vedere al structurii spațiale

Obiectivele pregnante din punct de vedere al structurii spațiale sunt acele clădiri și ansambluri construite care se integrează în context, din punctul de vedere al structurii parcelor, al proporțiilor clădirilor, al regimului de înălțime (la nivelul coamei și streșinii), dar și al esteticii generale a fațadei.

Distribuția acestor obiective pe cvartale este neuniformă, ele existând în toate cvartalele în număr destul de ridicat, neputând spune că se concentrează mai mult într-un anumit loc sau altul. Totuși, poate fi observat un număr mai mare de obiective pregnante din punct de vedere al structurii spațiale în zona de sud a Jimboliei, în cvartalele din proximitatea axului central. De asemenea, se remarcă prezența acestor obiective și în zona de nord a Jimboliei, în vechile cartiere muncitorești (în colonia Futok, spre exemplu).

Detaliu zona centrală



4. CADRELE CARACTERISTICE: POZIȚIONAREA ÎN PEISAJ ȘI SILUETA URBANĂ

Cadrelor caracteristice pentru poziționarea în peisaj reprezintă imaginile reprezentative ale unei așezări, așa cum este aceasta percepută dinspre direcțiile principale de apropiere. Aceste cadre suprapun deopotrivă elemente naturale (precum masive de vegetație, cursuri de apă sau forme majore de relief), cât și elemente antropice dominante (precum ansambluri urbane cu o siluetă distinctivă, repere arhitecturale sau elemente de infrastructură).

În ceea ce privește orașul Jimbolia, direcțiile principale de apropiere față de acesta cuprind:

- Accesul dinspre Comloș (DN59C - Calea Kikindei): accesul în Jimbolia dinspre Comloș se realizează în lungul drumului național DN59C (Calea Kikindei). Din această direcție, domină prezența Bisericii Catolice din oraș, a cărei turlă reprezintă capăt de perspectivă pentru calea de acces. De asemenea, se remarcă masivele de vegetație care delimitează perimetral Jimbolia - organizate aici în relație cu bălțile din zona de nord a orașului;
- Accesul dinspre Grabăț (DJ594 - Calea Moșilor): accesul în Jimbolia dinspre Grabăț se realizează în lungul drumului județean DJ594 (Calea Moșilor). Din această direcție, domină prezența Bisericii Catolice din oraș, a cărei turlă reprezintă capăt de perspectivă pentru calea de acces. De asemenea, se remarcă masivele de vegetație care delimitează perimetral Jimbolia;
- Accesul dinspre Serbia (DN59A - Strada Contele Csekonics): accesul în Jimbolia dinspre granița cu Serbia se realizează în lungul drumului național DN59A (Strada Contele Csekonics). Din această direcție, domină prezența Bisericii Catolice din oraș, a cărei turlă reprezintă capăt de perspectivă pentru calea de acces. De asemenea, se remarcă masivele de vegetație care delimitează perimetral Jimbolia, precum și amplasamentul Palatului Cseconiks;

- Accesul dinspre Timișoara (DN59A - Calea Timișoarei): accesul în Jimbolia dinspre Timișoara se realizează în lungul drumului național DN59A (Calea Timișoarei). Aceasta este singura direcție de apropiere de oraș care nu are ca și capăt de perspectivă turla Bisericii Catolice. De asemenea, se remarcă masivele de vegetație care delimitează perimetral Jimbolia;
- Accesul vechi dinspre Timișoara (Calea veche a Timișoarei - Str. Emanuil Gojdu): accesul vechi în Jimbolia dinspre Timișoara se realizează în lungul străzii Emanuil Gojdu. Din această direcție, domină prezența Bisericii Catolice din oraș, a cărei turlă reprezintă capăt de perspectivă pentru calea de acces. De asemenea, se remarcă prezența canalului perimetral care înconjoară Jimbolia, unind vechile caule (gropi de exploatare a argilei).

Se remarcă așadar două componente principale, cu rol dominant în definiția cadrelor caracteristice pentru poziționarea în peisaj a orașului Jimbolia: masivele de vegetație, formate în timp în lungul canalului perimetral care înconjoară orașul, respectiv turla Bisericii Catolice din oraș - capăt de perspectivă.



Jimbolia - intrarea dinspre Comloș
fotografie: FAUT Timișoara



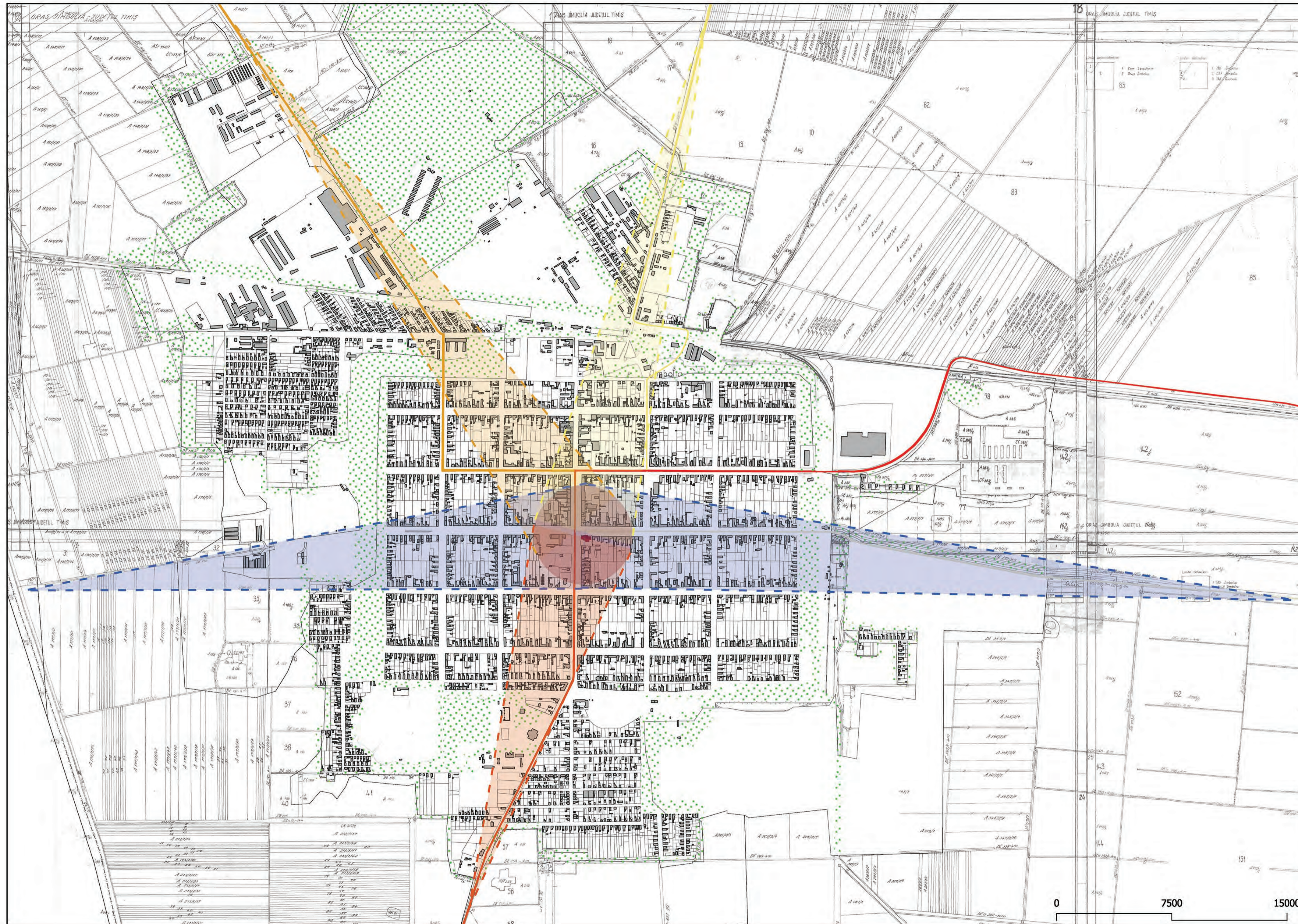
Jimbolia - intrarea dinspre Grabăț
fotografie: FAUT Timișoara



Jimbolia - intrarea dinspre Serbia
fotografie: FAUT Timișoara



Jimbolia - intrarea dinspre Timișoara
fotografie: FAUT Timișoara

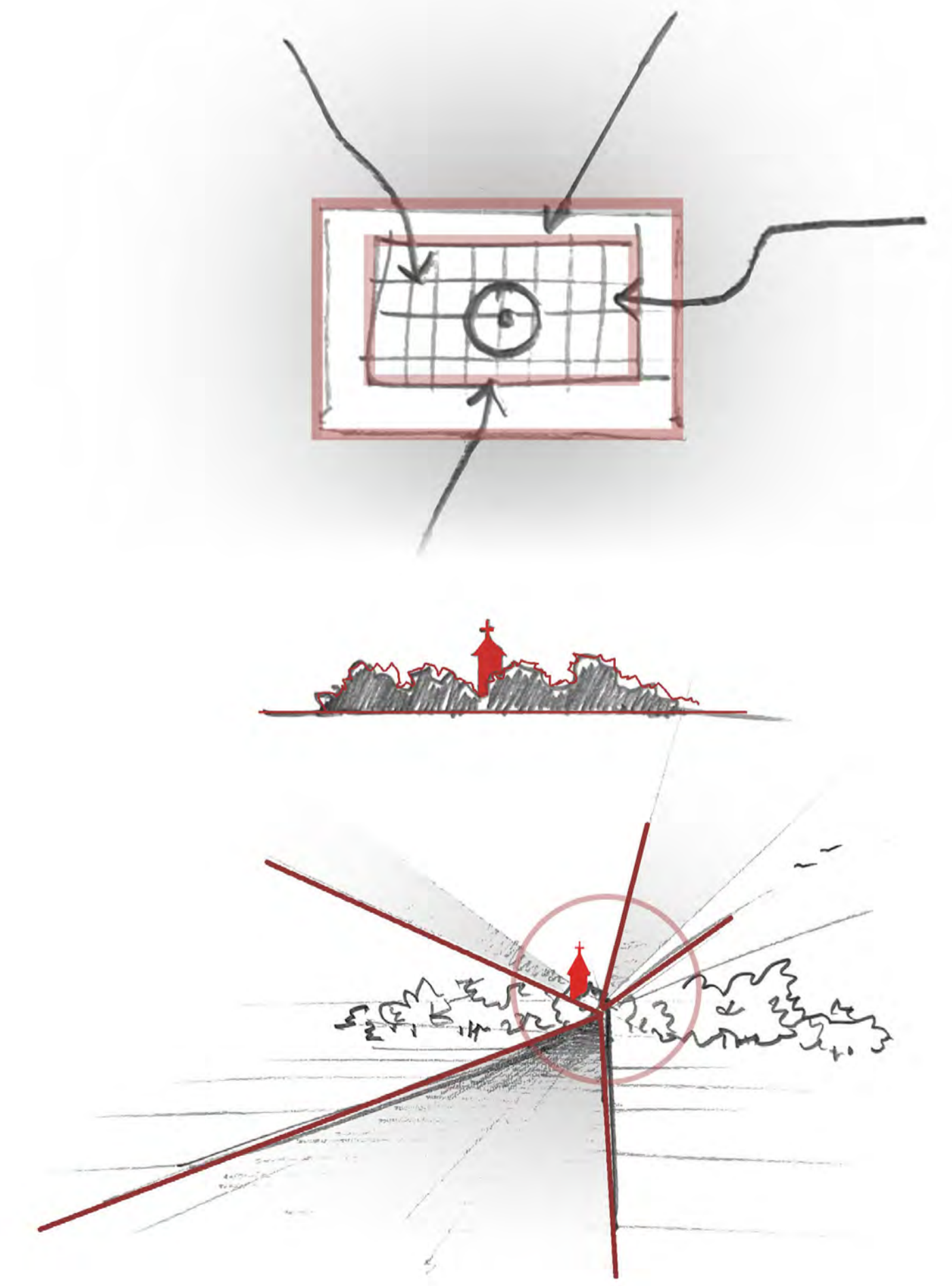


Cadrele caracteristice: poziționarea în peisaj și silueta urbană



Legendă:

- Calea Timișoarei
- Strada Contele Csekonic
- Calea Kikindei
- Calea Moșilor
- Calea veche a Timișoarei
- Biseria Sfântul Wandelin
- rază de acoperire
- spațiu verde la periferie



0 7500 15000

5. SPAȚIILE STRADALE IMPORTANTE PENTRU PEISAJUL URBAN

Spațiile stradale importante reprezintă spații publice, de concentrare a activităților economice și sociale, care au de obicei un caracter predominant mineral și concentrează cele mai importante clădiri ale așezării – atât din punct de vedere estetic, cât și din punct de vedere funcțional. În această categorie, intră de obicei străzile, piațetele și piețele publice – cu diferite grade de importanță.

În ceea ce privește orașul Jimbolia, spațiile stradale importante cuprind:

- Strada Republicii: axul principal al localității Jimbolia, ax cu importanță istorică, definit încă din perioada secolului al XVIII-lea, când conecta cimitirul (amplasat la nord, pe locul actualei gări) de zona de târg (amplasată la sud, pe locul actualei colonii). Pe sectorul cuprins între Calea Timișorii (la nord) și strada Lorena (la sud), strada Republicii prezintă un profil amplu, calea carosabilă fiind dublată pe ambele părți de câte o zonă verde consistentă, cu plantații de aliniament și alei pietonale. De asemenea, adiacent acest sector sunt amplasate cele mai importante edificii ale orașului (Primăria, Biserica Catolică), precum și piața centrală organizată în relație cu Primăria;
- Strada Tudor Vladimirescu: reprezintă vechea cale de acces dinspre Timișoara, pe direcția est-vest. Aceasta prezintă un profil caracteristic, calea carosabilă fiind dublată pe ambele părți de câte o zonă verde consistentă, cu plantații de aliniament și alei pietonale;
- Parcul și Piața centrală: ansamblul de spații urbane definit la intersecția străzilor Republicii (axul principal al localității, nord-sud) și Tudor Vladimirescu (vechea cale de acces dinspre Timișoara, est-vest) cuprinde:
 - o piațetă amenajată în relație cu Primăria Orașului Jimbolia (ce funcționează în incinta Palatului Csekonics, monument

istoric de clasă B) - care se continuă peste drum (strada Republicii) cu o piațetă de acces amenajată în relație cu Biserica Catolică;

- un parc urban amenajat în relație cu școala din ora și sala de sport;

- Calea Mărășești - între grădiniță și vechea fabrică: strada principală de legătură dintre oraș și Colonia Futok. La intersecția dintre această stradă și strada Vasile Lucaci este amplasată Biserica Catolică Sfântul Mihail din colonia Futok. Prin estetica aparte, determinată de utilizarea cărămizii locale în decorarea fațadelor, dar și a limitei de proprietate, biserica reprezintă un obiectiv emblematic pentru spațiul public din Jimbolia;
- Gara Jimbolia - și spațiul urban din fața acesteia: clădirea gării din Jimbolia este amplasată în capătul de nord al axului principal al localității (strada Republicii), la intersecția dintre acesta și Calea Mărășești. În fața clădirii se definește astfel o piață urbană.

Se remarcă așadar existența unor spații stradale de importanță primară (precum Parcul și Piața Centrală, str. Republicii - între Calea Timișoarei și str. Lorena sau zona Bisericii din Futok), respectiv spații stradale de importanță secundară.



Vedere în lungul străzii Tudor Vladimirescu - spre vest
fotografie: FAUT Timișoara



Vedere din Colonia Futok
fotografie: FAUT Timișoara



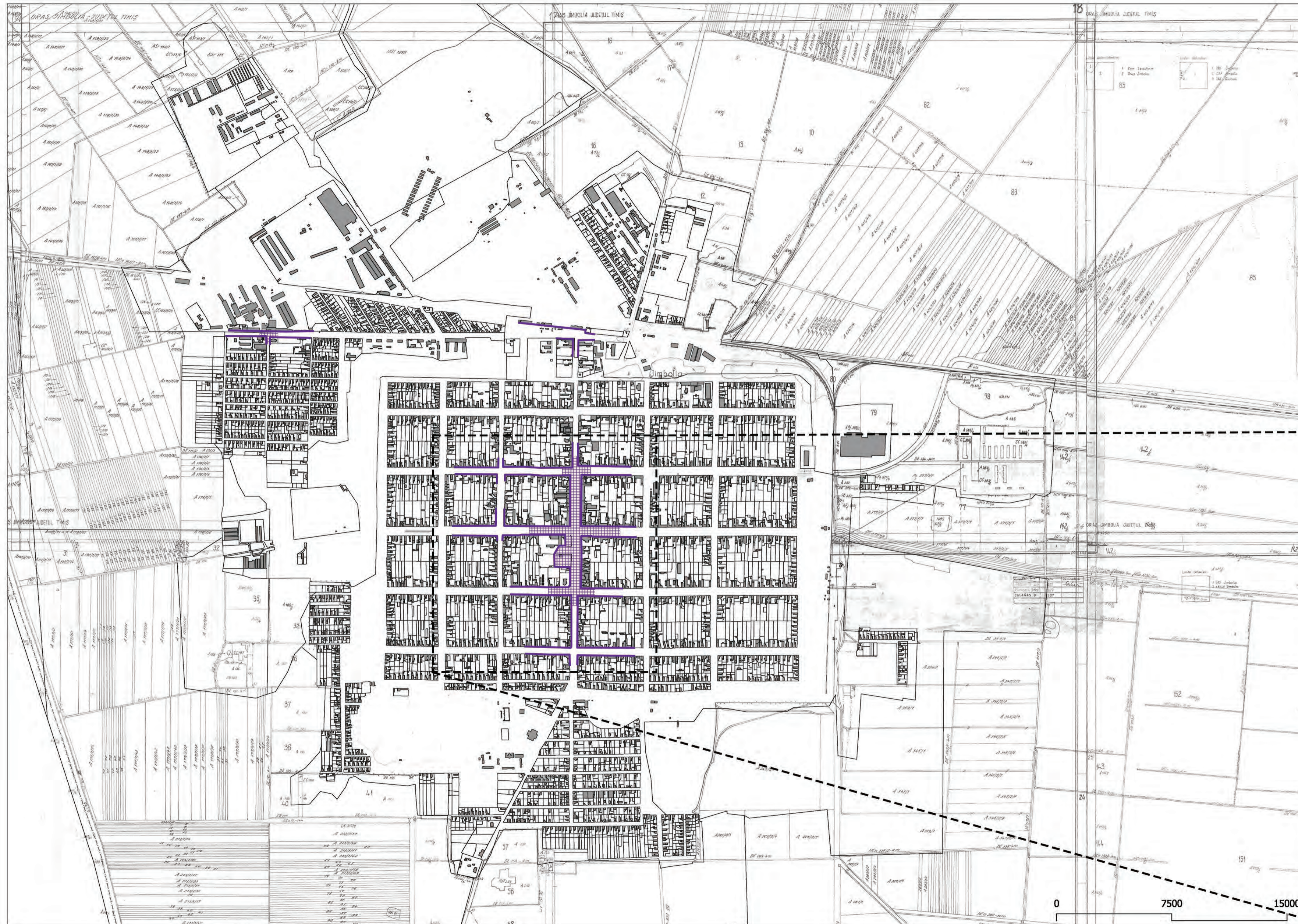
Vedere în lungul Bulevardului Republicii - spre nord
fotografie: FAUT Timișoara



Vedere spre Biserica Sf. Vendelin
fotografie: FAUT Timișoara





Vedere spre Biserica Sf. Mihail
fotografie: FAUT Timișoara



Spații stradale importante



Legendă

-  importanță primară
-  importanță secundară

Spațiile stradale importante reprezintă spații publice, de concentrare a activităților economice și sociale, care au de obicei un caracter predominant mineral și concentrează cele mai importante clădiri ale așezării - atât din punct de vedere estetic, cât și din punct de vedere funcțional. În această categorie, intră de obicei străzile, piațetele și piețele publice - cu diferite grade de importanță.

Detaliu zona centrală



6. SPAȚIILE VERZI/LIBERE ȘI APE CU IMPORTANȚĂ ISTORICĂ

Spațiile verzi reprezintă spații publice sau private, libere de construcții, care acomodează diferite tipuri de vegetație; acestea sunt spații importante, benefice pentru psihicul omului, dar și pentru mediul înconjurător.

Spațiile verzi din interiorul așezărilor cuprind spații verzi de aliniament (zone verzi situate de-a lungul străzilor ce constituie o zonă tampon între spațiul public și cel privat: plantații, garduri vii), spații verzi publice (parcuri, scuaruri, zone de agrement) și spații verzi private (grădinile private ale locuitorilor). Spațiile verzi din afara localității cuprind zone împădurite, masive de vegetație, spații verzi protejate și terenuri agricole.

Spațiile verzi-albastre fac referire la cursurile și acumulările de apă, canalele antropice (de irigații / de desecare) sau digurile de protecție. Toate acestea au un rol esențial, de-a lungul lor dezvoltându-se o rețea de spații verzi benefice pentru biodiversitate.

În ceea ce privește orașul Jimbolia, spațiile verzi au apărut concomitent cu dezvoltarea carteziană a așezării (rețea de tip grilă), încă din perioada primei colonizări. Astfel, terenul din jurul localității a fost utilizat ca teren agricol și pășune, parcelat astfel încât fiecare locuitor să poată beneficia de o anumită suprafață în care să își desfășoare activitatea. De asemenea, terenurile comunitare erau organizate ca o suprafață de tranziție între zona construită și terenurile agricole din proximitate, fiind gândite cu scopul de a acomoda dezvoltarea ulterioară a așezării.

În prezent, în interiorul orașului, zonele verzi de aliniament sunt vaste și se regăsesc de-a lungul străzilor principale și secundare. Spațiile verzi publice au o suprafață generoasă în structura urbană, ele fiind evidențiate prin parcuri, scuaruri și zone de agrement. Parcelele private ale locuitorilor sunt compuse din casa propriu-zisă și un spațiu verde privat consistent. În exteriorul orașului, putem observa masive de vegetație și terenuri agricole de dimensiuni semnificative, care determină silueta specifică a așezării.

În ceea ce privește hidrografia localității Jimbolia, aceasta primește configurația actuală în secolul al XVIII-lea, când au loc lucrări tehnico-edilitare de amploare, pentru a deseca fostele mlaștini și a sistematiza multiplele cursuri de apă din zonă. De asemenea, ca urmare a dezvoltării activităților industriale în domeniul producției ceramice (pe parcursul secolului al XIX-lea), limitele fizice ale Jimboliei sunt marcate prin prezența gropilor de lut (kaule). Treptat, acestea au fost transformate într-un sistem de drenaj foarte eficient, colectând apa de ploaie la capătul fiecărei străzi. Din păcate, de-a lungul timpului, multe dintre kaule au fost umplute. În sfârșit, în secolul XX, sub administrație comunistă, are loc sistematizarea rețelei de kaule și canale de desecare.



Jimbolia - spațiu verde-albastru perimetral
fotografie: FAUT Timișoara



Jimbolia - spațiu verde-albastru perimetral
fotografie: FAUT Timișoara



Jimbolia - spațiu verde de aliniament
fotografie: FAUT Timișoara



Jimbolia - canal perimetral
fotografie: FAUT Timișoara



Jimbolia - canal perimetral
fotografie: FAUT Timișoara



Spații verzi libere și ape cu importanță istorică



Legendă

- spațiu verde de aliniament
- spațiu verde la periferie

Spațiile verzi reprezintă spații publice sau private, libere de construcții, care acomodează diferite tipuri de vegetație; acestea sunt spații importante, benefice pentru psihicul omului, dar și pentru mediul înconjurător.

Spațiile verzi din Jimbolia au apărut concomitent cu dezvoltarea carteziană a așezării (rețea de tip grilă), încă din perioada primei colonizări. Astfel, terenul din jurul localității a fost utilizat ca teren agricol și pășune, parcat astfel încât fiecare locuitor să poată beneficia de o anumită suprafață în care să își desfășoare activitatea. De asemenea, terenurile comunitare erau organizate ca o suprafață de tranziție între zona construită și terenurile agricole din proximitate, fiind gândite cu scopul de a acomoda dezvoltarea ulterioară a așezării.

Detaliu zona verde periferică



CERCETARE ARHIVISTICĂ ȘI BIBLIOGRAFICĂ

1.2

1. HĂRȚI ȘI IMAGINI / FOTOGRAFII ISTORICE ÎN COLABORARE CU EXPERȚI LOCALI

Acest capitol ilustrează fotografic istoria bogată și devenirea orașului Jimbolia. El include fotografii din colecții personale și cărți poștale, cele mai vechi datând de la începutul secolului al XX-lea. Răsfoind acest parcurs fotografic putem urmări diferitele etape ale evoluției istorice a orașului, peisajul, îndeletnicirile locuitorilor, clădiri semnificative, unele dispărute sau modificate substanțial, dar și jimbolieni, membrii unei comunități de vază a Banatului de Câmpie, astăzi transformată substanțial atât etnic, cât și cultural.

Marea majoritate a fotografiilor provin din colecția lui Sergiu Dema, la acestea se adaugă colecțiile personale ale altor jimbolieni, dintre care unii, astăzi, locuiesc peste hotare.

Se cuvine a se aduce mulțumiri domnului Michael Vastag, fotograf jimbolian care în momentul de față deține o impresionantă colecție de fotografii ale locului, domnului Josef Koch, președintele de onoare al organizației Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, domnului Edgar Tüser, muzician și pasionat de fotografie, domnului Francisc Jung, care s-a străduit să adune imagini din colecții familiale, domnului Kaba Gábor, colecționar de artă și obiecte cu valoare locală, domnului Silviu Stoian, principal realizator al rubricii de știri săptămânale a Televiziunii Jimbolia și, nu în ultimul rând, domnului Theophil Soltesz, artist-fotograf fără efortul căruia prezentul localității nu ar fi fost documentat fotografic.

Unele imagini sunt extrase din cartea Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat sau din publicația Heimatblatt Hatzfeld, ambele coordonate de Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld. Hărțile și imaginile pot fi consultate la următorul link:

<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/18-8RGoatOwMbit4BPbTO7E9VFZ9Sk3C8>



LISTA FOTOGRAFIILOR ISTORICE

- 1-Acoperisuri_Michael_Vastag_Fotoclub82 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Imagine din centrul Jimboliei; Foto: Michael Vastag, FotoClub82; Colecția Oswald Zachari;
- 2-agricultura - 1929 - f Josef-Franz Engelmann - Heimatblatt 2005 = Titlu: Activități agricole; Foto: Josef-Franz Engelmann; An: 1929; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2005;
- 3-agricultura - 1930 - f Josef-Franz Engelmann - Heimatblatt 2005.jpg = Titlu: Activități agricole; Foto: Josef-Franz Engelmann; An: 1930; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2005;
- 4-agricultura - 1933 - f Josef-Franz Engelmann - Heimatblatt 2005.jpg = Titlu: Activități agricole; Foto: Josef-Franz Engelmann; An: 1933; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2005;
- 5-biserica - 1930 - interbelic - de la Sergiu Dema.jpeg = Titlu: Biserica Romano-Catolică „Sfântul Vendelin”; An: 1930; Colecția Sergiu Dema;
- 6-Bohn_act_1920_Jimbolia.tiff.tiff = Titlu: Factură a fabricii de produse ceramice „Bohn”; An: 1920; Colecția Sergiu Dema;
- 7-Bohn_act_1928_Kikinda_2.tiff = Titlu: Factură a fabricii de produse ceramice „Bohn”; An: 1928; Colecția Sergiu Dema;
- 8-capela - gara 1932 - f Josef-Franz Engelmann - Heimatblatt 2005.jpg = Titlu: Capela Greco-Catolică; Foto: Josef-Franz Engelmann; An: 1932; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2005;
- 9-Cartierul_Futok_Nicolae_Pozoevici_Fotoclub82.jpeg = Titlu: Cartierul muncitoresc; Foto: Nicolae Pozoevich, FotoClub82; Colecția Oswald Zachari;
- 10-casa - Holzschnitt von Gustav Mannheimer pag 569 - Heimatblatt 2006.jpg = Titlu: Curte interioară în Jimbolia; Gravură în lemn de Gustav Mannheimer; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2006;
- 11-casa de cultura - 1937 - f Josef-Franz Engelmann - Heimatblatt 2005 = Titlu: Bauernheim (actuala Casă de Cultură); Foto: Josef-Franz Engelmann; An: 1937; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2005;
- 12-casa Kohl - antebelic - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Magazinul lui Kohl din centrul Jimboliei; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;
- 13-Casa_de_Cultura_Michael_Vastag - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Casa de Cultură; Foto: Michael Vastag; Perioada socialistă; Colecția Oswald Zachari;
- 14-Casa_memoriala_Stefan_Jager_Michael_Vastag_Fotoclub82 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Muzeul Stefan Jäger; Foto: Michael Vastag; Perioada socialistă; Colecția Oswald Zachari;
- 15-castel csito - csekonics - antebelic - de la Gabor Kaba 2.jpg = Titlu: Turnul castelului Csító; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;
- 16-castel csito - csekonics - antebelic - de la Gabor Kaba 3.jpg = Titlu: Castelul Csító; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;
- 17-castel csito - csekonics - antebelic - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Castelul Csító; Perioada interbelică; Colecția Gábor Kaba;
- 18-castel Csito - f Josef-Franz Engelmann - Heimatblatt 2005.jpg = Titlu: Castelul Csító; Foto: Josef-Franz Engelmann; Perioada interbelică; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2005;
- 19-castel csito parc - csekonics - antebelic - de la Gabor Kaba 2.jpg = Titlu: Parcul castelului Csító; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;
- 20-castel csito parc - csekonics - antebelic - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Parcul castelului Csító; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;
- 21-centru Jimbolia - interbelic - Heimatblatt 2005.jpg = Titlu: Centrul Jimboliei; Perioada interbelică; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2005;
- 22-colonizare - drumul colonistilor - Heimatblatt 2002.jpg = Titlu: Drumul parcurs de coloniști odată cu venirea la Hatzfeld și Landestreu; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2002;
- 23-conacul csekonics - antebelic - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Conacul Csekonics; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;
- 24-conacul csekonics - interbelic - de la Gabor Kaba 2.jpg = Titlu: Conacul Csekonics; Perioada interbelică; Colecția Gábor Kaba;
- 25-conacul csekonics - interbelic - de la Gabor Kaba.jpg = Conacul Csekonics; Perioada interbelică; Colecția Gábor Kaba;
- 26-conacul Csekonics - Daniel Wersching in img - 1931 - f Josef-Franz Engelmann - gara - 1925- Heimatblatt 2005.jpg = Titlu: Balerinul Daniel Wersching în fața conacului Csekonics; Foto: Josef-Franz Engelmann; An: 1931; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2005;
- 27-conacul csekonics - interbelic - de la Sergiu Dema.jpeg = Titlu: Conacul Csekonics; Perioada interbelică; Colecția Sergiu Dema;
- 28-conacul Csekonics - Primaria_Eduard_Jankovits_Fotoclub82_2 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Conacul Csekonics; Foto: Eduard Jankovits, FotoClub82; Perioada socialistă; Colecția Oswald Zachari;
- 29-Cruce_Biserica_ortodoxa_Jimbolia_Zachari.jpeg = Titlu: Crucile de pe Biserica Ortodoxă „Buna Vestire” realizate de un atelier șvăbesc; Perioada interbelică; Colecția Oswald Zachari;
- 30-curte svabeasca - inundatie 1942 - casa Hans Kolbus - Heimatblatt 2004.jpg = Titlu: Curte șvăbească în timpul inundației din 1942; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2004;
- 31-curte svabeasca - inundatie 1942 - casa Hans Kolbus 2 - Heimatblatt 2004.jpg = Titlu: Curte șvăbească în timpul inundației din 1942; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2004;
- 32-emigrare - vasul Stuttgart - 1927 - de la Anton Kampf - Heimatblatt 2003.jpg = Titlu: Emigranți în Statele Unite ale Americii, 1927; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2003;
- 33-fabrica bohn - Cariera_Fabricii_Ceramica_Eduard_Jankovits_Fotoclub82 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Bager - utilaj folosit la exploatarea argilei; Foto: Eduard Jankovits; Perioada socialistă; Colecția Oswald Zachari;
- 34-fabrica bohn - mamut - socialism - de la Michael Vastag - 001.jpg = Titlu: Descoperirea unor oase de mamut la carierele de pământ de la Jimbolia; Foto: Eduard Jankovits; Perioada socialistă; Colecția familiei Gross;
- 35-fabrica bohn - mamut - socialism - de la Michael Vastag - 002.jpg = Titlu: Profesorul Karl Hans Gross; Foto: Eduard Jankovits; Perioada socialistă; Colecția familiei Gross;
- 36-fabrica bohn - mamut - socialism - de la Michael Vastag - 003.jpg = Titlu: Descoperirea unor oase de mamut la carierele de pământ de la Jimbolia; Foto: Eduard Jankovits; Perioada socialistă; Colecția familiei Gross;
- 37-fabrica bohn - mamut - socialism - de la Michael Vastag - 004.jpg = Titlu: Descoperirea unor oase de mamut la carierele de pământ de la Jimbolia; Foto: Eduard Jankov

its; Perioada socialistă; Colecția familiei Gross;

38-fabrica bohn - mamut - socialism - de la Michael Vastag - 005.jpg = Titlu: Descoperirea unor oase de mamut la carierele de pământ de la Jimbolia; Foto: Eduard Jankovits; Perioada socialistă; Colecția familiei Gross;

39-fabrica bohn - mamut - socialism - de la Michael Vastag - 006.jpg = Titlu: Descoperirea unor oase de mamut la carierele de pământ de la Jimbolia; Foto: Eduard Jankovits; Perioada socialistă; Colecția familiei Gross;

40-fabrica bohn - socialism - 001.jpeg = Titlu: Trenul de vagonete utilizat la transportul argilei; Perioada socialistă; Colecția Francisc Jung;

41-fabrica bohn - socialism - 003.jpeg = Titlu: Locomotivă utilizată la transportul argilei; Perioada socialistă; Colecția Francisc Jung;

42-fabrica bohn - socialism - 004.jpeg = Titlu: Muncitori ai fabricii Ceramica; Perioada socialistă; Colecția Francisc Jung;

43-fabrica bohn - socialism - 009.jpeg = Titlu: Transportul produselor ceramice utilizând tracțiune animală; Perioada socialistă; Colecția Francisc Jung;

44-fabrica bohn - socialism - 012.jpeg - Titlu: Muncitori ai fabricii Ceramica; Perioada socialistă; Colecția Francisc Jung;

45-fabrica bohn - socialism - 017.jpeg = Titlu: Locomotivă utilizată la transportul argilei; Perioada socialistă; Colecția Francisc Jung;

46-fabrica bohn - socialism - 026.jpeg = Titlu: Utilaj al fabricii Ceramica; Perioada socialistă; Colecția Francisc Jung;

47-fabrica Bohn 1974 - f Eduard Jankovits - Heimatblatt 2004.jpg = Titlu: Dărâmarea unui cuptor în 1974; Foto: Eduard Jankovits; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2004;

48-fabrica produse ceramice - antebelic - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Fabrică de produse ceramice; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;

49-Fasching_Carnaval_Jimbolia_de_la_fam_Zachari - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Fasching la Jimbolia; Perioada interbelică; Colecția Oswald Zachari;

50-gara - antebelic - de la Gabor Kaba 2.jpg = Titlu: Gara din Jimbolia; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;

51-gara - antebelic - de la Gabor Kaba 3.jpg = Titlu: Gara din Jimbolia; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;

52-gara - antebelic - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Gara din Jimbolia; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;

53-hotel Coroana Koppi - gara - 1925 - Heimatblatt 2005.jpg = Titlu: Hotel; Perioada interbelică; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2005;

54-hotel Dacia - Kolling - 1900 - de la Sergiu Dema.jpeg = Titlu: Hotel; An: 1900; Colecția Sergiu Dema;

55-Hotelul_Dacia_Eduard_Jankovits_Fotoclub82 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Hotelul Dacia; Foto: Eduard Jankovits; Perioada socialistă; Colecția Oswald Zachari;

56-jesuleum - antebelic - de la Gabor Kaba 2.jpg = Titlu: Jesuleum, 1902-1906; Colecția Gábor Kaba;

57-jesuleum - antebelic - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Jesuleum, după 1907; Colecția Gábor Kaba;

58-Jesuleum_liceu_1 - de la Oswald Zachari = Titlu: Jesuleum, după 1907; Colecția Oswald Zachari;

59-Jesuleum_liceu_2 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Jesuleum - curtea principală, după 1907; Colecția Oswald Zachari;

60-Jesuleum_liceu_3 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Jesuleum - școală, după 1907; Colecția Oswald Zachari;

61-Jesuleum_liceu_4 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Jesuleum - sală de clasă, după 1907; Colecția Oswald Zachari;

62-Jesuleum_liceu_5 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Jesuleum - grădiniță, după 1907; Colecția Oswald Zachari;

63-Jesuleum_liceu_6 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Jesuleum - casa scârilor, după 1907; Colecția Oswald Zachari;

64-Jesuleum_liceu_7 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Jesuleum - holul internatului, după 1907; Colecția Oswald Zachari;

65-Jesuleum_liceu_8 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Jesuleum - capela, după 1907; Colecția Oswald Zachari;

66-Jesuleum_liceu_9 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Jesuleum - direcțiune, după 1907; Colecția Oswald Zachari;

67-Jesuleum_liceu_10 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Jesuleum - scena, după 1907; Colecția Oswald Zachari;

68-Joahann Wagner Schreinerei1920.jpg = Titlu: Dulgheria lui Johann Wagner; An: 1920; Colecția Michael Vastag;

69-Johann Wagner Schreinerei 1919.jpg = Titlu: Dulgheria lui Johann Wagner; An: 1919; Colecția Michael Vastag;

70-Liceul_industrial_Michael_Vastag - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Liceul Industrial, fostul Jesuleum; Foto: Michael Vastag; Perioada socialistă; Colecția Oswald Zachari;

71-mestesug - Sengerheim_Cooperativa_Viitorul_in_preama_deschiderii_poate_1929 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Casa de cultură a meșteșugarilor „Sängerheim”; Perioada interbelică; Colecția Oswald Zachari;

72-Monumentul_celor_7_George_Liptai_Fotoclub82 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Monumentul celor 7 eroi antifasciști; Foto: George Liptai; Perioada socialistă; Colecția Oswald Zachari;

73-Orasul_vazut_de_sus_Eduard_Jankovits_Fotoclub82 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Orașul văzut de sus; Foto: Eduard Jankovits; Perioada socialistă; Colecția Oswald Zachari;

74-palat Muschong - Secventa_din_oras_Michael_Vastag_Fotoclub82 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Palatul Muschong, detaliu arhitectural; Foto: Michael Vastag; Perioada socialistă; Colecția Oswald Zachari;

75-Pannonia Mühle 1.jpg = Titlu: Moara Pannonia; Foto: Edgar Tüser; Perioada socialistă;

76-Pannonia Mühle 2.jpg = Titlu: Moara Pannonia; Foto: Edgar Tüser; Perioada socialistă;

77-Posta - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Angajați ai Poștei, Jimbolia, 1922; Colecția Oswald Zachari;

78-primaria veche - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Primăria în perioada iugoslavă; Colecția Gábor Kaba;

79-republicii - centru - 1964 - de la Sergiu Dema.jpeg = Titlu: Centrul orașului Jimbolia în 1964; Colecția Sergiu Dema;

80-republicii - centru - 1970 - de la Sergiu Dema.jpeg = Titlu: Centrul orașului Jimbolia în 1970; Colecția Sergiu Dema;

81-republicii - gara - 1964 - de la Sergiu Dema.jpeg = Titlu: Strada Republicii fotografiată de la gară în 1964; Colecția Sergiu Dema;

82-republicii - kohl - antebelic - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Magazin Kohl, pe actuala stradă a Republicii; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;

83-republicii - regenhold - antebelic - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Actuala stradă a Republicii, tronsonul dintre

casa Regenhold și biserica Sfântul Vendelin; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;
84-Rudolf Decker Hutfabrik.jpg = Titlu: Parte a fabricii de pălării Decker; Perioada interbelică; Colecția Michael Vastag;
85-Secventa_din_oras_George_Liptai_Fotoclub82 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Biserica Sfântul Vendelin; Foto: George Liptai; Colecția Oswald Zachari;
86-Sf_Florian_Fotoclun82 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Statuia Sfântului Florian; Foto: Michael Vastag; Perioada socialistă; Colecția Oswald Zachari;
87-statuie kossuth - gara - antebelic - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Statuia lui Kossuth Lajos din fața gării; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;
88-troita - Maroscher Straße - Heimatblatt 2003.jpg = Titlu: Troiță din Jimbolia; Sursă: Heimatblatt Hatzfeld 2003;
89-turn vechi pompieri - antebelic - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Turnul de antrenament al pompierilor și Moara Reformei; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;
90-turn_antrenament_pompieri_1911.tiff = Titlu: Turnul de antrenament al pompierilor și Moara Reformei; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
91-uzina electrica - biserică - antebelic - de la Gabor Kaba.jpg = Titlu: Uzina electrică, firma Ganz și biserica Sfântul Vendelin; Perioada antebelică; Colecția Gábor Kaba;
92-Vechi_si_nou_Frank_Spitz_Fotoclub82 - de la Oswald Zachari.jpeg = Titlu: Construirea blocurilor din zona gării; Foto: Franz Spitz; Perioada socialistă; Colecția Oswald Zachari;
93-vila Koch - moara Pannonia - poate interbelic - de la Annemarie Wetzler - Heimatblatt 2003.jpg = Titlu: Vila Koch; Perioada interbelică; Sursă: Annemarie Wetzler, Heimatblatt Hatzfeld 2003;
94-centru Jimbolia - antebelic - sergiu dema = Titlu: Centrul orașului Jimbolia; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
95-casa Regenhold - interbelic = Titlu: Casa Regenhold; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
96-actuala stradă Tudor Vladimirescu - perioada antebelica = Titlu: Actuala stradă Tudor Vladimirescu; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
97-Feroneria lui Konrad - perioada antebelica = Titlu: Feroneria lui Konrad; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
98-Actuala strada a Republicii vazuta din turnul bisericii Sfântul Vendelin - perioada antebelica = Titlu: Actuala stradă a Republicii văzută din turnul bisericii Sfântul Vendelin; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
99-aspecte ale primei rețele electrice a Jimboliei - perioada antebelica = Titlu: Aspecte ale primei rețele electrice a Jimboliei; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
100-casa Regenhold - perioada antebelica = Titlu: Casa Regenhold; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
101-palatul cu lalele - perioada antebelica = Titlu: Palatul cu lalele; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
102-casa de tip L - antebelic = Titlu: Casă de tip „L”; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
103-maria palais - antebelic = Titlu: Maria Palais; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
104-statuia sfântului florian - antebelic = Titlu: Statuia Sfântului Florian; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;

105-magazinul lui Ludwig Szinberger - antebelic = Titlu: Magazinul lui Ludwig Szinberger; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
106-palatul muschong - antebelic = Titlu: Palatul Muschong; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
107-palatul muschong - antebelic = Titlu: Palatul Muschong; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema;
108-piata saptamana in apropierea statuii Sfântului Florian - antebelic = Titlu: Piața săptămânală în apropierea statuii Sfântului Florian; Perioada antebelică; Colecția Sergiu Dema.

2. IDENTIFICAREA ȘI ANALIZAREA BIBLIOGRAFIEI



Acest capitol reprezintă o trecere în revistă a bibliografiei care a stat la baza elaborării acestui studiu. El include un tabel vast al arhivelor, cărților, revistelor și manuscriselor care au constituit ampla bază informativă, indicând subiectele atinse de la istorie generală, la industrie, meșteșugărie, transport, educație, cultură, relația cu nobilimea, la cadrul natural etc. În coloana cu observații, aceste lucruri sunt explicitate succint, în așa fel încât, cititorul să știe la ce tip de document să se aștepte.

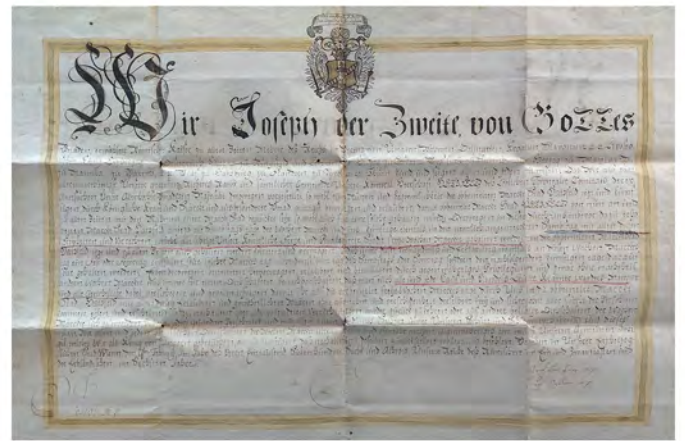
Tot în acest capitol, avem un tabel referitor la cercetarea arhivistică realizată pentru elaborarea acestui studiu. Tabelul reprezintă o trecere în revistă a arhivelor consultate, cu indicarea fondului, a numărului de inventar și anului documentelor incluse. Unele dintre aceste documente sunt inedite, altele sunt fundamentale pentru devenirea orașului Jimbolia cum ar fi: Diploma privilegială a împăratului Iosif al II-lea prin care se acordă dreptul de târg Jimboliei din 1786, Diploma Împăratului Francisc al II-lea prin care acordă privilegiul de târg Jimboliei din 1794, Actul de predare-primire încheiat între comisarul consiliului imperial Seidl Martin și colonelul Csekonits Johann cu ocazia vânzării la 1 mai 1800 de către Împăratul Francisc I al Austriei susnumitului colonel a moșiei Jimbolia, constând din târgul Jimbolia cu 3867 jugăre pământ, satul Csernya (Serbia) cu 10204 jugăre, precum și prediile Buzitova și Csöztelek, din 1800, Plângerea comunei Jimbolia înaintată Judecătoriei urbariale din Timișoara- corespondență privind procesul intentat moșierului Johann Csekonics referitor la 369 jugăre de pământ donate de împărat comunei și anexate abuziv în domeniul moșierului în anul 1800, document din 1860, Situații ale imobilelor între 1898-1912, Inventarul comunei Jimbolia după 1900, diverse acte administrative inclusiv autorizații de construcție din 1904, 1906, 1909, 1910, 1912, Date monografice privind biserica ortodoxă și școala din Jimbolia și preoții acesteia Gheorghe Cotoșman și Nicolae Cimpoeș, schița

iconostasului bisericii ortodoxe, documente care fac parte din impresionanta colecție a lui Gheorghe Cotoșman, inclusiv imagini din 1944 cu biserica ortodoxă și casa parohială.

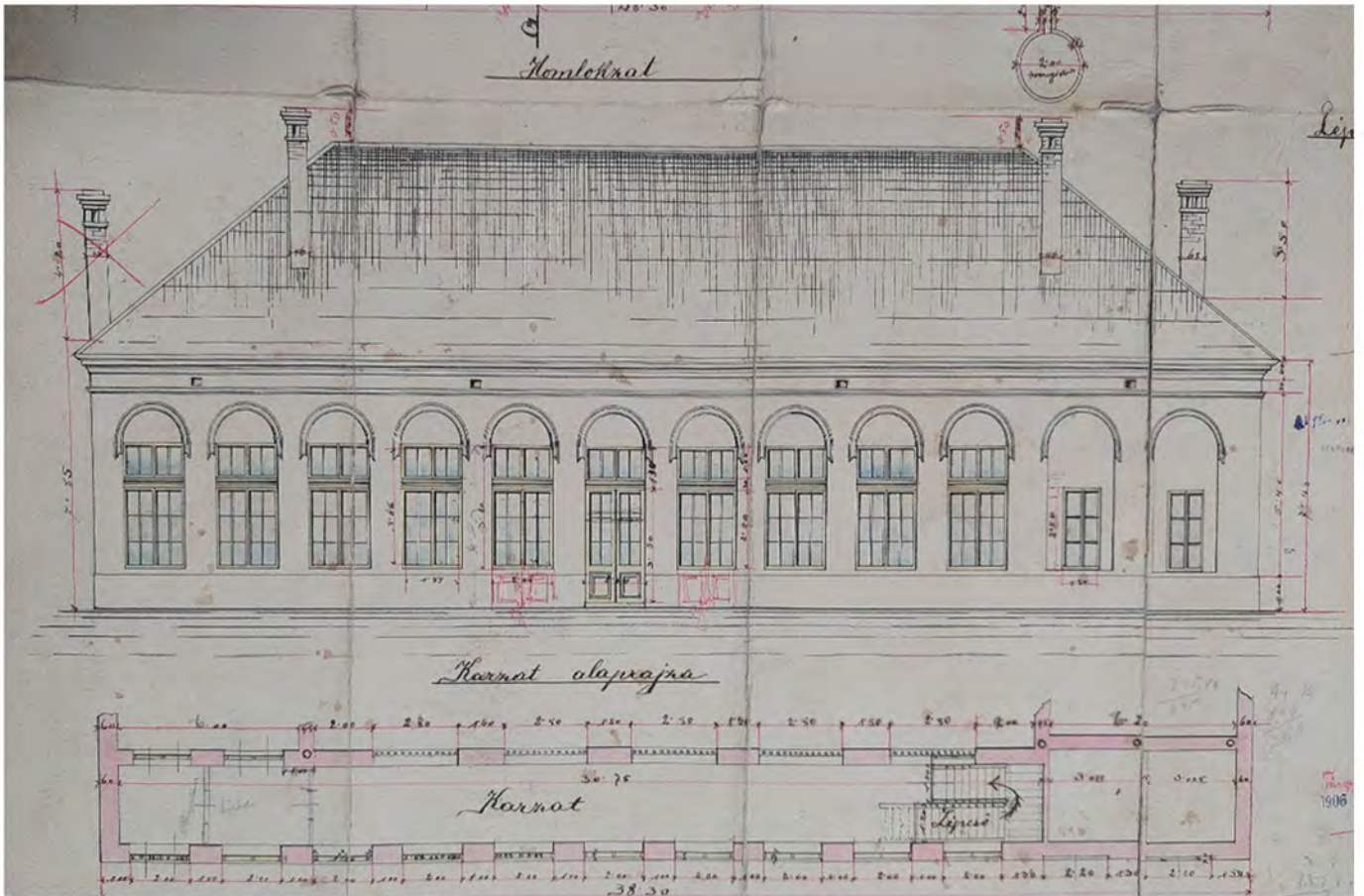
Pe de altă parte, pentru crearea unei bibliografii cât mai relevante s-au utilizat câteva surse importante. Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, organizația șvabilor jimbolieni plecați în Germania, a realizat în ultimii 30 de ani o colecție impresionantă, care reprezintă pilonul principal al cercetării istorice. Aportul pe care îl aduce această organizație constă în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, o lucrare de 1000 de pagini, care constituie o veritabilă enciclopedie locală, și în seria de reviste Heimatblatt Hatzfeld, ce în 2022 a ajuns la al 29-lea volum și însumează aproximativ 5000 de pagini referitoare la Jimbolia. Totodată, s-au folosit ziare vechi apărute în Jimbolia în urmă cu mai bine de 100 de ani, găsite în patrimoniul Muzeului Presei „Sever Bocu” sau în diferite colecții personale. De un real folos s-au arătat a fi mai multe baze de date digitale: Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Orașul Jimbolia, Digiteca Arcanum, JimboBlog, ANNO Historische Zeitungen und Zeitschriften, Der Bibliothek des Digitalen Forums Mittel- und Osteuropa, Biblioteca Digitală BCU Cluj, Newspapers.com, Hungaricana, Repertoriul Arheologic Național ș.a. Căutarea informațiilor s-ar fi dovedit a fi extrem de anevoioasă dacă nu am fi avut la dispoziție variante digitale aproape pentru fiecare dintre surse. Aceste izvoare istorice pot fi completate cu unele mai recente - baza de date a Televiziunii Locale Jimbolia sau publicația Jurnal de Jimbolia.

Referințele bibliografice pot fi consultate la următorul link:

https://docs.google.com/document/d/1Cnhsdhn7fRXxGY00RpOb7wxs7K2XmTMq/edit?usp=share_link&oid=114474113306918121520&rtmpof=true&sd=true



Diplome, notații și planșe istorice
Sursă: Arhivele Naționale



Casa Parohială din Jimbolia
Sursă: Arhivele Naționale



Biserica Ortodoxă din Jimbolia, fotografie istorică
Sursă: Arhivele Naționale

PRELUCRAREA CONȚINUTULUI

1.3

1. CADRUL NATURAL ȘI AMPLASAMENTUL

Poziționarea topografică a localității; scurtă analiză a corelațiilor dintre poziționare și dezvoltarea sa istorică

Din punct de vedere geografic, regiunea Banatului, ca parte din câmpia mai mare a Panoniei, este un studiu de caz aparte. Impactul a milioane de ani de eroziune și interacțiune cu apele aflate în retragere au stabilit caracteristicile geografice actuale ale acestei regiuni. Așadar, dacă în urmă cu 10 milioane de ani cota terenului actual se afla la peste 100 de metri sub nivelul Mării Panonice (o suprafață care se suprapune cu teritoriul de astăzi al Ungariei, României, Serbiei, Slovaciei, Austriei și Sloveniei). Cu aproximativ 1.000.000 de ani în urmă a început o accelerare a procesului de retragere a apei din cauza eroziunii și scurgerilor către alte bazine mari de apă, așadar către Marea Adriatică sau Marea Neagră, pentru ca în urmă cu 600.000 de ani, Marea Panonică să dispară și să rămână o serie de lacuri și râuri de dimensiuni considerabile.

Se impune, astfel, descrierea contextului natural. Elementele acestuia sunt specifice pentru peisajele de câmpie (Câmpia de Vest): peisaj de câmpii de divagare, pe alocuri cu crovuri și mlaștini, cu terenuri predominant arabile, în amestec cu pășuni secundare. Din punct de vedere geomorfic, poziția amplasamentului în câmpia Banatului, în zona de contact dintre Câmpia Timișului și Câmpia Mureșului (într-un areal care este, de fapt o cumpănă între cele două cursuri semnificative). Altitudinea aproximativă este de 80-85 m, cu o suprafață relativ plană care a determinat formarea în timp a unor cursuri meandrate de apă. Acestea devin, în mod natural, bazine de recepție a aluviunilor. Din punct de vedere geologic, zona este caracterizată prin depozite aluvionare cuaternare recente (hologen superior). Compoziția straturilor este specifică zonei de contact dintre Câmpia Timișului și Câmpia Mureșului, fiind alcătuite din intercalații de prafuri nisipoase și nisipuri argiloase, cu un strat superior fertil de tip cernozom. Din punct de vedere seismic, conform normativului P1001/06, amplasamentul se află în zona seismică D. Perioada de control $T_c=1.0$,

iar coeficientul seismic $K_s=0,16$. În general, apa subterană nu este interceptată în foraje executate până la aprox. 3,00 m. Nivelul apei subterane este fluctuant în timp, putând a fi apreciat pe baza altor studii de specialitate ca având un nivel mediu N_{med} între -3,50..-3,80 m față de cota terenului natural.

Revenind la impactul mediului înconjurător asupra așezărilor, cu aproape 7000 de ani în urmă primele urme de civilizație apar în bazinul hidrografic al Banatului. Etape istorice semnificative includ limes-ul roman din secolul I d.Hr (granița Imperiului Roman, așadar), construit alături de cursurile de apă considerate structuri naturale cu rol de apărare. Ulterior, în perioada medievală, localitățile din zonă se dezvoltă în relație cu permisiunile oferite de cursurile de apă și teritoriile neinundate dintre acestea. Printre acestea este și Chumbul, localitate atestată pe locul actual al Jimboliei în recensământul papal din 1332-1333. În secolul al XVII-lea, așezările otomane se dezvoltă în relație cu peisajul de câmpie, având o configurație organică și o morfologie influențată direct de cursurile meandrate de apă.

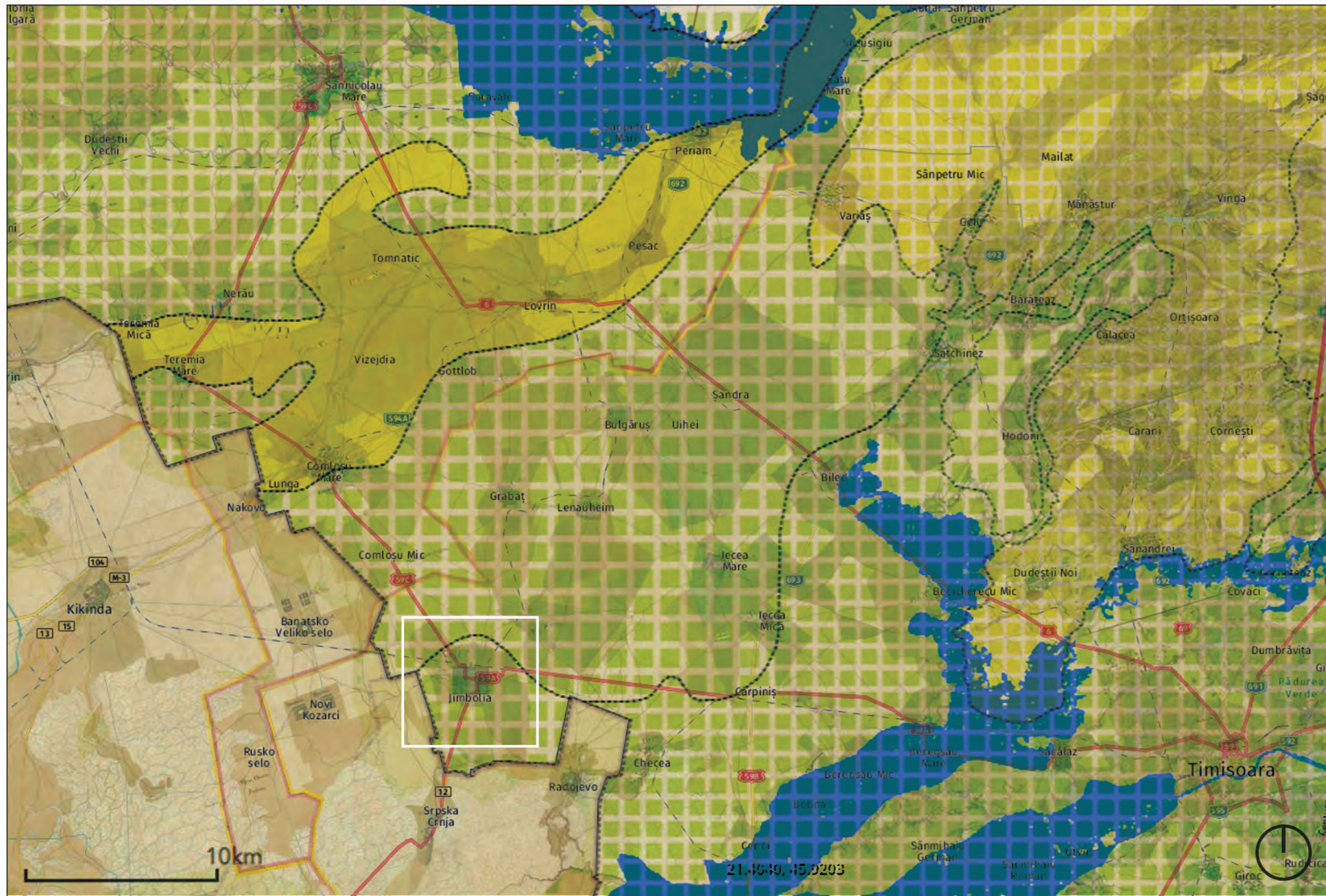
Odată cu sosirea Habsburgilor, proiectul de colonizare a presupus o modificare a întregului caracter geografic al zonei, sub influența unor principii moderne testate și verificate în alte circumstanțe de alte imperii. Fără a fi influențate de o anumită perioadă istorică și fără a ține cont neapărat de caracteristicile geografice specifice locului, aceste tipuri de așezări se disting clar de cele deja existente din punct de vedere morfologic sau al distribuției suprafețelor construite. Fiind întemeiate de conducători străini față de teritoriul ocupat, scopul acestora este de a profita de resursele locului și a asigura stabilitate prin afirmarea dominației noii conduceri.

Procesul de colonizare în Câmpia Banatului a presupus un demers considerabil de planificare,

cu precădere pentru condițiile din secolul al XVIII-lea. Pe lângă deplasarea maselor de oameni din ținuturi îndepărtate, un efort considerabil l-a constituit realizarea infrastructurilor de comunicație și a celor de control al cursurilor de apă, asigurând condiții propice de viațuire pentru o cât mai bună exploatare economică a unui teritoriu care anterior s-a dezvoltat organic. Vechile așezări au fost sistematizate după noile principii, ținând cont doar parțial de particularitățile topografice ale teritoriului. Noile așezări prestabilite au fost înființate acolo unde suprafața terenului permitea amplasarea grilei ortogonale, la intervale prestabilite și exploatând caracteristicile favorabile ale solului din zonă. Vegetația alcătuită din pajiști stepice a fost înlocuită în mare parte cu culturi agricole. Solurile fiind foarte fertile, parte din categoria cernoziomurilor, au favorizat agricultura intensivă și declanșarea revoluției industriale și agricole în Banatul imperial. Profitând de condiții favorabile de teren, cel puțin din perspectiva suprafețelor orizontale, satele erau construite dinainte, pe planșetă, înainte de a sosi coloniștii. Au fost respectate cele mai stricte reguli de eficiență pentru amenajarea suprafețelor urbane: străzi spațioase, teren agricol consistent în zona posterioară a gospodăriilor și profitând de terenul fertil. Pe lângă așezări, o "centură verde" de pășuni depărta terenurile agricole de arealul construit. Terenul agricol al fiecărui sat era și el parcelat în mod egal și atribuit fiecărei familii, profitând de suprafețele vaste orizontale care permiteau delimitări ortogonale exacte.







Proiectul economic imperial a alterat geografia pre-existentă pentru a o supune unor amenajări noi care să facă exploatarea cât mai eficientă. În fapt, inundațiile au fost și cele care au dus la dezvoltarea rapidă a industriilor de fabricare a cărămizilor din Jimbolia. Poziția acesteia, organizarea celor două localități într-o structură spațială unică, raportată cartezian la coordonatele geografice, ține cont de condițiile

existente la fața locului. Deși arealul nu se află în zona de imediată inundabilitate, nefiind în proximitatea unui curs important de apă, terenul relativ plat era predispus transformării periodice în mlaștină, fapt produs cu precădere în anotimpurile ploioase. La fel ca majoritatea așezărilor coloniale dezvoltate sub stăpânirea habsburgică în teritoriile nou cucerite, Jimbolia este de asemenea influențată de rețeaua stradală asemănătoare grilei, orientată cartezian. Din nou, un rezultat al permisivității geografiei locale.



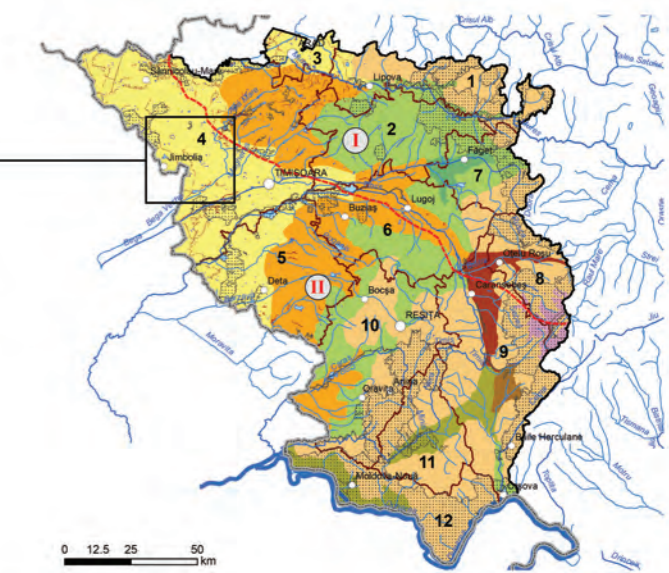
Poziționarea topografică a localității
Scurtă analiză a corelațiilor între poziționare și dezvoltarea sa istorică

Legendă

-  Holocen superior - pietriș, nisip, nisip argilos, noroi (nămol), aluviuni, loess resedimentat - eticheta qh2
-  Pleistocenul superior qp3 - pietriș, nisip, depozite glaciare, detritus, depozite loessoide - eticheta qp3
-  Pleistocenul superior - Holocenul inferior - depozite glaciare - eticheta qp33+qh1
-  Pleistocenul superior - pietriș, nisip, argilă roșie, depozite de proluvium - et. qp33
-  Holocen inferior - Pietriș, nisip, depozite loessoide - eticheta qh1
-  Suprafețe inundabile

Peisaj de Câmpie: peisaj de câmpii de divagare, pe alocuri cu crovuri și mlaștini, cu terenuri predominant arabile, în amestec cu pășuni secundare.
 Zona etnologică: 4. Zona Câmpia de Vest a Banatului

Sursa: Domokos-Paşcu, Gabriela, Alexandru Todirică, Teodor Octavian Gheorghiu, Mihai Danciu, Diana Belci, Ana-Neli Ianăș, Alexandru Ciobotă, Raluca Rusu, Ovidiu Micșă "Peisaje Culturale în Banat", <https://peisaje-culturale.ro/>



Surse

Geoportal Institutul geologic al României: <https://geoportal.igr.ro/viewgeol200k>
 AN Apele Române: <https://rowater.ro/despre-noi/descrierea-activitatii/managementul-situatiilor-de-urgenta/directiva-inundatii-2007-60-ce/harti-de-hazard-si-risc-la-inundatii/mapire.eu>

Căi de comunicație istorică

Așezările coloniale înființate sau reorganizate sub stăpânirea habsburgică în teritoriile nou cucerite au fost dezvoltate întotdeauna urmând o rețea stradală de tip grilă. Rezultă, așadar, un țesut urban relativ uniform, care este de obicei construit în jurul unui spațiu public principal. În relație cu acesta, localitatea își dezvoltă una sau două axe principale, cele care ulterior vor face legătura cu elemente. Restul străzilor sunt organizate ierarhic în raport cu axele principale (așadar fie paralele, fie perpendiculare față de acestea). Cvarțalele rezultate din această distribuție a rețelei stradale sunt apoi împărțite în parcele uniforme ca din punct de vedere al formei și dimensiunii, ocupate apoi cu clădiri.

Extinderea rețelei nu se limitează la organizarea suprafeței construite a unei așezări, a intravilanului acesteia. Influența sa își are extinderea cu mult dincolo de limitele țesutului urban, structurând teritoriului vecin aparținător așezării și coloniștilor. Suprafața neconstruită, extravilanul din jurul fiecărei așezări, este formată din mari sole și parcele agricole (corespondente cu numărul de gospodării din intravilan), pășuni (pentru animale) organizate perimetral așezării, între aceasta și terenurile agricole, precum și terenuri comunitare. Toate acestea sunt organizate după aceleași reguli de regularitate, axialitate și proporție, urmărind un ordin de mărime totuși de scară superioară. În acest mod se asigură distribuția întregului teritoriu și a resurselor acestuia între așezări. Astfel, se asigură exploatarea eficientă și strict controlată de către sistemul regional de guvernare.

Printre lucrările majore gestionate de către acest sistem de guvernare se numără lucrările de infrastructură majoră (cum ar fi sistemele de sistematizare a cursurilor de apă din întregul Banat), amenajările pentru exploatarea resurselor existente (gropi de lut, orezării sau culturi de dud necesare pentru fabricarea mătăsii), precum și zonele prestabilite pentru

organizarea de târguri/piețe comunitare și chiar cimitire. Între lucrările de infrastructură majoră, pe lângă fundamentalele lucrări de amenajare a cursurilor de apă, era esențială dezvoltarea rețelei de accesibilitate. Dacă inițial drumurile urmăreau caracteristicile topografice, odată cu eliberarea terenurilor de suprafețele acvatiche instabile s-au putut trasa drumurile de legătură între nodurile rețelei majore de așezări. Primul secol de stăpânire habsburgică a fost dominat de drumuri (așadar transportul cu tracțiune animală) și navigația pe Canalul Bega deja devenit utilizabil pentru transportul de mărfuri din 1750.

După un secol apare calea ferată. În 1857 este finalizată calea ferată între Kikinda și Timișoara, cu stație în Jimbolia. Aceasta asigură, în fapt, legătura între cele mai importante orașe ale zonei: Timișoara, Szeged și, mai departe, Budapesta și Viena. Oportunitatea dată de calea ferată a permis dezvoltarea rapidă a Jimboliei. Este perioada de apariție a marilor fabrici și de extindere a așezării cu noile colonii. O rețea locală se dezvoltă începând de la Jimbolia spre localitățile din proximitate. Astfel, în 1895 se dă în folosință calea ferată Jimbolia - Ionel (Johanisfeld), pentru ca în 1906 să fie finalizate și lucrările la calea ferată dinspre Jimbolia spre Grabăț, Lenauheim și Lovrin. Se realiza, astfel, conexiunea între Jimbolia și celelalte rețele care uneau Timișoara cu localități din proximitate: Sânnicolau Mare, Cenad, Mодоș sau Zrenjanin.

Toate aceste operațiuni au fost implementate urmând principiile unei planificări teritoriale de tip colonial, creând în acest mod o rețea complexă de așezări, de facilități de exploatare a resurselor locale, accesibile prin căi de comunicație precum drumuri, canale navigabile sau căi ferate. Fiind o rețea organizată ierarhic, în jurul unor centre de diferite niveluri de importanță, acesta își găsește răspândirea în întreaga regiune colonizată. Sunt permise, astfel,

coordonarea și controlul componentelor materiale (cum ar fi resursele, utilizarea terenurilor, structurile urbane), cât și a componentelor imateriale (puterea administrativă, controlul politic și de aplicabilitate a politicilor, distribuția eforturilor economice). În regiunea Banatului, rețeaua de așezări s-a dezvoltat în jurul Timișoarei. Aceasta deținea cea mai importantă poziție, parte din rețeaua mai amplă de așezări fortificate de apărare a Imperiului Habsburgic (alături de Oradea, Arad și Petrovaradin). Relația cetății cu teritoriul determina și vocația sa în raport cu teritoriul subordonat: cu rol militar în secolele XVIII - XIX, economic în XIX - XX și cultural în secolul al XXI-lea.

După Primul Război Mondial, rețelele de comunicație își pierd coerența prin distribuția teritorială a Banatului. Astfel, o parte din conexiuni sunt anulate și noile granițe impun restricții de circulație.

Rolul coordonator al Timișoarei se pierde treptat și Jimbolia devine oraș de graniță. De această dată pe o linie care deși rămâne o magistrală importantă, nu mai asigură conexiunea directă București - Budapesta. Utilizând infrastructura existentă, noul traseu facil între cele două capitale se mută prin Arad și, astfel, Jimbolia își pierde importanța semnificativă. În acest moment granița este tranzitată ocazional de trenuri de marfă. În 2014 a fost desființată conexiunea între Jimbolia și Kikinda, pentru prima dată din 1857, după ce finanțarea operării a fost lăsată pe seama autorităților locale din orașul sârbesc.

Relația Jimboliei cu contextul proxim, din perspectiva căilor de comunicație istorice, este determinată de poziția sa în raport cu frontiera România - Serbia. Existența punctului rutier de trecere a frontierei între România - Serbia chiar în această localitate face ca implicit rețeaua de străzi să fie circulată în raport cu drumul principal care asigură conexiunea între Timișoara -

graniță - Zrenjanin. Trasarea graniței a făcut ca legătura principală între Jimbolia și Timișoara să fie relocată de-a lungul căii ferate între Jimbolia și Cărpiniș, pentru că vechiul traseu se suprapune în prezent cu frontiera de stat. Un important punct de acces către localitate și-a alterat poziția și, astfel, este modificată și percepția asupra așezării și a patrimoniului său construit. Altfel, rămân importante legăturile cu frontiera spre Sud, cu Comloșu Mare (și punctul de trecere a frontierei Lunga, legătură mai facilă cu Kikinda) spre Nord-vest și Grabăț - Gottlob - Lovrin spre Nord. Din perspectivă feroviară, faptul că șase perechi de trenuri încă asigură legătura cu Timișoara, la un interval comparabil cu accesibilitatea rutieră, este semnificativ. Chiar dacă trecerea către Kikinda nu va fi restabilită în viitorul apropiat, faptul că gara Jimbolia este pregătită pentru procedurile de vamă și calea ferată încă este utilizată reprezintă un aspect pozitiv major.

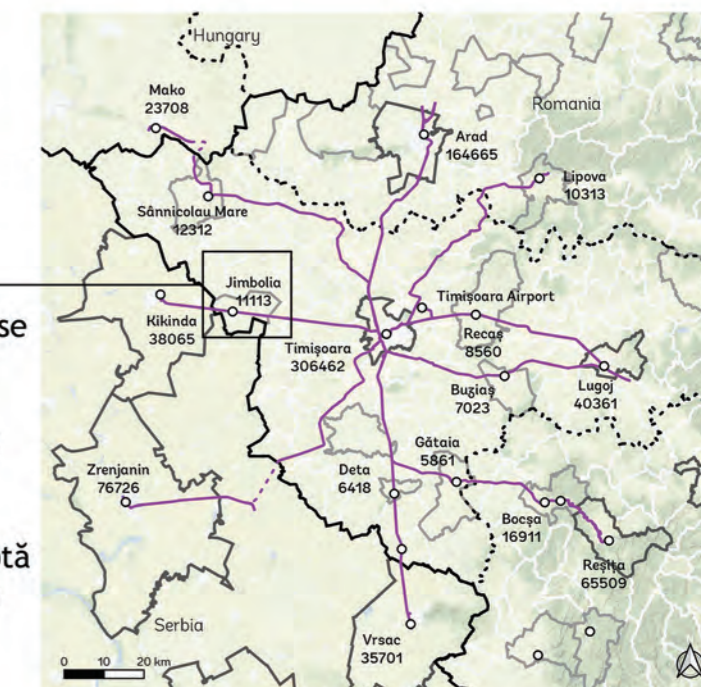


Căi de comunicație istorice

Legendă

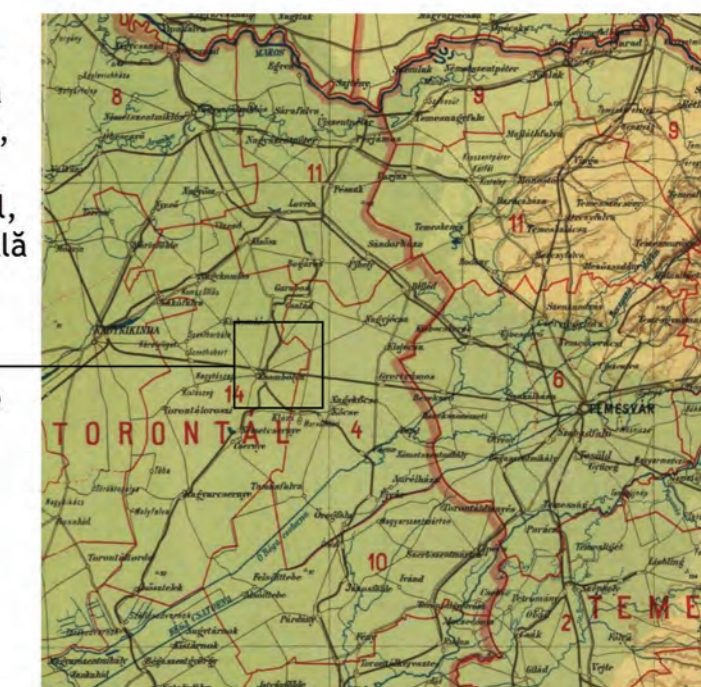
-  Limita teritoriului național actual
-  Drumuri naționale
-  Drumuri județene
-  PTF rutier
-  Căi ferate
-  PTF feroviar

Conexiuni feroviare ale Timișoarei, la un interval de aproximativ 60-75 de minute



Cea mai densă rețea de cale ferată din țară se dezvoltă simetric la Nord și la Sud față de magistrala M100 București - Timișoara - Budapesta, care traversează județul Timiș pe relația Caransebeș - Lugoj - Timișoara - Jimbolia - Kikinda. Aceasta era și cea mai veche legătură feroviară cu Szeged, întreruptă atât prin stabilirea noilor granițe, cât și prin dezafectarea căii ferate Banatsko Arandjelovo - Szeged - Szeged.

Harta administrativă a Ungariei (1915) Delimitarea administrativă între Comitatele Timiș și Torontal, poziția Jimboliei pe relația feroviară dintre Timișoara, Kikinda și Szeged, evidențiind caracterul de nod feroviar al Jimboliei înainte de Primul Război Mondial, asigurând conexiuni atât pe actuala Magistrală M100, cât și cu Lovrin (Nord), Novi Becej și Modoș (în Sud).



În prezent, pe lângă magistrală se mai poate realiza doar conexiunea cu Lovrin, la Nord.

Surse

<https://www.bing.com/maps/>
<https://www.mapire.eu/>

Materiale și tehnici de construcție istorice, specifice locului

Materialele și tehnicile utilizate în mod tradițional pentru realizarea construcțiilor dintr-o regiune influențează în mod direct arhitectura clădirilor, atât din punctul de vedere al esteticii generale, cât și al conformării spațiale și funcționale a acestora.

În același timp, alegerea materialelor și tehnicilor utilizate în mod tradițional într-o regiune este determinată de resursele existente în zona respectivă, generând totodată o cultură particulară în domeniul construcțiilor - care se manifestă prin dezvoltarea și afirmarea unor meșteșuguri și meserii asociate, precum și printr-o identitate vizuală inspirată din caracteristicile materialului.

În ceea ce privește orașul Jimbolia, primii coloniști (etnici germani, sosiți în zonă în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea) își construiau casele din pământ bătut [1], extras din gropile de lut (kaule) săpate pe perimetrul localității.

Primele locuințe coloniale sunt astfel realizate prin comprimarea lutului amestecat cu paie, într-un cofraj de scânduri din lemn. Lemnul de stejar, tăiat în timpul sezonului de iarnă, era folosit în general - dar întrucât pădurile ocupau suprafețe limitate în zonă, se acceptau chiar și scânduri imperfecte și îndoite. Materialul introdus era apoi călcat în picioare sau compactat cu unelte speciale. Grosimea pereților realizați după această tehnică ajunge la aproximativ 40 cm. Odată ce întreaga casă era ridicată și scândurile îndepărtate, deschiderile pentru ferestre și uși erau tăiate cu un fierăstrău special.

Pe măsură ce localitatea se dezvoltă, metoda tradițională de construcție se modifică, pământul bătut fiind treptat înlocuit cu ceea ce cunoaștem astăzi ca fiind materialul tradițional de construcție, și anume cărămida uscată la soare.

Dezvoltarea Jimboliei în secolele XIX și XX este strâns legată de acest material, producția

cărămizilor și a țiglelor ceramice în fabricile din localitate (Bohn sau Threiss) constituind principala activitate economică a așezării vreme de mai bine de un secol [2], [3]. Astfel, dintr-o așezare colonială - Jimbolia se transformă treptat într-un mic oraș industrial, dotat - pe lângă facilitățile de producție - cu noi clădiri administrative (pentru o bună gestiune a orașului), noi clădiri publice (utilizate de locuitori pentru a-și satisface nevoile curente), dar și cu noi palate și vile (adecvate pentru marii și micii întreprinzători din localitate).

Astfel, apar structurile construite pe care le înțelegem astăzi ca fiind tradiționale - și anume locuințele cu un regim redus de înălțime (deseori P, rareori P+1), aliniate la stradă, orientate spre curte. Ansamblurile construite, realizate în majoritate din cărămidă, conțin uneori și un soclu masiv din piatră, delimitat fizic sau formal. De asemenea, în ceea ce privește tratarea fațadelor, sunt specifice diferitele țesături de cărămidă, exprimate la colțurile pereților și pe conturul frontoanelor, dar și la ancadramentele golurilor, fie ele de ușă sau fereastră.

O tipologie aparte a clădirilor din Jimbolia o constituie cele realizate (integral sau parțial) din cărămidă aparentă. Astfel, multe locuințe edificate în perioada secolelor XIX și XX se caracterizează prin prezența calcanelor din cărămidă aparentă, exprimată ca atare pe toată înălțimea acestora. În același timp, clădirile reprezentative folosesc cărămida aparentă ca mijloc de expresie estetică, remarcându-se diferitele modele desenate pe fațadă, realizate fie prin țeserea cărămizilor, fie prin utilizarea unor cărămizi de nuanțe distincte.

Un exemplu interesant în acest sens îl constituie Biserica Catolică Sfântul Mihail, amplasată în colonia Futok [4], la intersecția străzilor Calea Mărășești și Vasile Lucaci. Prin estetica aparte, determinată de utilizarea cărămizii locale în decorarea fațadelor, dar și a limitei de



Materiale de pavaj: piatră cubică / cărămidă
Autor: FAU Timișoara

Fațadă din
cărămidă aparentă
Autor: FAUT



Biserica Sf. Mihail din Futok, 2022
Clădire și împrejurire din cărămidă aparentă
Auror: FAU Timișoara



Fațadă din cărămidă aparentă, 2022.
Auror: FAU Timișoara



Calcan din cărămidă aparentă, 2022.
Auror: FAU Timișoara

proprietate, biserica reprezintă un obiectiv emblematic pentru spațiul public din Jimbolia.

În sfârșit, se remarcă utilizarea cărămizii și pentru realizarea unor amenajări din spațiul public (de exemplu, pentru pavarea străzilor - unde cărămida se folosește în mod tradițional împreună cu piatra cubică). De asemenea, praful de cărămidă rezultat în procesul de producție industrială a acestui material de construcție este utilizat în mod ingenios pentru a produce bolțari ceramici - din care sunt realizate apoi împrejurimi de tip gard plin (specifice locuințelor de secol XX).

Chiar dacă de-a lungul timpului apar noi metode și tehnici de construcție, care mizează pe utilizarea altor tipuri de materiale, ansamblurile care mai păstrează specificul locului rămân încă importante, contribuind la identitatea vizuală a așezării.

[1] Fata, Márta; Zum Gemeinwohl in guter Ordnung? Zur Gründungsgeschichte von Hatzfeld; Hatzfeld. Ordnungen im Wandel, coordonator Reinhard Johler; Timișoara, Editura Cosmopolitan, Sibiu/Bonn, Editura Schiller, 2020

[2] Schenk, Anton; Vom Aufstieg und Untergang der Bohn'schen Ziegelei, Heimatblatt Hatzfeld 2011, nr. 18, Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld

[3] Breier, Thomas; Întreprinderea de Produse Ceramice Jimbolia - Monografia - 1874-1974

[4] Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld; <https://hatzfeld-banat.de/thema/geschichte/> (accesat în 15.12.2022)

2. ISTORIA LOCALITĂȚII

Introducere

Cercetarea istoriei este importantă nu pentru că reprezintă o întoarcere în trecut, ci mai degrabă, pentru că este o completare a prezentului. Pentru o comunitate ca cea a Jimboliei, care în momentul de față se află într-un proces de schimbare, cunoașterea propriei identități este un lucru obligatoriu. Doar aflându-ne în legătură unii cu alții, cei de acum cu cei de atunci, putem înainta spre o localitate bine definită.

Orașul Jimbolia reprezintă păstrătorul unui patrimoniu material și imaterial specific zonei interetnice a Banatului, care prin raritatea sa constituie o piesă valoroasă în contextul culturii naționale. Popularea acestui spațiu cu reprezentanți ai mai multor naționalități, precum germani, maghiari, români, sârbi, romi, evrei, francezi, olandezi, italieni, slovaci a dus la apariția unui patrimoniu material întărit prin acțiuni antropice importante. Agricultură, meșteșugăria și industria au contribuit nu doar la dezvoltarea unor elemente arhitecturale definitorii, ci și la formarea unor mecanisme interumane concretizate în societăți sau alte organizații păstrătoare ale patrimoniului imaterial. Conectarea localității la ruta feroviară Baziaș-Timișoara-Budapesta-Viena a permis o bogată deschidere către Europa Occidentală, dar în același timp s-a constituit în repetate prilejuri de petrecere a unor acțiuni de importanță națională: fuga Regelui Carol al II-lea, întoarcerea din exil a Reginei Elena, deportarea a mii de oameni în URSS și Bărăgan, încercarea de a emigra clandestin din România comunistă sau punctul de intrare în țară a trenului Orient Express, varianta Simplon. Toate acestea au marcat ireversibil conștiința locală.

Localitatea s-a format la confluența a trei mari culturi: germană, maghiară și română. De altfel, în ciuda diferențelor, deci și a ciocnirilor inerente, mai de voie, mai de nevoie, între acestea s-a așternut un climat propice dezvoltării, bazat în mare parte pe incluziune păstrătoare a

specificului propriu. Ce-ar fi Jimbolia astăzi fără structura riguroasă, specific austriacă, ce a permis dezvoltarea străzilor largi, fără patrimoniul cultural material lăsat moștenire de suflarea șvăbească, fără investițiile industriale apărute sub administrație maghiară sau fără locuitorii ei de astăzi? Unde ar fi fără tradițiile și obiceiurile sale, fără melanjul limbajelor, fără credințele sale?

Bibliografie

- PETRI, Anton Peter, Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991;
- MÜHLROTH, Herbert-Werner; Un tren în visul meu. Fuga mea din România comunistă; Editura Limes, anul 2010;
- BREIER, Thomas; Întreprinderea de Produse Ceramice Jimbolia - Monografia - 1874-1974; p. 10;
- PAVEL, Sorin; Ghidul Orașului Jimbolia, ediția a III-a, Timișoara, Editura ArtPress, 2013;
- MARTIN, Paul; Ortsgeschichte von Hatzfeld; Timișoara, Editura Banater Buchverlag H. Anwender & Sohn, 1943;
- Hatzfeld. Ordnungen im Wandel, coordonator Reinhard Johler; Timișoara, Editura Cosmopolitan, Sibiu/Bonn, Editura Schiller, 2020;
- TONȚA, Walter; Prestigiu, avuție, influență. Istoria familiei nobiliare Csekonic și a domeniului ei jimbolian; (www.jimbolia.ro)
- IONIȚĂ, Vasile, Nume de locuri din Banat, Timișoara, Editura Facla, 1982;
- OSTACE, Augustin; Nesfârșitele frontiere; Google Books;
- VAN DEKKER, Irene; Rote Dornen; Sersheim, Editura Hartmann Verlag, 2007
- Bräuner, Hans; Ohne Eisenbahn keine Entwicklung (I); Hatzfelder Heideblatt; Neue Banater Zeitung; Timișoara; 10.04.1974;

- K. k. priv. österr. Staats-Eisenbahn- Gesellschaft. Eilzüge; Die Presse; Viena, 29.03.1862, an 15, nr. 87;
- Der neue Fahrplan; Czernowitzer Allgemeine Zeitung, Cernăuți, 18.05.1926;
- Eisenbahn-Werkehr im Monate Dezember und im Jahre 1895; Der Tresor; Viena; 20.02.1896, an 25, nr. 1241;
- Bräuner, Hans; Ohne Eisenbahn keine Entwicklung (III); Hatzfelder Heideblatt; Neue Banater Zeitung; Timișoara; 01.10.1974;
- Lumina Satelor, Sibiu, 12.12.1926;
- Prințul Paul al Jugoslaviei a vizitat pe M. Sa Regele; Unirea Poporului; Blaj; 21.07.1925, an 17, nr. 29;
- Der Patriarch wird als Toter der Nation Dienstag beigesetzt; Banater Deutsche Zeitung; Timișoara; 9.03.1939;
- Ein englischer Gast, Czernowitzer Allgemeine Zeitung, Cernăuți, 31.07.1929;
- Der Bischof von Paris in Temesburg; Banater Deutsche Zeitung; Timișoara, 22.03.1939;
- Die französische Außenminister auf der Durchreise in Temeswar; Banater Deutsche Zeitung; Timișoara, 14.12.1937;
- Hodoș, Alexandru; Filmul crizei de guvern; Țara noastră; București, nr. 9, p. 260;
- Erzherzog Franz Ferdinand und die Ungarische Sprache; Westungarischer Grenzboten; 5.12.1898, nr. 9011;
- „Ausländer“ mit falschen Pässen; Banater Deutsche Zeitung; Timișoara, 27.07.1939;
- Großer Goldschmuggel an der Grenzstation Hatzfeld; Banater Deutsche Zeitung; Timișoara, 30.09.1938;
- Carol's Train Shot At By 50 Iron Guardists; Speeds to Yugoslavia; The Cincinnati Enquirer; Cincinnati, 08.09.1940, vol. C, nr. 152, p. 1, 11;
- Totalitarian Iron Guard Rule Decreed By Rumanian Dictator. King Mihai Meets Mother Returning From Exile; The Sun; Baltimore, 15.09.1940, p. 1, 7;
- Bibesco, Prinzessin; Das Junge Mädchen von Jimbolia; Die Bühne, Viena, august 1934;
- Schenk, Anton; Mosaik eines Untergangs. Hatzfeld in den Jahren 1939-1948 (Zweiter Teil); Heimatblatt Hatzfeld 2003, nr. 10, Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld;
- Berberich, Martin; Familiengeschichtliche Splitter als kleiner Beitrag zur Geschichte der Banater Schwaben (3. Teil); Heimatblatt Hatzfeld 2009, nr. 16, Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld;
- Schenk, Anton; Vom Aufstieg und Untergang der Bohn'schen Ziegelei, Heimatblatt Hatzfeld 2011, nr. 18, Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld;
- Fabrikverkauf, Pester Lloyd, Budapesta, 03.10.1894, nr. 238;
- Zsombolyai Közlöny; Jimbolia, an 1, 1901, nr. 12;
- Délmagyarország, Szeged, nr. 299, 6 octombrie 1911;
- Zsombolyaer Zeitung, Jimbolia, 14.04.1907, an 20, nr. 15;
- Zsombolyaer Zeitung, 1907;
- Exposition Universelle de 1900 à Paris; République française; Ministère du Commerce de l' Industrie des Postes et des Télégraphes; Paris, Imprimerie National, 1901;
- Personalstatus des k. und k. Ministeriums des kaiserl. und königl. Hauses und des Äußern und seiner Dependenz; Jahrbuch des k.u.k. auswärtigen Dienstes 1917;
- Zsombolyaer Zeitung; Jimbolia, an 20, nr. 8, 03.03.1907;
- Primăvara, Sânnicolau Mare, anul 4, nr. 16, 20.04.1924;
- Neue Banater Zeitung, Heideblatt, Timișoara, 27.12.1972;
- Neue Banater Zeitung, Heideblatt, Timișoara, 25.01.1973;
- Heimatblatt Hatzfeld 10, 2003;
- Heimatblatt Hatzfeld 5, 1998;
- Paläontologischer Fund; Pester Lloyd, an 56, nr. 177, Budapesta, 28.07.1909;
- Mammut Fund in Jimbolia; Banater Deutsche Zeitung, Timișoara, 20.08.1939;

- Gemeinde-Zeitung; Viena, an 4, nr. 38, 21.09.1865;
- Zsombolyaer Zeitung; Jimbolia, an 20, nr. 18, 05.05.1907;
- Délmagyarország, Szeged, anul 1, nr. 72, 14.08.1910;
- Tribuna; Arad, anul 9, nr. 88, 11/24.05.1905;
- Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt; Sibiu, nr. 2026, 19.08.1880;
- Neue Freie Presse; Viena, nr. 5228, 17.03.1879;
- Die Einwanderung nach Amerika; Zsombolyaer Zeitung; Jimbolia, an 20, nr. 25, 23.06.1907;
- Die Auswanderung aus Südungarn; Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt; Sibiu, nr. 8964, 16.06.1903, p. 2 (693);
- Schenk, Anton; Auswanderer in die Neue Welt. Aus der Chronik einer Hatzfelder Familie; Heimatblatt Hatzfeld 10, Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, 2003, p. 153;
- Ein Hochzeitsreise mit Hindernissen; Marburger Zeitung; Maribor, nr. 265, 22.11.1922, p. 3;
- Schenk, Anton; Mosaik eines Untergangs. Hatzfeld in den Jahren 1939-1948 (Erster Teil); Heimatblatt 9, 2002; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, p. 65;
- Jimbolia; Dimineața; București, an 28, nr. 9270, 17.10.1932, p. 12;
- Tullics, Georg; Topografische Daten über den Marktort Hatzfeld;
- Koch, Josef; Deportati, omorâți, îngropați - dar niciodată uitați;
- Oficiul parohial ort. rom. Jimbolia; Ad. no. 47/1944;
- JimboBlog - www.jimboblog.com
- Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld - www.hatzfeld-banat.de
- Orașul Jimbolia - www.jimbolia.ro
- Wikipedia - www.wikipedia.com
- Digiteca Arcanum - www.arcanum.com
- ANNO Historische Zeitungen und Zeitschriften - www.anno.onb.ac.at;
- Der Bibliothek des Digitalen Forums Mittel- und Osteuropa - www.difmoe.eu
- Biblioteca Digitală BCU Cluj - <https://dspace.bcucluj.ro/>
- Newspapers.com - www.newspapers.com
- Hungaricana - www.hungaricana.hu
- Repertoriul Arheologic Național - <http://ran.cimec.ro/>

Prima menționare; etimologia și istoria denumirilor localității

Prima menționare a localității provine din perioada 1333-1335. Aceasta are legătură cu un registru referitor la zeciuiala pe care o aveau de plătit preoții romano-catolici ai diecezei de Cenad. Aici este amintită o localitate cu numele Chumbul, ce este identificată ca fiind Jimbolia de astăzi [1].

Numele Jimbolia se trage din substantivul propriu Zsombolya, provenit din limba maghiară, care la rândul său reprezintă o formă a lui Chumbul. Începând cu prima jumătate a secolului al XIV-lea și până în 1552 apar mai multe detalii referitoare la așezare. Unele ținesc direct localitatea, altele vizează persoane desemnate prin diferite flexiuni ale acestui lexem: Chombol (1477) [2]; Stephan Chomboli (1481) [3]; Combolul Mare, Combolul Mijlociu și Comboul Interior (1489) [4]; Michael Csomboli (1489) [5]; Nicolaus Literatus de Combol (1547) [6] etc.

Invadarea Banatului de către turci a provocat depopularea Jimboliei. După Pacea de la Passarowitz se înmulțesc din nou menționările nu neapărat ale localității, ci mai degrabă ale prediului pe care avea să fie reînființată. Nici denumirea acestui spațiu nu este bine fixată, trecând prin diferite metamorfoze: Sombol (1720) [7]; Csombol (1722) [8]; Czombay (1723) [9]; Zsombay (1724) [10]; Csomboj (1742) [11]; Somboly (1746) [12] etc.

Colonizarea cu populație de origine germană a determinat o modificare a toponimiei. Inițial, noua așezare trebuia să se numească Landestreu. În jurul acestui cuvânt s-au emis mai multe ipoteze. Conform cercetătorului Alexander Krischan, Landestreu ar fi fost propunerea lui Franz Valerius von Hauer, cel însărcinat cu recrutarea viitorilor coloniști. Acesta i-ar fi propus contelui Karl Friedrich Anton von Hatzfeld-Gleichen, aristocrat al Curții de la Viena, termenul Landestreu ca simbol al loialității sale față de autoritatea austriacă [13].

Chiar și așa, din 1768 [14] și până în 1899 [15], Jimbolia a purtat numele Hatzfeld (scris uneori și Haczfeld). Privitor la acest cuvânt există o informație istorică ce are iz de legendă, găsită la Paul Martin. În anul 1766, primii coloniști au staționat la Viena pentru a îndeplini cerințele birocratice. Călătoria până în capitală a fost tensionată, grupul divizându-se în două tabere. Partea beligerantă a cerut permisiunea contelui von Hatzfeld de a pune numele său noii localități [16].

În ceea ce privește atribuirea denumirii Zsombolya acestui loc s-au emis mai multe ipoteze: că s-ar trage de la familia Czomboli, care ar fi deținut satul; că provine de la substantivul românesc câmpul pronunțat greșit de popoarele străine; că se trage din maghiarul zsombék, zsombik [17], care trimite înspre o zonă de pământ mlăștinos, cu vegetația specifică acesteia. Dénes György notează referitor la etimologia substantivului maghiar zsomboly că originea sa este de natură slavă, bulgărească, transformându-se din zsomboly și din omboly și că poate avea legătură cu denumirea unei ape menționate în 1522. După Dénes, zsomboly înseamnă un loc depresionar, o adâncitură a reliefului [18], ceva asemănător cu sensul cuvântului românesc dolină.

Pentru unii cercetători, explicația aceasta nu este îndestulătoare. Vasile Ioniță notează: „Limba maghiară nu ne oferă o explicație satisfăcătoare; magh. zsombek «mlăștinos», tentant prin sens, dat fiind caracterul ținutului, mai ales în epoca medievală, ar fi putut cel mult influența modificarea unui alt cuvânt, un antroponim probabil. Deși în antroponimia românilor din stânga Dunării nu este cunoscut vreun nume Ciombură sau Șombură, acesta a putut exista în mediul păstorilor; cf. ar. ciombură (čombură), cu pl. combure, „fulg de zăpadă” sinonim cu fulgul și șombur sau șombură, «piatră mică» [19].

Conform lui Alexander Krischan, în perioada interbelică s-a dorit modificarea numelui localității în Villa România sau Brătianu [20]. Nu știm dacă lucrurile au stat chiar așa, dar știm dintr-un ziar românesc din 1932 că a existat o propunere din partea conducerii stației de cale ferată de a o redenumi pe aceasta în Villa Romana [21].

[1] Krischan, Alexander; Von Chumbul bis Hatzfeld 1333-1766; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[2] Ibidem, p. 42

[3] Idem

[4] Idem

[5] Idem

[6] Idem

[7] Ibidem, p. 43

[8] Idem

[9] Idem

[10] Idem

[11] Ibidem, p. 44

[12] Idem

[13] Krischan, Alexander; Woher stammt der Name „Landestreu“?; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 557

[14] Martin, Paul; Ortsgeschichte von Hatzfeld; Timișoara, Editura Banater Buchverlag H. Anwender & Sohn, 1943, p. 13, 14

[15] <https://hatzfeld-banat.de/thema/geschichte/> (accesat în 16 decembrie 2022)

[16] Martin, Paul; Ortsgeschichte von Hatzfeld; Timișoara, Editura Banater Buchverlag H. Anwender & Sohn, 1943, p. 9

[17] Krischan, Alexander; Zsombolya-Jimbolia, Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 28; p. 558-560

[18] Dénes György; Pest pataka, (?) Névtani Értesítő, 31.2009: 105-11; p. 109

[19] Ioniță, Vasile; Nume de locuri din Banat, Timișoara, Editura Facla, 1982, p. 65-66

[20] Krischan, Alexander; Zsombolya-Jimbolia, Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 28; p. 560

[21] Jimbolia; Dimineața; București, an 28, nr. 9270, 17.10.1932, p. 12

Vedere de ansamblu asupra situației arheologice

Există foarte puține surse bibliografice referitoare la descoperirile paleontologice și arheologice de pe raza orașului Jimbolia. Cele mai multe au avut loc datorită exploatării argilei în vederea producerii de obiecte ceramice. Excavarea pământului a relevat fosile chiar și înainte de Primul Război Mondial, dar și în perioada interbelică [1]. În 1909, în publicația Pester Lloyd din Budapesta, se scrie că la țiglăria Bohn de la Jimbolia, în timpul excavării pământului, de la o adâncime de 35 de metri a fost adus la lumină scheletul unui animal preistoric gigant [2]. După trei decenii, în 1939, publicația Banater Deutsche Zeitung relatează că la aceeași țiglărie, la o adâncime de 24 de metri, s-a descoperit un colț de mamut de trei metri lungime alături de care se aflau alți colți cu dimensiuni mai mici. Fosilele au fost duse la muzeul din Timișoara [3]. Importanța cea mai însemnată o au oasele de mamut. În 1972 [4], publicul jimbolian era anunțat pe calea suplimentului Heideblatt al publicației Neue Banater Zeitung că la carierele de pământ s-a făcut o descoperire rară pentru Europa: un craniu al unui mamut păros (*Elephas Primigenius*). Obiectul fosil ar fi putut fi grav deteriorat dacă operatorii bagerului nu ar fi observat că angrenajul folosit la excavarea argilei a atins o suprafață dură. A fost chemat numaimedcât profesorul Gross. Acesta a luat măsurile necesare pentru recuperarea craniului, care se pare că a aparținut unui mamifer de aproape 5 tone. Din păcate, unele oase s-au pierdut pentru totdeauna din cauza neglijenței angajaților fabricii. În numărul din ianuarie 1973 [5] al aceleiași publicații se povestește despre un colecționar amator, care a găsit un humerus de mamut pe care s-a gândit să îl păstreze pentru sine. După puțin timp, pe suprafața osului au apărut fisuri pentru că nu a fost impregnat. Deteriorarea a fost oprită prin intervenția profesorului Gross, care a inclus fosila în colecția liceului din Jimbolia.

La începutul anilor 1950 au fost identificate și alte tipuri de oase. S-au găsit fragmente ale

rinocerului lănos, ale bizonului din Pleistocen și ale unei specii de cerb care a trăit în epoca de gheață [6]. Oasele ar trebui să se afle și acum în micul muzeu al Liceului Tehnologic Jimbolia. Au existat și descoperiri arheologice care s-au datorat exploatării argilei, dar cele mai multe dintre acestea s-au făcut în alte contexte. Conform profesorului Karl Hans Gross, în jurul anului 1870 s-a găsit o sabie cu o lungime de 90 de cm având vârful rupt și fiind afectată de rugină [7]. În 1925, în partea de nord a Jimboliei au fost descoperite în mod întâmplător mai multe schelete umane, toate având craniile îndreptate spre est. Erau îngropate la o adâncime de 80 de cm într-o zonă nisipoasă. Tot acolo s-a găsit un vas de lut cu o înălțime de aproape 20 de cm și cu formă neregulată. La acestea se adaugă și o za din bronz [8]. În una dintre carierele de pământ a fost aflat un con de piatră, a cărui bază cilindrică măsoară în jur de 30 de cm. În vârful conului exista o depresiune. Roca avea o consistență dură și prezenta urme de uzură [9].

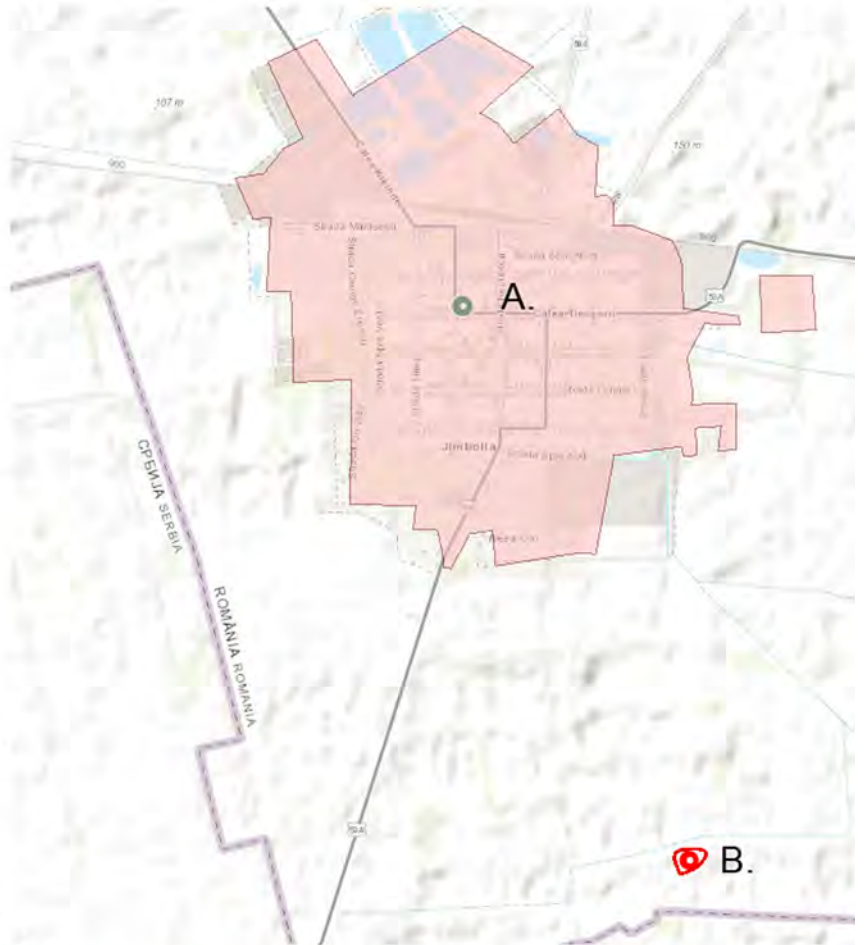
Pe raza localității au fost descoperite monede vechi și fragmente de zid ce conțineau cărămizi realizate manual [10]. La Muzeul Stefan Jäger există două vitrine în care sunt prezentate obiecte arheologice identificate la Jimbolia. Preotul Gheorghe Cotoșman amintește că atunci când s-a săpat fundația bisericii ortodoxe s-au găsit „la mare adâncime, în apă, obiecte de ceramică și cărămizi de factură romană” [11]. Conform cercetătorului Hans Vastag, Jimbolia este locul în care s-a aflat o medalie de bronz datând din timpul lui Constantin cel Mare (306-337). Pe aceasta era inscripționat mesajul *Urbs Romana* [12]. Referitor la descoperirile arheologice enunțate în listele oficiale, nu există monumente arheologice listate în Lista Monumentelor Arheologice (LMI) din 2015. Conform Repertoriului Arheologic Național (RAN), monumentele arheologice cunoscute sunt:

Obiectiv A: necropola de incinerare de la Jimbolia - Cod RAN 155500.01. Este încadrată ca



1.

2.



3.

Surse imagini:

1, 2. Descoperiri oase de mamut din perioada socialistă, colecția prof. Hans Karl Gross, fotograf Eduard Jankovits.

3. Situri din Repertoriului Arheologic Național.

<https://map.cimec.ro/Mapserver/>

4a. Planul castelului Csekonics conform celei de-a treia ridicări topografice

(1869-1887). <https://maps.arcanum.com/en/map/europe-19century-thirdsurvey/?layers=160%2C166&bbox=2297782.2255579852%2C5743630.653164898%2C2315964.6836613216%2C5750271.119997173>

4b. Arealul corespondent locației fostului castel Csekonics. <https://www.google.com/maps/place/Jimboalia+305400/@45.7798845,20.7112234,2440m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x4745233a6c92526d:0x9af5e4a6fb2d364c!8m2!3d45.7994279!4d20.7119596>



4.



fiind o descoperire funerară de tip necropolă, identificată în hotarul localității și având o datare necunoscută [13]; așezarea daco-romana I de la Jimbolia - Cod RAN 155500.02. Este o descoperire arheologică încadrată în categoria locuire, de tip așezare, localizată în apropierea punctului de frontieră, într-o buclă pe un mic promontoriu. Datarea așezării este de epocă daco-romană, cultură daco-romană [14]; așezarea daco-romana II de la Jimbolia - Cod RAN 155500.03. Situl arheologic este încadrat în categoria locuire de tip așezare, fiind localizată la aproximativ 500 m de lângă situl cu cod RAN 155500.02. Datarea așezării este în epoca daco-romană (sec. III-IV d.Chr.), în cultura daco-romană [15].

Obiectiv B: Situl arheologic de la Jimbolia - Obiectiv 1, cod RAN 155500.04. Situl este reperat ca fiind o așezare încadrată în epoca bronzului, perioada post-romană (sec. III-IV) și în epoca medievală. Acest sit se află la cca 3,77 km SE de Primăria orașului Jimbolia, la cca 2,34 km E de DN 59 A între Jimbolia și granița cu Serbia și la cca 270 m N de granița României cu Serbia, la cca 30 m S de un canal fără nume, în sudul Jimboliei. Categoria obiectivului este locuire, fiind identificat drept o așezare civilă, situl fiind identificat în urma unei perigheze pe baza unui material arheologic identificat sub formă de fragmente ceramice. Pe sit existase în trecut o movilă, distrusă însă de lucrările de sistematizare agricolă a terenului, respectiv trasarea canalului de irigare [16].

Un obiectiv netratat de cercetarea arheologică, a cărui prezență poate fi însă localizată în baza celei de-a treia ridicări topografice istorice imperiale (1869-1887) este castelul grofului Endre Csekonics amplasat în sudul localității, al cărui proiect, semnat de arhitectul Ybl Miklós, a fost parțial recuperat printr-o cercetare arhivistică digitalizată pe site-ul hungaricana.hu. Poziția acestuia relativă era pe latura estică a străzii Contele Csekonics și la sud de Aleea Cito, în

interiorul parcelei plantate pe un mic promontoriu nearat pe harta ortofoto contemporană. Parcul acestui obiectiv, cu o amenajare liberă de tip organic, se întindea mult mai la nord comparativ cu limitele existente în prezent în teritoriu.

- [1] Gross, Karl Hans; Paläontologische Funde in Hatzfeld oder eiszeitliche Reste in den Tongruben; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 28
- [2] Paläontologischer Fund; Pester Lloyd, an 56, nr. 177, Budapesta, 28.07.1909. pag. 6
- [3] Mammut Fund in Jimbolia; Banater Deutsche Zeitung, Timișoara, 20.08.1939, p. 10
- [4] Seltener Schädel Fund; Neue Banater Zeitung, Heideblatt, Timișoara, 27.12.1972, p. 5
- [5] Mammute in Jimbolia; Neue Banater Zeitung, Heideblatt, Timișoara, 25.01.1973, p. 5
- [6] Gross, Karl Hans; Paläontologische Funde in Hatzfeld oder eiszeitliche Reste in den Tongruben; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 32
- [7] Ibidem, p. 35, 36
- [8] Ibidem, p. 37
- [9] Ibidem, p. 38
- [10] Ibidem, p. 39
- [11] Un preot tânăr II, Foia Diecezană, Caransebeș, nr. 47, 15.10.1942, p. 3-5
- [12] Vastag, Hans; Chumbul-Hatzfeld-Jimbolia; Heimatblatt Hatzfeld 5, 1998
- [13] Sursa: <http://ran.cimec.ro/sel.asp?codran=155500.01>
- [14] Sursa: <http://ran.cimec.ro/sel.asp?codran=155500.02>
- [15] Sursa: <http://ran.cimec.ro/sel.asp?codran=155500.03>
- [16] Sursă: <http://ran.cimec.ro/sel.asp?codran=155500.04>

Istoria dezvoltării localității

Pentru a susține o privire de ansamblu corectă asupra istoriei Jimboliei am ales să prezentăm succint câteva dintre cele mai importante date.

- 1333: prima atestare documentară a localității Jimbolia [1];
- 1333-1552: localitatea este amintită prin diferite forme ale substantivului Chumbul în mai multe documente [2];
- 1552: în urma invaziei turcilor așezarea se depopulează [3];
- 1766: are loc colonizarea cu populație din regiunile Trier, Mainz, Pfalz, Luxemburg, Lotharingia și Sauer în acest fel se înființează localitățile Landestreu și Hatzfeld [4]; în același an se construiește biserica Sfântul Vendelin [5];
- 1768: contopirea celor două localități [6]; în urma acestei acțiuni așezarea poartă denumirea de Hatzfeld;
- 1778: localitatea intră sub administrație maghiară [7];
- 1786: primește dreptul de a organiza piețe săptămânale [8]; probabil că această tradiție este neîntreruptă de atunci și până astăzi. În prezent se organizează două piețe pe săptămână - miercurea și sâmbăta - într-un spațiu aflat la mică distanță de locul original de desfășurare;
- 1790: prima interacțiune dintre Jimbolia și familia Csekonics, care va marca devenirea localității pe o perioadă de mai bine de 100 de ani [9];
- 1794: Jimbolia primește dreptul de a organiza târguri anuale [10]; aceste evenimente au crescut importanța localității în spațiul microregional. În prezent pe locul fostului târg se află un cartier rezidențial, care poartă denumirea Locul Târgului;
- 1800: domeniul intră în proprietatea familiei Csekonics [11];
- 1823: ia naștere Vereinigte Zünfte aus Hatzfeld, o uniune a breslelor, care avea să se dezvolte în mod exponențial [12];
- 1837: prima atestare documentară a statuii Sfântului Florian într-un raport al vizitei oficiate în Jimbolia de către episcopul de Cenad [13]; pe soclul statuii este gravat anul 1866, marcaj temporal care a fost înțeles mult timp ca fiind anul ridicării monumentului. Se știe că în 1866 în Jimbolia a avut loc un incendiu, care a afectat aproximativ 50 de case. Este posibil, prin urmare, ca data să amintească de acest eveniment sau de împlinirea a 100 de ani de la colonizare;
- 1848-1849: în Jimbolia au loc evenimente în legătură cu revoluția maghiarilor [14]; în timpul evenimentului, aici a decedat Franz Maderspach, erou revoluționar al cărui monument memorial se află în cimitirul localității;
- 1849: Jimbolia intră sub administrația Voivodinei sârbești și Banatului timișan [15];
- 1853: s-a construit capela din cimitirul nou [16]; aceasta a fost utilizată până în jurul anilor 2000;
- 1857: Jimbolia este conectată la ruta de cale ferată Szeged-Timișoara; acțiunea a determinat dezvoltarea localității, întrucât permitea transportul produselor în Orient și în Occident;
- 1861: Jimbolia trece sub administrație maghiară [17];
- 1864: înființarea fabricii de produse ceramice Bohn [18] a însemnat unul dintre cele mai importante momente ale industrializării Jimboliei. Impactul acestei companii a fost atât de mare încât a determinat apariția unui nou cartier;
- 1867: întărire a maghiarizării; înființarea Herrenkasino - punct de întâlnire al funcționarilor de la moșia Csekonics și al intelectualilor germani dispuși maghiarizării [19];
- 1869: s-a înființat prima casă de economii [20];
- 1869-1870: ridicarea castelului Csitó [21]; acesta a aparținut familiei Csekonics, fiind o lucrare a arhitectului Ybl Miklós;

- 1872: înființarea primei școli medii [22]; înființarea primei grădinițe [23];
- 1875: înființarea formațiunii de pompieri voluntari [24]; începând cu 1875 și până în prezent se perpetuează tradiția voluntariatului;
- 1875-1876: renovarea și modificarea bisericii Sfântul Vendelin [25];
- 1878: înființarea întreprinderii de pălării Decker [26];
- 1879: începerea construirii cartierului muncitoresc [27]; această acțiune s-a întins pe câteva decenii; zona are o structură aparte făcând comparație cu partea cealaltă a orașului, unde s-au așezat inițial coloniștii;
- 1883: se înființează prima tipografie, ce a aparținut lui Franz Kaufmann [28]; apare primul ziar din Jimbolia - Hatzfelder Sonntags Zeitung [29]; tradiția se continuă astăzi prin intermediul Muzeului Presei „Sever Bocu”, păstrător al numeroase publicații apărute din 1837 până în prezent;
- 1884: înființarea Handels- und Gewerbekasino - o entitate dedicată emancipării meșteșugarilor și comercianților [30]; înființarea Hatzfelder Gewerbe-Korporation - aceasta a luat locul uniunii breslelor [31];
- 1885: înființarea Südungarische Bauernverein - o asociație a fermierilor [32]; înființarea școlii de ucenici [33];
- 1886: începerea construirii turnului de antrenament pentru pompieri [34]; a fost utilizat mai multe decenii, până în perioada interbelică, moment în care s-a construit actualul turn;
- 1887: înființarea asociației Leseverein - o organizație a fermierilor [35], care are legătură cu actuala casă de cultură; apare primul număr al ziarului Hatzfelder Zeitung [36];
- 1890: înființarea primului club sportiv [37];
- 1894: ridicarea clădirii în care a funcționat hotelul Kolling [38];
- 1895: înființarea căii ferate Jimbolia-Par-dani;
- 1898: darea în folosință a căii ferate cu ecartament îngust;
- 1899: modificarea denumirii din Hatzfeld în Zsombolya;
- 1900: inaugurarea noii stații de cale ferată;
- 1901: sfințirea capelei de la gară [39];
- 1902: inaugurarea Jesuleumului;
- 1906: inaugurarea liniei de cale ferată Jimbolia-Lovrin [40];
- 1908: expoziție de meșteșugărie;
- 1909: darea în folosință a Uzinei Electrice;
- 1911: înălțarea turnului bisericii Sfântul Vendelin;
- 1918: trecerea sub administrație sârbească;
- 1924: trecerea sub administrație românească;
- 1929: înființarea asociației Sängerkreis; ridicarea bisericii Sfântul Mihail; ridicarea Bauernheim;
- 1937: se demolează castelul Csitó;
- 1938: dispare într-un incendiu ultima casă de la colonizare [41];
- 1942: sfințirea bisericii ortodoxe;
- 1944: exod al unei părți a populației în Occident;
- 1945: deportarea în URSS; colonizarea cu români;
- 1948: naționalizarea multor întreprinderi;
- 1950: Jimbolia primește statutul de oraș;
- 1951: deportarea în Bărăgan;
- 1952: înființarea Cooperativei Meșteșugărești „Viitorul”;
- 1969: deschiderea Casei Memoriale „Stefan Jäger”;
- 1990: începutul exodului populației de origine germană;
- 1993: deschiderea Muzeului Pompierilor „Sfântul Florian”;
- 1994: înființarea Fundației Culturale Româno-Germane „Petre Stoica”;
- 1996: reinaugurarea Muzeului Stefan Jäger;
- 2000: deschiderea Casei Memoriale „Dr. Karl Diel”;
- 2007: deschiderea Muzeului Presei „Sever Bocu”; deschiderea Muzeului Căilor Ferate;

- 2011: deschiderea Televiziunii Locale Jimbolia;
- 2012: renovarea Casei de Cultură a Oraşului Jimbolia;
- 2020: extinderea Casei Memoriale „Dr. Karl Diel.

[1] Krischan, Alexander; Von Chumbul bis Hatzfeld 1333-1766; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[2] Idem

[3] Idem

[4] Martin, Paul; Ortsgeschichte von Hatzfeld; Timișoara, Editura Banater Buchverlag H. Anwender & Sohn, 1943

[5] Idem

[6] Idem

[7] Hochstrasser, Gerhardt; Die Einwanderung der Deutschen nach Ungarn; Heimatblatt Hatzfeld 2003, nr. 10

[8] Tullics, Georg; Topografische Daten über den Marktort Hatzfeld apud Henz, Emmerich, Petri, Anton Peter; Eine wichtige Beschreibung unserer Marktgemeinde aus dem Jahre 1859; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[9] Jung, Peter, Petri, Anton Peter; Die Hatzfelder Grundherrschaften. Hatzfeld unter der Privatgrundherrschaft Csekonic; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[10] Tullics, Georg; Topografische Daten über den Marktort Hatzfeld apud Henz, Emmerich, Petri, Anton Peter; Eine wichtige Beschreibung unserer Marktgemeinde aus dem Jahre 1859; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[11] Jung, Peter, Petri, Anton Peter; Die Hatzfelder Grundherrschaften. Hatzfeld unter der Privatgrundherrschaft Csekonic; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[12] Breier, Thomas; Vom Handwerk zur Industrie in Hatzfeld; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[13] Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld; <https://hatzfeld-banat.de/thema/geschichte/> (accesat în 15.12.2022)

[14] Petri, Anton Peter; Die Revolution 1848/1849; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[15] Vastag, Hans; Chumbul-Hatzfeld-Jimbolia; Heimatblatt Hatzfeld 5, 1998

[16] Dürbach, Robert; Die Hatzfelder Kapellen; Heimatblatt Hatzfeld 10, 2003

[17] Hochstrasser, Gerhardt; Die Einwanderung der Deutschen nach Ungarn; Heimatblatt Hatzfeld 2003, nr. 10, p. 31

[18] Schenk, Anton; Vom Aufstieg und Untergang der Bohn'schen Ziegelei, Heimatblatt Hatzfeld 2011, nr. 18, Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld

[19] Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld; <https://hatzfeld-banat.de/thema/geschichte/> (accesat în 15.12.2022)

[20] Idem

[21] Szilágyi, Mária, Draganić, Anica; Moștenirea Csekonic, Das Csekonic-Erbe, Csekonic Örökség; Editura MNL Fejér Megyei Levéltára

[22] Henz, Emmerich; Hatzfeldes Knaben-Mittelschulen, Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[23] Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld; <https://hatzfeld-banat.de/thema/geschichte/> (accesat în 15.12.2022)

[24] Idem

[25] Idem

[26] Wolf, Josef; Umkehrung der Homogenität. Ethnizität und Diversität im lokalen Raum; Hatzfeld. Ordnungen im Wandel, coordonator Reinhard Johler; Timișoara, Editura Cosmopolitan, Sibiu/Bonn, Editura Schiller, 2020

[27] Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld; <https://hatzfeld-banat.de/thema/geschichte/> (accesat în 15.12.2022)

[28] Idem

[29] Idem

[30] Breier, Thomas; Vom Handwerk zur Industrie in Hatzfeld; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[31] Idem

[32] Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld; <https://hatzfeld-banat.de/thema/geschichte/> (accesat în 15.12.2022)

[33] Breier, Thomas; Vom Handwerk zur Industrie in Hatzfeld; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[34] Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld; <https://hatzfeld-banat.de/thema/geschichte/> (accesat în 15.12.2022)

[35] Idem

[36] Petri, Anton Peter; Hatzfelder Persönlichkeiten. Rudolf Wunder; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[37] Koch, Josef; Hatzfelder Sportgeschichte; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991

[38] Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld; <https://hatzfeld-banat.de/thema/geschichte/> (accesat în 15.12.2022)

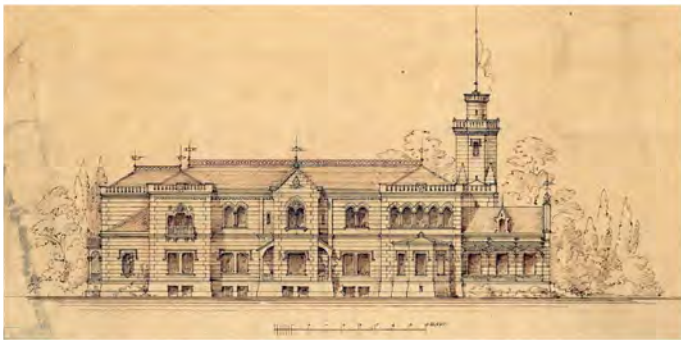
[39] Dürbach, Robert; Die Hatzfelder Kapellen; Heimatblatt Hatzfeld 10, 2003, p. 142

[40] Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld; <https://hatzfeld-banat.de/thema/geschichte/> (accesat în 16.12.2022)

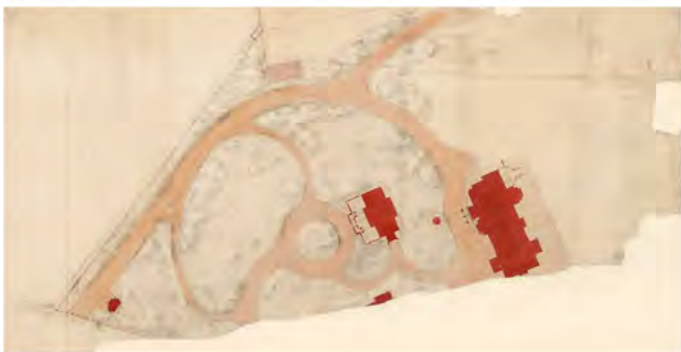
[41] Idem



1.



2.



3.

Surse imaginii:

1. perioada antebelică, colecția Gabor Kaba

2. Fațada de sud a castelului. Budapest City Archives • HU BFL XV.17.f.331.b Ybl Miklós hagyatéka, tervek (1844-1891) • HU BFL XV.17.f.331 Ybl Miklós hagyatéka, tervek és iratok (1844-1891) • HU BFL XV.17.f.Építészek, vállalkozók, vállalatok, beruházók tervei (1844-2005) • HU BFL XV.17 - Tervtár.

<https://maps.hungaricana.hu/en/BFLTervtar/19722/?list=eyJxdWVyeSl6lCJqaW1ib2xpYSJ9>

3. Planul castelului și al bucătăriei. Budapest City Archives • HU BFL XV.17.f.331.b Ybl Miklós hagyatéka, tervek (1844-1891) • HU BFL XV.17.f.331 Ybl Miklós hagyatéka, tervek és iratok (1844-1891) • HU BFL XV.17.f.Építészek, vállalkozók, vállalatok, beruházók tervei (1844-2005) • HU BFL XV.17 - Tervtár.<https://maps.hungaricana.hu/en/BFLTervtar/19699/?list=eyJxdWVyeSl6lCJqaW1ib2xpYSJ9>

4. perioada antebelică, colecția Gabor Kaba



4.

Apartenența teritorială în decursul timpului; relația cu nobilimea

De-a lungul timpului, Jimbolia a fost obișnuită să trăiască diferite emigrări ale populației sale. Un asemenea context istoric este firesc și nu aduce informații deosebite. Totuși, despre localitatea aflată astăzi la granița vestică a României se poate afirma într-un sens metaforic că s-a încadrat, asemenea locuitorilor săi, în repetate procese migratoare.

Colonizarea petrecută în 1766 stă sub semnul administrației austriece. La scurt timp, în 1778, are loc schimbarea regimului, așezarea trecând sub autoritate maghiară [1]. După Revoluția din 1848-1849 urmează o nouă modificare generată de înființarea Voivodinei sârbești și Banatului timișan [2], a cărei dănuire peste spațiul local se sfârșește curând. În 1861 se pornește un alt interval sub administrație maghiară [3], care avea să țină până la sfârșitul Primului Război Mondial. În urma invaziei în Jimbolia a armatei sârbești, petrecută în 21 noiembrie 1918, așezarea este anexată Regatului Sârbilor, Croaților și Slovenilor [4]. Nu după multă vreme, în 10 aprilie 1924, ajunge să aparțină de Regatul României, în județul Timiș-Torontal, iar în 7 decembrie 1929 primește rangul de comună rurală [5]. În 30 decembrie 1947, asemenea întregii țări, trece sub Republica Populară Română, căpătând în 6 septembrie 1950 statutul de oraș [6]. Din 1965 face parte din Republica Socialistă România [7], iar din 27 decembrie 1989 trece sub România [8] democrată.

Fiecare perioadă a influențat devenirea spațiului local. Maghiarii, sârbii și românii au încercat, cu diferite intensități, să imprime propriul caracter populației autohtone. Este bine-cunoscut procesul de maghiarizare pe care unii dintre șvabi l-au acceptat, iar alții l-au respins. Familia Csekonics a fost unul dintre promotorii acestui demers. Raportul dintre familie și populația locală a fost rareori oscilant, în general păstrându-se o relație bună.

Tensiunile au fost în mare parte amortizate în

momentul în care familia a facilitat împroprietărirea locuitorilor moșiei. Întregul teritoriu al satelor colonizate se afla în posesiunea nobilului. După 1870, oamenii au putut cumpăra terenul casei, curtea, grădina, via exterioară și, la începutul secolului al XX-lea, pământurile agricole [9]. Această ultimă informație este întărită de ziarul Tribuna de la Arad, din 1905: „Se anunță din Becicherecul-mare că contele Csekonics Endre ‘și va parcela moșia de 1600 jugh. catastrale între cei 80 de mici proprietari care au avut-o până acum în arîndă” [10].

Într-o dezbatere purtată la castelul de la Jimbolia s-a polemicizat cu privire la monede de argint destul de rare. Contele János Csekonics și-a luat angajamentul ca până în dimineața următoare să prezinte suma de 50000 de guldeni în monede de argint. Asistența a luat în râs vorbele nobilului, fiind de părere că așa ceva este imposibil. Pentru a demonstra că oaspeții se înșală, contele a spus unor bărbați: „Domnilor, v-am chemat ca să vă dau o veste neplăcută. Mi-am pierdut moșia la jocul de cărți și de mâine dimineață nu mai sunt proprietarul zonei în care locuiți, asta dacă nu reușesc să îmi răscumpăr avutul cu 50000 de guldeni de argint.” Înspre dimineață bărbații s-au întors și unul dintre ei a afirmat: „Măria Ta, cei 50000 de guldeni în monede de câte 20 sunt aici. Unde poruncește Măria Ta să descărcăm argintul?” În curte se aflau două cărucioare umplute cu saci în care se găseau banii. Suma a fost adunată de către cei doi bărbați mergând din casă în casă [11]. Această istorisire este grăitoare cu privire la relația dintre nobili și locuitorii moșiei și demonstrează că între cele două părți existau afinități.

Familia s-a implicat intens în viața comunității, lucru demonstrat de numeroase izvoare bibliografice. În acest sens, merită amintite câteva dintre ele. În 1910 are loc sfințirea steagului societății muzicale a meșteșugarilor din Jimbolia. Acțiunea se desfășoară sub patronajul lui



Endre Csekonics
Sursă: Muzeul Stefan Jäger



Blazonul familiei Csekonics, aflat în biserica Sfântul Vendelin
Autor: Theophil Soltesz

Endre Csekonic, având-o ca mamă a drapelului pe soția acestuia [12].

Pe una dintre formele blazonului familiei apare mottoul *Dona dei dono*, care înseamnă darurile Domnului le dăruiesc [13], fapt care s-a vădit și în timpul unei inundații petrecute în zona Szegedului. *Neue Freie Presse* din Viena amintea, în numărul 5228 din 1879, un gest de mare omenie al contesei Csekonic și a fiului acesteia, prezenți personal la primirea refugiaților și împărțind „pâine, slănină, cafea și lapte” [14].

Acestea nu pot descrie decât în mică măsură relația dintre familia nobiliară și populația locală. În linii mari, despre impactul benefic pe care conții și contesele l-au avut asupra comunității se pot spune următoarele: datorită lor în localitate au apărut facilități importante. Fie că ne referim la aportul major pe care l-a avut în ceea ce privește transportul feroviar, fie că menționăm viziunea pe care a avut-o atunci când a mutat cimitirul din zona gării, familia Csekonic a știut să își reverse faptele asupra Jimboliei și locuitorilor acesteia. Grăitoare sunt și gesturile filantropice prin intermediul cărora susținea financiar un loc în cadrul Academiei Regale Maghiare de Apărare „Ludovica”, se implica spre bunul mers al formațiunii de pompieri voluntari, al unei case de copii sau al primului club sportiv din Jimbolia. Așadar, se poate afirma că familia Csekonic a dat viață comunității, oferindu-i imbolduri care au încurajat-o să se dezvolte și pe cont propriu.

[1] Hochstrasser, Gerhardt; *Die Einwanderung der Deutschen nach Ungarn*; *Heimatblatt Hatzfeld* 2003, nr. 10, p. 31

[2] Vastag, Hans; *Chumbul-Hatzfeld-Jimbolia*; *Heimatblatt Hatzfeld* 5, 1998, p. 55

[3] Hochstrasser, Gerhardt; *Die Einwanderung der Deutschen nach Ungarn*; *Heimatblatt Hatzfeld* 2003, nr. 10, p. 31

[4] Vastag, Hans; *Chumbul-Hatzfeld-Jimbolia*; *Heimatblatt Hatzfeld* 5, 1998, p. 55

[5] *Idem*

[6] *Idem*

[7] *Idem*

[8] *Idem*

[9] Szilágy, Mária, Draganić, Anica; *Moștenirea Csekonic, Das Csekonic-Erbe, Csekonic Örökség*; Editura MNL Fejér Megyei Levéltára, p. 224

[10] *Parcelare de moșie*; *Tribuna*; Arad, anul 9, nr. 88, 11/24.05.1905, p. 6

[11] *Aus dem Leben des Grafen Csekonic*; *Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt*; Sibiu, nr. 2026, 19.08.1880, p. 3 (793)

[12] *A zombolyai dalünnep*; *Délmagyarország*; Szeged, anul 1, nr. 72, 14.08.1910, p. 11

[13] Tonța, Walter; *Prestigiu, avuție, influență. Istoria familiei nobiliare Csekonic și a domeniului ei jimbolian*; p. 7

[14] *Die Katastrophe in Szegedin*; *Neue Freie Presse*; Viena, nr. 5228, 17.03.1879, p. 2

Evenimentele istorice cu impact asupra peisajului urban

a) Colonizarea din 1766

Primele informații descoperite până în acest moment, care fac referire la istoria Jimboliei, provin din perioada 1333-1335, fiind regăsite într-un registru referitor la zeciuiala pe care o aveau de plătit preoții romano-catolici ai diecezei de Cenad. Aici este amintită o localitate cu numele Chumbul, ce este identificată ca fiind Jimbolia de astăzi. Ea trebuie să fi fost o așezare rudimentară, compusă din 20 până la 30 de case [1]. Până în 1552 apar mai multe menționări ale satului. O privire de ansamblu asupra acestora relevă că denumirea așezării nu era foarte bine fixată. În 1447, Chombol este amintit ca făcând parte din comitatul Timiș, în timp ce în 1481 se specifică despre un anume „Stephan Chomboli care a venit din Tümmelburg și a stat «în vila Tophu»” [2]. Un alt nume cu rezonanță locală, Michael Csombolyi, despre care se știe că în 1520 avea calitatea de registrator regal, apare în 1489 ca cel care a dat în chirie Combolul Mare, Combolul Mijlociu și Combolul Interior lui Emmerich Döczi, guvernatorul principal al Timișoarei în 1472 [3].

După invazia turcilor în Banat, localitatea intră într-un declin accentuat și se depopulează. Prin urmare, evenimentul colonizării, petrecut în 1766, se constituie într-o veritabilă renaștere. Acesta face parte din contextul general al secolului al XVIII-lea, caracterizat prin procese numeroase și concentrate de repopulare a Banatului.

Pentru a-i determina pe cei din regiunile Trier, Mainz, Pfalz, Luxemburg, Lotharingia și Sauer să vină în Banat, au fost declanșate mai multe acțiuni de recrutare, coordonate de agenți [4]. Primul grup care urma să ajungă la Jimbolia a fost condus de preotul Blenckner [5].

După un drum zbuciumat, coloniștii au ajuns în 11 iunie 1766 și au întemeiat o localitate dublă. Jumătatea estică s-a numit Landestreu,

iar cea vestică Hatzfeld [6]. Cele două așezări erau despărțite prin actuala stradă Republicii, deci de doar câteva zeci de metri.

Johann Wilhelm von Hildebrand, reprezentant al autorităților de la Timișoara, a avut misiunea de a construi cele două sate. Din cauza presiunii timpului și a lipsei de lemn pentru construcții, la ridicarea celor circa 400 de case s-a folosit tehnica pământului bătut, după modelul utilizat de populația autohtonă, lemnul fiind întrebuințat doar pentru tâmplărie și șarpantă [7]. Lucrările au înaintat greu din cauza vremii ploioase. Coloniștilor li s-a transmis că atunci când vor ajunge la destinație vor avea unde să locuiască și că pământurile vor fi pregătite. Realitatea a fost cu totul alta. Casele erau în fază incipientă, iar în întreaga zonă băltea apa ca într-o veritabilă mlaștină [8]. Starea deplorabilă nu s-a ameliorat nici după ce locuințele și biserica au fost finalizate. Din cauza secetei, care s-a așternut din timpul verii și a ținut până în toamnă, s-a iscat foamete. Pentru ca vitele să nu moară, coloniștii au furat fânul de pe pășunile celor care închiriaseră înainte prediul [9]. Abia în 1768 s-a înregistrat prima recoltă bună. În același an, în 14 septembrie, cele două așezări s-au contopit sub numele Hatzfeld [10].

Momentul reînțemeierii localității a fost presărat cu nenumărate greutăți și tragedii. În intervale scurte de timp s-au succedat mai multe conflicte între nou veniți, autorități și băștinași. Deși s-au înregistrat victime, mulți dintre cei care au supraviețuit au avut ocazia să guste din satisfacția ce se naște de pe urma suferinței. Este adevărat că peste chinurile renașterii s-a trecut și datorită eforturilor colective. De exemplu, produsele recoltate erau puse la comun. După ce rațiile convenite fiecărei familii erau împărțite, surplusul era utilizat pentru ajutorarea persoanelor nevoiașe [11].

b) De la pășunat la agricultură

În urmă cu aproape 300 de ani, aspectul geografic al regiunii a trecut prin modificări importante provocate de îndiguiri și desecări. Jimbolia se află într-o zonă inundabilă asupra căreia au acționat de-a lungul secolelor mai multe ape curgătoare. La distanță de doar câțiva kilometri curg Mureșul, Aranca, Bega, Bega Veche, Timișul, Bârzava și, ceva mai departe, Tisa și Dunărea. Acest context geografic a făcut ca zona Jimboliei să fie preponderent mlaștină.

După invazia turcilor în Banat, petrecută în 1552, regiunea a intrat într-un declin accentuat. Acțiunile întreprinse de autoritățile otomane au generat multă incertitudine în rândul populației autohtone și au determinat depopularea unor așezări. Conform cercetătorului Alexander Krischan „Înmulțirea mlaștinilor, dintre care una vastă în sudul satului, nu a fost contracarată, astfel încât chiar și în 1720 era descrisă ca fiind o mlaștină «care nu poate fi traversată»” [12].

Amenajarea cursurilor râurilor și realizarea unor sisteme de canale au fost necesare în vederea drenării mlaștinilor. Totuși, chiar și înainte de aceste acțiuni au existat suprafețe pe care apa nu le cucerea și pe care s-au răspândit pășunile și pajiștile. Ele erau în proprietatea statului și se dădeau anual spre închiriere. O astfel de parcelă era desemnată prin substantivul *prediu* [13]. Un plan al prediului Schumbol din 1746 relevă caracteristici importante, diferențiindu-l de cele învecinate. Pornind de la acesta și de la câteva date statistice, s-a putut concluziona că aici existau cinci locuințe de tip bordei, distribuite în formă circulară și locuite în principal de crescători de animale [14].

De altfel, după colonizarea din 1766, creșterea animalelor pierde din pondere în detrimentul activităților agricole, aici solurile făcând parte din categoria cernoziomurilor și prezentând un

grad ridicat de fertilitate [15]. Cultivarea cerealelor a căpătat un rol important în angrenajul economic al comunității în principal datorită climei favorabile, a solului și a nevoilor de consum. Această îndeletnicire a transformat Jimbolia într-un important producător agricol, chiar dacă modernizarea proceselor tehnologice s-a făcut înspre finalul secolului al XIX-lea. Atunci au fost incluse în procesul agricol utilaje procurate fie din Statele Unite ale Americii [16], fie din Germania [17]. Pentru a împărți coloniștilor teren și pentru că suprafețele de pământ puteau fi întrebuintate în diferite scopuri, administrația austriacă a întocmit un pachet standard format din 24 de iugăre de pământ arabil (aproape 14 hectare), 9 iugăre de pășuni și pajiști (peste 5 hectare) și un iugăr pentru gospodărie (puțin peste jumătate de hectar). Un colonist putea primi un pachet întreg sau fracțiuni ale acestuia. În 1780, în localitate existau 301 pachete întregi, 88 de jumătăți, 8 sferturi, nicio optime și 5 arii destinate doar gospodăriei. Până în 1848 s-a păstrat regula prin care primul născut era moștenitorul suprafețelor de pământ. Ulterior s-a adoptat practica împărțirii terenului în mod egal între moștenitorii proprietarului, obicei care a dus la divizarea multor suprafețe agricole [18].

În 1857 s-a realizat calea ferată Szeged - Jimbolia - Timișoara continuată, după puțin timp, cu tronsonul Timișoara - Baziaș. Această nouă modalitate de transport a făcut ca produsele agricole să poată fi livrate în alte zone ale Europei. Pentru a putea procesa cantitățile recoltate, în Jimbolia au apărut mai multe mori de mare capacitate. De exemplu, Moara Pannonia a luat locul uneia acționată de puterea vântului. Treptat, întreprinderea aflată în nord-vestul Jimboliei a atras clienți din localitățile limitrofe [19] și a funcționat până în jurul anului 2000. O altă afacere asemănătoare s-a dezvoltat tot în vecinătatea căii ferate, în partea de nord-est a așezării. Moara Mare a fost înființată în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. De numele ei

este legat și cel al contelui Endre Csekonic, care a profitat de pe urma convertirii întreprinderii în societate pe acțiuni, devenind acționar majoritar. În perioada austro-ungară, se pare că zona delimitată astăzi de Bosnia și Herțegovina s-ar fi alimentat, în principal, cu făină provenită din Jimbolia. După Primul Război Mondial producția zilnică a acestei mori a scăzut de la 6 vagoane la două și jumătate [20]. Pentru a răspunde cererii mari de făină de Jimbolia, căutată nu doar în Ungaria, ci și în alte părți ale monarhiei, în primul deceniu al secolului XX s-a construit o a treia moară [21].

Trasarea liniei de frontieră prin Banat a dus la decăderea imperiului agricol pe care îl reprezenta Jimbolia. Moara Reformei și-a declarat în 1928 incapacitatea de plată, în timp ce în jurul aceleiași perioade agricultorii jimbolieni și-au pierdut pământurile agricole aflate pe teritoriul statului vecin. Se poate spune că din lovitură primită în 1918 economia localității nu și-a mai revenit în totalitate niciodată. Astăzi, micii proprietari de teren agricol sunt foarte puțini, existând mari deținători de teren, care nu se implică în viața comunității în aceeași măsură în care o făceau înaintașii. De exemplu, construcția în care funcționează în prezent Casa de Cultură a Orașului Jimbolia a fost ridicată de o asociație a fermierilor având scopul de a fi un loc dedicat acțiunilor culturale și de divertisment.

c) Dreptul de a organiza târguri

Prima fază a dezvoltării Jimboliei nu a stat doar sub semnul agriculturii sau sub cel al familiei nobiliare Csekonic. La scurt timp de la momentul renașterii, așezarea a căpătat drepturi de a organiza târguri. Aceste activități au înregistrat o pondere însemnată în contextul economiei proprii. Atât de mult au cântărit piețele în ecuația evoluției spațiului local, încât în sudul așezării o suprafață însemnată de teren a fost dedicată negustoriei timp de aproape 150 ani.

În anul 1786, Împăratul Joseph al II-lea a ridicat Jimbolia la rangul de târg, oferindu-i dreptul de a organiza piețe săptămânale. Ceva mai târziu, în 1794, localitatea a primit și dreptul de a organiza târguri anuale, la început doar 3 și abia mai târziu, în 1845, 4 [22].

Pentru a face amploarea acestora comprehensibilă, merită amintită ediția organizată în martie 1901 care, mai în glumă mai în serios, a primit supranumele de târgul crenvurștilor. Despre aceasta se relatează în ziarul Zsombolyai Közlöny, specificându-se că s-au pus spre vânzare 5000 de vite și că de cumpărarea cailor s-a arătat interesat guvernul englez, care a trimis la Jimbolia un maior și un locotenent ca să achiziționeze cai pentru nevoile întâmpinate în Africa de Sud. Tot de procurarea cabalinelor s-a preocupat și măcelarul vienez Adolf Neufeld. Acesta voia să achiziționeze 200 de cai pe care să îi folosească la produsele pe care le realiza [23].

Terenul pe care se organiza această piață avea caracter multifuncțional. Se specifică în anumite numere de ziare vechi că atunci când nu aveau loc evenimente negustorești se organizau alte tipuri de acțiuni: campanii electorale, spectacole de circ, meciuri de fotbal, concursuri de cai. Tot aici se afla turnul de antrenament al pompierilor.

După 1924, pierderea unei bune părți din teritoriul limitrof Jimboliei a influențat organizarea pieței anuale într-atât încât s-a ajuns la desființarea ei. Astăzi, pe locul cunoscut odinioară sub numele de Marktplatz se află un cartier.

d) Familia nobiliară Csekonic și impactul acesteia asupra comunității

Familia nobiliară Csekonic a influențat covârșitor devenirea Jimboliei. Impactul reprezintă o sumă a mai multor acțiuni desfășurate de-a lungul a circa 130 de ani. Aproape fiecare membru

al dinastiei Csekonics și-a pus amprenta asupra dezvoltării spațiului autohton.

Istoria așezării și cea a familiei se intersectează în 25 aprilie 1790, când între Administrația Camerală din Timișoara și József Csekonics s-a încheiat un contract de arendare a domeniului de la Jimbolia [24]. Peste 10 ani, în 1800, același Csekonics devine posesor al moșiei [25]. S-a ajuns în acest punct datorită serviciilor pe care József Csekonics le-a adus statului. În 1784 a prezentat Împăratului Joseph al II-lea mai multe măsuri ce se cuveneau a fi luate pentru a progresa în domeniul creșterii cailor de rasă. Acțiunea a avut ca rezultat înființarea unei herghelii militare la Mezöhegyes [26].

Încă de la început, familia a declanșat o puternică dezvoltare în domeniul agriculturii și, ulterior, a facilitat realizarea unor căi de comunicație. Datorită acesteia Jimbolia a devenit capitala unuia dintre cele mai moderne și bine puse la punct domenii agronomice din Europa și, prin urmare, din întreaga lume.

Avântul dezvoltării agricole și zootehnice a fost determinat de János Csekonics, cel care în 1833 a primit predicatul nobiliar cu titlul Zsombolya et lanova. Ilustrul moșier a devenit membru al Camerei Magnaților a Ungariei și consilier aulic. În 1864 i s-a oferit rangul de conte cu titlu ereditar [27].

Un alt gigant al familiei a fost Endre Csekonics. La fel ca și tatăl său, a îndeplinit funcția de consilier aulic și a fost membru al Camerei Magnaților a Ungariei. Pe lângă acestea, a avut statutul de stolnic regal și de virilist al Comitatului Torontal [28]. Asta înseamnă că impozitul mare pe care îl plătea îi oferea dreptul de a fi membru în consiliul comitatului fără a fi ales. În articolul Torontál virilistáinak névsora apărut în publicația Délmagyarország în 1911 se face o listă a viriliștilor care aveau de plătit în anul 1912 cele mai mari impozite în Comitatul

Torontal. Lista, aranjată în ordine descrescătoare a valorilor de plătit, este deschisă de Endre Csekonics, care urma să plătească 141744,18 coroane. Locul al doilea, deținut de Félix Harnoncourt din Écska, trebuia să plătească 48313 coroane. Se observă diferența uriașă dintre cele două valori. Surprinzătoare este apariția în această înșiruire a lui Mihály Bohn, căruia în revenea de plătit suma de 18528,07 coroane, dar și a lui Sándor Csekonics, care datora un impozit de 8108,44 coroane [29].

Endre Csekonics a îndeplinit, timp de mai bine de 20 de ani, funcția de președinte al Societății de Cruce Roșie din Ungaria [30]. Această calitate i-a adus diferite decorații, după cum arată un articol din ziarul Zsombolyaer Zeitung din aprilie 1907. Cititorii erau înștiințați că Țarina Marina Feodorovna, patroana Societății Rusești de Cruce Roșie, i-a oferit contelui jimbolian, din partea Țarului Nicolae al II-lea, o medalie ca semn de recunoștință pentru ajutorul oferit în războiul ruso-japonez [31]. Deși informațiile cu răsunet internațional referitoare la acest jimbolian pot continua, ne vom rezuma la un eveniment din sfera agriculturii. În 1900, la Paris a avut loc o expoziție universală, care a adunat câteva zeci de milioane de vizitatori. La acest eveniment a expus și Endre Csekonics și a câștigat trei medalii de aur la trei categorii diferite, poziționându-și numele alături de cele ale unor entități internaționale, precum: Ministerul Agriculturii din Statele Unite ale Americii, Comisia Imperială de la Sanghai, Comisia Agricolă de la Palermo, Mănăstirea Benedictină de la Melk etc [32].

Lista personalităților familiei poate continua și cu alți membri, dintre care îl amintim succint pe Iván Csekonics. În calitate de diplomat, acesta a reprezentat Austro-Ungaria în mai multe ambasade, printre care cele din: Washington, Sankt Petersburg, Vatican, București, Paris, Londra, Berlin, Constantinopol ș.a.[33]

Așa cum s-a specificat deja, agricultura a fost o sursă importantă de venit pentru această familie. De-a lungul anilor, granițele moșiei au suferit modificări. În linii generale, se poate spune că ea începea de la Jimbolia și se întindea înspre sud, către Becicherecu Mare. Avea o lungime de 38 km și o lățime cuprinsă între 2 și 5 km, totalizând peste 22000 de hectare, suprafață ce însemna 2,25% din cea a Comitatului Torontal [34]. În 1911, această moșie era locuită de 873 de angajați și peste 3000 de membri ai familiilor acestora. Incluzând muncitorii sezonieri, se poate concluziona că anual moșia Csekronics oferea mijloace existențiale unui număr de 7000 de oameni. O statistică realizată tot în același an relevă că pe domeniu existau aproape 18000 de animale. În 1910 aici s-au produs 1500000 de litri de lapte, punându-se în vânzare 13000 de kg de smântână, aproape 6000 de kg de unt și 3000 de kg de brânză de vacă [35]. Cele 15 ferme, numite majore, erau conectate la o rețea de drumuri și căi ferate bine puse la punct. Linia cu ecartament îngust era utilizată la transportul produselor agricole. Pentru a aduce bunurile la stațiile de pe ruta Jimbolia - Becicherecu Mare s-au construit căi ferate secundare [36]. Pentru o comunicare rapidă, încă dinainte de 1900, s-a pus în funcțiune o rețea telefonică de mai bine de 75 de kilometri. Moșia avea un port la canalul Bega, utilizat pentru a livra mărfuri pe Tisa și, ulterior, pe Dunăre [37].

Domeniul era folosit și pentru vânătoare. În acest scop, pe moșie existau parcele împădurite, de mici dimensiuni. O statistică a animalelor vâdate în perioada 1889-1907 arată că aici au fost prinse peste 450000 de exemplare. Aceeași statistică indică faptul că, în cazul anumitor specii, numărul masculilor vânați depășea cu mult numărul femelelor. Această pondere se poate observa extrem de bine în următorul exemplu: 15578 de fazani și doar 794 de fâzănite. Ca fapt divers, merită amintite următoarele date: 88 de dropii, 81500 de iepuri, 13 pisici sălbatice, 16847 de prepelițe, 2122 de vulpi,

106727 de ciori [38].

Membrii familiei, dezvoltarea domeniului agricol, înființarea majorelor, realizarea de căi de comunicație, implicarea în politică, actele filantropice și încă multe altele, însumate, au constituit o forță teribilă, care a marcat devenirea localității Jimbolia. Bunăoară, la preluarea domeniului de către familia Csekronics pe suprafața acestuia se aflau doar două localități [39] - cea care avea să-i devină capitală și Czernya. Apelându-se la procese colonizatoare, în principal cu populație germană și maghiară de religie romano-catolică, în jurul unor majore au apărut sate [40].

Bineînțeles că prezența familiei în acest spațiu nu i-a adus Jimboliei doar renume, ci și beneficii palpabile. Castelul vechi [41] sau castelul de iarnă sau pur și simplu conacul Csekronics există și astăzi, aici funcționând Primăria Orașului Jimbolia și Consiliul Local. Nu se cunoaște cu exactitate data construirii lui. Se poate să fi apărut la începutul secolului al XIX-lea, după ce familia a primit în posesiune domeniul. Edificiul, aflat în punctul central al așezării, era completat în partea de sud de un parc de 6 hectare [42] și delimitat în partea estică de un gard ce a fost demolat în 2022.

Un alt imobil cu o valoare excepțională a fost construit în sudul localității. Despre castelul Csító se presupune că își trage numele de la Gestüt-Hof, un termen pe care argații vorbitori de limba maghiară probabil că nu îl puteau pronunța. Construcția s-a finalizat între 1869-1870 și a fost opera arhitectului Ybl Miklós. Castelul era flancat de un parc în stil englezesc a cărui suprafață ocupa în jur de 100 de hectare. Tot aici se găsea o seră în care se creșteau fructe exotice [43]. Pe la mijlocul anilor 1880, în apropierea edificiului s-a realizat o capelă după planurile arhitectului Arthúr Meinig. Cele două construcții erau conectate între ele printr-un culoar de sticlă.

Csitó a fost demolat în 1937, la decizia familiei [44]. În apropierea complexului a existat și un mausoleu ridicat după planurile lui Alajos Hauszmann [45]. Până la finalul secolului al XIX-lea, familia a mai deținut un mausoleu aflat în cimitirul din nordul localității. Acesta a fost înlăturat când s-a realizat noua stație de cale ferată.

Deși impactul pe care familia Csekonics l-a avut asupra Jimboliei este evident, contabilizarea acestuia se face cu anevoie. Familia s-a implicat în repetate rânduri în activități care au șlefuit mai multe aspecte ale spațiului local.

e) Uniunea breslelor

Un alt domeniu care a influențat dezvoltarea localității este cel delimitat de meșteșugărie, comerț și industrie mică. Începând cu mijlocul secolului al XIX-lea, Jimbolia a devenit o piesă importantă în sfera meșteșugăriei microregionale.

În 1823 a luat naștere Vereinigte Zünfte aus Hatzfeld, o uniune a breslelor, care avea să se dezvolte în mod exponențial și care a funcționat în primele decenii după un statut bine definit. Prin acesta se reglementau detalii privitoare la drepturile și îndatoririle meșterilor, dar și ale ucenicilor [46]. Următoarea etapă a fost înființarea, în 1884, a organizației Hatzfelder Gewerbe-Korporation. În scurt timp s-au pus și bazele Gewerbe- und Handelskasino, o entitate dedicată emancipării meșteșugarilor și comercianților [47]. Domeniul a atras un număr însemnat de persoane interesate. De exemplu, în 1927 Jimbolia avea 12122 de locuitori, dintre care 1195 erau meseriași, ucenici sau comercianți [48]. Pentru a determina un viitor bun al acestor îndeletniciri, meșteșugarii au pus bazele, în 29 aprilie 1895, unei școli de ucenici, fapt ce a sporit însemnătatea Jimboliei în spațiul microregional. Școala a funcționat aproximativ șapte decenii, fiind frecventată, în 50 de

ani, de peste 9900 de ucenici care s-au specializat în 56 de meserii. 5588 dintre calfe erau din Jimbolia și 3457 din localitățile învecinate. De-a lungul existenței sale, instituția a obișnuit să organizeze expoziții anuale cu cele mai bune lucrări ale ucenicilor [49].

De fapt, alte trei expoziții majore au fost utilizate pentru a corecta anumite deficiențe legate de actul comercial. În 1908, în apropierea stației de cale ferată, a fost ridicat un pavilion de mari dimensiuni în care s-a ținut o expoziție ce a avut ca scop promovarea produselor realizate de meșteșugarii și micii industriași locali. Alipirea Jimboliei la România Mare, petrecută în 1924, a provocat o lovitură puternică economiei locale. Trasarea graniței în imediata apropiere a făcut ca așezarea să piardă o pondere importantă a pieței de desfacere. În acest context, producătorii locali au fost nevoiți să se reorienteze, o modalitate de a câștiga noi clienți fiind organizarea expoziției din 1925.

Efervescența celor implicați în acest domeniu a influențat și viața culturală. Cazinoul a înființat o bibliotecă proprie, prima care dădea cărți cu împrumut [50]. Un alt rezultat benefic comunității a fost înființarea Hatzfelder Gewerbe - Gesang Verein, o asociație muzicală a meșteșugarilor. Entitatea a susținut acțiuni muzicale importante și a ajuns să pună în scenă până și operete. Josef Linster, în calitate de dirijor, a dovedit abilități excepționale, iar Anton Reichrath, deținând mandatul de președinte, a demarat apariția unei noi construcții cu funcția de casă de cultură a meșteșugarilor. Ea s-a numit Sängenheim. La inaugurare, Linster a coordonat un cor de 120 de membri și o orchestră de 30 de persoane [51].

Naționalizarea a adus cu sine un moment de cotitură. În 26 martie 1952 s-a înființat Cooperativa Meșteșugărească „Viitorul”. Ea a reprezentat un nou context, de data aceasta industrial. Noua companie a însumat 500 de meșteșugari,

care lucrau în 52 de departamente. Piața de desfacere s-a lărgit și a căpătat pe alocuri caracter internațional. Mobila și confecțiile erau livrate în Uniunea Sovietică, Elveția, Ungaria, Anglia, Olanda, Finlanda [52].

f) Conectarea la rețeaua de cale ferată și avântul economic

Conectarea localității la rețeaua de cale ferată a însemnat un moment deosebit de important, care a declanșat un binevenit proces dezvoltator. Până în acest punct Jimbolia era o așezare a cărei economie funcționa pe baza agriculturii, meșteșugăriei și a familiei nobiliare Csekonics.

În 15 noiembrie 1857 se inaugurează linia Szeged - Jimbolia - Timișoara [53], eveniment care va permite deschiderea unui nou capitol al istoriei localității, caracterizat prin apariția, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a mai multor întreprinderi industriale.

Construirea unei căi ferate era absolut necesară pentru bunăstarea Banatului. Din cauza infrastructurii precare, produsele agricole puteau fi livrate în Occident sau în Orient cu foarte mare greutate. Exemplul Jimboliei poate fi edificator. Localnicii foloseau râul Mureș pentru a-și vinde mărfurile în piețe exterioare. Până la portul de la Periam se utilizau atelaje. Transportul presupunea costuri însemnate, consumatoare de timp. La acestea se adăugau lipsa unei minime garanții în ceea ce privește securitatea mărfurilor și prețul exagerat solicitat de negustorii care preluau produsele la Periam Port [54].

Inițial, calea ferată orientală desemnată prin tronsonul Szeged - Timișoara - Baziaș nu fusese gândită în așa fel încât să includă și Jimbolia. Modificarea primei forme a planului a fost posibilă datorită determinării, ambiției și conlucrării pe care János Csekonics și localnicii le-au arătat. Conte de apelat la diplomație și a intervenit pe lângă cercurile abilitate, în timp

ce comunitatea a pus la dispoziție terenurile necesare construcției căii ferate [55].

La început, distanța dintre Viena și Jimbolia se putea parcurge în 35 de ore [56]. În scurt timp viteza a crescut într-o asemenea măsură încât în 1862 o călătorie a ajuns să dureze doar 13 ore și 59 de minute. Trenurile rapide circulau până la Baziaș, de unde călătorii se puteau îmbarca pe vase, ce aveau ca destinație îndepărtatul Constantinopol [57]. Garniturile feroviare de mare viteză au continuat să circule încă multe decenii. Un program din 1926 relevă localitățile ce erau puse în legătură directă prin intermediul trenurilor expres: București, Craiova, Timișoara, Jimbolia, Belgrad, Trieste, Milano, Lausanne, Paris, Calais, Londra [58].

După aproape trei decenii de funcționare, gara din nordul localității s-a dezvoltat în principal datorită construirii a trei rute secundare. Prima dintre ele a stabilit legătura cu localitatea Pardani, aflată astăzi în Serbia. Linia a fost dată în folosință în 15 decembrie 1895 și a avut o lungime de 41,2 kilometri [59]. Apariția ei s-a făcut prin Torontaler Lokal-Eisenbahn-Aktien-Gesellschaft, organizație al cărei acționar principal era Endre Csekonics [60], aspect care dovedește încă o dată impactul pe care această familie nobiliară l-a avut asupra comunității locale și regionale. Tot cu această ocazie, în partea de est a fost realizată cea de a doua stație de cale ferată [61]. După doar trei ani, în 20 octombrie 1898, s-a inaugurat linia cu ecartament îngust dintre Jimbolia și Becicherecu Mare, o așezare care astăzi se află în Serbia și poartă numele Zrenjanin. Ruta avea o lungime de 67,6 kilometri [62]. La începutul secolului al XX-lea s-a dat în folosință și tronsonul dintre Jimbolia și Lovrin, cu o lungime de 26,7 kilometri, astfel asigurându-se conexiunea cu Aradul Nou [63]. Într-un asemenea context, transportul a crescut accentuat. Doar în 1913 prin stația din Jimbolia au trecut peste 270000 de persoane [64].

Pentru a face față noului flux a fost nevoie de un proces consistent de reconstrucție, acțiune care s-a petrecut în jurul anului 1900, când s-a dezvoltat sistemul liniilor de manevră și s-a ridicat un nou sediu al stației [65]. Edificiul a fost realizat de celebrul arhitect Pfaff Ferenc. Concomitent cu aceste lucrări de modernizare s-a trecut la desființarea cimitirului din nordul localității. Acesta data din anul colonizării, 1766 [66].

După retrasarea frontierei, petrecută în anul 1924, Jimbolia capătă importanță națională, întrucât devine principala poartă de acces în România. Ziarele interbelice pomenesc numele așezării în articole care tratează despre personalități autohtone sau internaționale. Asemenea exemple sunt numeroase și, prin urmare, greu de contabilizat. Menționarea a doar câtorva dintre ele ar trebui să aibă rol lămuritor. În 1926, Regina Maria s-a întors dintr-o călătorie săvârșită în Statele Unite ale Americii. Intrarea Majestății Sale în țară a reprezentat un bun prilej pentru presă de a obține o declarație de atașament la adresa României: „Mulțumesc Poporului Meu întreg pentru dragostea nețărmurită cu care Mi-a urmărit pașii pretutindeni în acele depărtări și îi trimit de aici, de la hotar, desăvârșita Mea dragoste și recunoștință” [67]. Ziarele vremii amintesc și alte familii monarhice [68], dar și o serie întregă de personalități: Patriarhul Miron Cristea [69], istoricul și activistul politic Scotus Viator [70], Episcopul Beaufart [71], ministrul francez de externe [72], Nicolae Titulescu [73], Împăratul Franz Joseph I [74], probabil și Franz Ferdinand [75] și mulți alții. Principesa Martha Bibescu a scris o operă literară inspirată din călătoriile sale cu Orient Express Simplon pe ruta București - Paris. În acest text scriitoarea relatează experiența pe care a trăit-o în Jimbolia încercând să afle identitatea unei tinere burgheze pe care o zărea de fiecare dată pe peronul stației de cale ferată [76]. De altfel, istoriile legate de Orient Express sunt multiple și, în general, atunci când nu au

legătură cu anumite personalități, fac referire la încercări de trecere frauduloasă a frontierei [77] sau la acțiuni de contrabandă [78].

Jimbolia a fost locul de desfășurare a unor evenimente cu totul excepționale. Pe aici Regele Carol al II-lea a fugit din țară urmărit de legionari. Extremiștii au tras mai multe focuri de armă asupra trenului, chiar în apropierea stației de cale ferată [79]. Tot aici, la câteva zile după incident, Regele Mihai I a reprimat-o acasă pe mama sa, Regina Elena, care se întorcea după 10 ani de exil [80]. Ultima parte a celui de Al Doilea Război Mondial a adus mult zbucium asupra comunității locale. În toamna anului 1944, armata nazistă a aruncat în aer turnul de apă folosit la alimentarea locomotivelor cu aburi [81] și a secționat traversele liniei ce făcea legătura cu Serbia [82]. La începutul lunii noiembrie, un tren de combustibil a fost atacat de către două avioane Stuka în zona fabricii Ceramica, acțiune ce a avut ca rezultat explozia mai multor cisterne [83]. În ianuarie 1945, în jur de 1000 de germani din Jimbolia și din localitățile limitrofe au fost îmbarcați în vagoane pentru vite și deportați în Ucraina [84]. Un episod asemănător s-a petrecut și în 1951, când aproape 1000 de jimbolieni au fost deportați, tot în vagoane pentru vite, în Câmpia Bărăganului [85]. Nici după instaurarea regimului socialist lucrurile nu s-au liniștit, calea ferată fiind utilizată în repetate rânduri de persoane care doreau să fugă ilegal din România. În cartea Un tren în visul meu, autorul Herbert-Werner Mühlroth descrie în amănunt cum, pentru a trece granița, a fost nevoit să sară într-un marfar aflat în mișcare, totul petrecându-se sub o ploaie de gloanțe [86].

În vremurile în care situația geopolitică a fost mai puțin zbuciumată, stația de cale ferată s-a dovedit a fi o piesă esențială pentru multe întreprinderi industriale, meșteșugărești sau agricole. De altfel, cele mai multe entități producătoare au răsărit în apropierea căii ferate.

Printre primii industriași care au beneficiat de pe urma căii ferate se numără Stefan Bohn, care, în 1864, a înființat la doar câteva sute de metri distanță o manufactură [87] dedicată produselor ceramice. Aceasta s-a transformat treptat într-o piesă esențială a uneia dintre cele mai puternice companii de produse ceramice din Austro-Ungaria [88]. Înainte de Primul Război Mondial, producția anuală consta în 18 milioane de țigle, 8 milioane de cărămizi și 300 de vagoane de ceramică, fiind exportată în țări precum Austria, Bulgaria, Grecia, Serbia. O asemenea capacitate de producție trebuia să fie susținută printr-un bogat capital de resurse umane. Pentru că mulți dintre jimbolienii erau deja implicați în agricultură și meșteșugărie sau erau angajați la domeniul nobiliar al familiei Csekonics, fabrica Bohn a atras forță de muncă exterior. În felul acesta, în nord-vestul așezării a luat naștere un nou cartier, construit în perioada 1880-1910. Noua zonă rezidențială a apărut ca rezultat al reacției în lanț stație de cale ferată - activitate industrială. În Jimbolia, apetitul pentru realizarea de produse ceramice a fost însemnat. În apropierea gării s-au dezvoltat și alte întreprinderi din acest sector. Erste Hatzfelder Dampfziegelei s-a înființat în 1888 [89], în timp ce Hatzfelder Dampfziegelei - Aktiengesellschaft a aparținut lui Josef Threiß și a început activitatea în primăvara anului 1895, având o producție anuală de 8 milioane de țigle și 4 milioane de alte tipuri de elemente ceramice [90]. Ambele fabrici au ajuns, în 1903, să fie deținute în majoritate sau în totalitate de către firma Bohn. Josef Threiß nu a renunțat și a înființat, tot în 1903, fabrica Hungaria - Dampfziegelei - A. G., care a dăinuit aproape două decenii, producând anual peste 16 milioane de țigle și până la 12 milioane de cărămizi [91]. În localitate au mai existat și alte companii dedicate produselor ceramice. Quint'sche Ziegelei și Farkas - Chamotte - Kachelofenfabrik au funcționat mai multe zeci de ani, chiar dacă nu se aflau în vecinătatea liniei feroviare.

De altfel, însăși poziționarea în Jimbolia era văzută ca un atu. În anunțul de vânzare a fabricii de oțet Szeretin se specifică limpede că aceasta funcționează într-o localitate ce este conectată la calea ferată principală. Mai mult, se evidențiază că în scurt timp așezarea va fi parte a altor două rute secundare [92]. Unele întreprinderi au funcționat, în fază incipientă, în alte zone ale Jimboliei. Ulterior au fost mutate în apropierea căii ferate. Este cazul companiei Venus - Kamm- und Knopffabrik A. G., înființată de Josef Schnur în 1921. În 1933 avea deja în jur de 500 de angajați, iar în 1991 fabrica realiza aproximativ 85% din producția de nasturi a României, însumând 950 de angajați. Într-o situație asemănătoare s-a aflat și fabrica de pălării Rudolf Decker & Co., care în 1914-1915 a realizat 20000 de pălării prin prelucrarea a 11200 de kilograme de lână și a 1500 de piei de iepure [93].

Indiferent dacă întreprinderile comerciale, industriale, meșteșugărești sau agricole din Jimbolia au funcționat sau nu în vecinătatea liniei feroviare, ele au profitat din plin nu doar de pe urma posibilității livrării rapide a produselor în exterior sau de pe urma aprovizionării, ci și prin dezvoltarea unor liste de clienți fideli, provenind nu doar din localitate, dar și din zonă. Astăzi, sistemul dens de căi ferate s-a rarefiat până aproape de dispariție. Jimbolia mai este conectată pe cale ferată doar cu Timișoara și, ocazional, cu Serbia, această legătură utilizându-se doar pentru transportul de marfă.

g) Linia de frontieră și frontul destabilizator

Trasarea liniei de frontieră prin Banat nu a avut ca efect doar spargerea regiunii în trei părți diferite, administrate fiecare de către un alt stat, ci a și destabilizat iremediabil economia înfloritoare.

Sfârșitul Primului Război Mondial a permis unirea Transilvaniei cu România. Asupra Banatului

au emis pretenții atât maghiarii, românii, sârbii, cât și șvabii. Forțele armate slave au ocupat Timișoara în 19 noiembrie 1918. Același lucru s-a întâmplat cu Jimbolia în 21 noiembrie [94]. Prin astfel de acțiuni s-a încercat influențarea deciziei privind apartenența teritorială a Banatului. După mai multe discuții, în 10 august 1920, s-a adoptat Tratatul de Sèvres prin care Jimbolia a ajuns sub administrație iugoslavă [95]. Incertitudinea caracteristică acelor vremuri a generat în scurt timp o nouă modificare a liniei de frontieră. În 24 noiembrie 1923, prin Convenția de la Belgrad, s-a luat hotărârea ca Jimbolia să fie anexată României, ceea ce s-a și petrecut în 10 aprilie 1924 [96].

Între populația germană și autoritățile slave au existat tensiuni al căror apogeu s-a petrecut în 1923, la vizita ministrului Momčilo Ninčić, și în 1924 cu doar câteva săptămâni înainte de momentul schimbului. Primirea demnitarului sârb a fost atent pregătită de către autoritățile locale. În ziua cu pricina, stația de cale ferată era decorată cu flori și ghirlande, o orchestră de suflători, oameni importanți ai localității și alte câteva sute de persoane erau cantonate în vederea unei impresii bune. În momentul în care ministrul Ninčić a apărut în ușa vagonului, formația de suflători a început să intoneze imnul. Vizitatorul a pășit pe covorul roșu și a fost întâmpinat de o fetiță, care i-a oferit flori. Totul a funcționat bine până în momentul în care a venit rândul mulțimii să înalțe ovații. În locul lor s-a așternut o liniște terifiantă. Efortul organizatorilor de a-i determina pe jimbolieni să se manifeste a fost zadarnic. După câteva momente dominate de aceeași tăcere, musafirul, fără a spune nimic, s-a întors în vagon, iar trenul s-a pus în mișcare plecând în direcția din care a sosit. La scurt timp după această întâmplare printre oamenii locului circula zvonul că Jimbolia va fi a României [97].

Trecerea localității a fost una costisitoare. Cu doar câteva săptămâni înainte de importantul

moment, locuitorii au fost supuși unui regim exagerat de taxare. Pe căi mai mult sau mai puțin legale, comunitatea a pierdut 50 de milioane de dinari. La distanță de un deceniu încă se mai simțea reculul acestei lovituri [98]. Ulterior, autoritățile slave au încercat să justifice atitudinea argumentând că și românii au procedat la fel în cazul localităților Modoș și Pardani, care urmau să fie preluate de către ei [99].

În total contrast cu evenimentul vizitei ministrului Ninčić se află scurtul popas pe care Regele Ferdinand I l-a făcut în stația de cale ferată a Jimboliei în seara zilei de 21 mai 1924. Pe șeful statului român, germanii l-au primit călduros. Răspunzând unei întrebări a monarhului, directorul Threiß [100] a amintit că localitatea a sărăcit din cauza impozitului impus de sârbi.

Preluarea Jimboliei este descrisă în amănunt în publicația Primăvara apărută la Sânnicolau Mare: „Din punct de vedere economic Jimbolia e un punct foarte important. Vr'o 12000 de șvabi harnici, bine situați materialicește. Aci se află și vestita fabrică de cărămizi a lui Bohn, se află fabrică de pălării, ghete și vr'o câteva mori. [...] La jumătatea drumului în spre Jimbolia, observăm o negură de călăreți, erau la 150. După călăreți, a urmat aproape la 200 de căruțe tot pe ales, câteva cu câte 4 cai foarte frumoși și fiecare căruță cu drapel tricolor nou-nouț. Această manifestație atât de impunătoare, a pornit să încălzească sufletele și să ridice ceața după ele mai ales că și vremea încălzea cu soare căldicel. [...] Prima poartă triumfală a fost lângă gară. Aci a întâmpinat în limba germană primarul comunei N. Stopfel (Stoffel n.n). I-au răspuns românește Dl Colonel Drăgănescu. O domnișoară drăguță i-a predat un buchet trei color. S'a cântat Imnul regal de corul șvabilor din Jimbolia, sub conducerea înv. Linsster (Linsster n.n). A impus tuturor preciziunea cu care s'a cântat. Întregul convoi a pornit în frunte cu muzica la primărie. Orașelul era frumos decorat cu drapele trei colori” [101].

După câte se pare, varianta incipientă a liniei de frontieră, deși a avut un efect nefast pentru Jimbolia, a fost mai puțin invazivă decât cea de a doua, hotărâtă în 1923. Anexarea localității de către România a produs câteva fisuri importante. Moșia nobiliară a familiei Csekonics a rămas fără capitală, pământurile multor agricultori au rămas pe teritoriul sârbesc, iar legăturile pe cale ferată cu Becicherecu Mare [102] și Pardani [103] au fost desființate.

Pentru că agricultura s-a dezvoltat foarte tare, o parte importantă dintre fermieri a achiziționat terenuri aparținând localităților limitrofe. Așa se face că unii dintre ei aveau să se deplaseze chiar și 35 de km până la proprietățile agricole [104]. Cei care, după trasarea graniței, aveau cetățenie română, dar ale căror câmpuri se situau pe teritoriul slav, erau numiți Doppelbesitzer [105]. Josef Schira notează că în jurul anilor 1920 jimboliienii aveau peste 4500 de iugăre în zone învecinate (mai mult de 2500 de hectare) [106]. Traversarea noii granițe s-a făcut în mod anevoios. Fermierii trebuiau să prezinte un pașaport aparte, în care apăreau proprietarul pământului și familia sa, angajații, caii, echipamentul etc. Autoritățile de la frontieră i-au umilit în dese rânduri prin întârzierea deliberată a controalelor sau, pur și simplu, pentru că vreun ofițer cerea descărcarea produselor recoltate pentru a fi convins că sub acestea nu se află articole de contrabandă. S-au petrecut și multe cazuri de reținere a pașapoartelor, a vehiculelor și a încărcăturilor, impas deblocat prin darea de mită [107]. Inițial, reforma agrară realizată în 1921 de Ministrul Agriculturii a statului slav nu a afectat fermierii jimboliieni pentru că aceștia nu aveau proprietăți mai mari de 100 de hectare. În schimb, moșia contelui Csekonics a primit o lovitură importantă [108]. Totuși, în 1929 autoritățile statului vecin au nesocotit un acord încheiat cu România și au expropriat fără despăgubire proprietățile șvabilor cu cetățenie română. Unii dintre ei au fost ruinați, iar alții au ajuns în situația de a lua în arendă propriile

pământuri pentru că autoritățile sârbe nu au putut să găsească chiriași pentru ele [109].

Impactul nefast al noii linii de frontieră a influențat o gamă largă a activităților sociale. Grăitoare în acest sens este întâmplarea descrisă de publicația Marburger Zeitung în 1922. Un bărbat din Biled (România) s-a căsătorit cu o tânără din Kikinda (Iugoslavia). După nuntă perechea călătorea spre Biled traversând granița prin stația de cale ferată din Jimbolia. În urma controlului vamal asupra lor nu s-a găsit nimic ilegal. Imediat ce trenul s-a pus în mișcare, soția i-a dat soțului un pachet. Gestul a fost observat de vameși. În pachet se aflau 18000 de dinari, sumă ce reprezenta o parte a zestrei femeii. După confiscarea banilor tinerei au fost duși la Kikinda și condamnați [110].

Într-un asemenea context contrar dezvoltării, localitatea a pierdut importante piețe de desfacere, afectați fiind agricultorii, meșteșugarii, comercianții, industriașii, dar chiar și oamenii simpli ale căror familii se aflau dincolo de graniță.

h) 1944 - începutul exodului

Din 1766 și până în prezent, Jimbolia a fost marcată de mai multe valuri migratoare. Mai întâi trebuie amintit că procesul colonizator nu s-a făcut într-o singură etapă. Pe măsură ce venirea populației de sorginte germană s-a diluat, o parte a comunității a plecat în alte locuri, mai mult sau mai puțin îndepărtate. Sunt celebre emigrarea în Rumelia [111] și cea în Statele Unite ale Americii [112].

În general, aceste deplasări au avut la bază motive de natură economică, care au influențat nivelul de trai. În Rumelia s-a plecat după ce în 1863-1864 s-a înregistrat o vreme secetoasă. Mobilizarea s-a făcut printr-un agent, care a venit la Jimbolia și a recrutat coloniști din clasele mai sărace pentru a-i duce să lucreze pe moșiile

turcești din Rumelia de Est [113]. Experiența s-a dovedit a fi un dezastru, contele Csekonic implicându-se pentru a-i ajuta pe oameni să se întoarcă acasă.

Peste doar câteva decenii, plecarea în America a luat proporții îngrijorătoare. Ziarul local scria că în ultima săptămână a lunii mai a anului 1907 în portul New York s-au înregistrat 6342 de persoane din Ungaria (1073 maghiari, 3331 slovaci, 636 germani, 356 români) [114]. O altă publicație, Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt, nota că în 6 iunie 1903 din gara din Jimbolia au emigrat peste 200 de persoane - familii locale sau din împrejurimi [115]. Oamenii plecau pentru că era deficit de pământ agricol, iar oportunitățile de angajare și condițiile de muncă nu erau strălucite. În unele cazuri, trei generații locuiau în aceeași gospodărie. La toate acestea se adăugau încercările de maghiarizare ale autorităților statului [116].

Exodul petrecut în 1944 a avut la bază alte motive, mai sumbre decât cele amintite până acum. În 23 august, în plin război mondial, România a anunțat schimbarea taberei, întorcând armele împotriva Germaniei hitleriste [117]. În ziua următoare, la ieșirile din Jimbolia se aflau deja grăniceri români care stăteau de pază interzicând localnicilor să părăsească așezarea [118]. Lucrurile au avansat rapid. În 25 august, depozitul de îmbrăcăminte și hrană al Wehrmachtului a fost ocupat de români. Gărzile au fost capturate, iar liderul local al Grupului Etnic German, o instituție a cărei scop a fost denaturat în a face propagandă nazismului, a fost arestat [119]. Asupra populației germane s-au impus acțiuni de confiscare a mai multor bunuri mobile. De exemplu, Theo Schweininger a trebuit să predea cele trei tractoare, radioul, motocicleta și patru biciclete. Într-un asemenea context, în care domnea frica unor noi arestări și a posibilei apropieri a armatei ruse, mulți bărbați șvabi au trecut granița înspre Kikinda. Schweininger amintește că a fost ajutat de

notarul Anghel, care l-a sfătuit să rămână ascuns sau să plece, pentru că se afla pe lista neagră [120]. Pe de altă parte, ramura conservatoare a germanilor din România a ieșit în prim-plan. Otto Roth, lider al acesteia, a îndemnat la păstrarea liniștii și ordinii. În Jimbolia, germanii care nu simpatizau cu Hitler au intensificat acțiunile antifasciste. De partea cealaltă a liniei de frontieră, la Kikinda, armata nazistă se regrupa, pregătindu-se să atace România prin Jimbolia [121], lucru care s-a și întâmplat în 14 septembrie. Părți ale grupei de luptă Behrens și un batalion de poliție și SS au capturat localitatea, declanșând un eveniment de tristă amintire - asasinarea a șase germani și a unui maghiaro-slovac, care nu s-au ferit să își facă cunoscută poziția antihitleristă [122]. În parcul din centrul orașului Jimbolia se află un monument dedicat acestora.

Conform ordinului lui Hitler, care prevedea ca niciun german să nu cadă în mâinile rușilor, s-a organizat evacuarea populației germane din Banat prin Jimbolia. Primele plecări au avut loc în 16 septembrie [123]. Sentimentele localnicilor erau împărțite. Mulți nu au dorit să părăsească Banatul pentru că acest lucru însemna să își lase în urmă atât viața, cât și avutul. Theo Schweininger a renunțat la 14 vagoane de cereale, 3 mașini de treierat, 20 de porci, un atelier de lăcătușerie, 3 pluguri de tractor etc [124]. Se presupune că în total au plecat între 30000 și 35000 de germani din Banat. Evacuarea a fost un adevărat fiasco. Tocmai când se desfășura acceptabil, Hitler a ordonat, din motive militare, ca bărbații să nu mai plece [125]. Caravanele aveau dimensiuni diferite. De exemplu, una care mergea înspre Heufeld (Novi Kozarci, Serbia) a însumat 557 de căruțe, 40 de tractoare și se presupune că a cuprins 5500 de persoane. Lucrurile nu au mers întocmai cum au fost plănuite, deoarece foarte mulți oameni au dorit să se întoarcă și au și făcut asta, chiar dacă persoanele care doreau să își continue drumul au încercat să îi împiedice. Doar 450 din

din totalul de 5500 au plecat după cum se stabilise inițial [126].

Și unii și alții au fost atacați de partizanii titoști. Mulți dintre jimbolieni au fost ținuți într-un lagăr de lângă Becicherecu Mare, în condiții inumane. S-au făcut execuții în masă cu victime alese arbitrar. Cei care urmau să fie omorâți erau legați cu sârmă, bătuți, apoi duși lângă un poligon militar, la o groapă comună. Jimbolianul Peter Heinrich, parlamentar la Belgrad și la București, a sfârșit în acest fel în 28-29 octombrie 1944, zi în care au fost împușcați 154 de oameni [127].

Calvarul a continuat și în 1945. În primele ore ale dimineții de 14 ianuarie au început arestările. Sute de germani din Jimbolia au fost ridicați din propriile case și închiși, pentru câteva zile, în Casa de Cultură. În 18 ianuarie cei reținuți au fost duși, sub paza soldaților, la gară și încărcăți în vagoane pentru vite. În 22 ianuarie, trenul cu circa 30 de vagoane a plecat spre URSS. După trei săptămâni, în 9 februarie, deportații au ajuns în lagărele din Dnjepropetrovsk și Dneprodzerjinsk [128].

Un alt moment înspăimântător s-a petrecut în 1951. Atunci în jur de 1000 de persoane din Jimbolia au fost deportate în Câmpia Bărăganului [129]. În total, din zona de graniță a Banatului și din cea a Olteniei de sud-vest, au fost deportați peste 40000 de oameni din aproape 300 de localități [130]. În 18 iunie, dimineața la ora 1, a început operațiunea de ridicare a viitorilor deportați. Familiile au fost repartizate în câte un vagon permițându-li-se să ia cu ele obiecte casnice, mâncare și animale. La destinație au fost lăsați sub cerul liber și constrânși astfel să ridice sate întregi.

Au urmat apoi naționalizările din perioada socialistă, care au afectat o mare parte din populația autohtonă. După câteva decenii a început celebrul proces migrator, legal sau

ilegal, înspre Occident. În cartea *Un tren în visul meu*, Herbert-Werner Mühlroth identifică îngrădirea libertății și persecuția după criterii etnice ca fiind două dintre motivele principale care au declanșat dorința de a părăsi țara [131]. Nu doar reprezentanți ai populației autohtone au fugit prin Jimbolia. Augustin Ostace, în cartea *Nesfârșitele frontiere*, creează un tablou detaliat al itinerariului pe care doi tineri transilvăneni l-au avut de parcurs pentru a pleca clandestin din țară. Odată ajunși în apropierea localității de graniță, agitația sufletească a atins cote greu de imaginat. Orele evadării au fost trăite la intensitate maximă. Târâș prin lanul de porumb, ascunzându-se de grăniceri și însetați au reușit în cele din urmă să ajungă pe teritoriul statului vecin [132].

După Revoluția Română a urmat un alt exod al populației șvăbești. La sfârșitul anului 1990, în Jimbolia mai locuiau în jur de 900 de germani [133], asta după ce în cursul aceluiași an încă se înregistrau 3000 de șvabi [134]. Depopularea a făcut ca în 1997-1998 să mai existe circa 300 de reprezentanți ai acestei etnii [135].

Integrarea României în Uniunea Europeană a declanșat același fenomen și în rândul celorlalte naționalități. De altfel, emigrarea continuă și în 2022.

[1] Krischan, Alexander; *Von Chumbul bis Hatzfeld 1333-1766; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat*, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 40-41

[2] *Ibidem*, p. 42

[3] *Idem*

[4] Martin, Paul; *Ortsgeschichte von Hatzfeld; Timișoara*, Editura Banater Buchverlag H. Anwender & Sohn, 1943, p. 6

[5] *Ibidem*, p. 8

[6] *Ibidem*, p. 9

[7] Fata, Márta; *Zum Gemeinwohl in guter Ordnung? Zur Gründungsgeschichte von Hatzfeld; Hatzfeld. Ordnungen im Wandel*, coordonator Reinhard Johler; Timișoara, Editura Cosmopolitan, Sibiu/Bonn, Editura Schiller, 2020, p. 53

- [8] Martin, Paul; Ortsgeschichte von Hatzfeld; Timișoara, Editura Banater Buchverlag H. Anwender & Sohn, 1943, p. 11
- [9] Ibidem, p. 12
- [10] Ibidem, p. 14-15
- [11] Fata, Márta; Zum Gemeinwohl in guter Ordnung? Zur Gründungsgeschichte von Hatzfeld; Hatzfeld. Ordnungen im Wandel, coordonator Reinhard Johler; Timișoara, Editura Cosmopolitan, Sibiu/Bonn, Editura Schiller, 2020, p. 53-54
- [12] Krischan, Alexander; Von Chumbul bis Hatzfeld 1333-1766; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 42
- [13] Gross, Karl Hans; Die Hatzfelder Gemarkung in der Vorbesiedlungszeit; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 49
- [14] Idem
- [15] Pavel, Sorin; Ghidul Orașului Jimbolia, ediția a III-a, Timișoara, Editura ArtPress, 2013, p. 27
- [16] Der Getreidebau; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 724
- [17] Die Mechanisierung; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 789
- [18] Petri, Anton Peter; Die Betriebsgrößenverteilung vor und nach 1848; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 783
- [19] Koch, Michael, Petri, Anton Peter, Pannonia - Dampfmühlen - A. G.; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 848
- [20] Jung, Peter, Petri, Anton Peter; Hatzfelder Dampfwalzmühlen-Aktiengesellschaft; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 850
- [21] Jung, Peter, Petri, Anton Peter; Hatzfelder Reform-Dampfwalzmühle als Aktiengesellschaft; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 854
- [22] Tullics, Georg; Topografische Daten über den Marktort Hatzfeld apud Henz, Emmerich, Petri, Anton Peter; Eine wichtige Beschreibung unserer Marktgemeinde aus dem Jahre 1859; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 214
- [23] Országos Vásár Zsombolyán; Zsombolyai Közlöny; Jimbolia, an 1, 1901, nr. 12
- [24] Jung, Peter, Petri, Anton Peter; Die Hatzfelder Grundherrschaften. Hatzfeld unter der Privatgrundherrschaft Csekonic; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 170
- [25] Idem
- [26] Tonța, Walter; Prestigiu, avuție, influență. Istoria familiei nobiliare Csekonic și a domeniului ei jimbolian, p. 2
- [27] Ibidem, p. 4
- [28] Ibidem, p. 5
- [29] Torontál virilistáinak névsora; Délmagyarország, Szeged, nr. 299, 6.10. 1911
- [30] Tonța, Walter; Prestigiu, avuție, influență. Istoria familiei nobiliare Csekonic și a domeniului ei jimbolian, p. 5
- [31] Russische Auszeichnung, Zsombolyaer Zeitung, Jimbolia, 14.04.1907, an 20, nr. 15, p. 2
- [32] Liste des récompenses; Exposition Universelle de 1900 à Paris; République française; Ministère du Commerce de l' Industrie des Postes et des Télégraphes; Paris, Imprimerie National, 1901, p. 365, 387, 409, 433
- [33] Personalstatus des k. und k. Ministeriums des kaiserl. und königl. Hauses und des Äußern und seiner Dependenz; Jahrbuch des k.u.k. auswärtigen Dienstes 1917; p. 246
- [34] Tonța, Walter; Prestigiu, avuție, influență. Istoria familiei nobiliare Csekonic și a domeniului ei jimbolian, p. 9
- [35] Ibidem, p. 12
- [36] Ibidem, p. 14-15
- [37] Ibidem, p. 15
- [38] Ausweis; Zsombolyaer Zeitung; Jimbolia, an 20, nr. 8, 03.03.1907, pag. 3
- [39] Tonța, Walter; Prestigiu, avuție, influență. Istoria familiei nobiliare Csekonic și a domeniului ei jimbolian, p. 9
- [40] Szilágy, Mária, Draganić, Anica; Moștenirea Csekonic, Das Csekonic-Erbe, Csekonic Örökség; Editura MNL Fejér Megyei Levéltára; p. 99, 168
- [41] Wolf, Josef; Umkehrung der Homogenität. Ethnizität und Diversität im lokalen Raum; Hatzfeld. Ordnungen im Wandel, coordonator Reinhard Johler; Timișoara, Editura Cosmopolitan, Sibiu/Bonn, Editura Schiller, 2020, p. 154



Piața săptămânală, carte poștală
Colecția Sergiu Dema

Moara Pannonia, fotografie istorică
Autor: Edgar Tüser



Meșteșugari
Colecția
Oswald Zachari



Castelul Csító, Carte poștală
Colecția Sergiu Dema



Moara Mare, fotografie istorică
Autor: Edgar Tüser

- [42] Tonța, Walter; Prestigiu, avuție, influență. Istoria familiei nobiliare Csekonics și a domeniului ei jimbolian, p. 17
- [43] Szilágy, Mária, Draganić, Anica; Moștenirea Csekonics, Das Csekonics-Erbe, Csekonics Örökség; Editura MNL Fejér Megyei Levéltára; p. 150
- [44] Tonța, Walter; Prestigiu, avuție, influență. Istoria familiei nobiliare Csekonics și a domeniului ei jimbolian, p. 17
- [45] Szilágy, Mária, Draganić, Anica; Moștenirea Csekonics, Das Csekonics-Erbe, Csekonics Örökség; Editura MNL Fejér Megyei Levéltára; p. 151
- [46] Breier, Thomas; Vom Handwerk zur Industrie in Hatzfeld; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p.815
- [47] Idem
- [48] Idem
- [49] Idem
- [50] Idem
- [51] Idem
- [52] Idem
- [53] Jung, Peter, Petri, A.P.; Eisenbahnverker; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 642
- [54] Bräuner, Hans; Ohne Eisenbahn keine Entwicklung (I); Hatzfelder Heideblatt; Neue Banater Zeitung; Timișoara; 10.04.1974, p. 5
- [55] Jung, Peter, Petri, A.P.; Eisenbahnverker; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 641-642
- [56] Ibidem, p. 642
- [57] K. k. priv. österr. Staats-Eisenbahn-Gesellschaft. Eilzüge; Die Presse; Viena, 29.03.1862, an 15, nr. 87, p. 6
- [58] Der neue Fahrplan; Czernowitzer Allgemeine Zeitung, Cernăuți, 18.05.1926, p. 7
- [59] Eisenbahn-Werkehr im Monate December und im Jahre 1895; Der Tresor; Viena; 20.02.1896, an 25, nr. 1241, p. 2 (58)
- [60] Jung, Peter, Petri, A.P.; Eisenbahnverker; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 642
- [61] Idem
- [62] Idem
- [63] Ibidem, p. 643
- [64] Ibidem, p. 644
- [65] Ibidem, p. 643
- [66] Bräuner, Hans; Ohne Eisenbahn keine Entwicklung (III); Hatzfelder Heideblatt; Neue Banater Zeitung; Timișoara; 01.10.1974; p. 3
- [67] Lumina Satelor, Sibiu, 12.12.1926
- [68] Prințul Paul al Jugoslaviei a vizitat pe M. Sa Regele; Unirea Poporului; Blaj; 21.07.1925, an 17, nr. 29, p. 3
- [69] Der Patriarch wird als Toter der Nation Dienstag beigesetzt; Banater Deutsche Zeitung; Timișoara, 9.03.1939; p. 1
- [70] Ein englischer Gast, Czernowitzer Allgemeine Zeitung, Cernăuți, 31.07.1929, p. 2
- [71] Der Bischof von Paris in Temesburg; Banater Deutsche Zeitung; Timișoara, 22.03.1939, p. 5
- [72] Die französische Außenminister auf der Durchreise in Temeswar; Banater Deutsche Zeitung; Timișoara, 14.12.1937, p. 5
- [73] Hodoș, Alexandru; Filmul crizei de guvern; Țara noastră; București, nr. 9, anul 11, 21.04.1931, coordonator Octavian Goga, p. 261
- [74] Jung, Peter, Petri, A.P.; Eisenbahnverker; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 641
- [75] Erzherzog Franz Ferdinand und die Ungarische Sprache; Westungarischer Grenzbote; 5.12.1898, nr. 9011, p. 2
- [76] Bibesco, Prinzessin; Das Junge Mädchen von Jimbolia; Die Bühne, Viena, august 1934, p. 2-7, 15
- [77] „Ausländer” mit falschen Pässen; Banater Deutsche Zeitung; Timișoara, 27.07.1939, p. 4
- [78] Großer Goldschmuggel an der Grenzstation Hatzfeld; Banater Deutsche Zeitung; Timișoara, 30.09.1938, p. 5
- [79] Carol's Train Shot At By 50 Iron Guardists; Speeds to Yugoslavia; The Cincinnati Enquirer; Cincinnati, 08.09.1940, vol. C, nr. 152, p. 1, 11
- [80] Totalitarian Iron Guard Rule Decreed By Rumanian Dictator. King Mihai Meets Mother Returning From Exile; The Sun; Baltimore, 15.09.1940, p. 1, 7
- [81] Mărturie a domnului Carol Brandmayer
- [82] Schenk, Anton; Mosaik eines Untergangs. Hatzfeld in den Jahren 1939-1948 (Zweiter Teil); Heimatblatt Hatzfeld 2003, Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, nr. 10, p. 107
- [83] Idem
- [84] Stoffel, Maria Anna; Nach der Sowjetunion verschleppt; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 272
- [85] Berberich, Martin; Familiengeschichtliche Splitter als kleiner Beitrag zur Geschichte der Banater Schwaben (3. Teil); Heimatblatt Hatzfeld 2009, nr. 16, Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, p. 74

- [86] Mühlroth, Herbert-Werner; Un tren în visul meu. Fuga mea din România comunistă; Editura Limes, anul 2010
- [87] Schenk, Anton; Vom Aufstieg und Untergang der Bohn'schen Ziegelei, Heimatblatt Hatzfeld 2011, nr. 18, Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, p. 48
- [88] Breier, Thomas; Întreprinderea de Produse Ceramice Jimbolia - Monografia - 1874-1974; p. 10
- [89] Breuner, Hans, Jung, Peter, Schwarz, Mathias; Erste Hatzfelder Dampfziegelei, Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 843
- [90] Martin, Paul, Petri, Anton Peter; Hatzfelder Dampfziegelei - Aktiengesellschaft; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 845
- [91] Jung, Peter, Martin, Paul, Petri, Anton Peter; Hungaria - Dampfziegelei als Aktiengesellschaft; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 847
- [92] Fabrikverkauf, Pester Lloyd, Budapesta, 03.10.1894, nr. 238, p. 4
- [93] Breuner, Hans, Jung, Peter, Martin, Paul, Petri, Anton Peter; Rudolf Decker & Co. - Hutfabrik Aktiengesellschaft; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 859
- [94] Petri, Anton Peter; Hatzfeld zwischen 1918 und 1924; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 242
- [95] Idem
- [96] Idem
- [97] Van Dekker, Irene; Rote Dornen; Sersheim, Editura Hartmann Verlag, 2007
- [98] Jung, Peter; Was Peter Jung 1934 über die Diebstähle der südslawischen Behörden in April 1924 zu berichten weiß; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 245
- [99] Idem
- [100] Ibidem, pag. 248
- [101] Am preluat Jimbolia; Primăvara; Sânnicolau Mare, anul 4, nr. 16, 20.04.1924
- [102] Jung, Peter, Petri, Anton Peter; Eisenbahnwerker; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 642
- [103] Ibidem, p. 641
- [104] Schira, Josef; Feldbesitz in fremden Gemarkungen; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 771
- [106] Schira, Josef; Die Doppelbesitzer; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 774
- [106] Schira, Josef; Feldbesitz in fremden Gemarkungen; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 771
- [107] Schira, Josef; Die Doppelbesitzer; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 774
- [108] Schira, Josef; Feldbesitz in fremden Gemarkungen; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 771
- [109] Schira, Josef; Die Doppelbesitzer; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 774
- [110] Ein Hochzeitsreise mit Hindernissen; Marburger Zeitung; Maribor, nr. 265, 22.11.1922, p. 3
- [111] Aus Ungarn; Gemeinde-Zeitung; Viena, an 4, nr. 38, 21.09.1865, p. 6 (598)
- [112] Am Auswandererschiff; Zsombolyaer Zeitung; Jimbolia, an 20, nr. 18, 05.05.1907, p. 2
- [113] Petri, Anton Peter; Auswanderungen; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 226
- [114] Die Einwanderung nach Amerika; Zsombolyaer Zeitung; Jimbolia, an 20, nr. 25, 23.06.1907, p. 4
- [115] Die Auswanderung aus Südungarn; Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt; Sibiu, nr. 8964, 16.06.1903, p. 2 (693)

- [116] Schenk, Anton; Auswanderer in die Neue Welt. Aus der Chronik einer Hatzfelder Familie; Heimatblatt Hatzfeld 10, Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, 2003, p. 153
- [117] Schenk, Anton; Mosaik eines Untergangs. Hatzfeld in den Jahren 1939-1948 (Erster Teil); Heimatblatt 9, 2002; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, p. 65
- [118] Ibidem, p. 66
- [119] Idem
- [120] Ibidem, p. 67
- [121] Idem
- [122] Ibidem, p. 68
- [123] Schenk, Anton; Mosaik eines Untergangs. Hatzfeld in den Jahren 1939-1948 (Zweiter Teil); Heimatblatt 10, 2003; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, p. 97
- [124] Ibidem, p. 100
- [125] Ibidem, p. 98
- [126] Ibidem, p. 101
- [127] Ibidem, p. 102-103
- [128] Koch, Josef; Deportăți, omorâți, îngropați - dar niciodată uitați
- [129] Berberich, Martin; Familiengeschichtliche Splitter als kleiner Beitrag zur Geschichte der Banater Schwaben (3. Teil); Heimatblatt 16, 2009; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, p. 76
- [130] Idem
- [131] Mühlroth, Herbert-Werner; Un tren în visul meu. Fuga mea din România comunistă; Editura Limes, anul 2010
- [132] Ostace, Augustin; Nesfârșitele frontiere; Google Books
- [133] Vastag, Hans; Hatzfeld 1981-1997; Heimatblatt 5, 1998; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, p. 77
- [134] Ibidem, p. 76
- [135] Koch, Josef, Tonța, Walter; Geschichte der Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld; Heimatblatt 5, 1998; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, p. 13

Evoluția numărului de clădiri și de locuitori

Prima atestare documentară a localității relevă că în perioada 1333-1335 aici funcționa o biserică romano-catolică. Din moment ce exista un lăcaș de cult, trebuie să fi existat și un număr consistent de case. Conform cercetătorului Alexander Krischan nu se poate să fi fost mai mult de 20 sau 30 [1]. După 1552 localitatea se depopulează. Cu puțin timp înainte de colonizare, dintr-un plan al prediului Schumbol reiese posibilitatea ca aici să se fi aflat cinci construcții de tip bordei [2]. Judecând după desenele apărute pe acest plan, locuința era destul de joasă și boltită, asemenea unei jumătăți de cilindru. Frontonul era semicircular, având două ferestre care se aflau la distanță mică de sol. Din mijlocul acoperișului ieșea un horn, iar intrarea se făcea prin lateral, deci prin peretele-acoperiș [3].

După cum reiese din planul coloniilor Landestreu și Hatzfeld, cele două așezări însumau peste 380 de case, toate cu formă alungită. Până la utilizarea cărămizii arse, șvabii foloseau pământul pentru a-și ridica locuințele. În apropiere de fundația proaspăt săpată se afla o groapă în care se prepara pământul necesar. Apoi, cu ajutorul unor cofraje, se înălțau pereții până la 250 de cm. Abia după finalizarea zidurilor se realizau spațiile pentru uși și ferestre [4]. O casă de tip vagon avea, în general, două ferestre pe frontonul de la stradă și o ușă din lemn încastrată în fronton. Ușa permitea accesul într-un coridor neînchis ce purta denumirea de gang. Accesul în curte se putea face printr-o poartă largă. Odată cu creșterea nivelului de trai au apărut și alte tipuri de locuințe. Se păstrează și astăzi cele în formă de L, care aveau partea dinspre stradă alungită, cu 4, 5 sau 6 ferestre. Cel de al treilea tip era de obicei utilizat de agronomii înstăriți, în care casa ocupa întreaga lățime a proprietății. Accesul în curte se făcea printr-o poartă din lemn de dimensiuni foarte mari, încastrată în corpul construcției. În perioada interbelică au fost realizate și spații rezidențiale cu aspect

non-tradițional, iar mai târziu, prin 1970-1980, au apărut casele făurite din cărămizi roșii, fabricate la Ceramica Jimbolia. Proiectul Triplex Confinium, desfășurat de Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Timișoara a subliniat valoarea acestora.

Numărul caselor s-a aflat, în general, într-o creștere lentă, dar continuă. Se poate spune că de la colonizare și până în 1859 numărul locuințelor s-a dublat. De atunci creșterea s-a accelerat apărând peste 100 de noi construcții la fiecare 10 ani: 833 (1859), 945 (1870), 1088 (1880), 1342 (1890), 1773 (1900), 2011 (1910). Apoi ritmul a cunoscut o decelerare, după cel de Al Doilea Război Mondial înregistrându-se următoarele valori: 2131 (1926), 2180 (1930), 2355 (1950) [5].

Între 1900 și 1910 se înmulțește și numărul construcțiilor realizate din materiale ceramice, acesta crescând de la 328 (1900) la 512 (1910). Se pare că Jimbolia era lider în raionul său pentru că în 1910 în localitate 25,4% dintre construcții erau din cărămizi arse, în timp ce în zonă procentul era de 13,9%. În același an, peste 95% dintre acoperișuri utilizau țiglele, în comparație cu raionul, care prezenta un procent de doar 74,5% [6].

Asupra naturii populației care locuia în Chumbul s-au emis mai multe ipoteze, dar niciuna nu poate spune cu desăvârșire care erau etnicii zonei. Înainte de colonizare, acei foarte puțini locuitori erau crescători de animale [7]. Judecând după desenele aceluiși plan al prediului, putem bănuși că originea lor ar fi fost română sau sârbă, dar nici acest lucru nu se poate afirma cu certitudine. Pe tot parcursul secolului al XIX-lea majoritatea covârșitoare a fost deținută de șvabi. Statisticile arată că abia în jurul anului 1841 numărul altor etnii a început să crească. Prin urmare, din cei 5208 locuitori, 43 erau maghiari, 65 români, iar restul germani. În 1859, din 6723 de locuitori, 104 erau

maghiari, 60 erau români, iar 12 aparțineau altor etnii - restul de 6547 erau germani. Interesant este că numărul românilor se află în continuă scădere până în 1910, când în Jimbolia trăiau 105 români, 2266 de maghiari, 434 aparținând altor etnii și 8088 germani [8]. Numărul maghiarilor crește puternic după 1880, aproape sigur pe fondul dezvoltării industriei. Cei mai mulți dintre germani erau ocupați cu agricultura și meșteșugăria. Fabrica de produse ceramice Bohn se afla în continuă creștere și necesita noi forțe de muncă, care constau în populație de etnie maghiară venită din alte zone ale regiunii. În aceeași perioadă s-a dezvoltat treptat și cartierul muncitoresc, cunoscut ca un cartier unghuresc.

Când se amintește de alte etnii se face de multe ori referire la evrei, sârbi sau rromi. Numărul iudeilor nu a fost niciodată mare, însă aceștia și-au pus amprenta asupra devenirii localității, multe dintre palas-urile din centrul Jimboliei fiind ale lor. Numărul românilor a început să crească după 1924, primii veniți fiind, de regulă, angajați ca funcționari ai statului. Un alt val de români, mult mai important, a ajuns în Jimbolia la finalul celui de Al Doilea Război Mondial, în principal din estul României. Unul dintre coordonatorii primului val de români a fost preotul ortodox Gheorghe Cotoșman. Acesta este cel care a demarat ridicarea bisericii ortodoxe din localitate [9]. Între etniile conlocuitoare a existat o atmosferă oscilantă, mai mult sau mai puțin lipsită de tensiuni. Maghiarii și românii au dus o politică de naționalizare, sârbi au prădat localitatea, iar germanii s-au străduit să nu se amestece cu ceilalți. În urma mai multor decenii de coabitare s-a născut o nouă filosofie: că specificul fiecărei naționalități trebuie păstrat, la fel și buna înțelegere și concurență între reprezentanții tuturor etniilor din localitate. Este grăitoare mărturisirea domnului Francisc Jung: la fabrica Ceramica, în pauza de masă, cu toții - germani, români sau maghiari - ne desfăceam pachetele și mâncam unii de la

alții.

- [1] Krischan, Alexander; Von Chumbul bis Hatzfeld 1333-1766; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 40-41
- [2] Gross, Karl Hans; Die Hatzfelder Gemarkung in der Vorbesiedlungszeit; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 49
- [3] Ibidem, p. 55-56
- [4] Lotz, Friedrich, Petri, Anton Peter; Das Kolonistenhaus und seine Entwicklung; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 549
- [5] Idem
- [6] Petri, Anton Peter; Das Kolonistenhaus und seine Entwicklung; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 551
- [7] Gross, Karl Hans; Die Hatzfelder Gemarkung in der Vorbesiedlungszeit; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 56-57
- [8] Petri, Anton Peter; Die Nationalitäten in Hatzfeld (1767-1960); Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991; p. 637
- [9] Oficiul parohial ort. rom. Jimbolia; Ad. no. 47/1944

3. STRUCTURA ISTORICĂ A LOCALITĂȚII

Identificarea și analiza structurii istorice spațiale

Prima mențiune documentată a localității Chumbul datează din perioada 1333-1335, în relație cu un document al diecezei de Cenad, iar până la invazia turcilor localitatea este documentată cu denumiri variabile, după care pare că este depopulată.

Teritoriul ocupat de localitatea actuală înregistrează prezența unor ocupații timpurii, dovadă fiind în baza cercetărilor arheologice că a fost locuit încă din perioada daco-romană și medievală. O primă așezare atestată este înregistrată începând cu anul 1333 într-un document papal, localitatea fiind menționată cu denumiri variabile până în anul 1552. Localitatea se depopulează în urma invaziei turcești, cel mai probabil sub forma unei părăsiri treptate, iar caracterul amplasamentului de sat părăsit rezidă până în anul 1722 când în cadrul unor documente de închiriere arealul este astfel identificat drept „satul pustiu Csombol” [1].

Localitatea contemporană este fondată în anul 1766 ca localitate de coloniști de etnie germană [2], ca urmare a politicilor de colonizare susținute de imperiul habsburgic în urma cuceririi regiunii Banatului în anul 1716, în conexiune cu întărirea liniei de graniță și al triumphiului centrelor urbane fortificate Arad-Timișoara-Szeged. Strategiile inițiale de colonizare au presupus adăugarea de populații alogene în vetrele localităților pre-existente, însă începând cu anul 1765 strategia se schimbă, bazându-se pe fondarea de noi localități, în special în areale mai puțin populate [3].

În cadrul acțiunii de colonizare a localității au fost inițial aduse 72 de familii din zone limitrofe cu o relativă autonomie față de imperiul habsburgic, cărora li se vor adăuga în același an alte 330 de familii. Din punct de vedere al preocupărilor coloniștii erau țărani, meșteșugari și șerbi (sau servi), iar termenul general prin care vor fi definiți după stabilirea lor în noul teritoriu va fi cel de „șvabi” [4].

Caracterul de așezare exclusiv colonială este vizibil inclusiv în structura localității conform primei ridicări topografice Iosefine (1763-1787). Structura localității este una perfect ortogonală, organizată în baza unei trame stradale clare comparativ cu vetrele localităților pre-existente care prezintă structuri organice de tip răsfirat. Planimetria localității este rezultatul aplicării unui proiect determinat de un set de reguli abstracte, rezultat al unui proces de proiectare ingineresc realizat de către ingineri provinciali, aflați fie în subordinea administrației centrale vieneze, fie în cea a administrației regionale cu sediul în Timișoara [5]. Structura localității este ordonată după principii de simetrie și un set de standarde de prospect stradal și lotizare definite de colonizarea din timpul împărătesei Maria Tereza, având ca justificare o mai bună organizare funcțională, o administrare fiscală mai facilă dar și considerente de protecție pentru evitarea extinderii incendiilor [6].

Structura localității este derivată în baza intersecției a câte cinci străzi dispuse pe ambele direcții ale tramei ortogonale care determină 36 de cvartale construite, care coincid cu vatra istorică a localității. Pe contururile de sud, est și vest ale localității sunt grupate câte două mori, însumând un total de șase mori, un număr relevant având în vedere tipicul localităților din zonă (însă acest număr este doar unul proiectual intenționat, nu și real construit). Acesta este un indiciu al caracterului funcțional eminent agricol al localității, tipul de acționare cel mai plauzibil fiind cea animală, având în vedere lipsa prezenței apelor curgătoare în zonă. Se cunoaște, din relatările vizitei consilierului curții vieneze pentru regiunea Banatului Wolfgang von Kempelen în satele nou înființate din Banat din toamna anului 1767, faptul că în Jimbolia sunt construite doar două mori. Acesta indică edificarea unei a treia mori ca fiind posibilă, însă o consideră nefezabilă în raport cu nevoile populației satisfăcute de morile existente [7]. Pe

limita de nord a localității este poziționată o parcelă distinctă exterioară zonei de locuire de dimensiune mare, destinată cimitirului. Calitatea pământului lutos existent în așezările Hatzfeld și Landestreu (grupate ulterior în localitatea unică Hatzfeld, devenită ulterior Jimbolia) care poate constitui o materie primă ideală de construit este remarcată într-un raport către consiliul de război vienez din anul 1766 [8].

În planul parcelării funciare din anul 1805 al localității, care stabilește structura geometrică a parcelelor și numerotarea acestora, o serie de elemente precum planul general al așezării, contextul imediat dar și elementele de amplasate pe limita conturul exterior al așezării devin mai clar structurate. Strada principală, denumită „Herrschaft oder Hauptgasse”(Ger.), în traducere strada stăpânirii sau strada principală este strada centrală amplasată pe direcția nord-sud, având un profil net mai amplu comparativ cu restul străzilor. În capătul nordic al acestei străzi principale se conturează mai clar terenul ocupat de cimitir, iar capătul sudic al străzii se deschide către un teren liber a cărui destinație este indicată ca zonă destinată târgului anual („Jahrmarkt Platz” (Ger.)). Localitatea are dreptul de a organiza târg încă din anul 1786, iar din 1794 are dreptul de a organiza târg anual [9]. Între limitele loturilor și arealul destinat târgului, pe limita sudică a așezării, sunt marcate deja câteva gropi de extracție a argilei pentru realizarea materialelor de construcție necesare construirii locuințelor. Acestea sunt gropile de argilă „vechi”, care au devenit ulterior încorporate în ștandul Bohn. La intersecția dintre strada principală pe direcția nord-sud și strada principală pe direcția est-vest (identificată la rândul ei în acest plan ca „Hauptgasse” (Ger.) sunt amplasate funcțiunile relevante ale localității, respectiv biserica și construcțiile administrative. Biserica este amplasată la intersecția celor două străzi principale, ocupând un lot mai amplu comparativ cu loturile destinate locuințelor, în timp ce construcțiile

administrative incipiente (nu apar identificate prin denumiri pe plan) ocupă în principiu ambele fronturi ale străzii principale cu orientare nord-sud, fiind grupate în special în zona centrală. Un detaliu particular este faptul că biserica romano-catolică Sfântul Vendelin a fost construită odată cu colonizarea localității, în anul 1766, în contextul în care ulterior ridicării sale administrația din Timișoara decide ca în așezările nou create să se construiască mai întâi clădirile cu rol administrativ și abia ulterior cele cu rol religios [10]. Străzile de rang secundar reflectă ca denumire numele regiunilor de unde provin coloniștii: „Luxemburger Gasse”, „Triersche Gasse”, „Mainzer Gasse”, „Lothringer Gasse”, „Sauer Gasse”, „Spengler Gasse”.

Din punct de vedere al structurii parcelare și al organizării loturilor, acestea au dimensiuni identice, casele fiind amplasate în aceeași poziție pe lot și având o conformare serială, fiind așezate cu axul longitudinal perpendicular pe stradă. Acest tip de organizare este specific sistemului de parcelare și reglementare al așezărilor definit de administrația centrală din perioada tereziană, prin care costurile de construcție revin Erariului. În acest sens administrația imperială își poate impune în provincia Banat într-un mod facil atât modelul de organizare al parcelei cât și modelul stilistic arhitectural. Modelul propus este bazat pe o reinterpretare a gospodăriei francone central-germane de tip vagon, cu o organizare funcțională tripartită, zonificată în locuință, o magazie de adăpostit căruța sau o cămară și grajd [11]. Inclusiv dimensiunile gospodăriei aferente locuinței sunt reglementate prin instrucțiuni scrise, Kempelen indicând o lungime cuprinsă între 75-100 de klafteri și o lățime de 12-15 klafteri [12], unde klafterul este o unitate de măsură istorică specifică zonei centrale a Europei, echivalentul a 1,80 m cu variațiuni în funcție de regiuni [13]. Rezultă astfel o parcelă de aproximativ 135-180 m lungime și 21.6-27 m lățime. De asemenea poziția casei era definită în raport cu parcela,

aceasta fiind orientată cu latura scurtă cu fronton către stradă și latura lungă poziționată pe limita de proprietate dintre parcele, iar construcția anexelor este indicată a fi făcută în adâncimea lotului, în lungul liniei de proprietate. Locul liber dintre case, servea în principiu accesului în curte dar și distanțării pentru prevenția răspândirii incendiilor, este reglementat să fie de minim 9 klafteri, echivalentul a 16,2 m [14].

Este documentat faptul că locuințele primilor coloniști din Hatzfeld și Landestreu sunt ridicate din pământ bătut și cel mai probabil acoperite cu stuf, datorită lipsei de lemn din teritoriu. Urmărind precaritatea acestui tip de construcție și a riscului ridicat de inundații din zonă, în directă relație cu observația modului de construcție din aceste două așezări, guvernul vienez decide ridicarea de locuințe prin metode mai trainice, astfel încât acestea să reziste un timp mai îndelungat. Drept urmare, pentru edificările viitoare din regiune se recomandă ca tehnici constructive ridicarea de case cu pereți din nuiete împletite, din cărămidă nearsă sau printr-o tehnică de construcție mixtă, combinând cărămizi arse cu cărămizi nearse [15].

La începutul secolului al XIX-lea, conform celei de-a doua ridicări topografice militare (1806-1869), structura așezării definite anterior se păstrează întru totul, fiind mai fin detaliată, însă apar elemente noi în contextul proxim. Zona centrală devine mai explicit detaliată, spațiul cel mai larg fiind distribuit simetric față de axul longitudinal pe direcția est-vest, întinzându-se de la intersecția străzilor principale până la limitele străzilor longitudinale paralele. Traseul căii ferate Seghedin-Jimbolia-Timișoara devine un element de referință la nivel teritorial, aceasta fiind amplasată în nordul localității și în imediata vecinătate a acesteia. Traseul a fost inaugurat la 15 noiembrie 1857 [16], iar amplasarea lui în directă relație cu localitatea a fost rezultatul efortului combinat al lui Johann

Csekonics și al localnicilor care negociază și facilitează aducerea căii ferate în imediata proximitate a localității, deoarece planul inițial pentru acest traseu era să treacă prin Sânnicolau Mare și Comloșu Mare [17]. Prezența căii ferate determină construirea ansamblului gării, dispus relativ în continuarea străzii principale a localității, însă decalată față de ax datorită prezenței cimitirului din nord [18]. Din anul 1853 intră în folosință cel de-al doilea cimitir ridicat la vest de localitate. Morile anterior marcate pe plan dispar, o singură moară acționată cu aburi („Dampfmühle” (Ger.)) figurează în relație cu vatra localității, amplasată pe limita nordică, în directă relație cu traseul căii ferate. Această moară se păstrează inclusiv astăzi, identificată ca Moara Mare, căreia i se adaugă și Moara Pannonia, ridicată pe amplasamentul unei foste mori de vânt. Acestor mori principale, capabile să proceseze cantități industriale, li se adaugă între finalul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea un număr de mori de dimensiuni reduse care nu figurează pe hartă, fiind enumerați în anul 1828 11 morari, dintre care 9 dețineau mori cu tracțiune animală, respectiv boi, două mori de vânt și o moară de ulei [19]. Ca urmare a faptului că baronul Iosif Csekonics ia în arendă domeniul de la Jimbolia în anul 1790 [20], apar o serie de puncte legate de această familie nobiliară. Principala construcție din această etapă legată de prezența acestei familii este castelul vechi sau castelul de iarnă al familiei (construcție în care funcționează în prezent Primăria orașului), amplasat pe aproape jumătate din suprafața unui cvartal central. Nu se cunosc anul construcției sale și autorul, însă pe o hartă cadastrală datată 1802-1803 castelul figurează deja, bănuindu-se că finalizarea sa este legată de mutarea definitivă a mutării lui Iosif Csekonics la Jimbolia în anul 1806 [21]. Construcția era în directă legătură cu un parc englezesc de aproape 6 hectare [22], iar prezența ei în relație cu cea mai importantă intersecție urbană indică rolul esențial pe care această familie îl joacă în dezvoltarea localității

și arealului proxim. În sudul localității, la exteriorul zonei de pășunat, este figurată grădina de fazani a familiei („Fasangarten” (Ger.)), existând o amplă preocupare și tradiție pentru vânătoare pe care familia o cultivă [23]. Arealul definit anterior ca târg anual la sud de localitate începe să fie ocupat de construcții stabile, fiind folosit inclusiv ca piață cu folosire regulată. La nord-vest de localitate, în zona ocupată în prezent de bălțile rezultate în urma excavațiilor, este localizat un monument indicat drept Piramida Hatzfeld, o structură amplasată pe o zonă înaltă având toponimul Donnersberg care va dispărea odată cu exploatarea pe scară industrială a lutului din arealul respectiv. Donnersberg este și locul unde este documentată construirea singurei mori de vânt a așezării, în anul 1876 [24]. La sud-vest și nord-est față de localitate sunt amplasate cuptoarele de cărămidă în relație cu punctele de extracție a lutului („Z.O.” în notația din plan, reprezentând cuvintele „Ziegel Ofen” în limba germană).

Până la finalul secolului al XIX-lea suprafața localității rămâne aproape neschimbată, așa cum este redată în cea de-a treia ridicare topografică militară (1869-1887). Vatra istorică rămâne nealterată ca structură, însă pe conturul exterior încep să se constituie nuclee de locuire fie ca extinderi ale vetrei originare, fie ca grupări autonome de locuințe, apărute în relație cu nuclee de dezvoltare a unor activități industriale incipiente la finalul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. Este vorba despre colonia de muncitori stabilită la nord-vest de așezare, între linia de cale ferată și limita de nord a arealului pășunii inițiale, în relație cu fabrica de cărămidă Bohn [25], fondată la începutul deceniului al șaptelea al secolului XIX [26]. Aceasta urmează o tramă oblică comparativ cu structura localității, determinată în principal de orientarea drumului de legătură către Comloșu Mic. Un detaliu relevant din punct de vedere al creșterii intensității activității de fabricare a cărămidilor rezidă în numărul foarte

mare de gropi de extracție a lutului care formează aproape un inel complet în jurul vetrei istorice a localității. O prezență notabilă exterioară localității este castelul Csitó Csekonics, un castel în stil istoricist romantic englez realizat în baza proiectului arhitectului Ybl Miklós, realizat între anii 1869-1870, în prezent dispărut. Acesta este ridicat ca ansamblu de sine stătător dincolo de limita pășunilor localității către sud, pe locul inițial al hergheliei fondate de Iosif Csekonics, înlocuită de grădina cu fazani în cea de-a doua hartă a conscripției militare [27]. Este alcătuit dintr-o serie de construcții reprezentative dispuse grupat în relație cu un parc englezesc de 110 ha [28] și un cătun de locuințe și posibil funcțiuni conexe pentru lucrători la limita nordică a domeniului, către așezare. Castelul este ridicat în relație cu extinderea activităților domeniului nobiliar, dar și în relație cu trecerea de la o activitate predominant agrară la activități de tip industrial, o parte din zona de sud a pășunii este transformată în terenuri cu exploatare diversă: în zona de sud-vest se amplasează un poligon de tragere, iar la nord-est figurează o moară cu aburi în domeniul delimitat și denumit ca fiind Curtea Petri („Petri Hof” (Ger.)). Datorită dezvoltării industriale a localității, relevanța acesteia în teritoriu va crește, devenind unul dintre cele mai mari centre industriale ale comitatului Torontal între secolele XIX-XX [29]. Din indicațiile hărții celei de-a treia conscripției militare, în relație cu prezentarea cromatică diferențiată a planurilor acestora comparativ cu restul clădirilor, se pare că construcțiile dispuse de-o parte și de alta a străzii din cvartalele sudice de-a lungul principalului spațiu public trec printr-o amplă acțiune de reconstrucție și modernizare, în acord cu necesitățile funcționale și de reprezentare ale localității.

Cimitirul inițial amplasat la nord de localitate este relocat până în anul 1899 [30], având în vedere nevoia modernizării relației dintre localitate și gară, care vor fi conectate prin

prelungirea axului principal al localității de zona centrală la începutul secolului al XX-lea. De asemenea se construiește o gară nouă între anii 1898-1900, gara de dimensiuni reduse inițială fiind demolată și înlocuită cu un edificiu reprezentativ pentru programul garilor regiunii. Amplasamentul acesteia este mutat către est, astfel încât poziția gării să coincidă axului urban principal în raport cu care funcționează ca și capăt de perspectivă [31].

În anul 1937 familia Csekonics dispune demolarrea castelului Csitó cu scopul valorificării materialelor de construcție, castelul fiind nelocuit încă din anul 1918 când contele Endre se retrage la Budapesta ca urmare a instaurării administrației sârbești asupra teritoriilor [32]. Astfel, în hărțile topografice realizate după anii 1940 castelul dispăre complet ca și prezență în teritoriu.

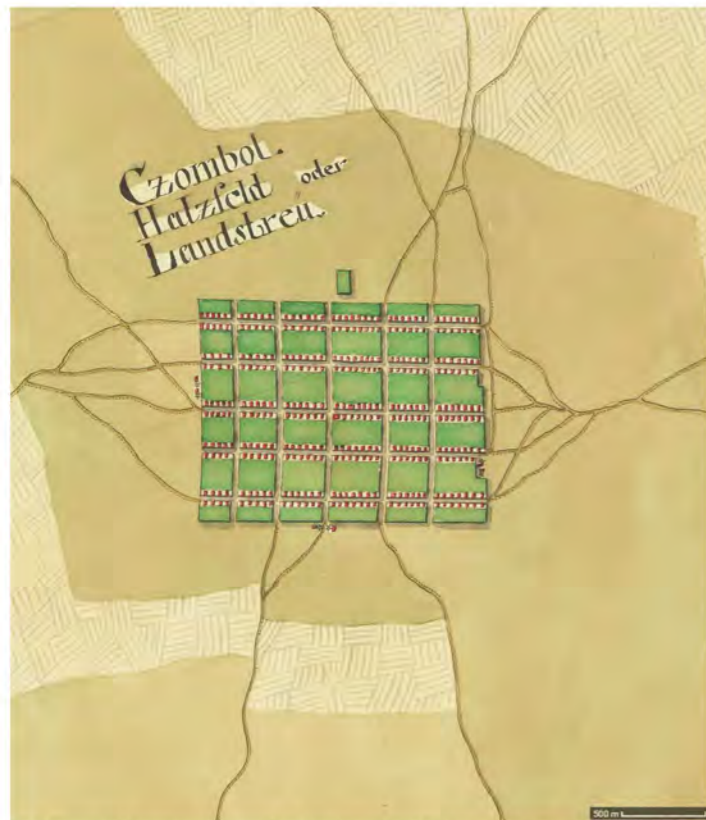
În cadrul hărții topografice sovietice (1942) orașul indică o creștere moderată prin cartiere nou apărute de la începutul secolului XX, cartierele fiind poziționate exterior vetrei istorice a localității, către vest și sud. Sunt relevante în acest sens extinderile coloniei de muncitori aferente fabricii de cărămidă Bohn, respectiv cartierul Futok la nord-vest de limita așezării, în corelare cu dezvoltarea și extinderea constantă a arealului fabricii derulată sub organizarea lui Ștefan Bohn la începutul secolului XX și apariția unor colonii la nord față de gară, și la sud-vest și sud-est față de vatra istorică. În zona centrală cvartalele din vatra inițială, amplasate de-o parte și de alta a axului principal pe direcția nord-sud, sunt prezentate ca fiind mai dens construite comparativ cu cvartalele de pe conturul localității. Prin intensificarea proceselor industriale de producție a cărămizilor și a țiglelor se excavează o cantitate tot mai mare de lut, excavațiile cele mai relevante fiind localizate grupat la nord de calea ferată, de-o parte și de alta a drumului spre Comloșu Mic. Tot în proximitate, dar la sud de calea ferată se regăsesc grupate cele mai multe fabrici.

De asemenea în prima jumătate a secolului XX suprafața destinată târgului este mobilată cu clădiri de locuit, devenind un cartier exterior, aici fiind construit și spitalul la începutul secolului XX [33]. Din punct de vedere al activităților cu caracter agricol surprinse pe hartă, se observă reluarea activității creșterii viței de vie. O particularitate a schemei de infrastructură de transport o constituie o extensie din calea ferată principală către sud, amplasată pe limita estică a vetrei istorice a localității și extinsă către Clarii Vii, cuprinzând inclusiv o haltă în extremitatea sudică a Jimboliei.

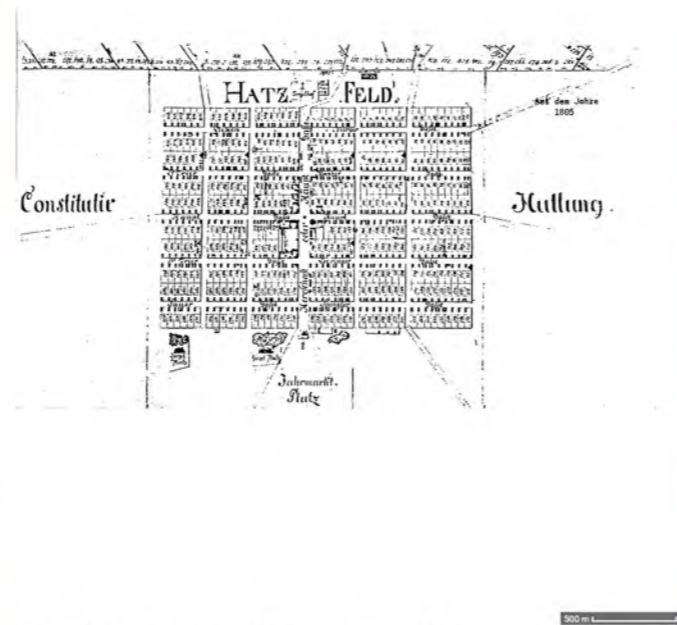
În cea de-a doua jumătate a secolului XX se va construi cartierul de blocuri din zona gării. În ridicarea topografică de la finalul secolului al XX-lea (1970) cartierele și coloniile exterioare vetrei inițiale stabilite în prima jumătate a secolului XX se densifică, iar în exteriorul conturului determinat de aceste zone de locuire recentă se amplasează o serie de ferme cu scop de exploatare agricolă și de creștere animale. Prin Schița de sistematizare din anii 1978-1979 structura localității nu se modifică în mod relevant, fiind doar intensificate nuclee funcționale distincte pre-existente definite și realizându-se o structurare funcțională corectă în acord cu situația de la acel moment. Trupurile noi de intravilan care se definesc prin această propunere sunt legate în special de exploatările agricole, sere, grajduri și ferme existente deja și cartate în ridicarea topografică anterioară.

Calitatea relațiilor cu calea ferată au decăzut în mod semnificativ. Declinul căilor ferate este legat însă de includerea în teritoriul administrativ românesc începând cu anul 1924, când o parte din legăturile relevante cu teritoriul sârbesc s-au anulat, respectiv conexiunile spre sud și vest cu Budapesta [34].

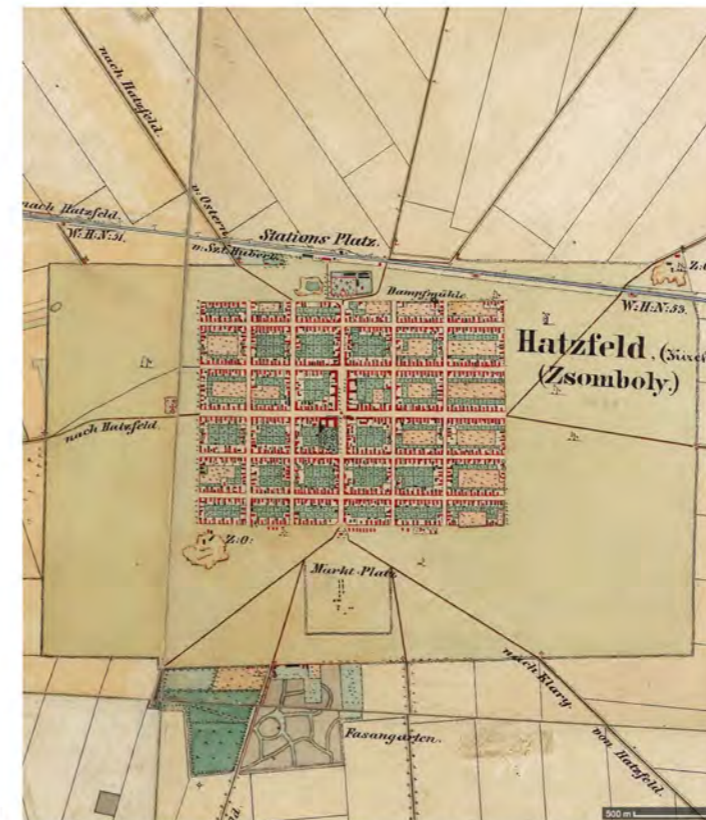
Odată cu căderea regimului comunist, localitatea înregistrează o decădere pe toate planurile, o redresare relativă având loc abia în ultimul



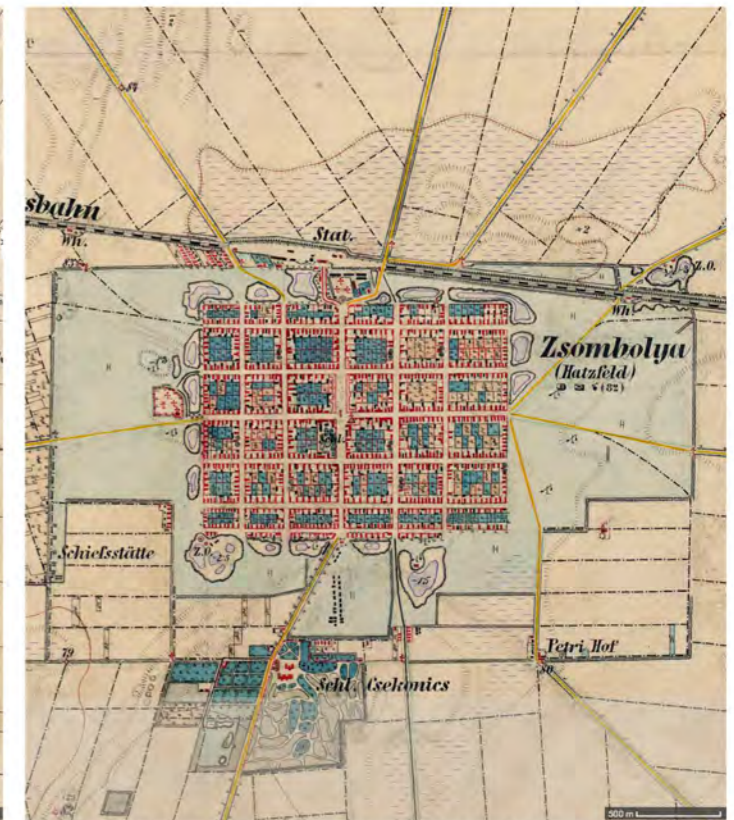
1. Prima ridicare topografică militară, ridicarea Iosefină (1763-1787)



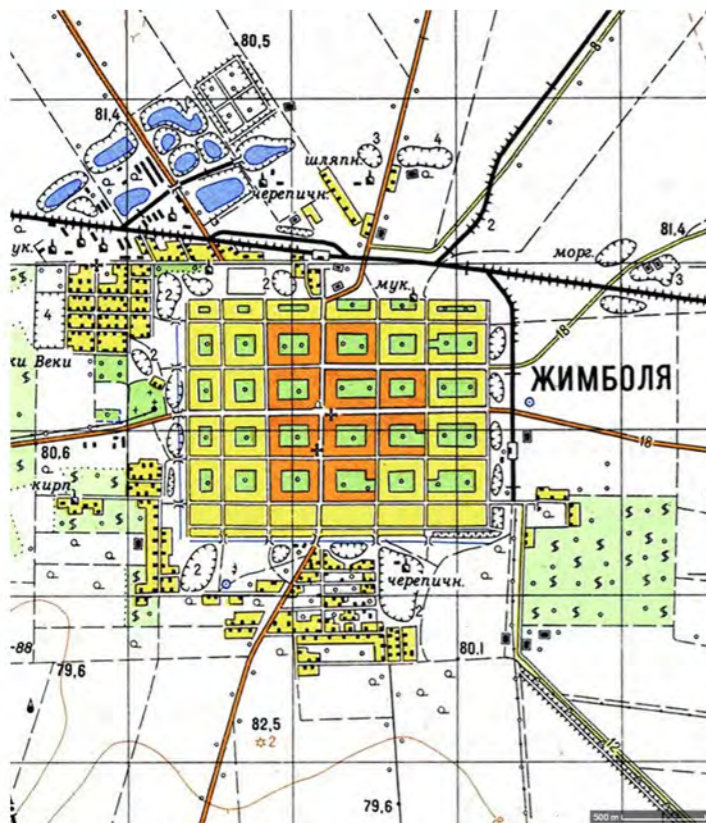
2. Planul proprietăților cadastrale de la 1805



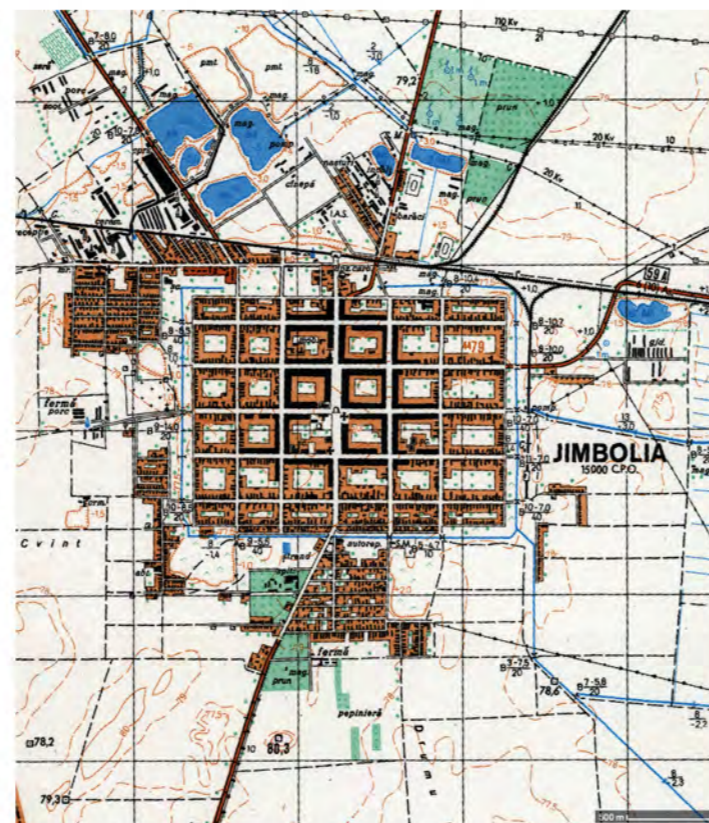
3. A doua ridicare topografică militară, Franciscană (1806-1869)



4. A treia ridicare topografică militară (1869-1887)



5. Hartă topografică sovietică (1942)



6. Ridicare topografică a doua jumătate a secolului XX (1970)



7. Reglementări propuse prin Schița de sistematizare 1978-1979



8. Imagine ortofoto contemporană

Surse imagini:

1. <https://maps.arcanum.com/en/map/europe-18century-firstsurvey/>
2. Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld (organizația șvabilor jimbolieni plecați în Germ.)
3. <https://maps.arcanum.com/en/map/europe-19century-secondsurvey/>
4. <https://maps.arcanum.com/en/map/europe-19century-thirdsurvey/>
5. <http://geo-spatial.org/vechi/download/hartile-sovietice-50k>
6. <https://portal.geomil.ro/portal/home/webmap/>
7. Arhivele Naționale
8. <https://www.google.com/maps/place/Jimbolia>

deceniu. În evoluția recentă a localității s-au remarcat dezvoltări pe terenuri anterior libere de construcții, fie pe terenuri neproductive fie pe terenuri recuperate având folosințe anterioare abandonate, fără însă a se înregistra creșteri relevante ale suprafețelor construite. Din punct de vedere economic sunt dezvoltate noi suprafețe industriale și de depozitare, dar și exploatarea agricole moderne, acestea fiind amplasate fie pe conturul exterior al localității, fie în zone interstițiale din țesut, cum ar fi zona dintre sudul vetrei istorice și cartierul ridicat pe terenul fostului târg.

- [1] Sursă: Krischan, Alexander; Von Chumbul bis Hatzfeld 1333-1766 apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 40-41
- [2] Sursă: Dr. Anton Peter Petri, Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, 1991, p. 58
- [3] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18. Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 112-113
- [4] Sursă: Paul Martin, Ortsgeschichte von Hatzfeld, Timișoara, 1943, p. 8
- [5] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18. Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 129
- [6] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18. Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 130-131
- [7] Petri, Anton Peter; Was berichtet die „Relation“ von Kempelen aus dem Jahre 1768 über Hatzfeld und Landstreu? Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 150
- [8] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18. Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 161
- [9] Tullics, Georg; Topografische Daten über den Marktort Hatzfeld apud Henz, Emmerich, Petri, Anton Peter; Eine wichtige Beschreibung unserer Marktgemeinde aus dem Jahre 1859 apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 214
- [10] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18. Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 295, LVI-LVII
- [11] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18. Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 157-158
- [12] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18.

Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 159

- [13] <https://en.wikipedia.org/wiki/Klafter>
- [14] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18. Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 159-160
- [15] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18. Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 161-162
- [16] Temesvarer Zeitung, 1857
- [17] Jung, Peter, Petri, A.P.; Eisenbahnverker apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 641-642
- [18] Jung, Peter; Die Friedhöfe apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 320-323
- [19] Henz, Emmerich, Petri, Anton Peter, Zahl der Händler und Handwerker in Hatzfeld (1790 - 1944), Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 842-848
- [20] Szilágyi Mária, Anica Draganić, Domeniul de la Jimbolia - Das Landgut von Hatzfeld - A Zombolyai uradalom, Székesfehérvár, 2016, p. 85
- [21] Szilágyi Mária, Anica Draganić, Domeniul de la Jimbolia - Das Landgut von Hatzfeld - A Zombolyai uradalom, Székesfehérvár, 2016, p. 138
- [22] Tonța, Walter; Prestigiu, avuție, influență. Istoria familiei nobiliare Csekonic și a domeniului ei jimbolian, p. 17
- [23] Szilágyi Mária, Anica Draganić, Domeniul de la Jimbolia - Das Landgut von Hatzfeld - A Zombolyai uradalom, Székesfehérvár, 2016, p. 85
- [24] Koch, Michael, Petri, Anton Peter, Pannonia - Dampfmühlen - A. G. apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 848
- [25] Jankovits E.; Der Hatzfelder Ortsteilname Futok apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 641-642
- [26] Henz E., Petri A. P.; Die Bohnsche Ziegelfabrik apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 827-828
- [27] Szilágyi Mária, Anica Draganić, Domeniul de la Jimbolia - Das Landgut von Hatzfeld - A Zombolyai uradalom, Székesfehérvár, 2016, p. 148

[28] Idem

[29] Szilágyi Mária, Anica Draganić, Domeniul de la Jimbo-
lia - Das Landgut von Hatzfeld - A Zombolyai uradalom,
Székesfehérvár, 2016, p. 93-94

[30] Jung, Peter; Die Friedhofe apărut în Heimatbuch des
Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton
Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquart-
stein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p.
320-323

[31] Jung, Peter, Petri, A.P.; Eisenbahnverker apărut în
Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat,
coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft
Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag
GmbH, 1991, p. 641-642

[32] Szilágyi Mária, Anica Draganić, Domeniul de la Jimbo-
lia - Das Landgut von Hatzfeld - A Zombolyai uradalom,
Székesfehérvár, 2016, p. 152

[33] Petri, A.P.; Das Hatzfelder Krankenhaus apărut în
Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat,
coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft
Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag
GmbH, 1991, p. 600-601

[34] Jung, Peter, Petri, A.P.; Eisenbahnverker apărut în
Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat,
coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft
Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag
GmbH, 1991, p. 645

Identificarea și analiza structurii istorice socio-economice

Registrul cadastral istoric și documentele scrise despre fondarea așezării indică două grupe distincte de coloniști, sosite în același an, respectiv 1766, pe teritoriul prediului Csomboly, definit ca vatra unei așezări părăsite. Cel care coordonează sosirea coloniștilor este pastorul Sebastian Blenckner, acesta îndrumând în total 402 de familii. Planurile localității stabiliseră inițial așezarea unui număr mai mic de familii (200), iar denumirea localității era propusă a fi Landestreu. Primul grup de coloniști însumând 72 de familii sosește în 10 iunie 1766 și își asumă denumirea propusă, în timp ce al doilea grup de coloniști sosește mai târziu în decursul aceluiași an [1] însă dorește ca numele localității noi să fie Hatzfeld, astfel încât cele două zone ale planului ortogonal ale localității, de est și de vest, separate de strada principală pe direcția nord-sud care cuprinde și un spațiu urban central sunt identificate prin denumiri diferențiate. Zona de est poartă denumirea de Landestreu și cea de vest denumirea de Hatzfeld [2]. Cele două grupe de coloniști au însumat în anul 1766 un număr total de 402 de gospodării, și deși polarizate în ceea ce privește numele așezării pe care o fondează vor decide în anul 1768 ca cele două colonii să se unifice și să fie recunoscute sub denumirea unică de Hatzfeld [3].

Numele primilor coloniști este consemnat și corelat cu numerele de loturi, însă începând cu conscripția următoare din anul 1767 corelarea inițială nu mai este păstrată. De asemenea numărul caselor crește la 404 [4]. Inițial numerotarea loturilor era realizată în mod distinct pentru cele două localități, însă începând cu anul 1778 are loc o unificare administrativă a teritoriilor și renumerotarea numerelor de casă aferente așezării Hatzfeld, acestea primind o numerotare consecutivă numerelor de casă aferente așezării Landestreu [5]. Fiecare lot avea dimensiunea de aproximativ trei sferturi de iugăre sau pogoane [6]. Din păcate corelarea registrului cadastral istoric inițial nu poate fi

urmărită într-un mod corelativ cu situația contemporană, datorită schimbărilor administrative și politice din secolul XX, care au întrerupt identificarea cadastrală cumulativă coerentă pe parcelarul localității.

Între anul 1766 și anul 1792, conform conscripțiilor, populația crește foarte rapid, ajungând de la un număr de 1543 de locuitori la 4010 locuitori, după care în jumătatea a secolului al XIX-lea are o stagnare relativă în jurul cifrei de 4000-5000, urmată de o creștere masivă spre sfârșitul secolului al XIX-lea, populația dublându-se și ajungând în anul 1900 la 10292 (sau 10152) [7]. Această creștere masivă de populație este determinată de atractivitatea economică a localității inițial în relație cu activități agricole și spre sfârșitul secolului al XIX-lea în relație cu activitățile industriale incipiente. Este documentată o dublare a numărului de case de la colonizare până la jumătatea secolului al XIX-lea, respectiv în anul 1859, după care numărul de construcții noi va crește exponențial până la începutul secolului al XX-lea. Sunt consemnate 833 de construcții în anul 1859, 945 în anul 1870, 1088 în anul 1880, 1342 în anul 1890, 1773 în anul 1900 și 2011 în anul 1910 [8]. Atât numărul caselor la modul general, cât și numărul de case construite din cărămidă arsă cresc către sfârșitul secolului al XIX-lea, sub impulsul fabricilor locale care vor crea acest material de construcție în număr foarte mare. Între anii 1900 și 1910 este documentată o creștere de case construite din cărămidă arsă de la 328 de locuințe în anul 1900 și 512 de locuințe în anul 1910 [9]. Până la începutul industrializării structura socială rămâne predominant unitară, populația de etnie germană identificată unitar ca „șvabi” rămânând majoritară. Analiza structurii pe etnii relevă faptul că până în anul 1820 locuitorii au fost în totalitate etnici germani, și începând cu anul 1841 începe să vină un aflux de etnici maghiari dar și români, în număr însă mic comparativ cu populația majoritară [10]. Odată cu debutul industrializării o parte

din populația de etnie maghiară este atrasă în localitate în relație cu locurile de muncă din industria producției de cărămidă și țiglă, astfel luând naștere cartierul distinct Futok în zona de nord-vest a orașului, în directă legătură cu prima fabrică de cărămidă și țiglă a lui Stefan Bohn [11].

Secolul XX aduce schimbări relevante în structura socială a așezării, un prim val de populație care părăsește localitatea o face a încerca să dobândească o condiție mai bună în America, din Jimbolia și localitățile limitrofe emigrând în anul 1903 peste 200 de persoane [12]. Urmează apoi plecări în prima jumătate a secolului XX, datorate situațiilor politice și administrative complexe apărute precum trecerea teritoriului din administrația imperiului austro-ungar în cea a regatului sârb, cu schimbarea liniei de graniță în anul 1918 și apoi negocierea trecerii în administrație românească în anul 1924 [13]. Toate acestea au destabilizat situația economică dar și sistemul de proprietate, generând numeroase situații conflictuale cu privire la gestiunea proprietăților în relație cu granițele nou definite. Această situație se traduce inclusiv într-o scădere a ratei de realizare a construcțiilor noi la nivel de localitate, statisticile indicând 2131 construcții în anul 1926, 2180 de construcții în anul 1930 [14].

Deși în toată prima jumătate a secolului XX aflul de populație de altă etnie decât cea germană continuă într-un ritm ridicat, balanța dintre numărul cumulativ al altor etnii și cel al etnicilor germani este înclinată în favoarea grupului de populație nou venită abia după anul 1950, respectiv în anul 1960 populația de etnie germană scade brusc la 34% [15]. Începând cu finalul celui de-al doilea război mondial începe în mod structurat emigrarea populației de etnie germană mai întâi spre vest. Inițial începută ca un proces mai degrabă forțat de evacuare a etnicilor germani ca urmare a opoziției României împotriva Germaniei [16], urmată apoi de

deportările forțate în Uniunea Sovietică și în Bărăgan, această depopulare forțată a populației de etnie germană este dublată de o politică națională de atragere a populației de etnie română în teritoriu. Abia după cea de-a doua jumătate a secolului XX populația reîncepe să crească ca număr, de la 11590 locuitori în anul 1948 la 1529 locuitori în anul 1981, acest fapt datorându-se reorganizărilor administrative și de producție din perioada socialistă [17]. Creșterea populației este însoțită de o scădere dramatică a populației de etnie germană în favoarea altor etnii, etnia majoritară rămânând odată cu anii 1960 cea română. În anul 1950 sunt înregistrate 2355 de construcții la nivelul localității [18], fiind documentat faptul că o parte din familiile de români care vin în localitate vor ocupa parțial case părăsite de etnicii germani.

În prezent, conform datelor din GIS, în Jimbolia există 7219 clădiri.

[1] Sursă: Krischan, Alexander; Die Bewohner von Hatzfeld im Jahre 1767 apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 58

[2] Sursă: Krischan, Alexander; Karl Friedrich Anton Graf von Hatzfeld und Gleichen (1718 - 1793), Namensgeber der Gemeinde Hatzfeld im Banat apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 554-555

[3] Sursă: Krischan, Alexander; Die Bewohner von Hatzfeld im Jahre 1767 apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 58-64

[4] idem

[5] Sursă: Krischan, Alexander; Die Hatzfelder Erstsiedler der Jahre 1766 und 1767 apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 64-65

- [6] Sursă: Stoffel, E.; Siedlungsentwicklung unseres Ortes von der Ansiedlung bis zur Gegenwart apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 552-553
- [7] Sursă: Bräuner H., Petri, A. P.; Die Bevölkerungsbewegung in unserer Gemeinde, 1. Bevölkerungszahlen apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 611-612
- [8] Lotz, Friedrich, Petri, Anton Peter; Das Kolonistenhaus und seine Entwicklung; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 549
- [9] Petri, Anton Peter; Das Kolonistenhaus und seine Entwicklung; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 551
- [10] Petri, A.P.; Die Nationalitäten in Hatzfeld (1767 - 1960) apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 637
- [11] Jankovits E.; Der Hatzfelder Ortsteilname Futok apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 641-642
- [12] Die Auswanderung aus Südungarn; Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt; Sibiu, nr. 8964, 16.06.1903, p. 2 (693)
- [13] Petri, A. P.; Hatzfeld zwischen 1918 und 1924, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 242-243
- [14] Petri, Anton Peter; Das Kolonistenhaus und seine Entwicklung; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 551
- [15] Petri, A.P.; Die Nationalitäten in Hatzfeld (1767 - 1960) apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 637
- [16] Schenk, Anton; Mosaik eines Untergangs. Hatzfeld in den Jahren 1939-1948 (Zweiter Teil); Heimatblatt 10, 2003; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, p. 97
- [17] Sursă: Bräuner H., Petri, A. P.; Die Bevölkerungsbewegung in unserer Gemeinde, 1. Bevölkerungszahlen apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 611-612
- [18] Petri, Anton Peter; Das Kolonistenhaus und seine Entwicklung; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 551

Indicii asupra funcțiilor istorice, respectiv asupra clădirilor istorice cu funcțiuni deosebite

Analizând în mod sintetic etapele de dezvoltare ale localității, se constată faptul că în prima fază de dezvoltare, cuprinsă între finalul secolului al XVIII-lea și finalul secolului al XIX-lea așezarea nu se dezvoltă în mod notabil față de structura localității definită în momentul colonizării (1766), iar profilul funcțional este unul predominant agricol, bazat pe cultivarea cerealelor. O particularitate a economiei așezării o reprezintă dreptul de a organiza târguri [1], în acest scop fiind dedicat un areal amplu la sud de localitate, în relație cu axul principal pe direcția nord-sud. În faza incipientă de dezvoltare se exploatează de asemenea la scară mică lutul prezent în sol, pentru realizarea de materiale de construcție destinate satisfacerii nevoilor localnicilor.

Dezvoltarea profilului agricol stabilit la începutul fondării localității este întărit prin acțiunile de consolidare ale domeniului Jimbolia ale familiei nobiliare Csekonics, care ia în arendă teritoriul în anul 1790 [2], dezvoltând și modernizând exploatarea agricolă a teritoriului dar și fondul construit și structurile edilitare la nivelul teritoriului mult mai amplu. Conectarea localității la traseul de cale ferată în anul 1857 reprezintă un avantaj deosebit din punct de vedere al conexiunilor la teritoriul geografic al imperiului austro-ungar [3]. Datorită gestiunii teritoriului deosebit de abile de către această familie de-a lungul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, prin care își comercializa preponderent produsele în Imperiul Austro-Ungar, localitatea va înregistra un câștig economic deosebit de relevant. Producția agrară începe să fie industrializată la finalul secolului al XIX-lea, prin construirea unor mori cu aburi de capacitate mare. În paralel sunt fondate mici nuclee industriale relaționate aproape exclusiv cu fabricarea cărămizii și țiglei folosind ca materie primă lut extras local, de pe conturul localității. Prima fabrică de cărămidă este cea a lui Stefan Bohn, amplasată la nordul localității în directă legătură cu calea ferată și fondată la începutul

anilor 1870 [4]. Acestea i se vor alătura la începutul secolului XX într-o relație de competiție alte fabrici de cărămidă, dar și fabrici cu alt obiect de producție.

Abia după începutul secolului al XX-lea, sub auspiciile dezvoltării industriale pe plan local, în special în relație cu fabricarea de cărămizi și țigle dar și în relație cu alte tipuri de producție industrială apărute între finalul secolului XIX și începutul secolului XX (mori de aburi, fabrici de piepteni și nasturi, pălării, șamotă, turnătorie, etc.), teritoriul localității începe să se amplifice, determinând apariția unor cartiere de locuire de tip muncitoresc pe conturul exterior al vetrei istorice.

Odată cu trasarea graniței în Banat la 1918 și anexarea Jimboliei la regatul Serbiei, urmată de aplicarea reformei agrare, piața de desfacere și relațiile comerciale stabilite până la începutul secolului XX sunt iremediabil pierdute. Producția industrială începând cu perioada interbelică va fi orientată către piața internă în special, însă relațiile comerciale cu teritoriul românesc sunt mult mai slabe.

Încă din primul an al fondării localității la finalul secolului al XVIII-lea, la intersecția principalelor axe carteziene care determină structura vetrei vechi a localității se construiește biserica romano-catolică Sfântul Vendelin, ridicată într-o formă mult redusă volumetric și ulterior amplificată. Alte edificii religioase relevante sunt ridicate ulterior, respectiv câte o capelă în fiecare dintre cimitirele istorice amplasate la nord și vest de localitate și o biserică impresionantă din punct de vedere al plasticii arhitecturale, Biserica Sfântul Mihail ridicată în cartierul Futok între anii 1928-1929 [5]. Biserica ortodoxă este construită în lungul străzii principale în anul 1942, în capătul sudic al parcului fostului castel de iarnă al familiei Csekonics.

În relație cu rolul important al localității,

datorat pe de-o parte implicării familiei nobiliare Csekonics în administrația teritoriului și a faptului că Jimbolia le servea ca centru administrativ, corelată cu o producție agricolă relevantă de-a lungul secolului al XIX-lea, urmată de o dezvoltare industrială deosebită a localității la începutul secolului XX, localitatea va fi găzduită în această fază o serie de clădiri relevante din punct de vedere administrativ, precum judecătoria de plasă, oficiul de percepție, notar public, gardă financiară, spital public al comitatului, etc. dar și o serie de sedii de asociații, instituții bancare care vor popula zona centrală a localității [6]. Caracterul de zonă mobilată cu clădiri relevante a axului urban central, strada Republicii, se păstrează și în prezent, acesta incluzând principalul spațiu public și fiind mobilat cu cele mai reprezentative clădiri atât din punct de vedere istoric cât și funcțional. Acestea sunt în special organizate în relație cu spațiul pieței centrale, definit mai amplu comparativ cu restul profilului străzii, dar sunt și distribuite de-a lungul întregului ax, între gară în extremitatea nordică și limita sudică a vetrei istorice a localității. Amintim gara, Uzina Electrică, Vila Schnur, Capela greco-catolică, Palatul Muschong, Palatul Paul, Casa de cultură a meșteșugarilor, fostul conac al familiei Cseckonics (actuala primărie) precum și alte spații comerciale sau locuințe relevante din perspectivă istorică. Comparativ cu acest ax cu mobilitate relevantă, obiectivele industriale sunt răsfricate către limitele exterioare ale vetrei istorice, cu densitate mai ridicată către nord. Spitalul orășenesc este construit la începutul secolului XX la sud de vatra istorică, în cadrul cartierului construit pe locul fostului târg, prin suportul financiar al familiei Csekonics și colaborarea doctorului Diel care recomandă realizarea de spitale mici distribuite în teritoriu [7].

Pe de altă parte, perioada îndelungată de extracție a lutului în relație cu activitatea principală de fabricare a cărămizilor determină o modificare masivă a peisajului și crearea de

oglinzi de apă deosebit de pregnante în fostele gropi de excavație, amprenta fostei activități industriale principale producând alterări ireversibile în peisajul proximal al localității și devenind extrem de prezentă. O particularitate derivată din acest caracter este realizarea de ștranduri în relație cu fostele gropi de extracție a lutului, abandonate și umplute cu apă din pânza freatică. Acestea au fost folosite pentru înot în mod liber încă de la început, dar ștranduri propriu-zise se construiesc abia mai târziu. Primul ștrand amenajat este ștrandul Bohn în nordul localității, ulterior astupat [8], iar în anii 1930 se amenajează ștrandul Threiss în relația cu fabrica de cărămizi Threiss amplasată la nordul căii ferate, de-a lungul drumului către Grăbăț [9]. Ulterior în relație cu spitalul se construiește un ștrand termal, inițial proiectat ca având trei bazine separate din care se va construi însă unul singur în anul 1974 [10].

[1] Tullics, Georg; Topografische Daten über den Marktort Hatzfeld apud Henz, Emmerich, Petri, Anton Peter; Eine wichtige Beschreibung unserer Marktgemeinde aus dem Jahre 1859 apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 214

[2] Szilágyi Mária, Anica Draganić, Domeniul de la Jimbolia - Das Landgut von Hatzfeld - A Zombolyai uradalom, Székesfehérvár, 2016, p. 85

[3] Jung, Peter, Petri, A.P.; Eisenbahnverker apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 641-642

[4] Henz E., Petri A. P.; Die Bohnsche Ziegelfabrik apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 827-828

[5] Gross, K.H.; Hatzfelder Sportgeschichte apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 930-941

[6] Szilágyi Mária, Anica Draganić, Domeniul de la Jimbolia - Das Landgut von Hatzfeld - A Zombolyai uradalom, Székesfehérvár, 2016, p. 93-94

[7] Petri, A.P.; Das Hatzfelder Krankenhaus apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 600-601

[8] Henz E., Petri A. P.; Die Bohnsche Ziegelfabrik apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 827-828

[9] Henz E., Petri A. P.; Die Bohnsche Ziegelfabrik apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 830-831

[10] Koch, J; Die Futoker Kirche apărut în Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 309-310

4. SPAȚII ȘI CONSTRUCȚII DIN ZONA ISTORICĂ A ORAȘULUI ÎN PREZENT

Aspectul localității în cadrul peisajului

Aspectul localității în cadrul peisajului reprezintă modul în care este aceasta percepută dinspre direcțiile principale de apropiere. Aceste imagini suprapun deopotrivă elemente naturale (precum masive de vegetație, cursuri de apă sau forme majore de relief), cât și elemente antropice dominante (precum ansambluri urbane cu o siluetă distinctivă, repere arhitecturale sau elemente de infrastructură).

În ceea ce privește situația orașului Jimbolia, se remarcă amplasarea acestuia în Câmpia de Vest, elementele dominante ale contextului natural fiind specifice pentru peisajele de câmpie: câmpii de divagare, pe alocuri cu crovuri și mlaștini, cu terenuri predominant arabile, în amestec cu pășuni secundare. Altitudinea aproximativă a arealului studiat este de 80-85 m, cu o suprafață relativ plană, care a determinat formarea în timp a unor cursuri meandrate de apă.

Locuite din cele mai vechi timpuri, teritoriile din regiunea Banatului s-au dezvoltat în relație cu peisajul de câmpie, având o configurație în general organică și o morfologie influențată direct de cursurile apelor curgătoare. Odată cu sosirea Habsburgilor, proiectul de colonizare demarat de noua administrație a modificat însă fundamental întregul caracter geografic al zonei, sub influența unor principii regulatoare, bazate pe dezvoltarea carteziană, pe uniformitate și regularitate.

Vechile așezări au fost astfel sistematizate după noile principii, în timp ce noile așezări

prestabilite au fost înființate acolo unde suprafața terenului permitea amplasarea grilei ortogonale, la intervale prestabilite și exploatând caracteristicile favorabile ale solului din zonă.

În alcătuirea așezărilor, au fost respectate cele mai stricte reguli de eficiență pentru configurarea țesutului construit: străzi regulate, cu profile generoase, bordate de parcele mari, cu grădini ample situate în zona posterioară a gospodăriilor.

Însă lucrările de sistematizare nu se referă numai la intravilan. Noile principii de organizare introduse de administrația habsburgică structurează teritoriului aparținător așezării în terenuri agricole, pășuni pentru animale organizate perimetral, precum și terenuri comunitare. De asemenea, se remarcă lucrările de infrastructură majoră (precum sistematizarea cursurilor de apă din întregul Banat), amenajările pentru exploatarea resurselor existente (precum gropile pentru exploatarea lutului - kaule), dar și zonele amenajate în folos comunitar (târguri, cimitire). Nu în ultimul rând, trebuie menționată și dezvoltarea rețelei de drumuri, trasate între nodurile rețelei majore de așezări, precum și navigația pe Canalul Bega (devenit utilizabil pentru transportul de mărfuri din 1750).

Secolul al XIX-lea aduce după sine noi modificări, în 1857 fiind finalizată calea ferată între Kikinda și Timișoara, cu stație în Jimbolia. Aceasta asigură, în fapt, legătura între cele mai importante orașe ale zonei: Timișoara, Szeged și, mai departe, Budapesta și Viena - creând

F.01

Aspectul localității Jimbolia în cadrul peisajului

Cadrele caracteristice pentru amplasarea în peisaj a Jimboliei se caracterizează (istoric) prin prezența a două categorii de elemente:

Elementul natural, materializat printr-o centură de spații verzi-albastre, organizată în legătură cu rețeaua perimetrală de caule

Elementul antropic, materializat prin prezența turlei Bisericii Catolice Sf. Vendelin, vizibilă din lungul tuturor axelor istorice principale de apropiere față de localitate

Cadre caracteristice pentru amplasarea în peisaj

| | |
|---------------------------------|-----------------------|
| Accesul vechi dinspre Timișoara | turla bisericii |
| Accesul vechi dinspre Serbia | canalele de desecare |
| | turla bisericii |
| | masivele de vegetație |

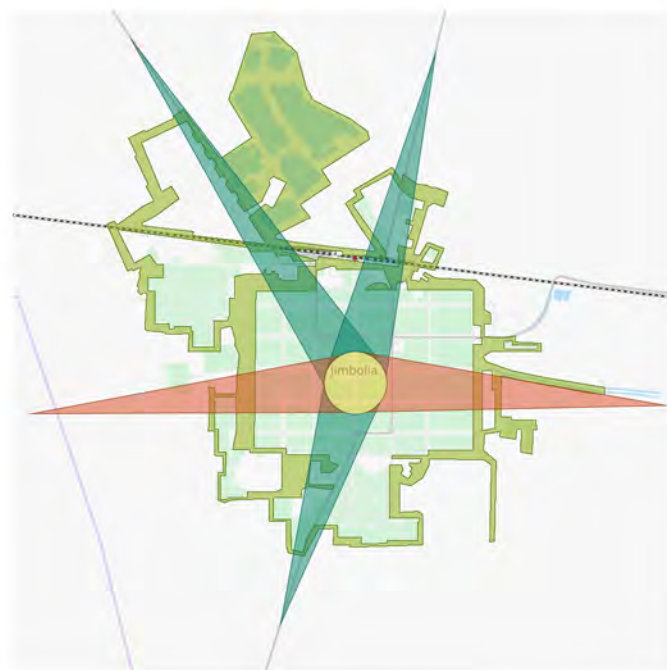
| | |
|------------------------|-----------------------|
| Accesul dinspre Comloș | turla bisericii |
| | masivele de vegetație |

| | |
|----------------------|-----------------------|
| Acces dinspre Grabăț | turla bisericii |
| | masivele de vegetație |

| | |
|-------------------------------|------------------------------|
| Accesul nou dinspre Timișoara | masivele de vegetație |
| | noile dezvoltări industriale |

| | |
|----------------------------|-----------------------|
| Accesul nou dinspre Serbia | turla bisericii |
| | masivele de vegetație |

Vedere în continuarea străzii Tudor Vladimirescu, intrarea veche dinspre Timișoara, 2022. FAUT



Direcțiile principale de apropiere față de Jimbolia:

- accesul dinspre Comloș (DN59C - Calea Kikindei): domină turla Bisericii Catolice din oraș, precum și masivele de vegetație care delimitează perimetral Jimbolia - organizate aici în relație cu bălțile din zona de nord a orașului;
- accesul dinspre Grabăț (DJ594 - Calea Moșilor): domină turla Bisericii Catolice din oraș, precum și masivele de vegetație care delimitează perimetral Jimbolia;
- accesul dinspre Serbia (DN59A - Strada Conteale Csekonics): domină turla Bisericii Catolice din oraș, precum și masivele de vegetație care delimitează perimetral Jimbolia, dar și amplasamentul Palatului Csekonics;
- accesul dinspre Timișoara (DN59A - Calea Timișoarei): singura direcție de apropiere de oraș care nu are ca și capăt de perspectivă turla Bisericii Catolice; se remarcă masivele de vegetație care delimitează perimetral Jimbolia;
- accesul vechi dinspre Timișoara (Calea veche a Timișoarei - continuarea străzii T. Vladimirescu): domină turla Bisericii Catolice din oraș, precum și prezența canalului perimetral care înconjoară Jimbolia, unind vechile caule;
- accesul vechi dinspre Serbia (Str. Bogdan Petriceicu Hajdeu): domină turla Bisericii Catolice din oraș.



Vedere în lungul DJ 594 - Calea Moșilor, intrarea dinspre Grabăț, 2022. FAU Timișoara



Vedere în lungul DN 59C - Calea Kikindei, intrarea dinspre Comloș, 2022. Autor: FAU Timișoara

astfel premisele pentru dezvoltarea rapidă a Jimboliei.

Se definește astfel imaginea specifică teritoriului studiat: un peisaj natural unitar, fără denivelări majore, sistematizat de-a lungul secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea după principii de regularitate și uniformitate. Integrată în acest peisaj, observăm o rețea de așezări carteziene conectate între ele prin drumuri, căi ferate și canale navigabile, înconjurate de adevărate „centuri verzi”, formate de pășunile organizate pe perimetrul fiecărei localități. În cazul Jimboliei, în particular, masivele de vegetație, formate în timp în lungul canalului perimetral care înconjoară orașul, întăresc centura verde, precum și identitatea vizuală a localității în peisaj.

Ca urmare a împărțirii Banatului după Primul Război Mondial, organizarea teritoriului își pierde însă coerența. Astfel, o parte din conexiuni sunt anulate, în timp ce noile granițe impun restricții de circulație. Rolul coordonator al Timișoarei se pierde treptat și Jimbolia devine oraș de graniță.

Trasarea graniței dintre România și Serbia face totodată ca legătura principală între Jimbolia și Timișoara să fie relocalată de-a lungul căii ferate, între Jimbolia și Cărpiniș (vechiul traseu supra-punându-se în prezent cu frontiera de stat) - ceea ce modifică și percepția asupra așezării din teritoriu. Rămân totuși importante legăturile cu frontiera (spre Sud), cu Comloșu Mare (spre Nord-vest) și Grabăț - Gottlob - Lovrin (spre

Nord).

Totodată, se remarcă posibilitățile oferite de o viitoare deschidere a frontierei dintre România și Serbia, care ar putea repune în funcțiune vechiul drum de legătură Timișoara - Kikinda (pe direcția Est-Vest), ca traseu de mobilitate alternativă (pietonală / pentru bicicliști).

Descrierea străzilor și spațiilor urbane pe baza imaginilor / fotografiilor istorice

Rețeaua spațiilor publice dintr-o localitate cuprinde deopotrivă spații de concentrare a activităților economice și sociale (străzi, piețete și piețe), precum și spații verzi. În ceea ce privește străzile și spațiile urbane, așezările coloniale înființate sau reorganizate sub stăpânirea habsburgică în teritoriile nou cucerite se caracterizează printr-o rețea stradală de tip grilă. Rezultă, așadar, un țesut urban relativ uniform, care este de obicei construit în jurul unui spațiu public principal. În relație cu acesta, localitatea își dezvoltă una sau două axe principale, cele care ulterior vor face legătura cu elemente. Restul străzilor sunt organizate ierarhic în raport cu axele principale (fiind fie paralele, fie perpendiculare față de acestea).

La nivelul nucleului central al orașului Jimbolia (înființat de coloniști de etnie germană în secolul al XVIII-lea), se remarcă aceiași structură specifică, așezarea fiind organizată în relație cu două axe principale, pe direcția nord-sud, respectiv est-vest, la intersecția cărora se definesc o piațetă și un parc - aici fiind amplasate și cele mai importante clădiri publice (primăria, biserica, școala).

Axul principal nord-sud, actualmente strada Republicii, a fost definit încă din prima etapă de dezvoltare a localității, atunci când această stradă separa cele două nuclee inițiale ale așezării. În timp, această axă a căpătat tot mai multă importanță - unind în primă instanță zona cimitirului și capela aferentă (situate în partea de nord a orașului, pe amplasamentul actual al Gării) cu zona de târg (la sud, în afara orașului).

Ulterior, odată cu dezvoltarea rețelei de cale ferată în Banat și apariția gării din Jimbolia, axa nord-sud a primit și mai multă importanță, având ca punct terminus gara însăși. În prezent, această axă păstrează profilul larg (evidențiat mai ales pe sectorul Calea Timișoarei la nord - strada Lorena la sud), precum și spațiile verzi generoase de aliniament.

Axul principal est-vest, actualmente strada Tudor Vladimirescu, reprezintă continuarea drumului vechi de acces dinspre Timișoara - calea principală de legătură cu cel mai important pol al regiunii vreme de mai bine de două sute de ani. Odată cu trasarea graniței dintre România și Serbia, legătura principală între Jimbolia și Timișoara a fost însă relocată de-a lungul căii ferate (întrucât vechiul traseu se suprapune în prezent cu frontiera de stat). Astfel, axa est-vest a localității Jimbolia și-a pierdut din importanță - însă păstrează încă profilul caracteristic și spațiile verzi generoase.

La intersecția celor două axe principale ale Jimboliei se definește astăzi ansamblul de spații publice centrale al orașului, alcătuit dintr-o piațetă și un parc. Tot aici, sunt concentrate două statui reprezentative, având calitatea de monument istoric (Statuia Sfântului Florian - chiar în intersecție, respectiv Statuia Doctorului Karl Diel), precum și cele mai importante funcțiuni publice ale orașului (Biserica Romano-Catolică, Primăria - actualmente acomodată în Castelul Csekonics, Școala Gimnazială, Biserica Ortodoxă).

F.01

Spații stradale și urbane cu valoare patrimonială

Spații stradale și urbane valoroase din Jimbolia

De importanță primară

Strada Republicii
pe sectorul cuprins între
Calea Timișoarei (la nord) și
str. Lorena (la sud)

Strada Tudor Vladimirescu
la intersecția cu str. Republicii

Piața și Parcul Central

Intersecția dintre Calea
Mărășești și str. V. Lucaciu
în relație cu Biserica Sf.
Mihail din Futok

De importanță secundară

Strada Republicii
pe sectorul cuprins între str.
Ioan Slavici (la nord) și str.
Dr. Karl Diel (la sud)

Strada Tudor Vladimirescu
pe sectorul cuprins între str.
Timiș (la vest) și str. Emerich
Bartzer (la est)

Calea Mărășești
pe sectorul cuprins între str.
Basarabia și str. Carpați

Gara Jimbolia



Spațiile stradale din orașul Jimbolia:

- Strada Republicii: axul principal al localității Jimbolia. Pe sectorul cuprins între Calea Timișorii (la nord) și strada Lorena (la sud), strada Republicii prezintă un profil amplu, calea carosabilă fiind dublată pe ambele părți de câte o zonă verde consistentă, cu plantații de aliniament și alei pietonale. De asemenea, adiacent acest sector sunt amplasate cele mai importante edificii și spații publice ale orașului;
- Strada Tudor Vladimirescu: vechea cale de acces dinspre Timișoara, pe direcția est-vest. Aceasta prezintă un profil caracteristic, calea carosabilă fiind dublată pe ambele părți de câte o zonă verde consistentă și alei pietonale;
- Parcul și Piața centrală: ansamblul de spații urbane definit la intersecția străzilor Republicii (axul principal al localității, nord-sud) și Tudor Vladimirescu (vechea cale de acces dinspre Timișoara, est-vest);
- Calea Mărășești - între grădiniță și vechea fabrică: strada principală de legătură dintre oraș și Colonia Futok. La intersecția dintre această stradă și strada Vasile Lucaciu este amplasată Biserica Catolică Sfântul Mihail din colonia Futok.
- Gara Jimbolia - și spațiul urban din fața acesteia: având ca țintă capăt de perspectivă clădirea gării din Jimbolia.

Vedere în lungul străzii Republicii, 2022.
Auror: FAU Timișoara



Piața centrală din Jimbolia, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Vedere în lungul străzii Tudor Vladimirescu, 2022.
Autor: FAU Timișoara

În afară de acest nucleu - de importanță primară, se remarcă de asemenea spații urbane cu importanță secundară - precum continuarea străzilor Republicii și Tudor Vladimirescu și străzile cu care acestea se intersectează, dar și spațiul urban format în fața Gării, la intersecția dintre strada Republicii și Calea Mărășești.

În ceea ce privește coloniile muncitorești întemeiate în jurul nucleului central al orașului Jimbolia pe parcursul secolului al XIX-lea, acestea se caracterizează de asemenea printr-o rețea stradală carteziană și uniformă - spațiile urbane având însă un profil mai modest.

Cu toate acestea, se remarcă și aici spații urbane de primă importanță - precum intersecția dintre Calea Mărășești și strada Vasile Lucaciu (din colonia Futok), acolo unde este amplasată Biserica Catolică Sfântul Mihail. Prin estetica aparte, determinată de utilizarea cărămizii locale în decorarea fațadelor, dar și a limitei de proprietate, biserica reprezintă un obiectiv emblematic pentru spațiul public din Jimbolia.

Continuarea Căii Mărășești - între fosta Moară Pannonia (la vest) și Grădinița din Futok (la est) reprezintă de asemenea un spațiu urban reprezentativ pentru oraș, însă de importanță secundară.

Descrierea și evaluarea spațiilor verzi, ale limitelor localității și ale potecilor din punct de vedere patrimonial

Rețeaua spațiilor publice dintr-o localitate cuprinde deopotrivă spații de concentrare a activităților economice și sociale (străzi, piețete și piețe), precum și spații verzi. În ceea ce privește spațiile verzi, așezările coloniale înființate sau reorganizate sub stăpânirea habsburgică în teritoriile nou cucerite se caracterizează printr-o sistematizare strictă, atât a teritoriului intravilan, cât și a celui extravilan, care se traduce prin:

- străzi rectilinii, cu un profil generos prevăzut cu spații verzi de aliniament, respectiv grădini consistente în zona posterioară a gospodăriilor - în intravilan;
- o „centură verde” de pășuni și teren comunitar, organizată perimetral așezării, care separa terenurile agricole de arealul construit - în extravilan.

La nivelul orașului Jimbolia (înființat de coloniștii de etnie germană în secolul al XVIII-lea), se remarcă aceeași organizare - atât în ceea ce privește spațiile verzi de aliniament, cât și spațiile verzi din extravilan.

Astfel, spațiile verzi din oraș au apărut concomitent cu dezvoltarea carteziană a așezării (rețea de tip grilă), încă din perioada primei colonizări. Terenul din jurul localității a fost utilizat ca teren agricol și pășune, parcelat astfel încât fiecare locuitor să poată beneficia de o anumită suprafață în care să își desfășoare activitatea. De asemenea, terenurile comunitare erau organizate ca o suprafață de tranziție între zona construită și terenurile agricole din proximitate, fiind gândite cu scopul de a acomoda dezvoltarea

ulterioară a așezării.

În interiorul orașului, zonele verzi de aliniament sunt vaste și se regăsesc de-a lungul străzilor principale și secundare. Atrage atenția în mod particular profilul stradal amplu al străzii Republicii, pe sectorul cuprins între Calea Timișoarei și strada Lorena; aici, calea carosabilă este dublată pe ambele părți de câte o zonă verde consistentă, cu plantații de aliniament și alei pietonale, ceea ce determină un nivel ridicat de calitate în spațiul public.

De asemenea, strada Tudor Vladimirescu, precum și alte străzi din zona centrală, prezintă un profil similar, dar de proporții ușor mai reduse.

Spațiile verzi publice au de asemenea o suprafață generoasă în structura urbană, ele fiind evidențiate prin parcuri, scuaruri și zone de agrement. La nivelul orașului Jimbolia, se remarcă în mod special parcul central (cunoscut sub numele de Parcul Școlii), amenajat în lungul străzii Republicii, în proximitatea intersecției dintre aceasta și strada Tudor Vladimirescu, în legătură directă cu piața din fața Primăriei.

În sfârșit, parcelele private ale locuitorilor sunt compuse din casa propriu-zisă și un spațiu verde privat consistent în spate - moștenire directă a primei etape de colonizare a acestor teritorii, când procesul de planificare miza pe exploatarea potențialului agricol al solurilor fertile din regiune prin amenajarea de grădini ample pentru fiecare familie.

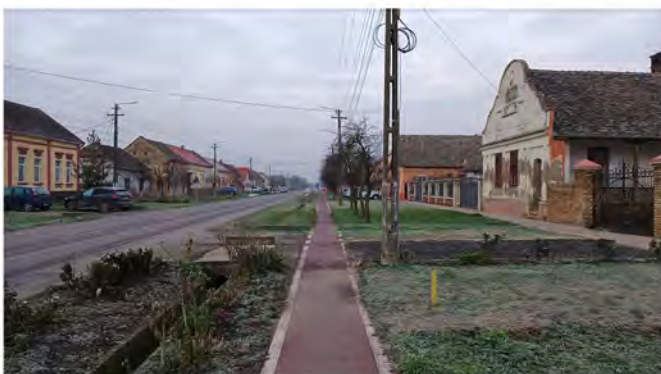
F.01

Spații verzi-albastre Masive de vegetație la periferie Spații verzi de aliniament

Profil stradal str. Republicii, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Spațiu verde de aliniament, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Rețeaua de spații verzi-albastre cu valoare patrimonială din Jimbolia cuprinde:

a. în interiorul orașului:

- zonele verzi de aliniament: sunt vaste și se regăsesc de-a lungul străzilor principale și secundare (ex. Strada Republicii, Strada Tudor Vladimirescu, etc.);
- spațiile verzi publice: au o suprafață generoasă în structura urbană, ele fiind evidențiate prin parcuri, scuaruri și zone de agrement (ex. Parcul Școlii de pe str. Republicii)
- parcelele private ale locuitorilor: sunt compuse din casa propriu-zisă și un spațiu verde privat consistent.

b. în exteriorul orașului, putem observa masive de vegetație și terenuri agricole de dimensiuni semnificative, care determină silueta specifică a așezării.



Spațiu verde perimetral, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Zona Bălților, 2022.
Autor: FAU Timișoara

În exteriorul orașului, putem observa masive de vegetație și terenuri agricole de dimensiuni semnificative, care determină silueta specifică a așezării. Astfel, între intravilan și terenurile agricole de mari dimensiuni (parcelate de asemenea după principii carteziene) se dezvoltă un teren comunitar perimetral, utilizat ca pășune - dar și pentru dezvoltări ulterioare ale localității.

În mod particular, la nivelul orașului Jimbolia această centură verde perimetrală, specifică așezărilor coloniale, este susținută de prezența canalului de desecare, amenajat în secolul XX prin unificarea gropilor pentru exploatarea lutului (denumite local kaule) - apărute încă din secolul al XVIII-lea.

În sfârșit, zona Bălților (amplasată în partea de nord-vest a așezării, în lungul drumului spre Comloș) se remarcă drept o caracteristică aparte a orașului. Întregind centura verde a așezării, acest areal acomodează de asemenea facilități de petrecere a timpului liber pentru comunitate, constituind o zonă de agrement pentru localnici.

Descrierea și evaluarea obiectelor trecute în Lista Monumentelor Istorice, precum și a celor propuse spre includere

Monumentele istorice din Jimbolia sunt foarte reduse ca număr, mai exact patru, în ciuda diversității și valorilor arhitecturale existente, și se încadrează în tipologii patrimoniale diferite.

- Casa șvăbească (TM-II-m-B-06242), proprietate privată, situată la adresa str. Diel nr.4 - PATRIMONIU ARHITECTURAL MINOR
- Conacul Csekonics (TM-II-m-B-06243), proprietate publică, situat la adresa str. Vladimirescu Tudor nr.81 - PATRIMONIU ARHITECTURAL MAJOR
- Statuia Sf. Florian (TM-III-m-A-06315) situată la adresa str. republicii f.n și statuia doctorului Diel (TM-III-m-B-06316) situată la adresa str. Vladimirescu Tudor nr.81 - PATRIMONIU ARTISTIC

Dintre acestea statuia Sf. Florian este recunoscută ca fiind de importanță națională. Totodată cu excepția acesteia, ce a trecut printr-un proces de restaurare în 2018, celelalte nu se află într-o stare prea bună de conservare. Principalele degradări observate se datorează:

- în cazul imobilelor - infiltrării apelor pluviale și apei de capilaritate; intervențiilor umane necorespunzătoare și lipsei de întreținere;
- în cazul elementelor artistice (statui) - cauza principală a apariției degradărilor este întreținerea necorespunzătoare.

În acest context sunt recomandate următoarele intervenții și acțiuni:

- acțiuni de conștientizare a importanței monumentelor istorice în cadrul comunității, pentru ca degradarea să fie mai redusă;

- acțiuni de conservare a contextului (a ambientului) în care acestea sunt amplasate (parc, aliniament stradal);
- atenție cu privire la ambientul interior, în cazurile în care se mai păstrează elemente valoroase (finisaje, corpuri de iluminat, elemente de feronerie, mobilier, tâmplării etc);
- impunerea unor reguli cu privire la modul de realizare al intervențiilor noi în vecinătățile acestora (cel puțin în raza lor de protecție, aprox.100m de la conturul proprietății), care să prevadă și să respingă acele intervenții cu impact vizual negativ asupra monumentelor și ambientului;
- restaurarea calitativă a celor care se află într-o stare avansată de degradare.

Bibliografie:

Lista Monumentelor Istorice 2015, jud. Timiș

F.01

Casa Șvăbească

str. Dr. Karl Diel, nr. 4

TM-II-m-B-06242 (poziția 228 în LMI 2015)



Criterii de valoare. Calificative conform normelor metodologice de clasare și inventariere

| | |
|---|-------|
| Criteriul vechimii | medie |
| Criteriul valorii arhitecturale, artistice și urbanistice | mare |
| Criteriul frecvenței (raritate și unicitate) | medie |
| Valoare memorial-simbolică | medie |

Detaliu de fronton, 2022.

Autor: FAU Timișoara



Casa Șvăbească de pe strada Doctor Karl Diel, nr. 4, reprezintă un monument de clasă B, cu valoare locală. Comunitatea de șvabi și-a lăsat amprenta asupra arhitecturii din Jimbolia, aceasta locuință tradițională constituind un simbol pentru moștenirea șvăbească din localitate.

A fost construită spre finalul secolului al XIX-lea, conform anului scris pe fațada dinspre stradă, 1833. Aceasta are un regim de înălțime parter și pod, fiind un volum paralelipipedic, simplu, tipic pentru această tipologie de locuințe. Relația cu strada este intermediată printr-o fațadă cu un fronton de inspirație barocă, decorat cu motive vegetale și geometrice de inspirație neoclasicistă. Aceasta este împărțită în trei registre orizontale: soclul - în care se înscriu și treptele de acces direct dinspre stradă; zona de câmp - corespunzătoare parterului ritmată cu coloane angajate; și frontonul. Acesta este separat de restul fațadei printr-o interpretare a unei cornișe profilate.

Fațada laterală este tratată ca un pridvor pe toată lungimea acesteia, în relație directă cu curtea. Locuința este construită din cărămidă și acoperită cu țiglă.



Fațadă dinspre stradă, 2022.

Autor: FAU Timișoara



Vedere în lungul străzii Dr. Karl Diel, 2022.

Autor: FAU Timișoara

F.02

Conacul Csekonics

str. Tudor Vladimirescu, nr. 81

TM-II-m-B-06243 (poziția 229 în LMI 2015)



Criteria de valoare. Calificative conform normelor metodologice de clasare și inventariere

| | |
|--|-------|
| Criteriaul vechimii | medie |
| Criteriaul valorii arhitecturale, artistice și urbanistice | mare |
| Criteriaul frecvenței (raritate și unicitate) | medie |
| Valoare memorial-simbolică | mare |

Fațadele dinspre parc, 2022.

Autor: FAU Timișoara



Palatul Csekonics reprezintă un monument de clasă B, cu valoare locală. Palatul a aparținut colonelului Iosif Csekonics, fiind reședința de iarnă a familiei Csekonics. A fost realizată în forma literei “U”, dar a suferit o amplă demolare în jurul anilor 1907, în momentul de față având forma literei “L”. În anul 1935, conacul a fost cumpărat de către administrația comunei Jimbolia, care a început o amplă renovare. Din anul 1937, aici funcționează Primăria Jimboliei.

Contele Csekonics era proprietarul fabricii de topire și prelucrare a cânepei, cu o tradiție de peste 100 de ani, dar era acționar și în diverse alte investiții, precum Moara Mare din Jimbolia. Familia deținea conacul și un castel cu parc în afara localității, dar care a fost demolat.

Conacul are o arhitectură caracteristică secolului al XIX-lea, cu influențe neoclasiche. Are un regim de înălțime parter și un etaj. Fațadele cele mai elaborate sunt orientate înspre parcul Școlii, ce odată a făcut parte din același ansamblu.

În prezent construcția are funcțiunea de primărie.



Colțul clădirii (Vladimirescu și Republicii).

Autor: FAU Timișoara



Imagine sitorică.

Sursă: Sergiu Dema

F.03

Statuia Sfântului Florian str. Republicii, f.n.

TM-III-m-A-06315 (poziția 310 în LMI 2015)



Criteria de valoare. Calificative conform normelor metodologice de clasare și inventariere

| | |
|---|-------|
| Criteriul vechimii | medie |
| Criteriul valorii arhitecturale, artistice și urbanistice | mare |
| Criteriul frecvenței (raritate și unicitate) | mare |
| Valoare memorial-simbolică | mare |



Imagine actuală, 2022.
Autor: FAU Timișoara

Statuia Sfântului Florian reprezintă un monument de clasă A, cu valoare națională. Aceasta a fost realizată în secolul al XIX-lea și îl reprezintă pe Sfântul Florian în haine de soldat roman, în timp ce toarnă apă peste o clădire în flăcări. Statuia este așezată pe un soclu de 1,75 metri înălțime, la intersecția dintre străzile Republicii și Tudor Vladimirescu.

Statuia a fost amplasată în acest spațiu (definit astăzi la intersecția străzilor Republicii și Tudor Vladimirescu) aproximativ în anul 1866 și în scurt timp a devenit un reper și un simbol pentru oraș. Sfântul Florian este considerat un protector al orașului și al pompierilor localnici, după înființarea Asociației Pompierilor Civili.

Statuia este amplasată pe un soclu înalt, placat cu piatră, alcătuit din mai multe volume decorate cu motive geometrice.

Statuia a trecut printr-un proces de restaurare în 2002 și în 2018.



Imagine istorică, aprox.1982.
Sursă: Sergiu Dema



Imagine de ansamblu, 2022.
Autor: FAU Timișoara

F.04

Statuia Doctorului Karl Diel
str. Tudor Vladimirescu, nr. 81, în parc
TM-III-m-B-06316 (poziția 311 în LMI 2015)



Criteria de valoare. Calificative conform normelor metodologice de clasare și inventariere

| | |
|--|-------|
| Criteriaul vechimii | mică |
| Criteriaul valorii arhitecturale, artistice și urbanistice | medie |
| Criteriaul frecvenței (raritate și unicitate) | mare |
| Valoare memorial-simbolică | mare |

Statuia Doctorului Diel reprezintă un monument de clasă B, cu valoare locală. Aceasta a fost realizată în anii 1940 și îl reprezintă pe medicul Karl Diel, o personalitate simbolică pentru spațiul jimbolian. Statuia este amplasată în piața centrală a orașului, față în față cu Biserica Catolică.

Dr. Karl Diel a ales să fie devotat comunității în care s-a născut, deși ar fi avut posibilitatea de a-și continua profesia pe alte meleaguri. A fost unul dintre cei mai buni și mai cunoscuți chirurghi din Banatul istoric, fiind cunoscut chiar dincolo de Budapesta, analizând după proveniența pacienților săi. Acesta a colaborat cu 'părintele' neurochirurgiei românești, dr. Bagdasar, s-a căsătorit cu fiica medicului Curții de la Viena și a devenit socrul academicianului Pius Brânzeu. Era un om sever, dar filantrop cu cei nevoiași și un bun specialist, datorită lui fiind ridicat spitalul din Jimbolia, ce funcționează și astăzi. Medicul moare în 1930, dar fiind atât de iubit, se deschide un fond din care i se ridică statuia de bronz, existentă și astăzi. Aceasta a fost dezvelită în 1940, la zece ani după moartea lui. În oraș a fost amenajată și Casa memorială a medicului Karl Diel.



Imagine actuală, 2022.
Autor: FAU Timișoara

Dr. Karl Diel.
Sursă: Sergiu și Cristina Dema

Descrierea și evaluarea substanței istorice construite ce merită conservată

Jimbolia este un oraș cu numeroase clădiri, ansambluri sau elemente de artă stradală cu valoare patrimonială, dar dintre acestea, doar patru sunt recunoscute prin lista monumentelor istorice. Nu este considerată necesară introducerea tuturor pe listă, unora dintre acestea putând să le fie recunoscută valoarea istorică, arhitecturală, estetică, constructivă sau memorială prin hotărâri locale. Cu toate acestea au fost identificate unsprezece obiecte de arhitectură și o zonă urbană, cu valori deosebite, ce necesită introducerea pe listă la categoria B (de importanță locală).

Cele unsprezece au fost alese din categorii patrimoniale diferite: locuințe, obiecte industriale, funcțiuni educative și funcțiuni religioase, în completarea celor deja existente pentru a păstra, salva și recupera martori ai evoluției comunității și așezării. În ceea ce privește zona urbană protejată propusă (definită în lungul străzii Republicii, de la intersecția cu Calea Timișoarei la nord și strada Lorena la sud) aceasta este un spațiu urban reprezentativ pentru întreaga localitate și pentru așezările planificate din zona Banatului de câmpie.

Bibliografie:

- Breuner, Hans, Henz, E., Petri, Anton Peter - Mädchen - Mittelschulen, Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 462.
- Coord. A. P. Petri; M. Koch, A. P. Petri., Pannonia-Dampfmühlen-A.G.; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat Heimatortsgemeinschaft; Hatzfeld, 1991, p. 84.
- coord. A. P. Petri; H. Bräuner, P. Jung, P. Martin, A. P. Petri, Rudolf Decker & Co. – Hutfabrik Aktiengesellschaft; Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, 1991, p. 859.
- Gross, Karl Hans, Die Futoker Kirche, Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 309.
- Fabro Henrik - Ujlaki József, szerk.: Sturféle országgyűlési almanach 1906-1911. Képvisezőház A) Magyarországi képviselők: Batthyány Tivadar gróf, Budapest, library.hungaricana.hu - 1906.
- Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 291.
- Herczeg Jenő: Jótékony magyar asszonyok a világháború előtt. Szokolay Kornélné feljegyzései. Budapest, Athenaeum, mtda.hu - 1930.
- Johann și Hans Vastag, Monografia orașului Jimbolia, Editura Kabor, Jimbolia, 1995, p.94-96.
- Koch, M., Petri, Anton Peter; Pannonia - Dampfmühlen - A.G., Heimatbuch des Heidestädtchens Hatzfeld im Banat, coordonator Anton Peter Petri; Heimatortsgemeinschaft Hatzfeld, Marquartstein, Editura Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1991, p. 84.
- Marc Dorel, Interferențe româno-secuiești săsești privind arta populară în zona Mureșului Superior. Mobilier vechi țărănesc, în Acta Musei Poroliensis, XXXI-XXXII, 2009-2010, p.384
- Rapaics Raymund: A magyarság virágai 11. Tulipán, Királyi Magyar Természettudományi Társulat kiadása (Pesti Lloyd-Társulat Nyomdája), 1932.
- www.tezaur.cimec.ro, <http://semne-cusute.blogspot.com/2013/10/>

F.01

Coșul Fabricii Schnur str. Liviu Rebreanu, nr. 17



Perspectivă coș de fum Fabrica Schnur.
Autor: Theophil Soltes



Clădirile Fabricii Schnur din Jimbolia sunt amplasate în interiorul cvartalului definit de străzile Ioan Slavici (la nord), Liviu Rebreanu (la sud), Peter Jung (la vest) și Bd. Republicii (la est).

Dintre corpurile care se păstrează în prezent, se evidențiază coșul Fabricii Schnur, care se încadrează în tipologia structurilor industriale construite la finalul secolului al XIX-lea.

Volumetria coșului este alcătuită din două părți:

- soclul, ce este o structură hexagonală construită din cărămidă;
- zona de coș efectivă, ce are o secțiune circulară variabilă, construită tot din cărămidă.

Coșul Fabricii Schnur este unul dintre ultimele coșuri de fum din zonă, ce se ridică deasupra locuințelor din Jimbolia și marchează evoluția istorico-industrială a localității, ce a determinat forma așezării din prezent.



Percepția coșului de fum, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Ansamblul coș de fum și construcție (inițial din cărămidă aparentă), 2022.
Autor: Theophil Soltes

F.02

Biserica Sfântul Mihail str. Vasile Lucaciu, nr. 1



Biserica Sf. Mihail și spațiul urban înconjurător, cartier Futok, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Biserica Romano-Catolică „Sf. Mihail” este construită între anii 1928-1929 după planurile arhitectului jimbolian Hans Jänner, din fondurile și în memoria proprietarilor fabricii de țiglă și cărămidă Bohn.

Biserica este construită într-un creativ stil romantic neo-gotic târziu. Este realizată din cărămidă aparentă, materialele de construcție fiind produse în fabrica Bohn, care crează cu această ocazie, o serie de forme de bolțari unicat. Trimiterea originală și rafinată la goticul din nordul Europei, realizat din cărămidă, este ilustrată în interpretarea ferestrelor în arc frânt, unde ramele și rozasele ferestrelor sunt realizate din bolțari de cărămidă. Același lucru se repetă la nivelul portalurilor, unde ciubucele în retragere sunt realizate din cărămidă, la fel ca și contraforții lipiți de zid. Inclusiv altarul principal este realizat din cărămidă, pictura acestuia fiind realizată de Stefan Jäger.

Construită pe un teren de 700 mp, cu plan bazilical, transept și altar polygonal decroșat, cândva accentul vertical al cartierului, astăzi este înconjurată de blocuri care îi alterează priveliștea.

Cele trei clopote masive ale bisericii sunt turnate la Timișoara de firma „Anton Novotni și fii”. Imaginea actuală este rezultatul multiplelor intervenții și reparații, care însă nu i-au modificat forma originală, în 1965, 1975, 1977, 1979 și 1987. Ultima intervenție, la acoperiș, încheiată cu sfințirea în 2020, înlocuiește întreaga învelitoare de țiglă, cu țiglă glazurată.



Imagine istorică.
Sursă: Sergiu Dema



Detaliu învelitoare, 2022.
Autor: Theophil Soltesz



Biserica Futok și limita istorică a spațiului înconjurător, cartier Futok, 2022.
Autor: FAU Timișoara

F.03

Biserica Sfântul Vendelin str. Tudor Vladimirescu, nr. 77



Biserica Sf. Vendelin și spațiul urban înconjurător, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Biserica parohială romano-catolică din Jimbolia a fost construită pentru cele două comune Landestreu-Hartzfelt încă din anul colonizării, 1766. După aproape 100 de ani de existență, micul edificiu de cult inițial, devenit probabil neîncăpător, a fost refăcut în 1870, biserica fiind reconstruită într-un stil romantic neo-romanesc, epurat de decorații, un tip de arhitectură des întâlnită în Câmpia Banatului. Biserica a fost sfințită pe 31 mai 1870. În 1911 turnul bisericii a fost înălțat de la 39 la 53,5 m înălțime.

Biserica este de tip hală, cu transept și altar rectangular decroșat. Sculpturile și picturile care compun altarul datează din 1878-79. Frescele, pictura de pe pereți și plafonul au fost pictate în 1929 de pictorul arădean Geza Ulrich și jimbolianul Schnur Paul. Clopotele inițiale ale bisericii, rechiziționate pentru război în 1916, au fost înlocuite în 1923, curentul electric fiind introdus în biserică în 1917.

Forma actuală este rezultatul mai multor intervenții și reparații în 1911, 1926, 1929, 1966, 1975, 1985, 1994, 2013. Ultima restaurare debutează în 2013 cu fonduri inclusiv din partea foștilor locuitori din Jimbolia, emigrați în Germania și se încheie în 2016, dată la care interiorul nu este restaurat.

Vedere exterioară, 2022.
Autor: Theophil Soltesz



Biserica Romano-Catolică Sf. Vendelin, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Vedere laterală Biserica Romano-Catolică Sf. Vendelin, 2022.
Autor: Theophil Soltesz

F.04

Stația de Cale Ferată Jimbolia str. Republicii, nr. 1



Perspectivă aeriană, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Din acest punct feroviar se putea pleca în cinci direcții diferite. Datorită dezvoltării transportului feroviar de persoane și marfă, vechea stație și liniile au trebuit modificate, prin urmare Ungarischen Staatseisenbahnen (MAV) a început modernizarea în 1898 (după un proiect realizat de Ferenc Pfaff), iar lucrările s-au finalizat în primăvara anului 1900. Vechea construcție aflată mai spre vest față de locația actuală a fost demolată. Datorită modernizării căii ferate, localitatea devine un punct circulat și se dezvoltă puternic economic. Gara din Jimbolia are totodată o încărcătură istorică deosebit de mare pentru evoluția evenimentelor politice din România.



Din punct de vedere arhitectural este tipică pentru gările construite în fostul Imperiu Austro-Ungar. Raportat, însă, la gările întâlnite în Banat este mai impunătoare, ceea ce demonstrează încă o dată importanța istorică a localității în regiune. Are o compoziție simetrică, cu zona centrală ușor mai înălțată și mai evazată în raport cu restul clădirii. Este construită din cărămidă, iar fațadele sunt ornamentate cu cărămidă aparentă utilizată în diferite modalități ce formează ritmuri, ancadrame și registre verticale/orizontale.

Gara Jimbolia aprox.1980, fotografie.
Autor: Edgar Tüser



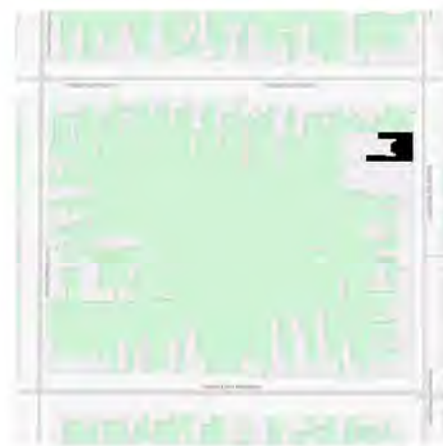
Gara Jimbolia, 2022. fotografie.
Autor: FAU Timișoara



Gara capăt de perspectivă al străzii, 2022.
Autor: FAU Timișoara

F.05

Palatul cu Lalele
str. Republicii, nr. 20



Edificiul este construit probabil în prima decadă a sec. XX. Este realizat în stil secesion, de filiație maghiară, cu detalii epurate, concentrate în partea superioară a fațadei, unde denticulii cornișei se prelungesc pentru a genera elemente decorative verticale care încadrează ferestrele, divizând pe registre verticale, etajul superior.

Fațada este simetrică elementul central fiind poarta de acces, deasupra căreia, la etaj, se află un balcon din fier forjat. Parterul, dedicat comerțului și serviciilor, avea inițial bosaje pe toată suprafața, realizate din tencuială, azi păstrate numai în jurul porții, care generează un contrast plastic între cele două etaje.

Elementul decorativ cel mai pregnant este lăleaua, care se găsește la nivelul balconului, motiv pentru care edificiul este denumit de unii localnici „Palatul cu lălele”. Acest detaliu, ne face să suspectăm o posibilă legătură

pe care această clădire putea să o fi avut cu „Asociația Națională a Grădinii Lălelelor” (Az Országos Tulipánkert Szövetség) care promova produsele locale înainte de primul război mondial, militând pentru organizarea de târguri și expoziții ale meșteșugarilor și industriașilor din zonă. Lăleaua este unul dintre cele mai des întâlnite simboluri în arta și arhitectura populară secuiască și săsească din Transilvania. Preluat probabil în sec. XVII de pe covoarele otomane care împodobeau pereții bisericilor protestante din Transilvania, a fost interpretat de unii cercetători ca fiind un simbol al rezistenței secuilor și sașilor împotriva impunerii religiei catolice de către habsburgi. Există așadar posibilitatea ca sediul acestei asociații care promova produsele autohtone maghiare să fi avut legătură cu această clădire. După 1909, când se dă în folosință prima rețea electrică din Jimbolia, edificiul devine sediul firmei Gantz. Astăzi clădirea adăpostește Banca Transilvania.



Imagine istorică Palat Art Nouveau.
Sursă: Sergiu Dema



Imagine actuală Palatul cu lălele (astăzi Banca Transilvania), 2022.
Autor: FAU Timișoara

F.06

Moara Pannonia

intersecție Calea Mărășești cu str. Basarabia



Moara Pannonia, fotografie istorică
Sursă: Edgar Tüser



Moara Pannonia, conform surselor și esteticii arhitecturale, a fost construită la finalul secolului al XIX-lea. A fost o moară pe bază de abur și apoi electrică. Aceasta are o compoziție arhitecturală tipică pentru ansamblurile de mori construite în acea perioadă, pe care o păstrează și în prezent, chiar dacă se află într-o stare de ruină. De-a lungul evoluției sale a aparținut și familiei Prohaska (ce au fost proprietari de moară și în Timișoara). Aceasta era numită popular moara mică.

În timp a avut o volumetrie ce a evoluat în raport cu necesitățile funcționale. Modernizarea cunoscută și documentată bibliografic este în 1916, când capacitatea i-a fost mărită la 250 de chintale de producție zilnică și a mai fost construit un siloz cu o capacitate de cincizeci de vagoane. Ceea ce s-a menținut în mod constant, inclusiv în prezent este corpul central format dintr-o zonă înălțată și unde se află zona principală de producție și aripile mai joase stânga, dreapta. Din punct de vedere al decorației, aceasta este simplă - brâuri de cărămidă aparentă, colțișori de cărămidă aparentă și pile anajate ce ritmează fațadele pe verticală.

În prezent clădirea se află în stare de ruină, dar nu a pierdut complet din calitățile sale estetice și arhitecturale.

Moara Pannonia, fotografie istorică
Sursă: Edgar Tüser



Moara Pannonia, stare actuală, 2022.
Autor: Theophil Soltesz



Moara Pannonia, stare actuală, 2022.
Autor: Theophil Soltesz

F.07

Villa Koch

intersecție Calea Mărășești cu str. Basarabia



Imagine istorică.
Sursă: Annemarie Wetzler

Construcția vilei Koch este legată de activitatea directorului Morii Pannonia, Michael Koch (1911-1944), născut în Jimbolia în 1887 și decedat la Salzkotten, Westfalia în 1959 (după ce, în 1944, reușește să fugă din Jimbolia, înainte ca localitatea să fie ocupată de trupele sovietice).

Vila purta denumirea de Herrenvilla și se afla în apropierea Morii Pannonia. Michael Koch a fost implicat în viața culturală și socială a Jimboliei.

De-a lungul timpului vila a fost internat pentru copii muncitorilor, ulterior remiză a Armatei Române dedicată grănicerilor, azi aparține Poliției de frontieră, clădirea fiind de vânzare.

Nu este cunoscut cu precizie anul construcției, dar probabil că a fost construită în primele decade ale secolului XX. Fără să aibe un stil arhitectural dominant, clădirea se remarcă prin prezența unui pridvor de acces cu arc în plin cîntu și timpan triunghiular, dar și prin prezența unui bovindou pe fațada laterală. Detaliile ornamentale sunt modeste, rezumându-se la ancadramele simple la nivelul ferestrelor și lezene pe colțurile clădirii.



Acces principal, 2022.
Autor: Theophil Soltesz



Imagine din exterior, 2022.
Autor: Theophil Soltesz

F.08

Jesuleum, Liceul Tehnologic
str. Gheorghe Doja, nr. 14



Imagine istorică.
Sursă: Kaba Gábor

De-a lungul timpului, în clădirea Liceului Tehnologic Jeseleum din Jimbolia a funcționat un orfelinat, un cămin de fete, o grădiniță, o școală primară și o școală medie. A fost condus și administrat de călugărițe romano-catolice.

În timp, cererea pentru această instituție a crescut și a fost hotărâtă extinderea sa. Proiectul i-a fost încredințat lui Johann Kepingner din Jimbolia.

În momentul de față, suprafața construită a liceului este de 1650 mp.

Clădirea are un regim de înălțime parter și un etaj. La momentul construcției, aceasta avea încălzire centrală și alimentare cu apă. Sfințirea clădirii a avut loc în anul 1907.

Liceul poate fi încadrat în stilul arhitectural eclectic, cu elemente inspirate din curentul art nouveau (decorații, feronerie, gard). Fațada principală are o compoziție simetrică, centrată pe zona accesului.



Acces principal, 2022.
Autor: Theophil Soltesz



Fațadă principală, 2022.
Autor: Theophil Soltesz

F.09

Ștrandul Threiss Calea Motoilor, nr. 14



Secțiuni și planuri ale ștrandului Threiss.
Sursă: Arhivele Naționale Române (Timiș)



Clădirea a fost construită la începutul secolului XX, posibil în 1927, și a fost dată în folosință în 1928. Aceasta are o arhitectură unitară specifică centrului Europei (Ungaria, Austria, Germania), mai precis în fostele comunități industriale. De-a lungul timpului, aceasta a pierdut din elementele originale sau a fost modificată.

Ansamblul ștrandului era alcătuit din clădirile existente și un foișor de lemn aflat în apropierea acestora, ce a fost demolat. Totodată, nu este cunoscut dacă elementele de ancorare ale coșurilor de fum au fost executate sau nu, dar ele nu mai există în prezent. Au fost de asemenea modificate goluri și au fost adăugate volume mai mici, considerate necesare pentru funcționarea clădirii. În prezent aceasta este utilizată la parter ca vestiar pentru echipa de fotbal ce se antrenează pe terenul de sport din vecinătate, în timp ce etajul nu este utilizat.

Clădirea nu se află într-o stare foarte bună de conservare, dar arhitectura și prezența ei aduce aminte de o perioadă de progres în istoria orașului Jimbolia.



Fostul Strand Treisz.
Autor: FAU Timișoara.



Fostul Strand Treisz. Fațada dinspre terenul de fotbal, 2022.
Autor: FAU Timișoara.

F.10

Fosta Fabrică Decker Calea Motoilor, nr. 17



Fosta fabrică Decker, 2022.
Autor: Theophil Soltesz



Rudolf Decker (1855 - 1922) s-a întors în localitatea natală și a înființat un mic atelier de pălării, ce a funcționat inițial cu cinci pălării, patru ucenici și câteva ajutoare. La începutul secolului XX, avea deja treizeci de muncitori calificați și necalificați. O perioadă grea a fost între 1912 - 1914, dar atelierul a fost repus în funcțiune în 1918. După 23 august 1944, a fost condusă de directorii de muncă, iar în 1948 fabrica a fost naționalizată.



Din ansamblul fostei fabrici Decker (fosta fabrică de pălării) nu se mai păstrează un număr foarte mare de clădiri. Clădirea din imagini este imobilul dinspre stradă, cu funcțiuni istorice administrative, ce nu a fost demolată și care mai păstrează caracteristicile arhitecturale istorice. Are un regim de înălțime parter, structură realizată din zidărie portantă și învelitoare ceramică - țiglă.

Aceasta are o compoziție simetrică, dominată în zona centrală de cele două frontoane gemene de inspirație barocă și frumos ornamentate cu elemente de inspirație vegetală. Colțurile acestora sunt tratate într-un mod diferit, prin adăugarea unor volume semicilindrice, ușor detașate ca volumetrie. Golurile sunt înguste și înalte și determină un registru orizontal.



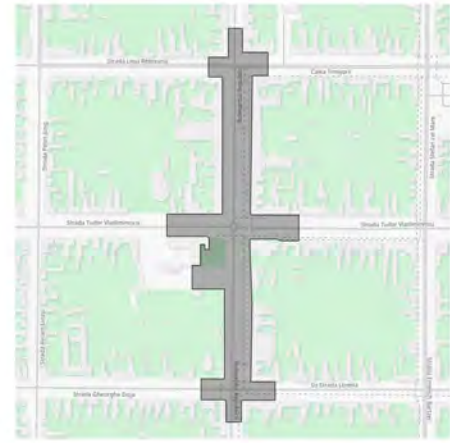
Fosta fabrică Decker.
Autor: FAU Timișoara



Imagine istorică.
Sursă: Michael Vastag

F.11

Zonă Urbană - strada Republicii între Calea Timișoarei (la nord) și str. Lorena (la sud)



Imagine istorică cu o porțiune din actuala stradă Republicii.
Sursă: Sergiu Dema



Zona centrală a orașului Jimbolia (definită în lungul străzii Republicii, între intersecția dintre aceasta și Calea Timișoarei la nord, respectiv strada Lorena la sud) are o structură urbană aparte, specifică și importantă a fi protejată.

În prezent, conform teoriilor urbanistice și peisagistice aceasta ar putea fi încadrată ca „stradă verde”. Profilul stradal este dominat de spațiul destinat pietonilor și zonelor verzi, în relație directă cu fațadele fostelor palate de pe strada Republicii.



Caracterul unic este determinat de relația dintre circulația auto, pietoni, spații verzi și frontul continuu al fațadelor clădirilor; modalitatea de accesibilizare a spațiului pietonal ce se încadrează într-o structură dirijată în acord cu modul de dezvoltare urbană a localității (prevăzut încă din 1857).

Această structură urbană și atmosferă este importantă a fi conservată și utilizată, fiind în acord cu necesitățile locale prezente.

Zona centrală a orașului Jimbolia
(str. Republicii spre str. Lorena).
Autor: FAU Timișoara



Zona centrală a orașului Jimbolia, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Zona centrală a orașului Jimbolia, 2022.
Autor: FAU Timișoara

F.12

Grădinița nr. 3

Calea Mărășești, nr. 76



Grădinița nr.3, 2022.
Autor: Theophil Soltesz.



Casa Bohn este amplasată în vecinătatea bisericii Sfântul Mihail și se afla în imediata vecinătate a fabricii de produse ceramice Bohn, fiind parte din colonia Futok, un adevărat complex socio - cultural deosebit.

Volumul architectural este simplu, paralelipipedic, cu o mica extensie în partea dreaptă (privind dinspre stradă) ce păstrează caracteristicile arhitecturale ale volumului principal și dominant. Pot fi identificate trei registre orizontale determinate de jocul, culoarea și modul de poziționare al cărămizii aparente. Zona soclului este marcată printr-o cărămidă mai închisă la culoare, zona de câmp este mai înaltă și dominată din punct de vedere compozițional (înspre stradă) de detașarea arealului cu vitraje; iar a treia zonă, cea a cornișei, în partea superioară a clădirii este tratată cel mai special prin jocul alternant de două tipuri de cărămidă, sub formă de colțișori.

Această abordare arhitecturală este în strânsă legătură cu resursele locului (prezența fabricilor de cărămidă și de țiglă), dar întâlnită și în zona Europei de Vest (regiunea Nord - Pas de Calais, Germania sau Belgia).



Grădinița nr. 3, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Grădinița nr. 3, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Grădinița nr. 3, 2022.
Autor: FAU Timișoara



Identificarea și descrierea tipologiilor specifice pentru formele de locuire și folosință rurală / agrară; exemple reprezentative

Din punct de vedere al structurii parcelare și al organizării loturilor din intravilanul localității Jimbolia, acestea au dimensiuni identice, casele fiind amplasate în aceeași poziție pe lot și având o conformare serială, fiind așezate cu axul longitudinal perpendicular pe stradă.

Acest tip de organizare este specific sistemului de parcelare și reglementare al așezărilor definit de administrația centrală din perioada tereziană, prin care costurile de construcție revin Erariului. În acest sens administrația imperială își poate impune în provincia Banat într-un mod facil atât modelul de organizare al parcelei cât și modelul stilistic arhitectural.

Modelul propus este bazat pe o reinterpretare a gospodăriei francone central-germane de tip vagon, cu o organizare funcțională tripartită, zonificată în locuință, o magazie de adăpostit căruța sau o cămară și grajd [1]. Inclusiv dimensiunile gospodăriei aferente locuinței sunt reglementate prin instrucțiuni scrise, Kempelen indicând o lungime cuprinsă între 75-100 de klafteri și o lățime de 12-15 klafteri [2], unde klafterul este o unitate de măsură istorică specifică zonei centrale a Europei, echivalentul a 1,80 m cu variațiuni în funcție de regiuni [3]. Rezultă astfel o parcelă de aproximativ 135-180 m lungime și 21.6-27 m lățime. De asemenea poziția casei era definită în raport cu parcela, aceasta fiind orientată cu latura scurtă cu fronton către stradă și latura lungă poziționată pe limita de proprietate dintre parcele, iar construcția anexelor este indicată a fi făcută în adâncimea lotului, în lungul liniei de propri-

etate. Locul liber dintre case, servea în principiu accesului în curte dar și distanțării pentru prevenția răspândirii incendiilor, este reglementat să fie de minim 9 klafteri, echivalentul a 16,2 m [4].

Este documentat faptul că locuințele primilor coloniști din Hatzfeld și Landestreu sunt ridicate din pământ bătut și cel mai probabil acoperite cu stuf, datorită lipsei de lemn din teritoriu. Urmărind precaritatea acestui tip de construcție și a riscului ridicat de inundații din zonă, în directă relație cu observația modului de construcție din aceste două așezări, guvernul vienez decide ridicarea de locuințe prin metode mai trainice, astfel încât acestea să reziste un timp mai îndelungat. Drept urmare, pentru edificările viitoare din regiune se recomandă ca tehnici constructive ridicarea de case cu pereți din nuiete împletite, din cărămidă nearsă sau printr-o tehnică de construcție mixtă, combinând cărămizi arse cu cărămizi nearse [5].

Odată cu dezvoltarea industriei ceramice, începând cu secolul al XIX-lea, Jimbolia cunoaște la rândul său o dezvoltare deopotrivă economică și spațială. Astfel, noile facilități de producție atrag în oraș forță de muncă, pentru acomodarea căreia se construiesc treptat colonii muncitorești. În același timp, producția de cărămidă determină o schimbare în cutumele locale privind construcțiile rezidențiale, care adoptă rapid acest material nou, mult mai rezistent și ușor de pus în operă.

Coloniile muncitorești (precum Futok - la nord-

vest, Threiss - la nord-est, cât și coloniile din sud) se dezvoltă după aceleași principii carteziene și de regularitate ca și nucleul central - însă la o densitate mult mai mare. Mizând în primul rând pe eficiență, noul parcelar se caracterizează astfel prin loturi mici, pe care sunt edificate locuințe tip, la o scară mult mai mică, dar cu o densitate mult mai mare decât cele din zona centrală.

Toate coloniile muncitorești se dezvoltă la periferia orașului, în proximitatea unor fabrici importante la acea vreme, astfel ușurând transportul muncitorilor care locuiau în aceste cartiere de la domiciliu la locul de muncă. Toate aceste caracteristici se păstrează și astăzi, modificările apărute în timp fiind practic neînsemnate față de caracterul puternic și identitatea vizuală inițială a coloniilor în sine.

În jurul anului 1900, la Jimbolia (precum și în satele învecinate) se produce treptat trecerea de la amplasarea longitudinală pe parcelă a clădirilor de locuit (cu fronton spre stradă) la o dispunere transversală a locuințelor (cu fațada principală paralelă cu strada). Se reproduce astfel un model urban de ocupare a parcelei, care determină o definiție mai consistentă a spațiului public, contribuind totodată la densificarea suprafețelor construite.

În sfârșit, în ceea ce privește parcelarul agricol, acesta se dezvoltă după aceleași principii carteziene ca și loturile din intravilan - însă la alte proporții. Practic, sistematizarea inițiată de administrația habsburgică în secolul al XVIII-lea

nu se limitează la organizarea suprafeței construite a unei așezări - influența sa extinzându-se mult dincolo de limitele țesutului urban, structurând teritoriului extravilan, aparținător așezării respective.

Astfel, suprafața neconstruibilă (extravilanul din jurul fiecărei așezări) este împărțită în mari sole și parcele agricole (corespondente cu numărul de gospodării din intravilan), pășuni (pentru animale) organizate perimetral așezării, între aceasta și terenurile agricole, precum și terenuri comunitare. Toate acestea sunt organizate după aceleași reguli de regularitate, axialitate și proporție, urmărind un ordin de mărime de scară superioară. În acest mod se asigură distribuția uniformă a întregului teritoriu și a resurselor acestuia între așezări - precum și exploatarea eficientă a acestora, strict controlată de către sistemul regional de guvernare.

[1] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18. Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 157-158

[2] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18. Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 159

[3] <https://en.wikipedia.org/wiki/Klafter>

[4] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18. Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 159-160

[5] Swantje Volkmann, Die Architektur des 18. Jahrhunderts im Temescher Banat, Heidelberg 2001, p. 161-162

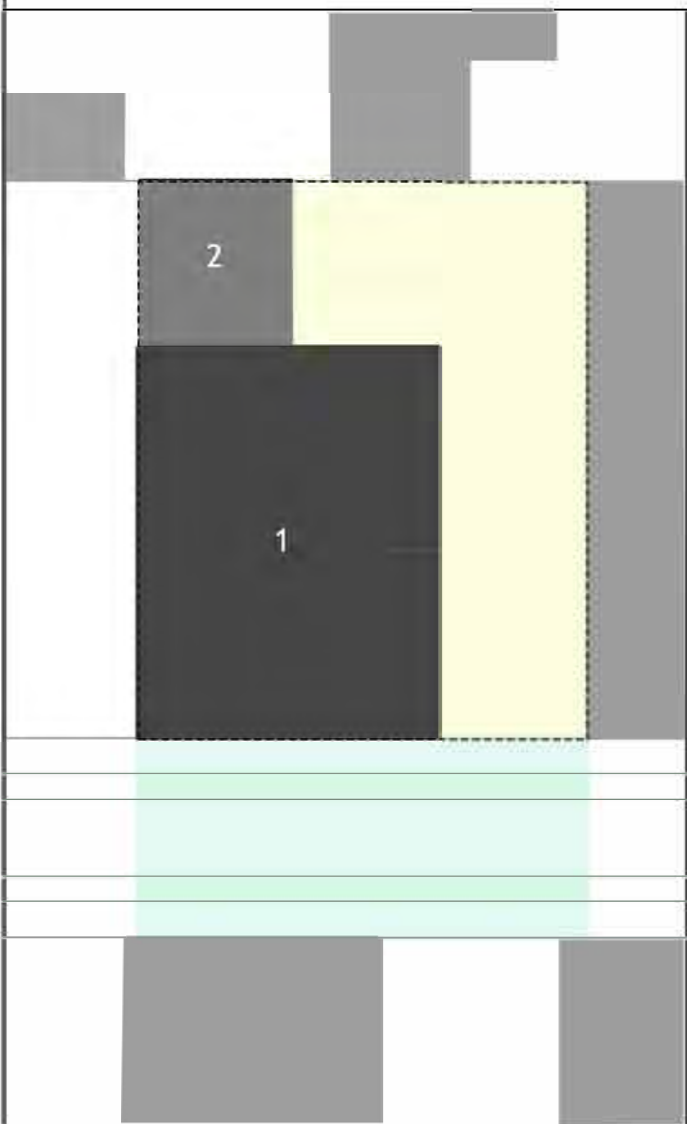
PARCELA IN CAMP, COLONIE MUNCITOREASCA FUTOK



PLAN DE SITUATIE, SCARA 1:4000

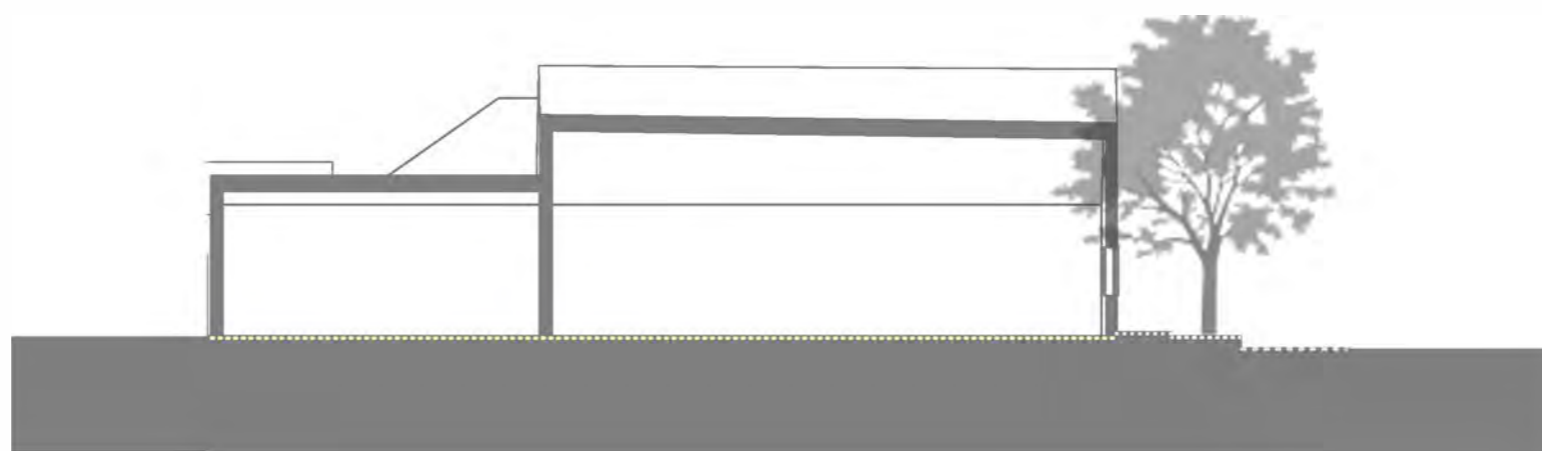


- LIMITA DE PROPRIETATE
- CURTE
- TROTUAR
- SPATIU VERDE-PUBLIC
- CAROSABIL



PLAN, SCARA 1:200

- 1 LOCUINTA
- 2 ANEXA GOSPODAREASCA
- LIMITA PARCELA
- CURTE
- SPATIUL PUBLIC
- SPATIUL VERDE



SECTIUNE LONGITUDINALA, SCARA 1:200

- CURTE PRINCIPALA
- TROTUAR
- SPATIU VERDE-PUBLIC
- CAROSABIL

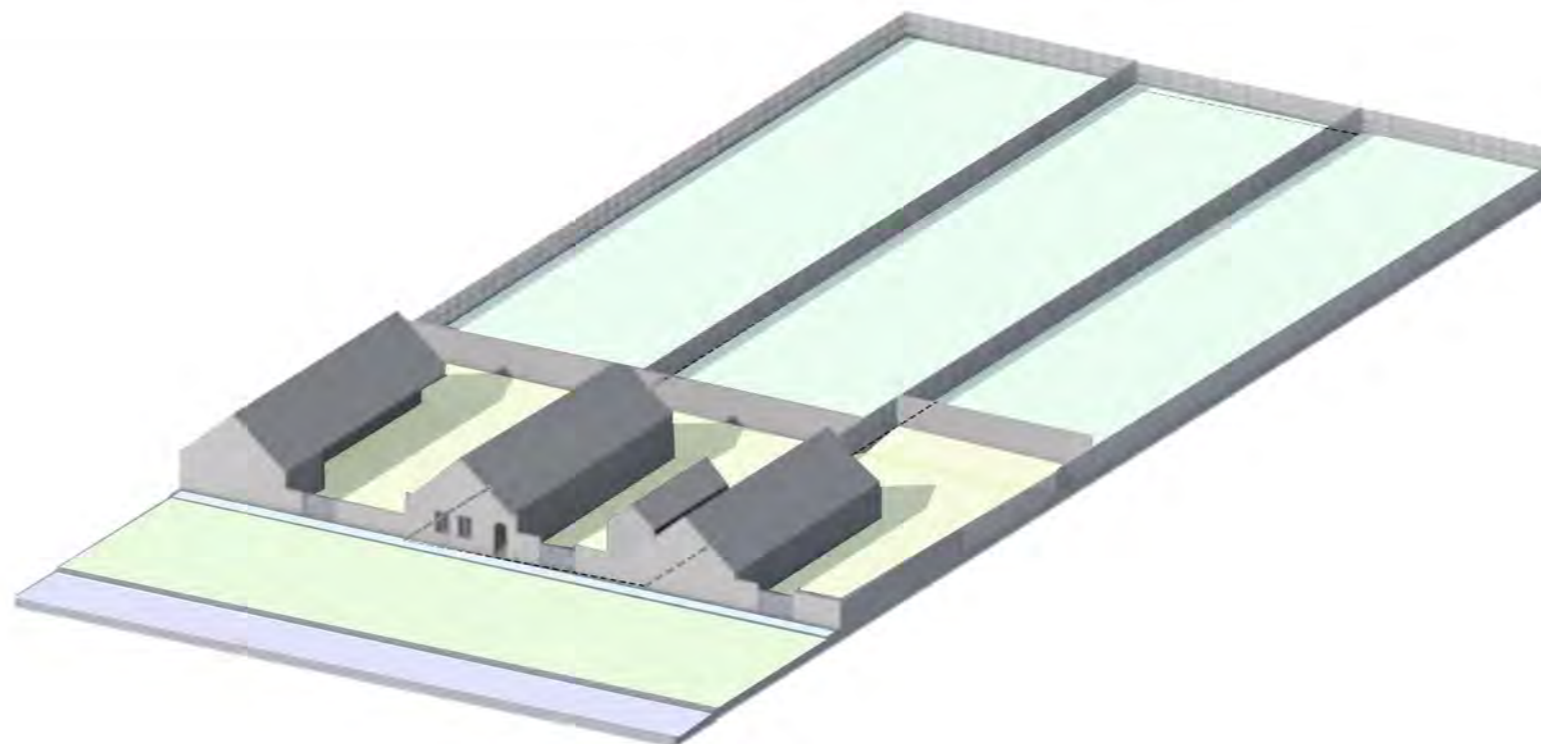


DESFASURATA STRADALA, SCARA 1:200

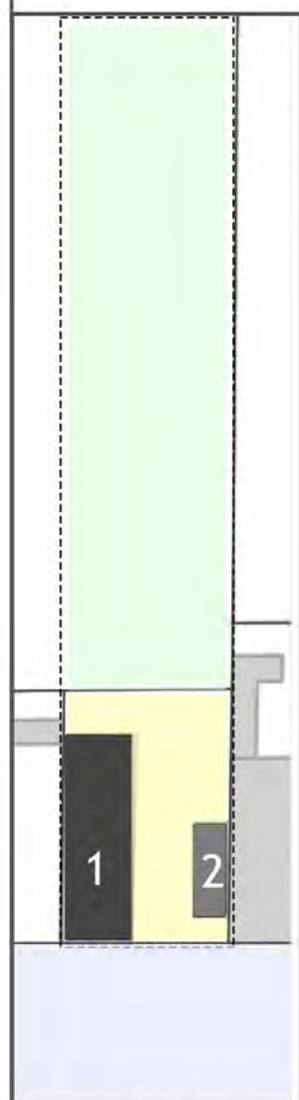
PARCELA IN CAMP-PERIOADA TEREZIANA



PLAN DE SITUATIE, SCARA 1:4000



- LIMITA DE PROPRIETATE
- GRADINA PRIVATA
- CURTE
- TROTUAR
- SPATIU VERDE-PUBLIC
- CAROSABIL



PLAN, SCARA 1:1000

- 1 CASA PRINCIPALA
- 2 ANEXA
- LIMITA DE PROPRIETATE
- GRADINA PRIVATA
- CURTEA PRINCIPALA
- SPATIU PUBLIC



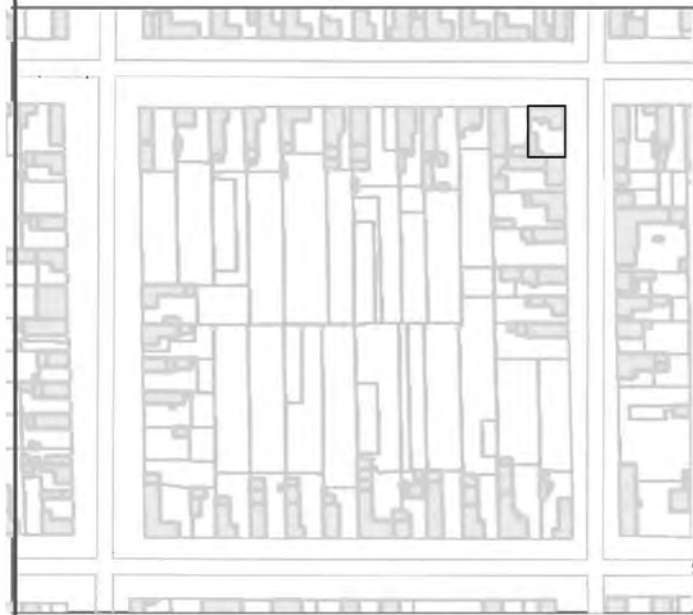
SECTIUNE LONGITUDINALA, SCARA 1:200

- GRADINA PRIVATA
- CURTE
- TROTUAR
- SPATIU-VERDE
- CAROSABIL

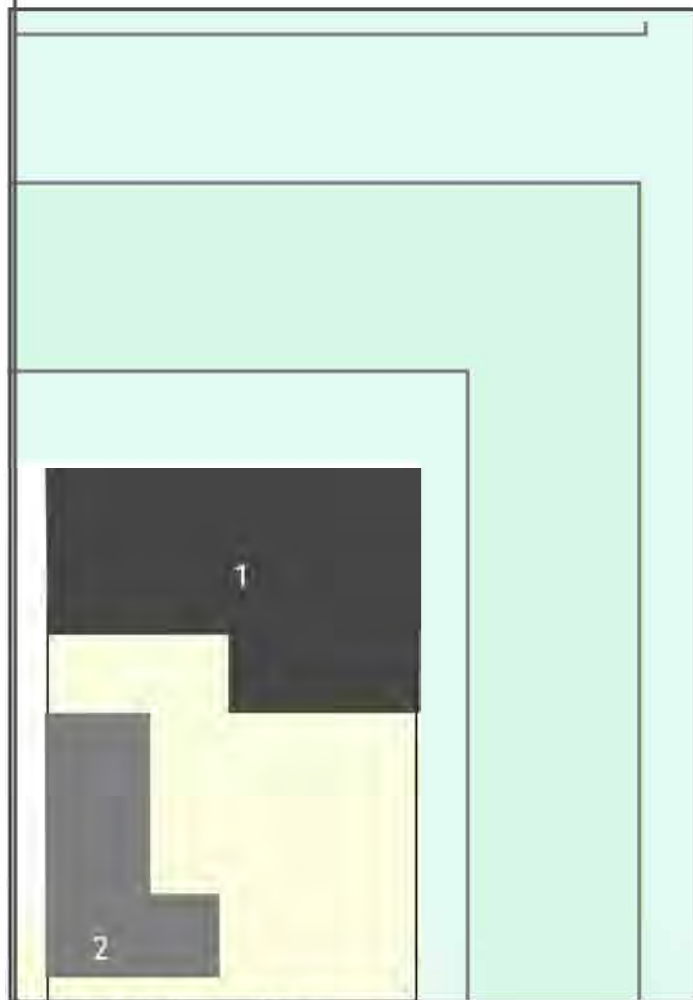


DEFASURATA STRADALA, SCARA 1:200

PARCELA DE COLT- PERIOADA TEREZIANA

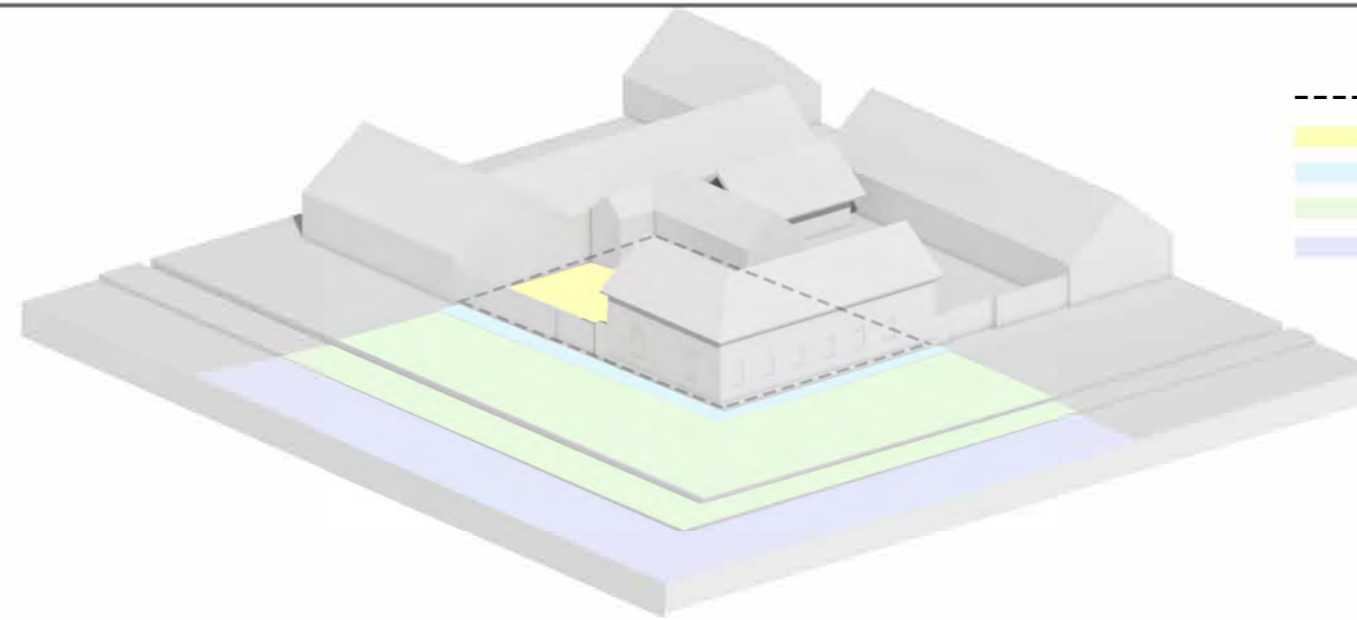


PLAN DE SITUATIE, SCARA 1:4000



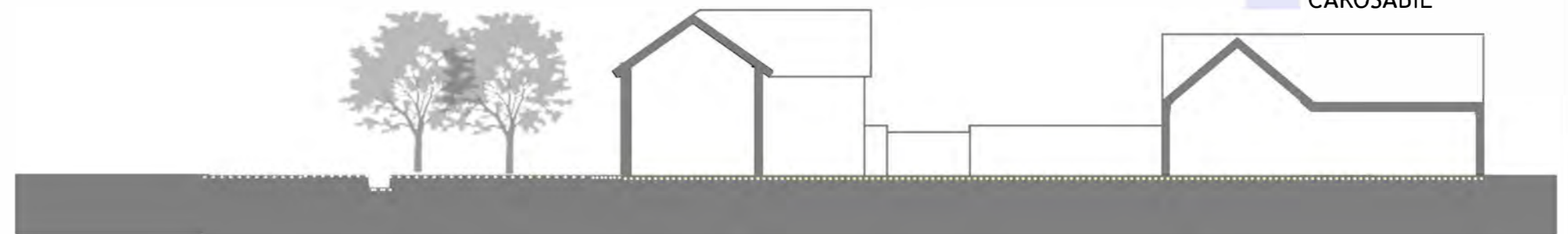
PLAN, SCARA 1:600

- 1 LOCUINTA
- 2 ANEXA GOSPODAREASCA
- LIMITA PARCELEI
- CURTE
- SPATIUL PUBLIC
- SPATIUL VERDE

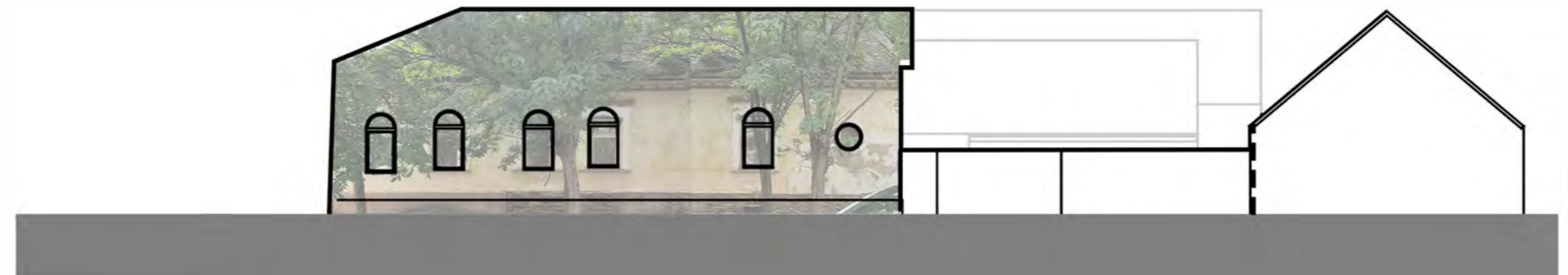


- Limita de proprietate
- Curte
- Trotuar
- Spatiu verde-public
- Carosabil

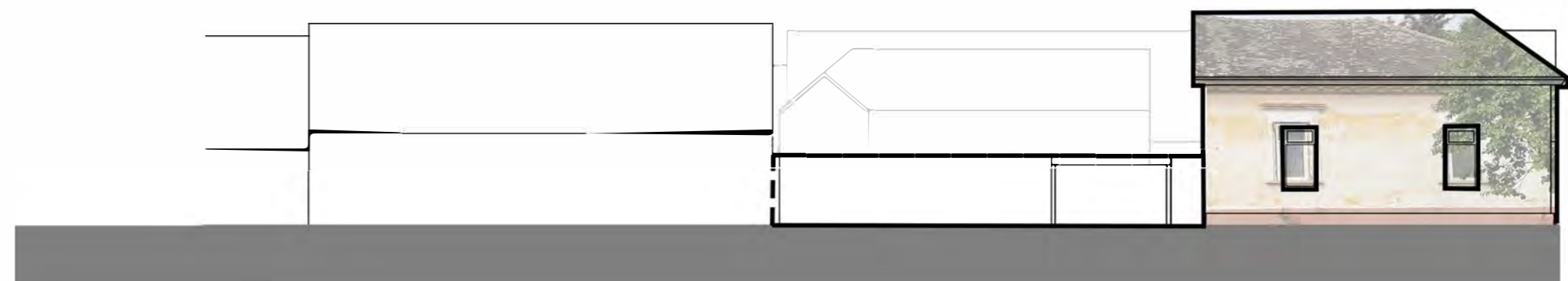
- CURTE PRINCIPALA
- TROTUAR
- SPATIUL VERDE-PUBLIC
- CAROSABIL



SECTIUNE LONGITUDINALA, SCARA 1:200

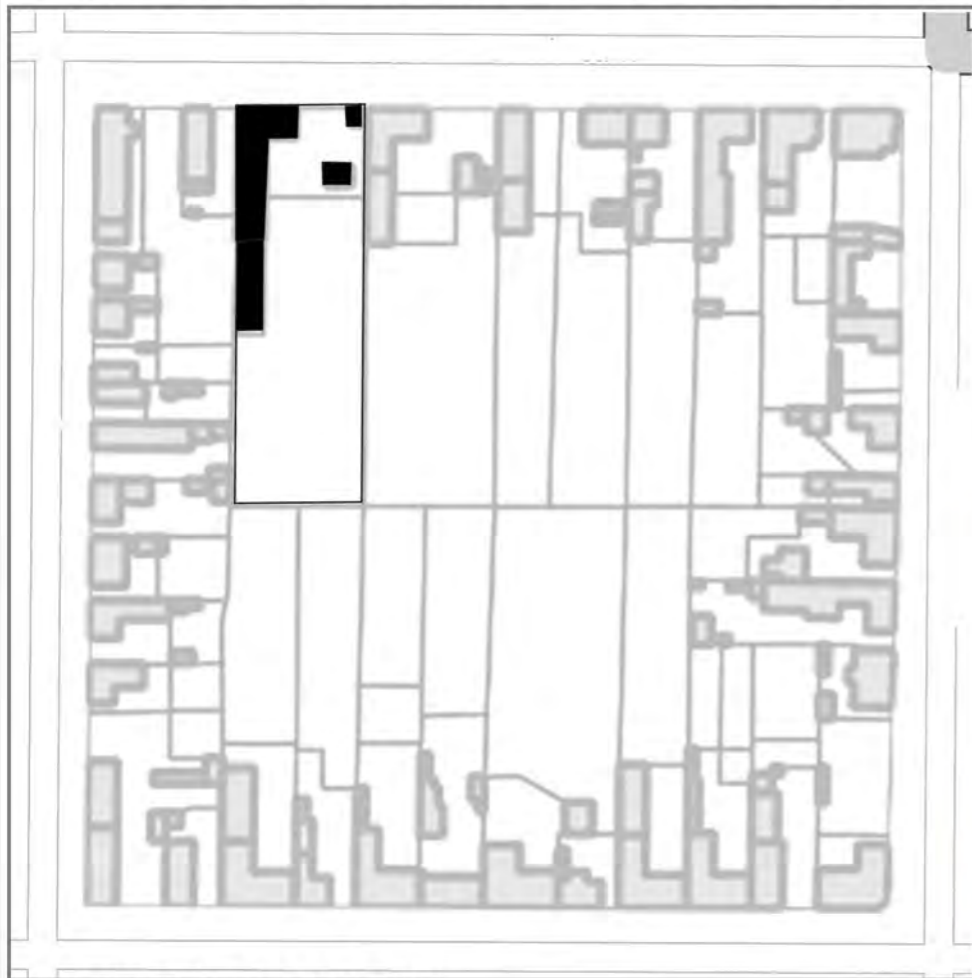


DEFASURATA STRADALA 1, SCARA 1:200

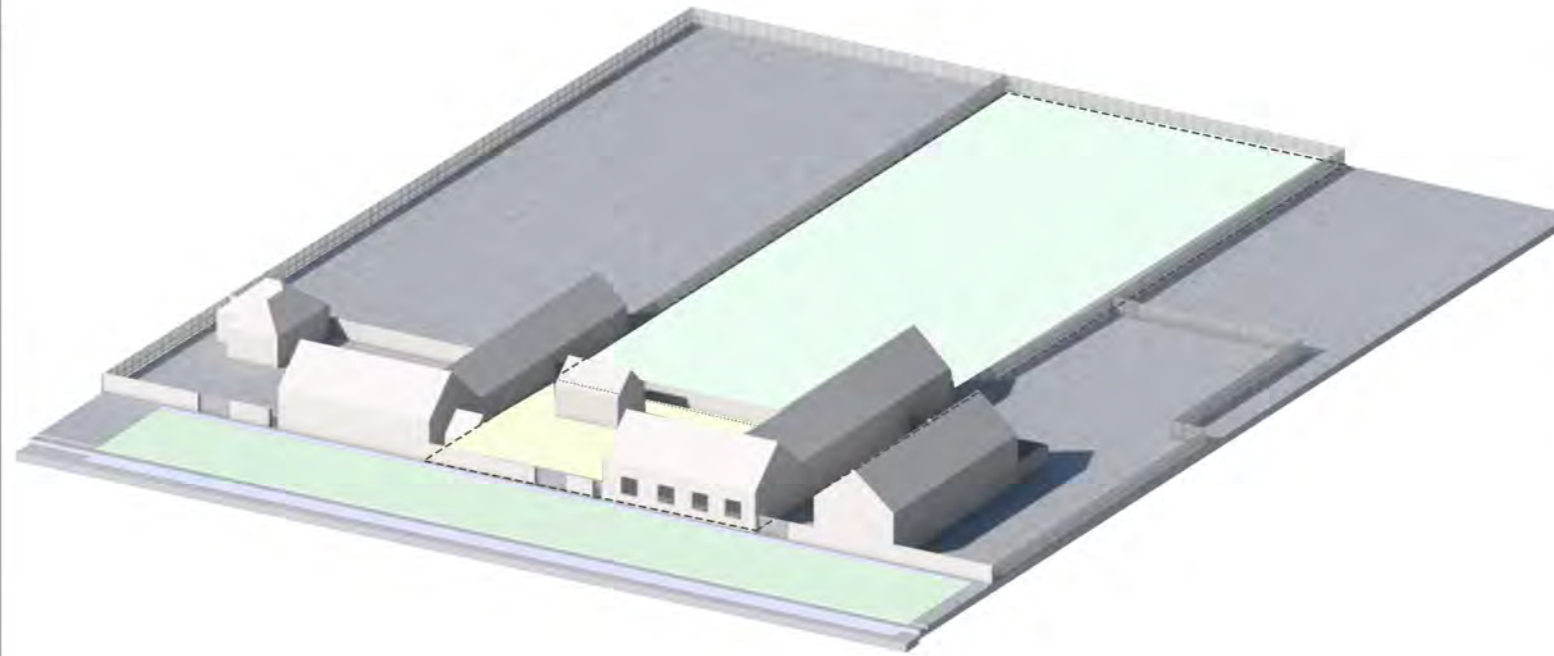


DEFASURATA STRADALA 2, SCARA 1:200

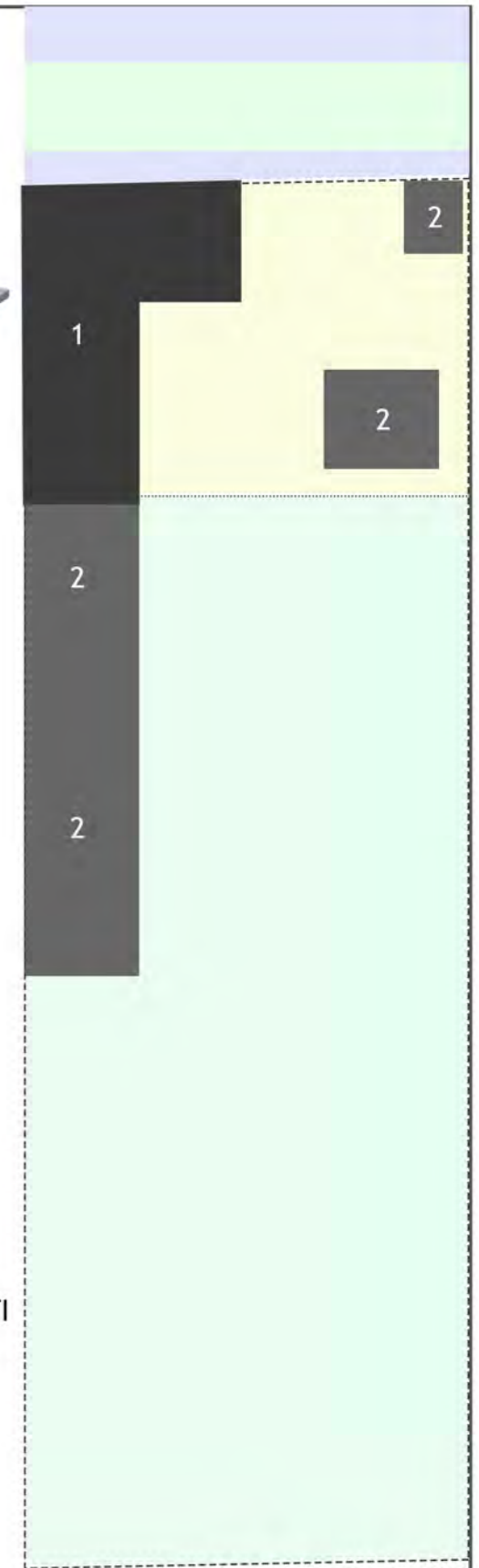
PARCELA DE CAMP CONSTRUITA IN REGIM INCHIS(CU FRONT CONTINUU)-PERIOADA TEREZIANA



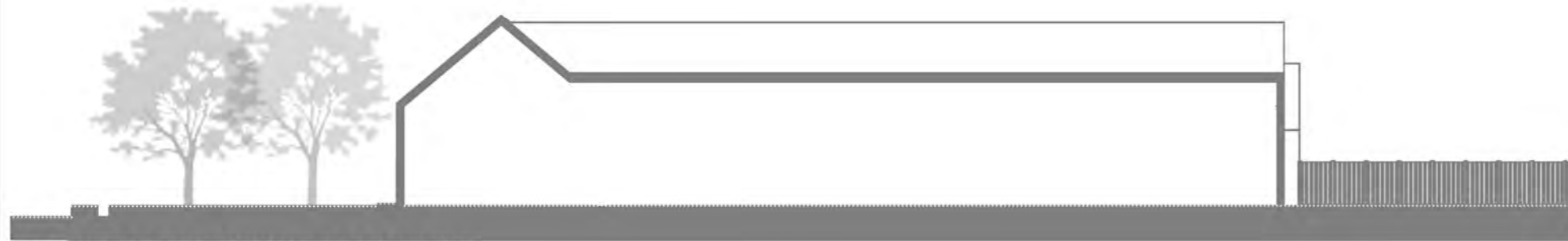
PLAN SITUATIE, SCARA 1:4000



- CURTE
- GRADINA
- SPATIU PUBLIC
- SPATIU PRIVAT
- LIMITA PARCELEI
- LIMITA INTERIOARA

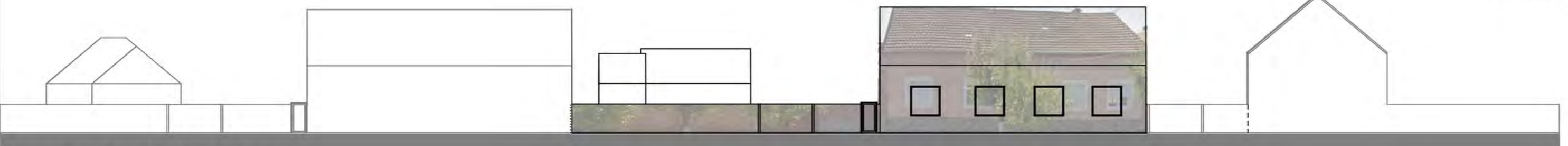


PLAN, SCARA 1:1000



SECTIUNE LONGITUDINALA, SCARA 1:200

- 1 LOCUINTA
- 2 ANEXE GOSPODARESTI
- CURTE
- GRADINA
- SPATIUL PUBLIC
- SPATIUL VERDE
- LIMITA PARCELEI
- LIMITA INTERIOARA



DESFASURATA STRADALA, SCARA 1:200

Evaluarea finală a legăturilor dintre evoluția localității și a structurii sale istorice cu structura spațială și fondul construit existent astăzi

Indiferent de perioada istorică sau de zona geografică în care apar, așezările coloniale, dezvoltate în întreaga lume, se disting de alte structuri rurale și urbane atât prin scop, cât și prin formă.

Înțelegem ca sate și orașe dezvoltate la comanda conducătorilor străini în teritoriile nou cucerite sau ocupate, scopul așezărilor coloniale este acela de a exploata resursele recent dobândite, afirmând în același timp dominația noii puteri conducătoare în teritoriu.

În acest scop, așezările coloniale utilizează o resursă deosebit de valoroasă - profilul locuitorilor lor. Ca străini, aduși aici din ținuturi îndepărtate, coloniștii tind să rămână împreună, distanțându-se de populația existentă și păstrându-și tradițiile, menținând astfel o puternică identitate comunitară și creând o impresie distinctivă în rândul localnicilor. În același timp, fiind răsplătiți cu anumite privilegii, coloniștii respectă regulile care le sunt impuse de puterea conducătoare și îndeplinesc sarcinile care le-au fost date în schimbul privilegiilor menționate.

Distincția dintre coloniști și populația locală este reflectată și mai mult prin forma urbană adoptată de așezările coloniale, care optează în general pentru modele regulate, geometrice, în contrast vizibil cu structura de obicei organică a localităților existente. Intră deci în scenă grila - instrumentul atotputernic, care permite coloniștilor să creeze structuri ușor controlabile și ușor de recunoscut într-o țară străină.

În ceea ce privește așezările coloniale dezvoltate sub administrație habsburgică în teritoriile nou cucerite, se poate observa astfel că acestea sunt întotdeauna dezvoltate pe o tramă stradală regulată, ceea ce determină un țesut construit relativ uniform, de obicei organizat în jurul unui spațiu public principal și structurat de-a lungul uneia sau a două axe principale. Restul

străzilor sunt organizate în raport cu axele principale (fiind fie paralele, fie perpendiculare cu acestea). Cvartalele definite de rețeaua stradală sunt împărțite în continuare în parcele (uniforme ca formă și dimensiune), care sunt apoi ocupate cu clădiri cu diferite destinații (cele situate mai aproape de centru având mai degrabă funcțiuni publice).

Cu toate acestea, influența tramei nu se limitează la organizarea zonei construite (sau a intravilanului) unei așezări. Aceasta se extinde mult dincolo de limitele țesutului urban, guvernând și structura teritoriului învecinat. Astfel, suprafața neconstruită (sau extravilanul) care înconjoară fiecare așezare este formată din parcele agricole (câte una pentru fiecare lot de locuințe), pășuni (pentru animale) și terenuri comunitare, toate organizate după aceleași reguli de regularitate, axialitate și proporție - dar la o scară mai mare. Astfel, se asigură o împărțire corespunzătoare a întregului teritoriu (și - cel mai important - a resurselor sale) între așezări; acest lucru permite o exploatare eficientă și un control strict din partea autorității regionale. În același timp, împărțirea teritoriului în parcele regulate, urmând aceeași orientare și proporție ca și loturile de locuințe, dar la o scară mai mare, permite fiecărei localități să beneficieze de terenuri suficiente pentru a se extinde în continuare în viitor.

Dar prezența terenurilor comunitare - sau comune, de obicei organizate ca un tampon între suprafața construită și parcelele agricole care o înconjoară, reprezintă ceea ce ar putea fi cea mai interesantă caracteristică a așezărilor coloniale dezvoltate sub dominația habsburgică. Conceput ca o zonă funcțională pentru întreaga comunitate, acest teren poate fi utilizat de locuitorii din zonă, pentru a găzdui obiective sau evenimente importante.

Printre acestea se numără lucrările de infrastructură (cum ar fi sistemele de reglementare

hidrografică a Banatului), facilitățile pentru exploatarea resurselor existente (cum ar fi gropile de lut din Banat - sau kaule - care au furnizat coloniștilor materialele de construcție necesare pentru construirea locuințelor), precum și zonele desemnate pentru organizarea târgurilor / piețelor comunitare și chiar a cimitirelor.

În ceea ce privește zona Banatului, aceasta a fost profund impactată de procesul de sistematizare coordonat de Imperiul Habsburgic după cucerirea acestor teritorii de la otomani și colonizarea lor ulterioară cu populația germană, de la începutul secolului al 18-lea încoace.

Ca atare, în secolul al XVIII-lea au avut loc ample lucrări tehnice, pentru a drena fostele mlaștini și pentru a regulariza multiplele cursuri de apă care trec prin zonă. În cele din urmă, Habsburgii s-au concentrat pe dezvoltarea accesibilității către Europa Centrală, folosind rute navigabile.

În continuare, principiile planificării teritoriale coloniale a determinat o rețea complexă de așezări, facilități de exploatare a resurselor și benzi de comunicare în teritoriu. Organizată ierarhic, în jurul centrelor de diferite niveluri de importanță, această rețea se răspândește în întreaga regiune colonizată, permițând coordonarea și controlul atât al componentelor materiale (cum ar fi resursele, utilizarea terenurilor, structurile urbane), cât și al celor imateriale.

Rețeaua de așezări coloniale care s-a dezvoltat în regiunea Banatului a fost structurată în jurul cetății Timișoarei, care deținea în mod firesc cea mai importantă poziție în ierarhia teritorială. Reconstruită ca o fortăreață ideală, după modelul lui Vauban, Timișoara a devenit parte a unei linii de apărare mai mari pentru Imperiul Habsburgic, alături de Oradea și Arad (în prezent în România), precum și Petrovaradin (sau Novi Sad - în prezent în Serbia). Cu toate

acestea, spre deosebire de omologii săi care au dezvoltat o fortăreață militară separată în afara limitelor orașului, cetatea Timișoarei conținea și țesutul urban în sine - cu toate funcțiile sale, inclusiv sediul administrativ pentru întreaga regiune.

În același timp, întreaga regiune a Banatului a trecut printr-un proces minuțios de restructurare și colonizare cu o populație multi-etnică. Acest lucru a însemnat că așezările existente au fost fie demolate și reconstruite din motive în sus, fie că structura lor urbană a fost treptat regularizată - cu respectarea principiilor de planificare teritorială colonială. În același timp, în teritoriu au fost întemeiate o serie de noi așezări, dintre care majoritatea s-au concentrat de-a lungul axei principale care leagă Timișoara de Viena și restul Imperiului Habsburgic (orientată spre nord-vest). Aici, grila ocupă din nou un loc central, structurând așezările și terenurile agricole din jur deopotrivă. Cu toate acestea, orientarea tramei nu este uniformă pe întreg teritoriul, deoarece uneori se rotește pentru a se adapta mai bine la structurile preexistente (cum ar fi drumurile de legătură).

În ceea ce privește modelele planimetrice inițiale, merită menționat faptul că operațiunea de colonizare a regiunii Banatului a implicat un laborator de câmp deschis, în care a fost testată eficiența diferitelor configurații planimetrice. În fapt, colonizările implică, de obicei, diferite valuri de migrație a unei populații care se stabilește mai întâi în structuri planimetrice parțial regularizate și nesigure (în etapa 1), urmată de o planificare riguroasă a mediului construit (în etapa 2) și o definitivare a modelelor planimetrice (în etapa 3). Teritoriul Banatului este astfel sistematizat și densificat cu o rețea de așezări, situate la distanțe uniforme, într-o ierarhie care stabilește relații clare între localități, pe baza eficienței lor în exploatarea resurselor. În jurul Jimboliei, recunoaștem, de exemplu, așezări cu un plan predeterminat,

care au evoluat de la structuri organice adaptate topografiei (cum ar fi Kikinda), alte localități cu un plan prestabilit care și-au menținut coerența de-a lungul timpului și, așa cum era de așteptat, o serie de localități pentru care modelele planimetrice inițiale sunt greu de identificat în morfologia actuală.

Dezvoltarea regiunii Banatului, precum și a Jimboliei în sine, urmând principiile planificării urbane și teritoriale coloniale a continuat pe tot parcursul secolului al XIX-lea, sub dominația maghiară, precum și la începutul secolului XX, până când aceste teritorii au fost împărțite între trei țări - Ungaria, Serbia și România.

Astfel, cele trei referințe principale pentru evoluția urbană a Jimboliei introduc trei scenarii:

- extinderea structurii orașului - determinată de dezvoltarea industriei cărămizilor-țiglă;
- stagnarea relativă a evoluției urbane - datorită destinului interbelic al Jimboliei ca oraș de frontieră;
- transformarea structurii urbane în ultimele decenii ale perioadei comuniste.

Operațiunile de extindere din a doua jumătate a secolului al XIX-lea sunt polarizate în jurul afacerii familiei Bohn-Muschong, esențială pentru dezvoltarea industrială a Jimboliei. Astfel, se remarcă realizarea cartierului muncitorilor Futok, ca o extensie a orașului Jimbolia, finanțat în anul 1879 din fondurile fabricii de țiglă ceramică Bohn & Co (întemeiată la Jimbolia în 1864).

Contextul interbelic este determinat de împărțirea Banatului între România și Regatul Sârb. În această perioadă, Jimbolia a devenit un oraș de graniță (situat mai întâi la periferia Regatului Sârb, apoi, după 1924, la cea a statului român). Auspiciile economiei politice centrate pe națiune - caracterizate de politici de stat pentru reducerea importurilor și controlul

rețelelor economice externe, de rolul central al politicilor protecționiste pentru investițiile autohtone, dar și de investiții de stat care înlocuiesc întreprinderile private - determină rupturi în rețelele economice, sociale și de infrastructură din regiune.

În sfârșit, contextul specific perioadei comuniste, care au marcat evoluția peisajului urban românesc, fac referire la intervențiile realizate la Jimbolia după 1974. După perioada unui climat tolerabil din România anilor 1960-1970, începând cu mijlocul anilor 1970, România a intrat în ultima fază a comunismului național, marcat de un sistem mai centralizat și politizat. Un astfel de context s-a reflectat într-o serie de decizii economice ineficiente care au afectat indirect dezvoltarea urbană, dar mai direct, în legislația specifică legată de dezvoltarea urbană (sistematizare).

Jimbolia suprapune deci o serie de intervenții urbane, efectuate de-a lungul timpului pentru a servi unor scopuri specifice, în special economice. Astfel, modelele de dezvoltare urmăresc evoluția tehnologică, accesul la infrastructură sau descoperirea de materii prime utile pentru economia regională, pentru a genera ceea ce vedem acum - și anume o așezare urbană cu elemente particulare, proeminente, rafinate, cu o relevanță mult mai mare decât localitatea în sine. În această suprapunere a etapelor istorice, stadiul contemporan continuă procesele anterioare, fiind subordonat tramei.

Astfel, apare o întrebare: structura colonială ordonată a Jimboliei încă se dovedește a fi un model viabil pentru nevoile spațiale actuale? Fără îndoială, după cum vom vedea, răspunsul este da, având în vedere că rezistența modelelor sale spațiale este corect înțeleasă și îmbunătățită în continuare, în conformitate cu logica lor inițială.

250 de ani mai târziu, spațiul funcțional extrem

de eficient al Jimboliei - moștenit din secolul al XVIII-lea - poate fi încă reutilizat și rescris, dacă sunt respectate anumite reguli de organizare.

Aceste norme trebuie să ia în considerare:

- forma fizică a așezării, definită de caracteristicile tramei;
- relația dintre așezare și contextul mai larg (atât terenuri naturale, cât și agricole);
- zonele comune;
- densitatea și scara țesutului urban;
- atmosfera spațiului public.

Toate aceste caracteristici se referă la o cultură locală pentru spațiu și urbanitate care, în centrul său, a rămas oarecum intactă pe parcursul a trei schimbări de administrație și a populației / schimbărilor etnice ulterioare.

Deși nu mai face parte dintr-un proiect economic imperial, Jimbolia se reconectează astăzi încet la ecosistemul economic regional și - prin importanța acestuia la nivel național - la lanțurile economice globale și la fluxurile de capital. Industriile vechi au dispărut, într-adevăr, dar altele noi, în mare parte implicate în fabricarea componentelor auto, s-au mutat aici. Poziția și logica lor spațială sunt similare cu cele ale vechilor mori, fabrici de cărămidă, țigle sau pălării - și anume la periferia imediată a Jimboliei, în spatele inelului de kaule (pe fosta zonă a comunelor).

Conexiunea între aceste obiective și Timișoara, capitala regională, este ridicată, existând șapte trenuri care circulă zilnic spre și dinspre stația Jimbolia. Așezarea este la fel de bine conectată cu satele învecinate și facilitățile industriale. Observăm deci că această precondiționare spațială este, într-o anumită măsură, o sursă pentru supraviețuirea Jimboliei și chiar pentru relevanța economică a acesteia în noua logică spațială.

Din punct de vedere al țesutului urban, în zilele noastre, așezarea vede două tipuri de operații:

- renaturalizarea fostelor cariere de argilă din nord, ca urmare a abandonării și dezmembrării treptate a fostelor instalații industriale;
- intensificarea noilor extensii spre est și sud, prin introducerea de noi centre de producție.

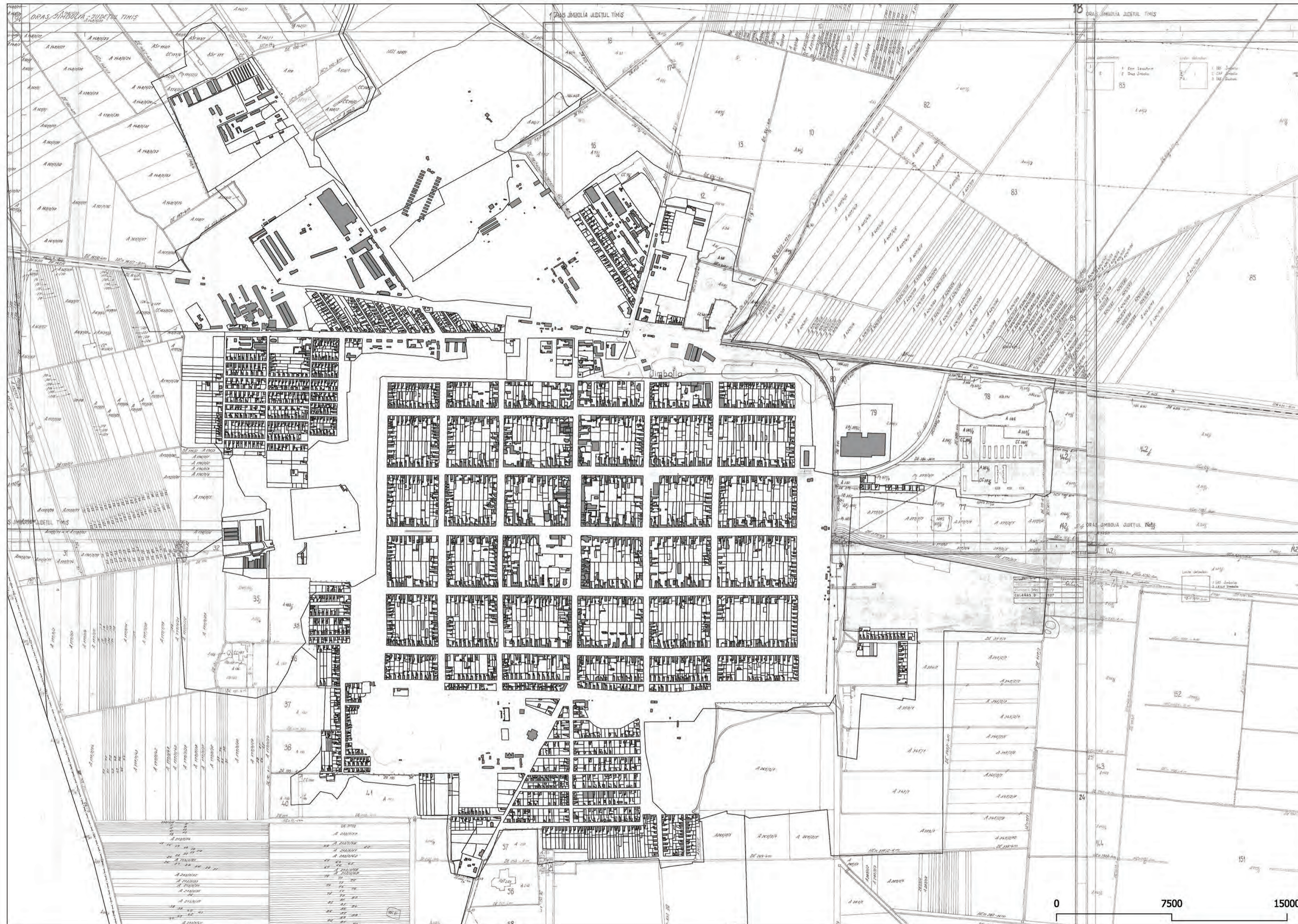
Modelele spațiale anterioare se repetă astfel. Cei doi mari producători auto și-au construit facilitățile de producție folosind resursa spațială preexistentă, pe terenul perimetral, de-a lungul canalului vechi, dar de data aceasta în raport cu drumul spre Timișoara (coridor de atracție pentru toate industriile auto din regiune).

Odată cu transformarea activităților agricole și tranziția acestora către un format industrial intensiv, acest nou tip de colonizare profită nu numai de resursa de teren, ordonată după principii carteziene, ci și de clasa muncitoare proletară preexistentă.



CARTOGRAFIE

1.4



1.4.1 Planul cadastral actual al așezării și împrejuririlor

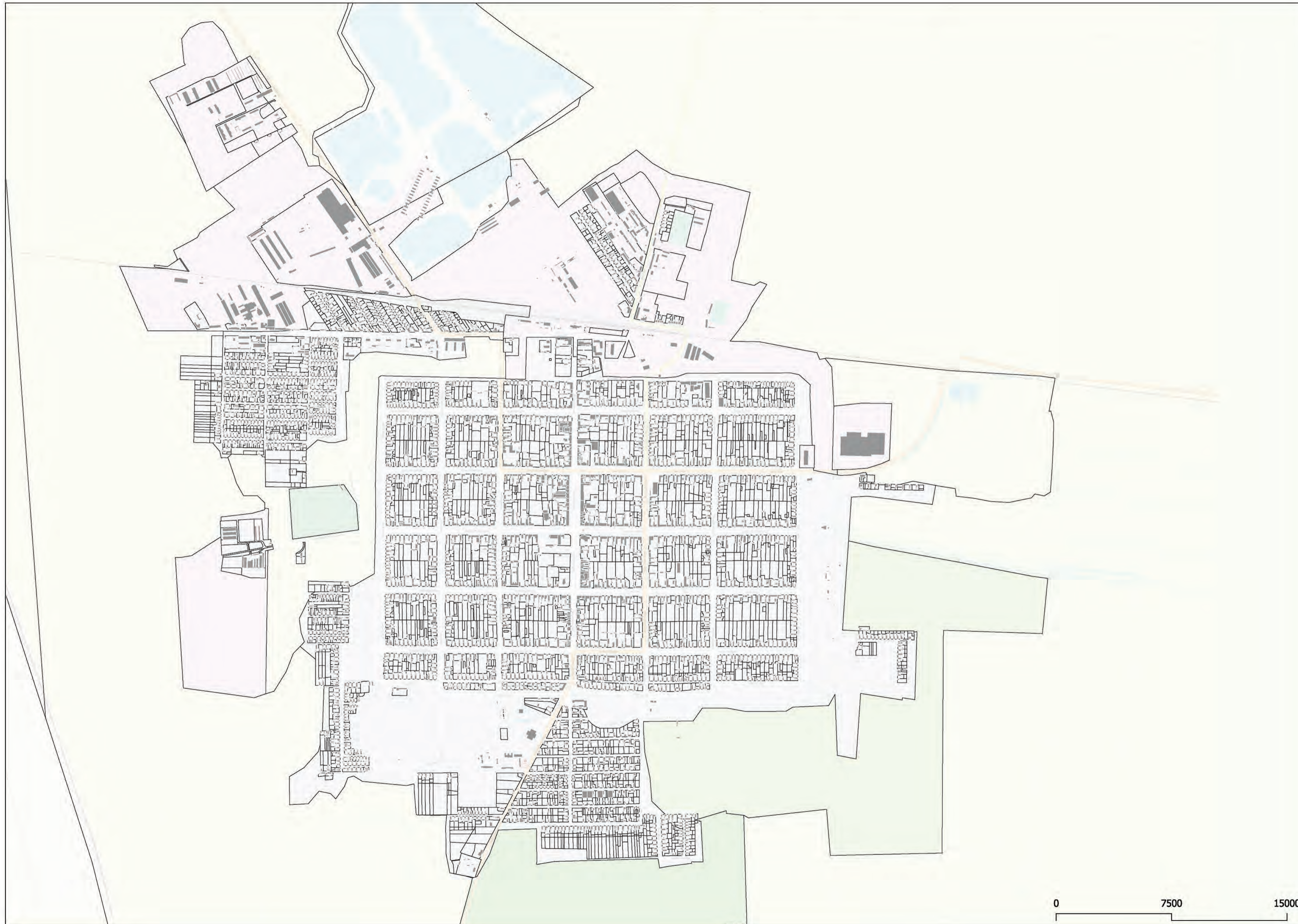


Sursa: openstreetmap.org - intravilan
planuri cadastrale OCPI Timiș - extravilan (parcele agricole)



1.4.3 Fotografie aeriană ortogonală





0 7500 15000

1.4.2 Planul oraşului extras din Openstreetmap



Sursa: openstreetmap.org



1.4.4 Fotografie aeriană oblică_01

Perspectivă axul Est-Vest, cu Calea Timișoarei



1.4.4 Fotografie aeriană oblică_02

Perspectivă dinspre Nord-Vest



1.4.4 Fotografie aeriană oblică_03

Perspectivă zona centrală cu cvartalul Bisericii Sf. Vendelin



1.4.4 Fotografie aeriană oblică_03

Perspectivă dinspre Nord asupra coloniei Futok

5. HĂRȚI SUCCESIVE PRIVIND PROCESUL DE COLONIZARE

Procesul de dezvoltare a orașului Jimbolia a cunoscut mai multe etape de-a lungul timpului, iar structura urbană a acestuia s-a schimbat odată cu evenimentele importante din istorie prin care a trecut.

Jimbolia a fost atestată pentru prima dată în perioada medievală (în 1332). Cu toate acestea, istoria sa modernă a început abia în 1766, odată cu colonizarea masivă a coloniștilor germani, pusă în aplicare de împărăteasa Maria Tereza a Austriei în întreaga regiune a Banatului. În această perioadă, așezarea și-a căpătat structura urbană specifică, organizată după o tramă regulată, precum și caracteristicile coloniale - care s-au dezvoltat constant în următorii 100 de ani, consolidând o identitate puternică și modelând un țesut urbană omogenă.

Astfel, la începutul administrației habsburgice, Jimbolia funcționa drept o colonie, cu rol de exploatare a potențialului și resurselor noilor teritorii cucerite.

Inițial, au fost dezvoltate două așezări distincte de către coloniștii germani, care s-au unit ulterior pentru a forma Jimbolia. Structura de tip grilă, cu străzi carteziene și parcele uniforme, reprezintă morfologia urbană a celor două entități, inițial separate printr-o stradă mare (transformată ulterior în axa principală a așezării).

Prima Ridicare Topografică (Ridicarea Iozefină - Banat Josephinische Landaufnahme), finalizată în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea de către administrația habsburgică, surprinde cele două nuclee inițiale unificate pentru a forma Jimbolia. După unificarea celor două așezări inițiale, strada care le-a separat odată s-a transformat treptat în axa principală a Jimboliei. Acest lucru s-a întâmplat cu mult înaintea dezvoltării căii ferate, pe când axa principală a așezării lega cimitirul și

capela acestuia (nord) de piața orașului (sud).

De-a lungul timpului, Jimbolia a evoluat ca un centru economic local polarizant, producând diverse bunuri (cum ar fi materiale de construcție) și contribuind la bunăstarea localnicilor și a zonei înconjurătoare. Ulterior, odată cu descoperirea și extinderea căilor ferate, legătura orașului cu marile rețele economice a devenit mai ușoară, influențată de principala rută feroviară stabilită între Timișoara și Viena.

Acest fenomen a avut loc în a doua jumătate a secolului al 19-lea, când a fost dezvoltată o nouă rețea feroviară în toată regiunea Banatului, legând așezările coloniale între ele, precum și cu cele două capitale ale Imperiului Austro-Ungar. Una dintre aceste căi ferate se învecinează cu Jimbolia spre nord și este deservită de o gară, situată în proximitatea vechiului cimitir.

Inaugurată la 15 noiembrie 1857, una dintre aceste căi ferate se învecinează spre nord cu Jimbolia, aceasta făcând legătura dintre Viena, Dunăre și, implicit, Marea Neagră. Astfel, linia de cale ferată Szeged - Jimbolia - Timișoara a contribuit în mare măsură la creșterea economică a Jimboliei în următoarele cinci decenii.

Perturbarea cauzată de revoluția industrială, odată cu dezvoltarea liniilor de cale ferată, a diferitelor fabrici de ceramică și a celorlalte obiective de infrastructură cu scopuri productive ridicate aici, a afectat forma urbană compactă a Jimboliei, prin încurajarea extinderilor pe diferitele sale laturi.

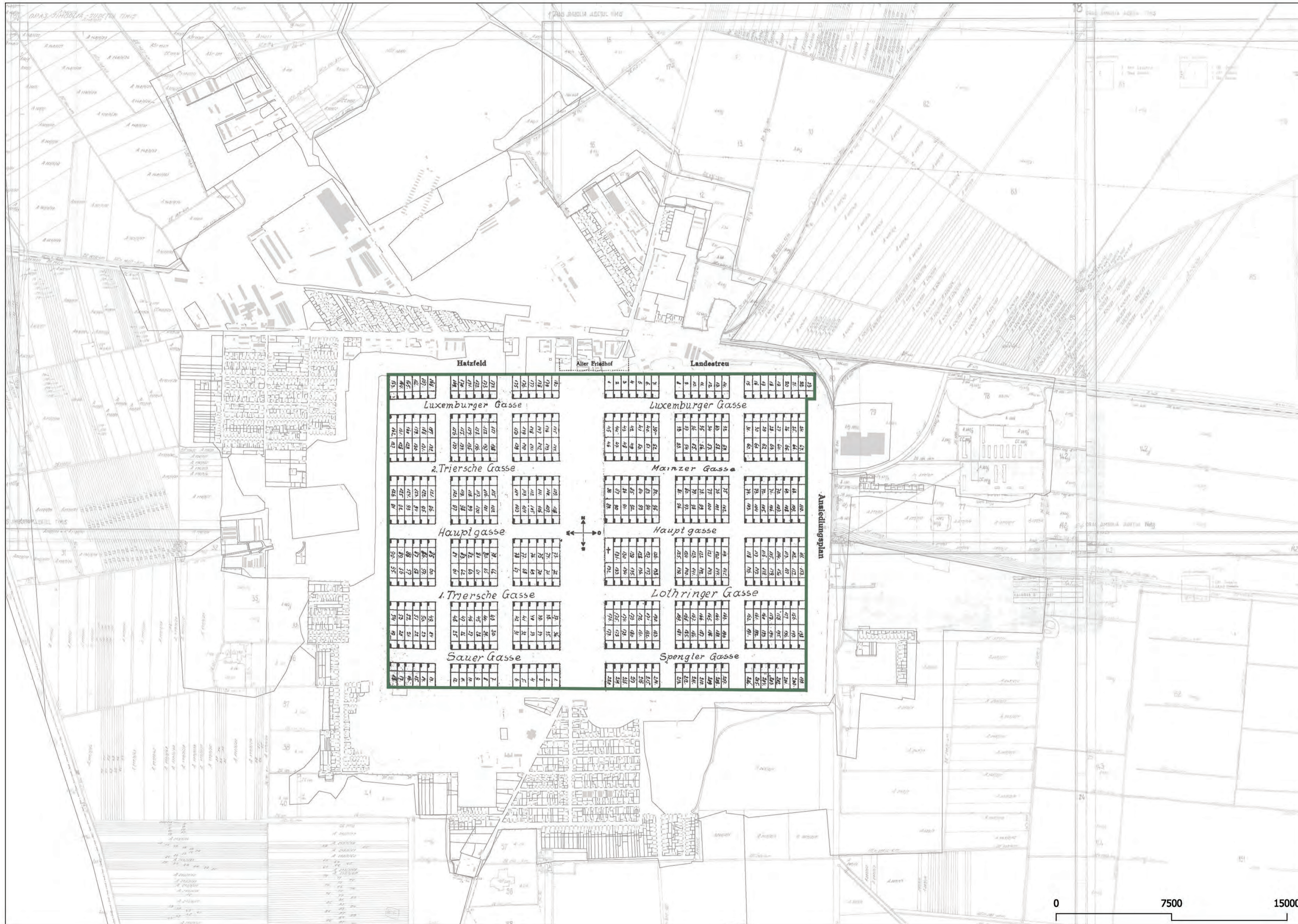
Prin urmare, orașul Jimbolia s-a extins treptat de-a lungul secolului al XIX-lea, forma urbană preluând forma marilor parcele agricole din jurul așezării; în același timp, având în vedere granițele fizice puternice create în jurul Jimboliei (sub formă gropilor mari de lut - kaule, care înconjoară țesutul construit), asistăm, de asemenea, la densificarea țesutului existent - adaptarea și transformarea continuă a structurii urbane pentru a acomoda și absorbi schimbările economice, de infrastructură și sociale.

Astfel, dacă inițial densificarea fondului construit a implicat doar parcelele situate în vecinătatea străzii principale, de-a lungul căreia au fost ridicate o serie de palate urbane, noile industrii au început să se dezvolte pe perimetrul așezării, într-o zonă în care valoarea terenului (folosită anterior doar pentru pășunat) era mult mai mică.

În același timp, extinderile exterioare au oferit anumite avantaje în ceea ce privește calitatea argilei, accesul la infrastructură sau furnizarea de unități locative într-un sistem compact. Astfel, în aceste pășuni perimetrare au apărut o serie de ansambluri, care combină clădiri industriale cu colonii dense de muncitori, orientate similar cu cele 36 de blocuri ale așezării inițiale, dar construite în vecinătatea fabricilor. Aceste extinderi au devenit locul experimentelor de densificare, în care parcelele au fost structurate pe criteriul eficienței și, prin urmare, fără a oferi un spațiu exterior amplu - în opoziție cu parcelele cu densitate scăzută ale așezării inițiale, concepute pentru gospodării complexe,


care conțin funcții de locuit, anexe și grădini mari.

Ulterior, în timpul administrației comuniste, s-au realizat câteva inserții de locuințe colective în partea de nord a așezării, între gară și primul rând de parcele ale așezării inițiale. Dar cel mai impresionant proiect al perioadei, cu un impact semnificativ la scară teritorială, este sistematizarea rețelei de canale de drenaj. Acționând ca un sistem relevant atât pentru zonele urbane, cât și pentru cele din afara localității, această rețea de canale asigură drenarea atât a terenurilor agricole, cât și a sistemelor de apă subterană urbană.



1.4.5.1 Planul inițial de colonizare

Legendă:

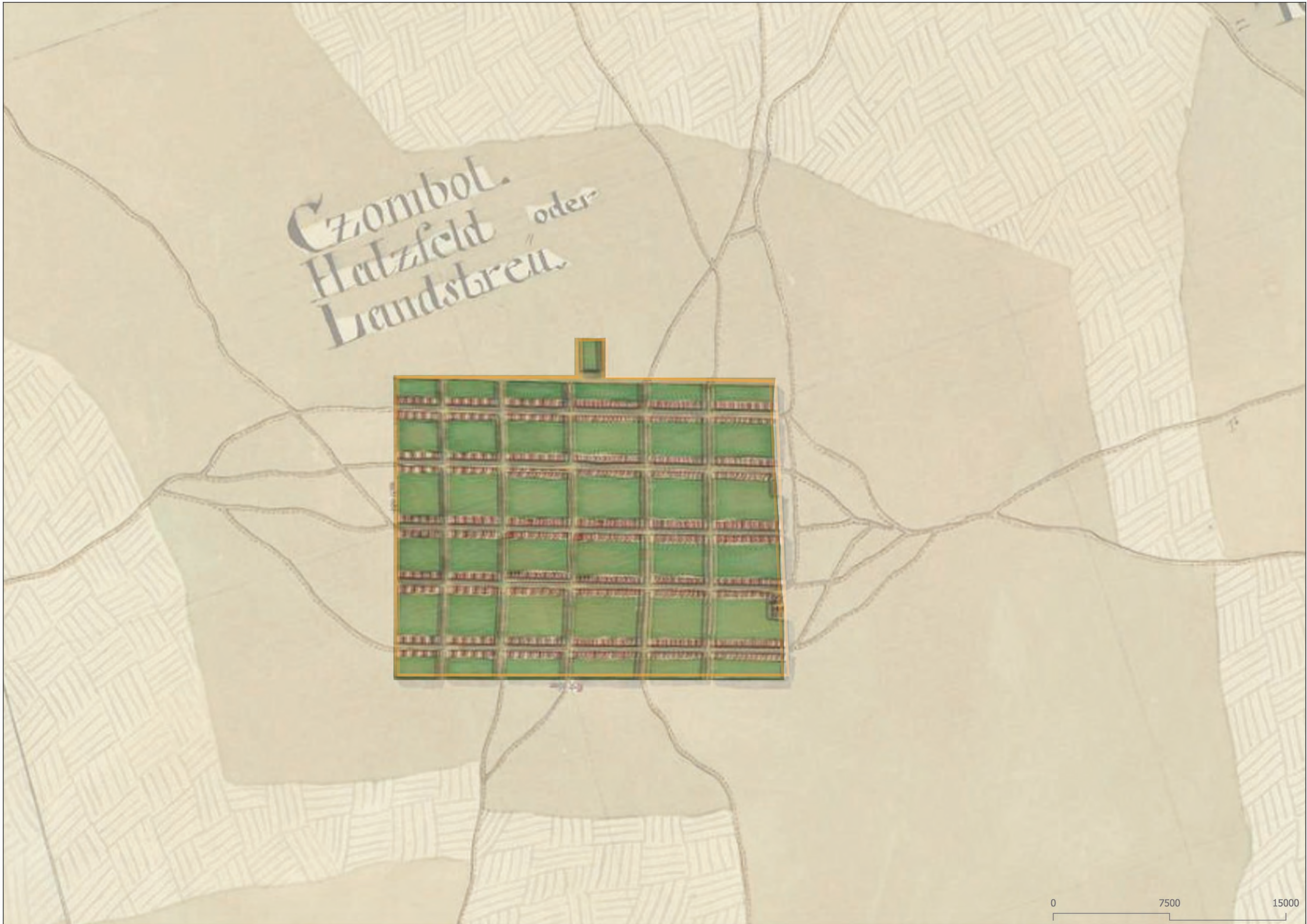
 plan inițial de colonizare

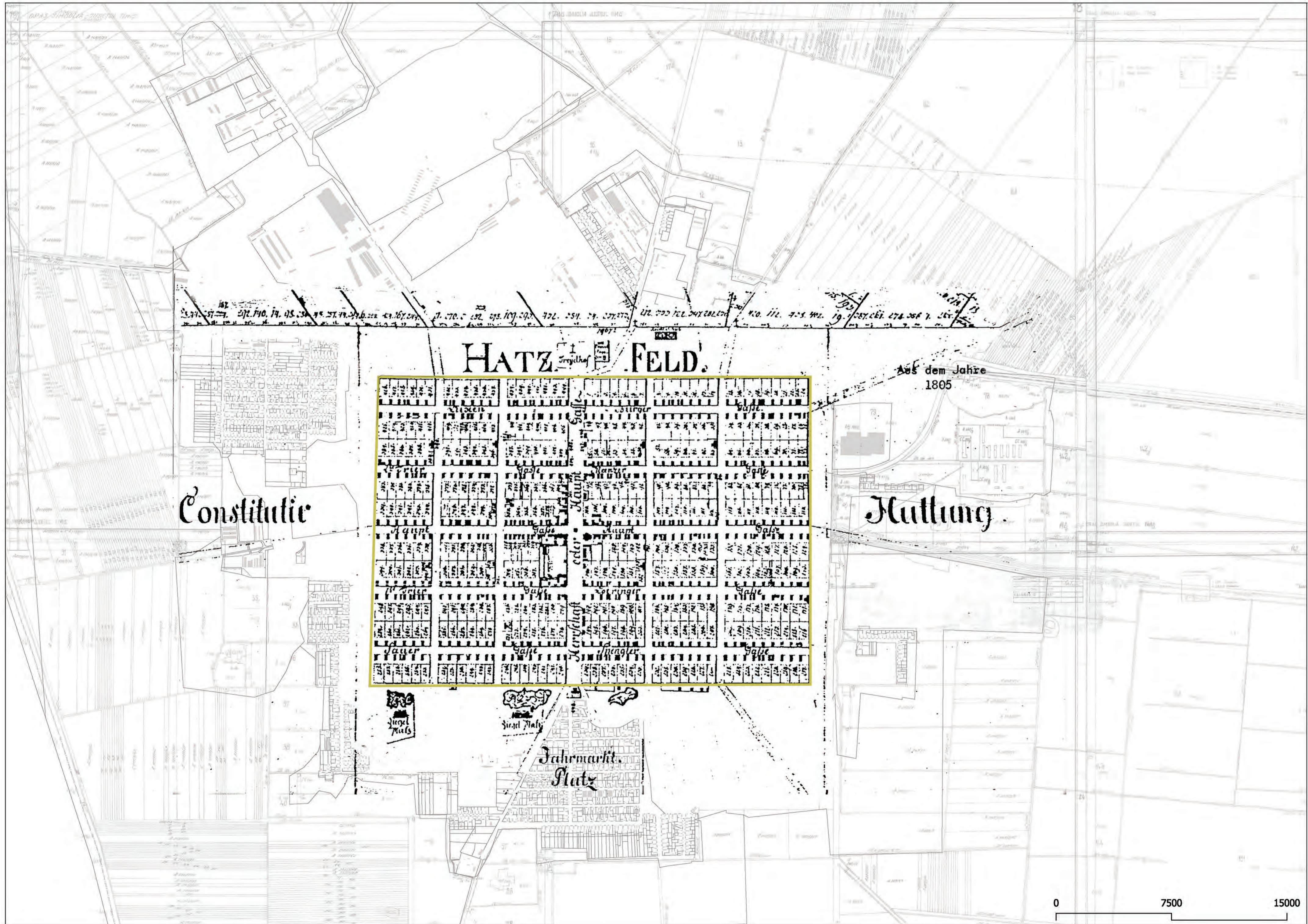




Legendă:

 ridicare lozefină





1.4.5.3 Harta Jimboliei din 1805

Legendă:

 Jimbolia la începutul sec. al XIX-lea

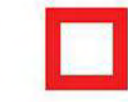


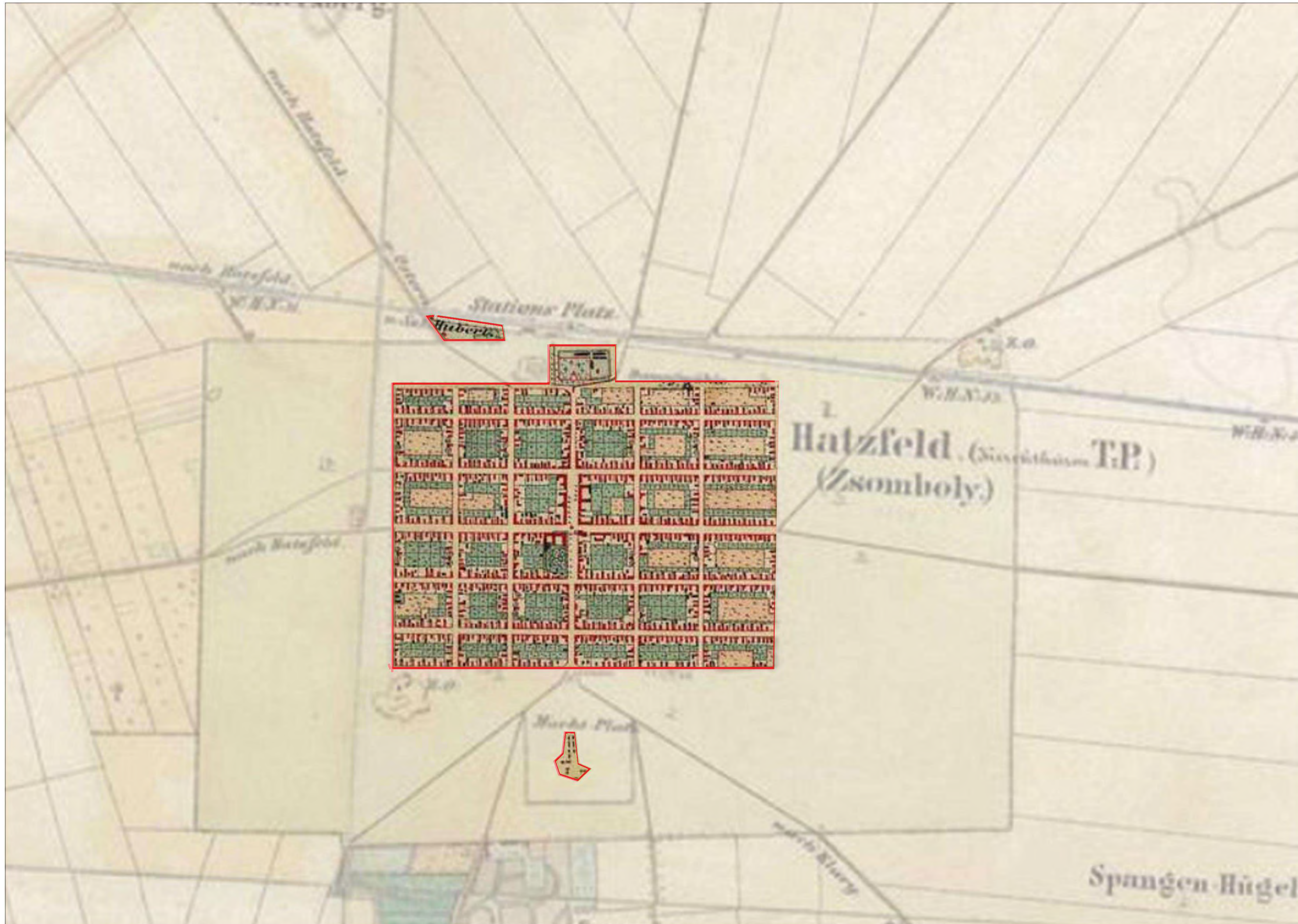
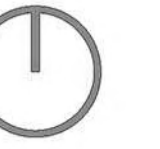
0 7500 15000

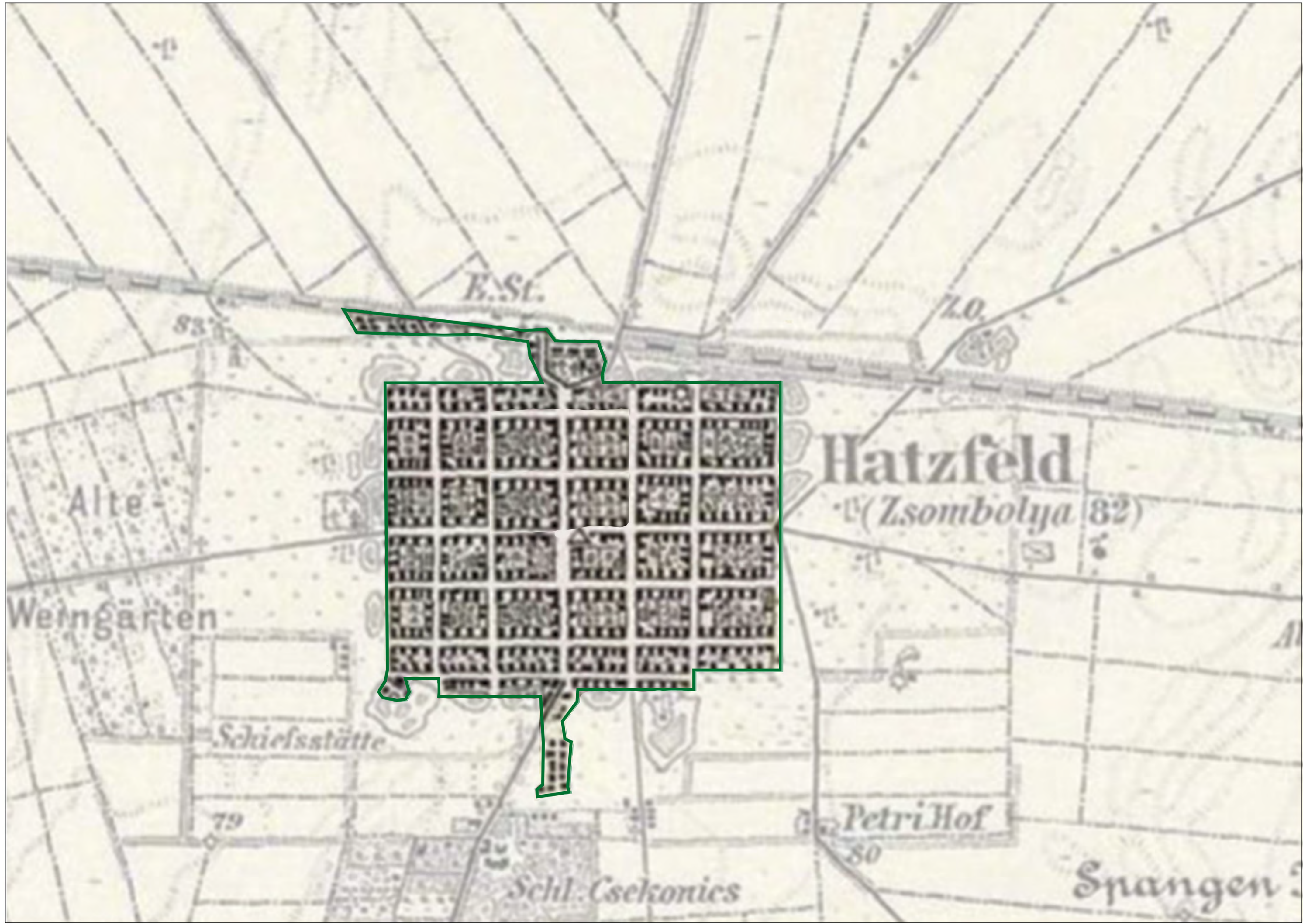
Sursa:

1.4.5.4 Decupaj - Ridicarea topografică Franciscană

Legendă:

 ridicare franciscană



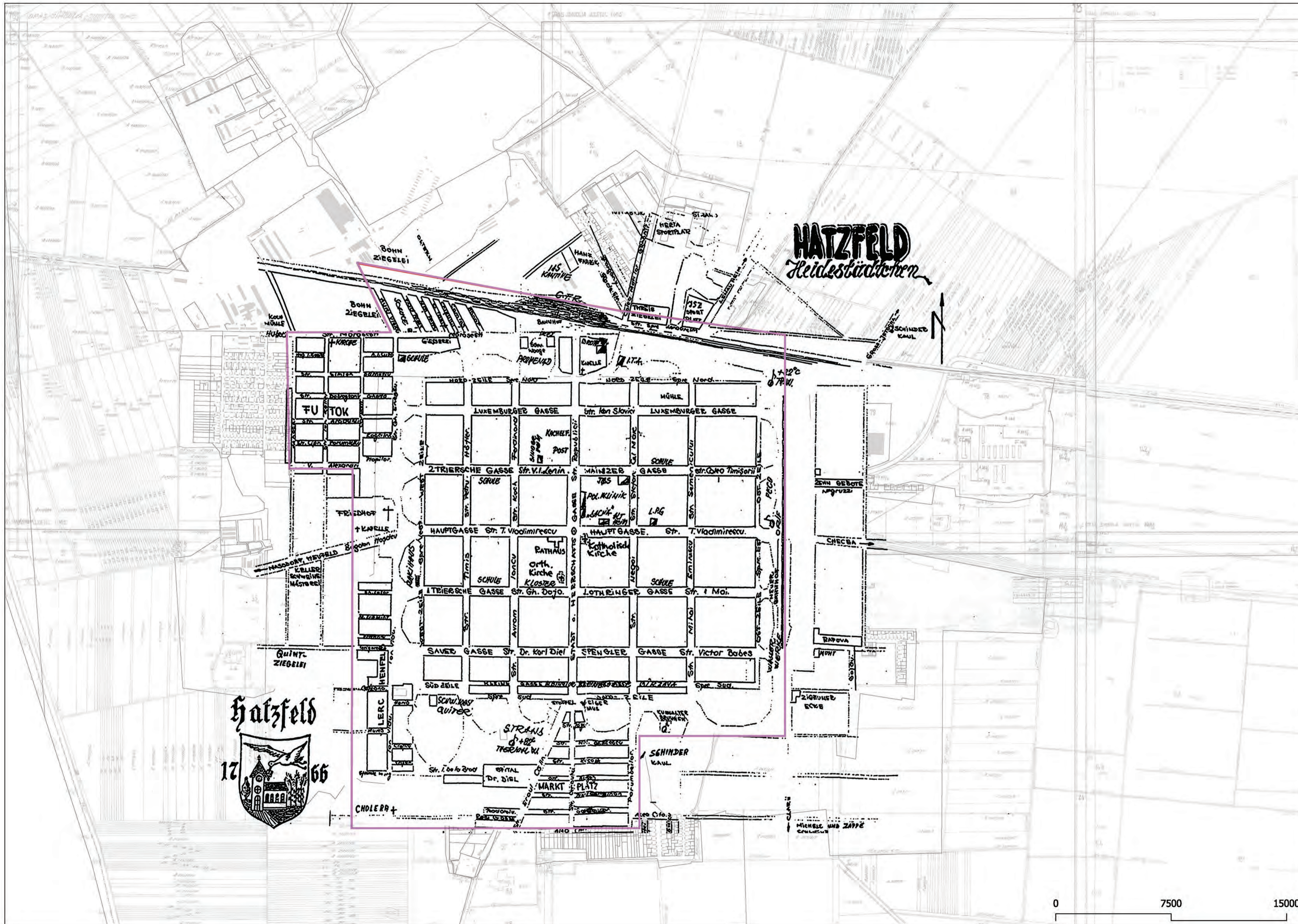


1.4.5.5 Decupaj - Ridicarea Francisco-Iosefină

Legendă:

 ridicare francisco-iosefină





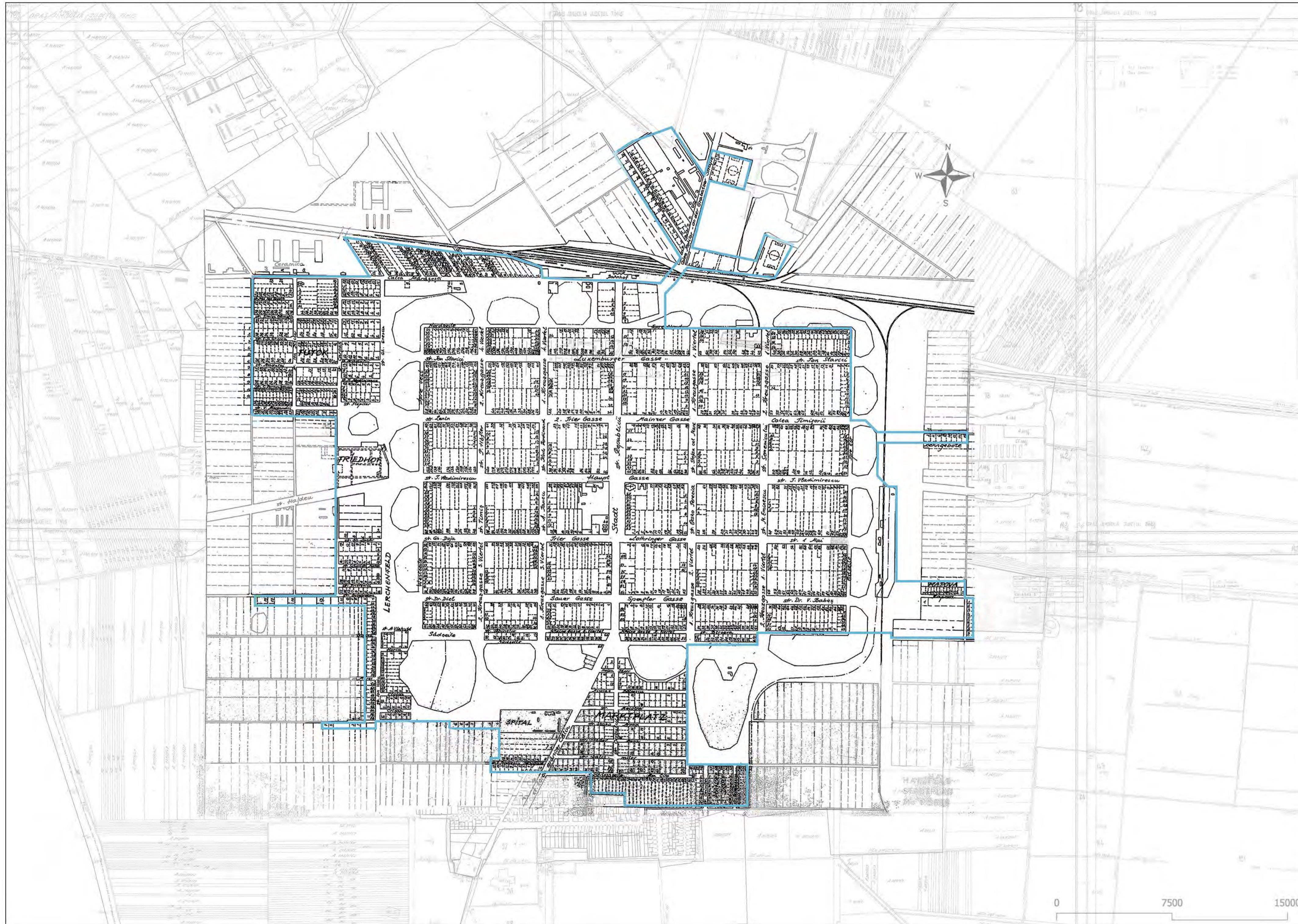
1.4.5.6 Harta Jimboliei la finalul sec. al XIX-lea



Legendă:


- Jimbolia la finalul sec. al XIX-lea

Sursa:



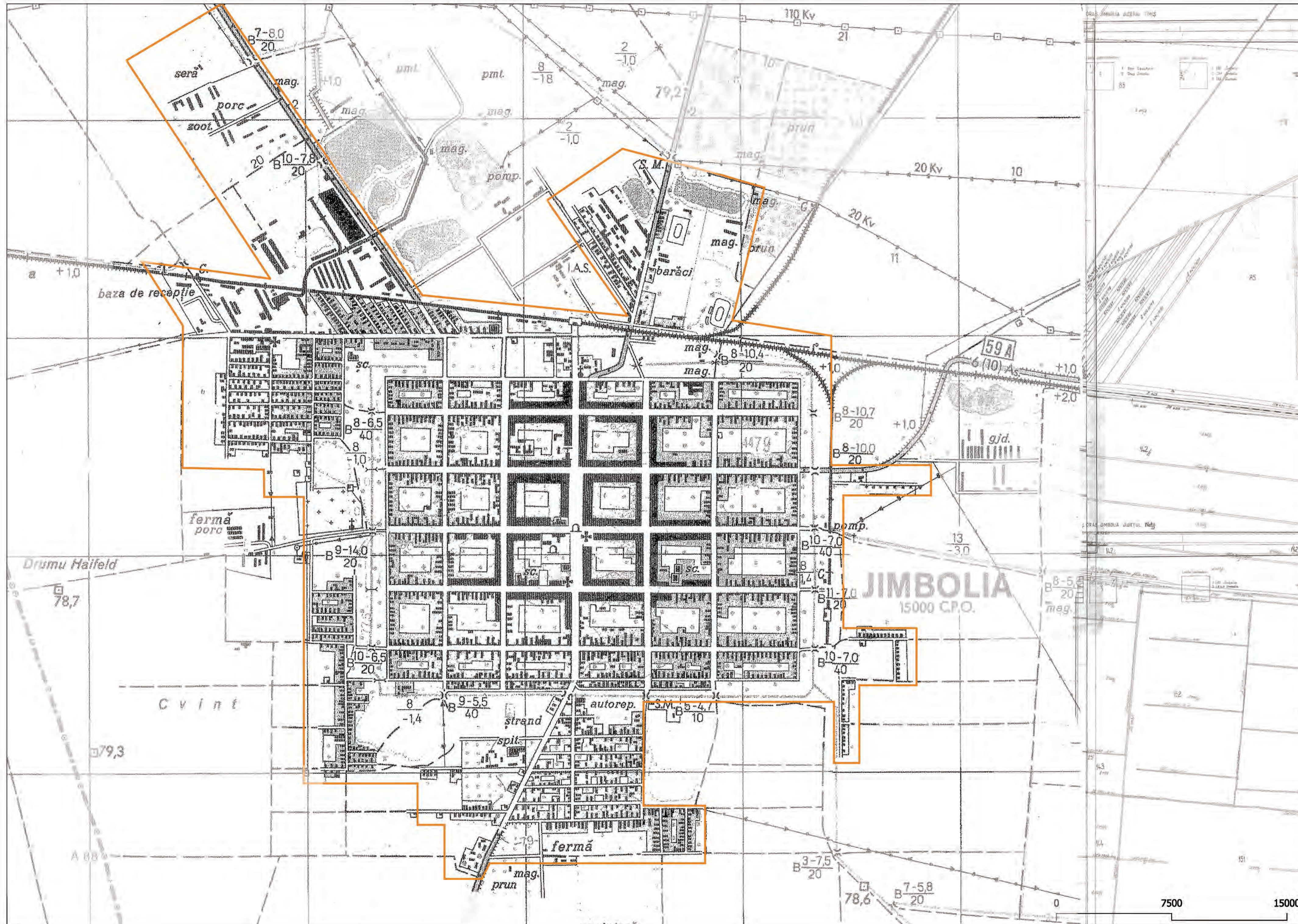
1.4.5.7 Harta Jimboliei în perioada interbelică

Legendă:

 perioada interbelică



Sursa:



1.4.5.8 Harta Jimboliei în perioada administrației comuniste

Legendă:

- perioada administrației comuniste



Sursa:



1.4.5.9 Planul cadastral din 1898

Sursa: Registru parcelar din 1898, Jimbolia

6. CARTAREA CLĂDIRILOR CU FUNCȚIUNI DEOSEBITE

La nivelul orașului Jimbolia se pot identifica următoarele tipuri de funcțiuni:

Locuințele unifamiliale realizate în prima etapă de colonizare, a căror tipologie o regăsim în cel mai mare procent în orașul Jimbolia (deși astăzi nu se mai păstrează din păcate nicio asemenea clădire în forma originală). La nivel de amplasare putem observa că în zona centrală locuințele sunt lipite una față de cealaltă, în timp ce la periferie, casele sunt izolate pe parcelă.

Locuințele aflate în coloniile muncitorești unde observăm locuințe tip, la o scară mult mai mică, dar cu o densitate mult mai mare. Un exemplu de astfel de locuințe se pot găsi în cartierul Futok. Toate aceste colonii muncitorești se aflau la periferia orașului, în proximitatea unor fabrici importante pentru oraș la acea vreme, astfel ușurând transportul muncitorilor care locuiau în astfel de locuințe/cartiere.

Locuințele colective edificate în perioada administrației comuniste, reduse numeric, grupate câte trei, majoritatea în apropierea gării. Acestea sunt blocuri cu 4 etaje în interiorul cărora se regăsesc apartamente de tip "vagon" (circulația se face dintr-o cameră în alta).

Instituțiile administrative sunt amplasate în centrul orașului pentru a mări accesibilitatea acestora. Anumite funcțiuni precum poșta se integrează și fac parte din țesutul urban, în timp ce alte clădiri precum primăria sau conacul Csekonics se află izolate pe parcelă având o expresie arhitecturală impozantă.

Instituțiile educaționale sunt împărțite în cinci clădiri, patru dintre ele fiind localizate în zona de colonizare incipientă, în timp ce a cincea clădire se află în colonia Futok. La Școala Gimnazială Jimbolia - Clasele P-IV Corpul din Futok, Școala Gimnazială Jimbolia - Clasele P-IV Corpul de pe strada Lorena și Liceul „Mihai Eminescu” s-au educat copiii și tinerii încă din primii ani de existență ai așezării.

Instituțiile culturale sunt reprezentate de cinci muzee (Muzeul Căilor Ferate, Muzeul Pompierilor, Muzeul Presei, Muzeul Ștefan Jager, Casa Memorială „Dr. Karl Diel”) și un cămin cultural. În prezent, la nivel de instituții medicale, regăsim un spital în zona sudică a orașului și o serie de cabinete medicale răspândite în oraș. În trecut a existat și o policlinică pe strada gării în zona centrală care, în prezent, este utilizată ca spațiu comercial.

Lăcașurile de cult sunt plasate majoritar pe strada gării, dar și în zona coloniilor muncitorești. În zona gării a existat vechiul cimitir care, în momentul de față, este reprezentat de o capelă. În urma construirii gării pe vechiul cimitir, oamenii au început să-și reconstruiască mormintele în zona de est a orașului, lângă colonia Futok.

Serviciile pentru petrecerea timpului liber se referă la strandul termal, aflat în zona sudică, lângă spital. Edificiul se întinde pe o suprafață de 3 ha și are în componență un bazin de dimensiuni olimpice, două bazine cu apă geotermală recomandată pentru proprietățile terapeutice, restaurante, terase, dar și terenuri de tenis și

baschet.

Serviciile de alimentație publică sunt răspândite în tot orașul, concentrate cel mai mult în zona centrală. Regăsim o paletă largă de restaurante, brutării, patiserii, măcelării, toate acestea realizate de către cetățenii orașului Jimbolia.

Serviciile comerciale le întâlnim de la mici buticuri de colț aflate la periferia orașului până la supermarket-uri existente în țesutul dens al centrului. Din această organizare reiese ideea că în centrul orașului este cel mai important punct în care se adună oamenii.

În prezent, funcțiunile industriale și activitatea industrială se desfășoară în domeniul tehnologic, în timp ce în trecut au existat fabrici de ceramică. Toate aceste fabrici atât în trecut cât și în prezent se amplasează la periferia orașului, astfel ducând la construirea unor colonii muncitorești despre care am vorbit în paragrafele de mai sus.

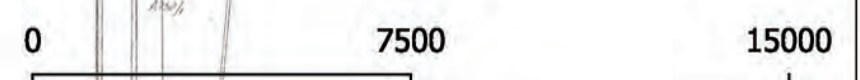
În concluzie, cele mai importante construcții se află de-a lungul axei nord-sud a orașului, care are ca și punct terminus Gara, acolo regăsindu-se o diversitate funcțională care variază de la lăcașuri de cult, la funcțiuni administrative, la funcțiuni sanitare și comerciale.



1.4.6 Cartarea clădirilor cu funcțiuni deosebite

Legendă:

- Locuințe unifamiliale rezultate din procesul inițial de colonizare
- Locuințe în colonii muncitorești
- Locuințe colective edificate în perioada administrației comuniste
- Locuințe reprezentative, cu caracter distinct, de tip conac urban
- Instituții administrative
- Instituții educaționale
- Instituții culturale
- Instituții medicale
- Lăcașuri de cult
- Servicii pentru petrecerea timpului liber
- Servicii comerciale
- Servicii de alimentație publică
- Funcții industriale
- Alte funcțiuni



7. TOPOGRAFIE SOCIALĂ

Grila a reprezentat dintotdeauna unul dintre cele mai puternice instrumente de planificare teritorială, prin intermediul căruia pot fi generate structuri urbane sau rurale ușor de controlat, dar și ușor de recunoscut într-un teritoriu în totalitate nou. Iată de ce, pe lângă abordările obiective pe care le presupune o grilă, ea vine la pachet și cu niște caracteristici fizice inconfundabile care o fac să reziste sute de ani. Totuși, ieșind din sfera analizei fizice și reflectând asupra societății care s-a dezvoltat între limitele grilei timp de câteva sute de ani, apare o întrebare: cum a fost influențată grila de nevoile societății și – mai concret, cum a fost influențată Jimbolia de aspectul social al timpului?

Jimbolia este o așezare cu un puternic caracter colonial, a cărei istorie pornește încă din secolul XVIII, când a avut loc colonizarea masivă implementată de Maria Tereza a Austriei în tot Banatul. Atunci, ia naștere ceea ce putem numi astăzi „inima Jimboliei”: o așezare de tip grilă, formată din 36 de cvartale, sub-împărțite la rândul lor în loturi uniforme dezvoltate pe lungime, cu grădini ample în spatele locuințelor, în care coloniștii puteau să își crească propriile produse.

Secolul XIX este caracterizat de apariția unei rețele complexe de căi ferate, Jimbolia fiind un punct important al acestui sistem. Astfel, în zona de nord a Jimboliei, în proximitatea gării, apar treptat dezvoltări industriale (sub forma unor întreprinderi mari), care atrag în oraș forță de muncă. Drept urmare, se formează astfel ceea ce cunoaștem astăzi sub numele de Futok, prima colonie muncitorească, dezvoltată de producătorul de ceramică Bohn. Dezvoltată în contrast cu prima grilă existentă, ea a mizat în primul rând pe eficiență, nu și pe confort. Așadar, apare o rețea de locuințe muncitorești, cu loturi mici, respectiv curți de flori în față, caracteristici care se păstrează și astăzi, modificările actuale fiind practic neînsemnate pe lângă caracterul puternic și identitatea vizuală inițială a coloniei în sine.

În aceeași manieră, odată cu apariția altor întreprinderi, se nasc rând pe rând noi dezvoltări urbane, similare Futok-ului, însă la o scară mai mică, deseori raportată la scara întreprinderii date: în zona de sud a Jimboliei, în lungul cvartalelor existente și în proximitatea drumului principal, dar și în zona de vest a nucleului central.

Apar, de asemenea, inserate în vechiul țesut, noile locuințe burgheze, așa zisele „Palate Urbane”, care au densificat vizibil axul central al așezării.

În continuare, în perioada administrației comuniste, apare conceptul de locuire colectivă, dezvoltată pe verticală, în contrast cu locuințele muncitorești clasice, dezvoltate pe orizontală, lucru care a modificat vizibil configurația zonei de nord a grilei inițiale, perioada comunistă însemnând și inserția de alte micro cartiere muncitorești în proximitatea întreprinderilor mai mici.

Astăzi, Jimbolia reprezintă un mix între tipologiile apărute de-a lungul timpului:

- locuințele primilor coloniști,
- locuințele din coloniile muncitorești,
- locuințele clasei burgheze (în general în axul principal),
- locuințele colective din perioada administrației comuniste,
- noile tipologii apărute mai recent.

Cu toate acestea, privind totul la o scară mare, noile inserții, densificarea în lungul axului central dar și noile aditii de la periferii, sunt neînsemnate pe lângă puternicul caracter și identitatea vizuală pe care o are grila în sine. Grila inițială și caracterul ordonat al așezării determinat de aceasta, rămâne un element cu puternică influență, care subordonează noile inserții urbane și în continuare conferă identitate vizuală locului.

Așadar, putem răspunde la întrebarea inițială: timpul și apariția de noi clase sociale a influențat structura urbană a așezării, generând noi forme și

tipologii, însă nu atât de mult încât să îi modifice în totalitate caracterul (întrucât toate s-au subordonat principiilor inițiale).

Acest lucru demonstrează faptul că indiferent de patina timpului, Jimbolia va continua să rămână o așezare cu puternică tentă colonială, fapt care o va face să fie ușor recognoscibilă, având o personalitate deosebită, care va trebui neapărat valorificată corespunzător în paleta patrimoniului existent.



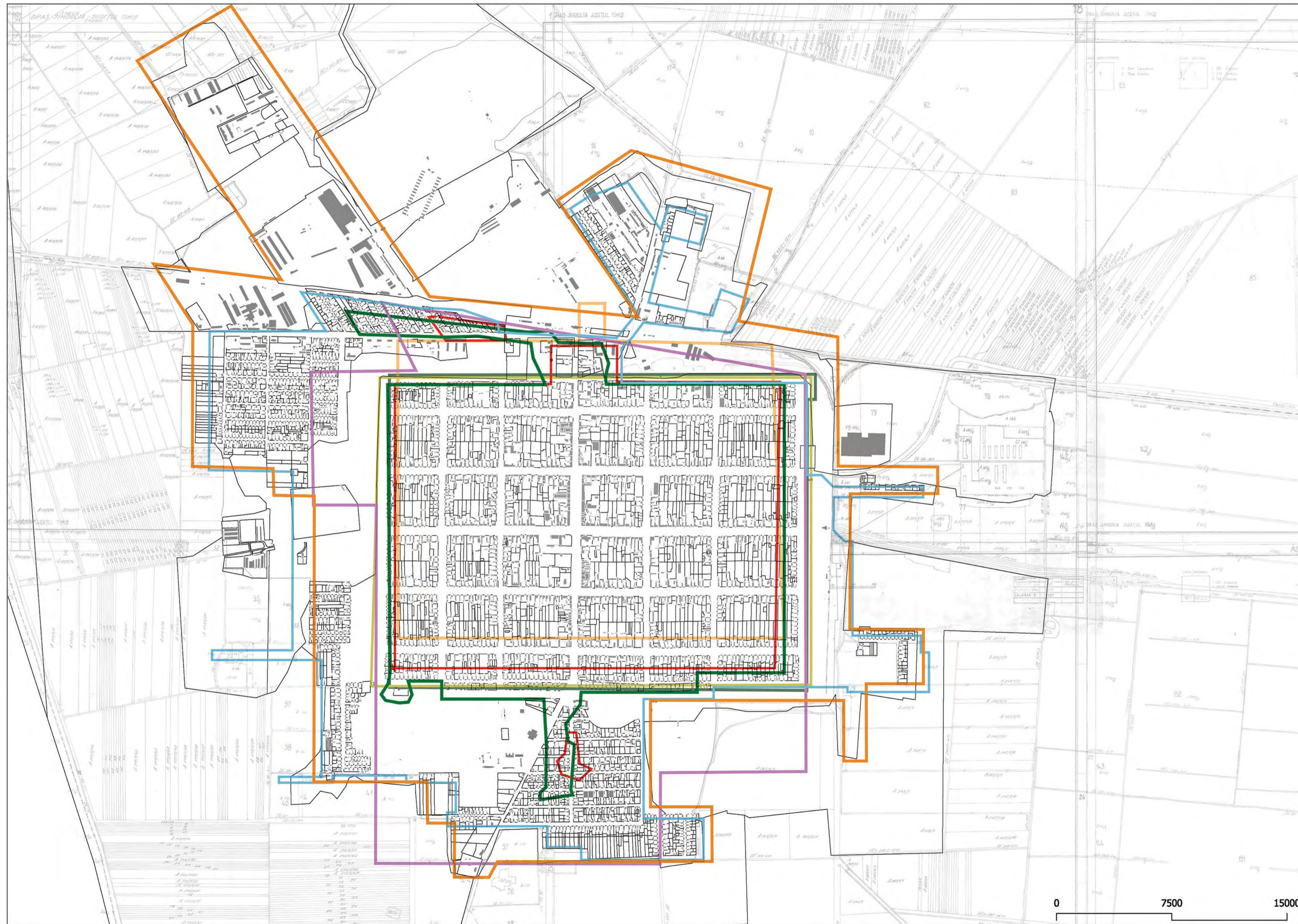
1.4.7 Topografie socială

Legendă:

- Locuirea primilor coloniști (populație predominant rurală, cu locuințe generoase și grădini extinse)
- Locuirea claselor burgheze apătute odată cu dezvoltarea industriei (în general în lungul axului principal)
- Locuirea muncitorilor (în colonii)
- Tipologii mai recente, identificate pe sit
- Alte funcțiuni



0 7500 15000



1.4.8 Evoluția suprafețelor construite din sec. al XVIII-lea până în prezent

Legendă:

- perioada administrației comuniste
- perioada interbelică
- Jimbolia la finalul sec. al XIX-lea
- ridicare francisco-iosefină
- ridicare franciscană
- Jimbolia la începutul sec. al XIX-lea
- ridicare lozefină
- plan inițial de colonizare



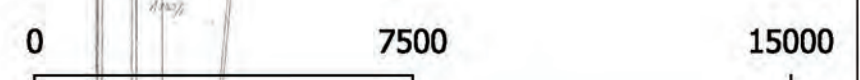
0 7500 15000



1.4.9 Harta valorilor de patrimoniu

Legendă:

- Calea Timișoarei
- Strada Contele Csekonics
- Calea Kikindei
- Calea Mortților
- Calea veche a Timișoarei
- Biserica Sfântul Wendelin
- obiective cu valoare urbanistic-patrimonială
- obiective pregnante din punct de vedere al structurii spațiale
- spațiu stradal important categoria I
- spațiu stradal important categoria II
- monument istoric
- rază de acoperire
- rază de acoperire
- spațiu verde la aliniament
- spațiu verde la periferie



DOCUMENTARE FOTOGRAFICĂ

1.5

PARCURGEREA BAZEI DE DATE IN 3 PASI SIMPLI

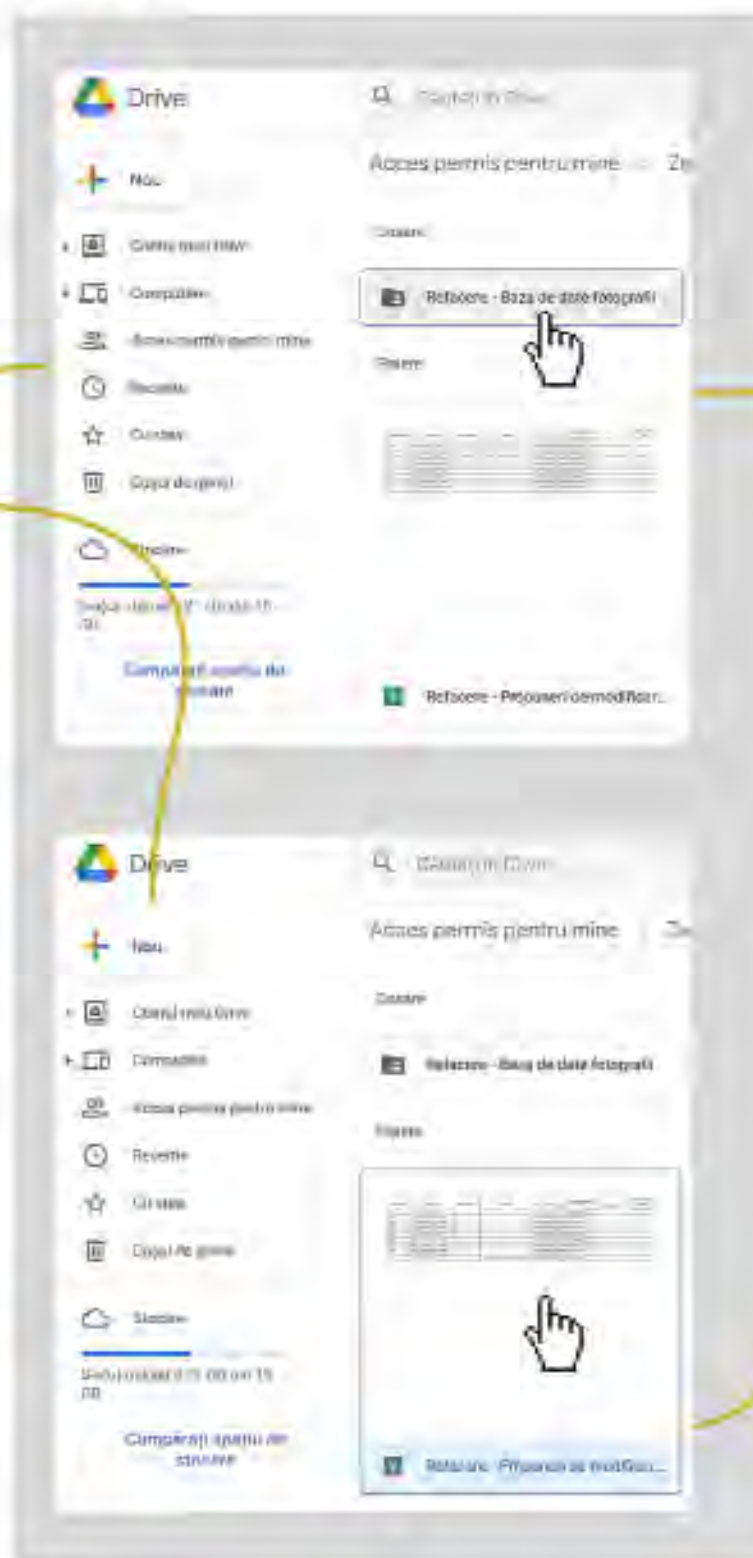
PASUL 1



SCANEAZA-MA
cu telefonul mobil
<3

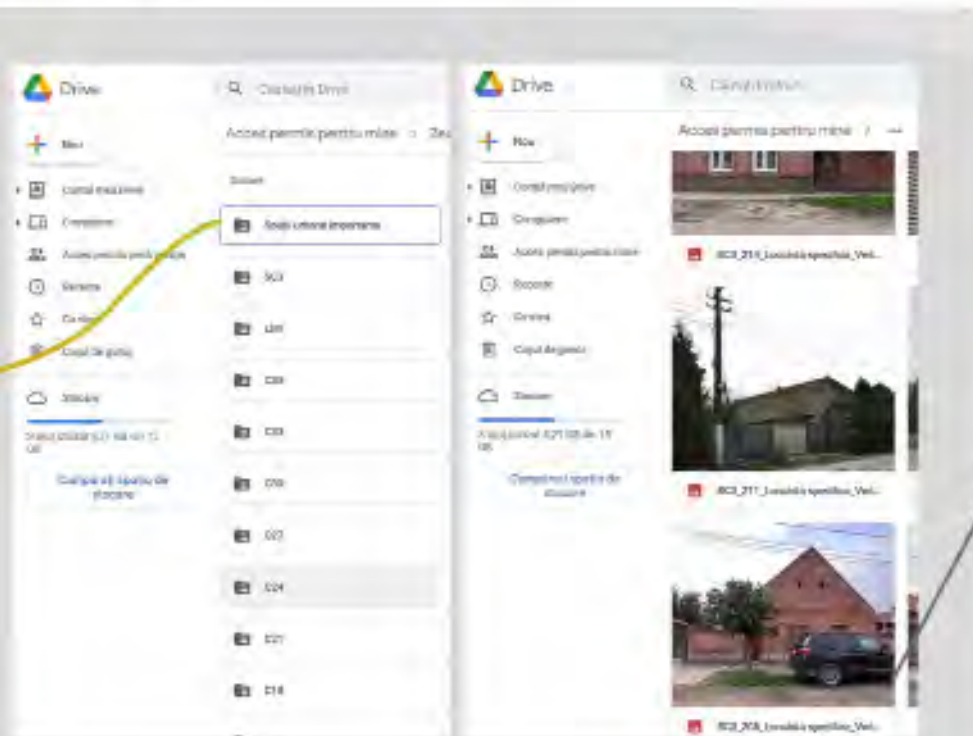
Aceasta pagina de drive reprezinta baza de date prin intermediul careia au fost realizate capitolele precedente. Aici se afla imagini precum si informatii cu vedere la fiecare constructie ce se incadreaza in una din cele 5 criterii prezentate anterior plus lista de monumente istorice. In partea dreapta a acestui desfasurator va este prezentata interfața acestui drive, precum si informatii adiacente pentru o navigare cat mai optima prin informatiile propuse. Acesati linkul, care va deschide un drive ce contine doua tipuri de foldere. Unul dintre el cu imagini, iar celalalt cu un document ce va pune la dispozitie informatii cu vedere la imaginile respective (adresa, tip constructie, materiale, locatie pe cvartal etc.). Acest document este subimpartit la randul lui in mai multe foldere, fiecare din acestea reprezentand un cvartal studiat, astfel ducand la usurarea navigarii informatiei.

PASUL 2



PASUL 3

DETALII



imagine cu o casa specifica, fiecare imagine avand informatii suplimentare cu vederea la constructia respectiva

Refacere - Catalogul obiectivelor inventariate - harta zonilor de patrimoniu

| NR. CANTON | NR. FOTO | NUME OBIECTIV | CE REPRZINTAZI POTENTIALA | ADRESA | CATEGORIA OBIECTIV |
|------------|----------|-------------------------|---------------------------|------------------------------|--|
| 1 | SC1 | Locuinta specifica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 4 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 2 | SC2 | Locuinta specifica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 7 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 3 | SC3 | Locuinta specifica | Persepolis obisnuit | Strada Bolinteanu Ghemes, 7 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 4 | SC4 | Locuinta spec. Biserica | Persepolis obisnuit | Strada Bolinteanu Ghemes, 7 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 5 | SC5 | Locuinta specifica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 10 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 6 | SC6 | Locuinta specifica | Persepolis obisnuit | Strada Bolinteanu Ghemes, 10 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 7 | SC7 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 10 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 8 | SC8 | Locuinta specifica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 11 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 9 | SC9 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 11 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 10 | SC10 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 11 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 11 | SC11 | Locuinta specifica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 11 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 12 | SC12 | Locuinta spec. Biserica | Persepolis obisnuit | Strada Bolinteanu Ghemes, 11 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 13 | SC13 | Locuinta spec. Biserica | Persepolis obisnuit | Strada Bolinteanu Ghemes, 11 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 14 | SC14 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 15 | SC15 | Locuinta spec. Biserica | Persepolis obisnuit | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 16 | SC16 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 17 | SC17 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 18 | SC18 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 19 | SC19 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 20 | SC20 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 21 | SC21 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 22 | SC22 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 23 | SC23 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 24 | SC24 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 25 | SC25 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 26 | SC26 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 27 | SC27 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 28 | SC28 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 29 | SC29 | Locuinta spec. Biserica | Palatul Protopopa | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 30 | SC30 | Locuinta spec. Biserica | Persepolis obisnuit | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 31 | SC31 | Locuinta spec. Biserica | Persepolis obisnuit | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |
| 32 | SC32 | Locuinta spec. Biserica | Persepolis obisnuit | Strada Bolinteanu Ghemes, 15 | Obiectiv cu valoare arhitecturala speciala |

NR. CVARTAL | **NR. FOTO**

In partea superioara se gaseste bara cu criteriile dupa care au fost structurate informatiile, iar in partea de subsol avem impartirea pe cvartale a datelor.

SC1 - SC2 - **SC3** -

INFORMAREA ȘI PARTICIPAREA PUBLICULUI

1.6

CONSULTAREA ȘI IMPLICAREA ACTORILOR LOCALI

Pe data de 6 februarie 2023 a avut loc prima consultare a comunității locale din Jimbolia cu privire la Planul de Acțiune pentru Patrimoniul Construit din oraș. Aceasta s-a desfășurat la Casa de Cultură din Jimbolia și a fost transmisă în direct pe canalul de televiziune local.

De asemenea, conținutul Planului de Acțiune a fost diseminat în rândul populației prin intermediul gazetei locale („Jurnal de Jimbolia”), precum și prin mai multe articole dedicate obiectivelor de patrimoniu, publicate pe blogul localității („JimboBlog”).

Elaborator:

Centrul de Cercetare în Urbanism și Arhitectură,
Universitatea Politehnica Timișoara
PoliLinia

Finanțator:

ADR Vest

Beneficiar:

Orașul Jimbolia

Participanți:

Casa de Cultură Jimbolia
Primăria Orașului Jimbolia
Asociația „Colț de Banat”
Reprezentanți ai comunității locale

Subiecte supuse consultării populației:

- Concluziile analizei istorice asupra localității
- Direcțiile generale și obiectivele specifice pentru protejarea patrimoniului
- Zona de intervenție pentru care se realizează

planul de măsuri

- Chestionar pentru consultarea populației

Concluzii:

Având în vedere discuțiile din timpul sesiunii de consultare, precum și răspunsurile oferite de localnici la întrebările chestionarului distribuit cu această ocazie, concluzionăm că membrii comunității din Jimbolia:

- apreciază valorile de patrimoniu pe care le păstrează orașul și consideră că ar trebui investite mai multe eforturi în demersurile de conservare și punere în valoare a acestora
- doresc ca localitatea să beneficieze de finanțare pentru implementarea unor proiecte precum reabilitarea clădirilor de patrimoniu și a spațiilor publice stradale (ex. cele din zona centrală - str. Republicii), refacerea și activarea zonelor verzi din intravilan și extravilan (ex. zona bălților), regenerarea urbană a unor areale din oraș (ex. cartierul Futok sau zonele adiacente Căii Mărășești / căii ferate)
- consideră necesară promovarea valorilor patrimoniale, precum și conștientizarea populației cu privire la acest potențial, prin acțiuni cu caracter educațional
- doresc amenajarea unor spații de întâlnire pentru membrii comunității („spațiu comun, colaborativ, recreativ”, pentru cultură comunitară), care să întărească sentimentul de apartenență și spiritul civic
- consideră că exploatarea potențialului turistic poate constitui un stimul consistent în dezvoltarea așezării



Prima consultare a comunității locale, 6 februarie 2023
fotografie: FAUT Timișoara



Prima consultare a comunității locale, 6 februarie 2023
fotografie: Teophil Soltész



Prima consultare a comunității locale, 6 februarie 2023
fotografie: Teophil Soltész



Prima consultare a comunității locale, 6 februarie 2023
fotografie: FAUT Timișoara

MODUL II

Obiective și măsuri

IDENTIFICAREA NEVOILOR DE ACȚIONARE

2.1

1. ANALIZA PUNCTELOR SLABE

Punctele slabe sunt tratate particularizat, conform categoriilor distincte de obiective care sunt luate în considerare în documentația de față. Este vorba despre monumentele istorice, obiectivele cu valoare urbanistic-patrimonială și pregnante din punct de vedere spațial, rețeaua de spații verzi-albastre istorice, cadrele caracteristice pentru poziționarea în peisaj și perspectivele favorabile asupra localității.

Astfel, în ceea ce privește **monumentele istorice**, numărul redus al acestora în comparație cu patrimoniul construit al Jimboliei este un evident aspect negativ. Având în vedere studiile realizate la fața locului pentru alcătuirea actualei documentații, numărul de imobile care merită clasate ca monumente istorice sau ansambluri de categoria valorică A sau B este mult mai mare decât cele 4 obiecte deja înregistrate. Analiza obiectivelor valoroase din punct de vedere patrimonial demonstrează că pot fi remarcate obiecte de arhitectură cu valoare istorică, estetică, arhitecturală, urbanistică sau ambientală. Totuși, așa cum arată experiența ultimilor ani, clasarea acestora poate produce o reacție negativă din partea proprietarilor iar parcurgerea etapelor multiple de avizare poate constitui tocmai impedimentul ca aceste imobile să fie bine întreținute sau restaurate.

Din punct de vedere al stării de conservare a monumentelor istorice, situația este următoarea:

- Cu privire la imobilul cu codul TM-II-m-B-06242: Casă șvăbească în proprietate privată, amplasată pe Str. Diel 4, imobil din sec. al XIX-lea: starea de conservare a acestuia este precară. Nu au fost realizate lucrări de întreținere și în proximitate au fost edificate construcții care alterează specificul acestui imobil reprezentativ pentru locuirea din zonă
- Cu privire la imobilul cu codul TM-II-m-B-06243: Conacul Csekonics în proprietate publică, amplasat pe Str. Vladimirescu Tudor, nr. 81, imobil din sec. al XVIII-lea: starea de

conservare a acestuia este precară. Lucrările de întreținere sunt limitate, fiind realizate de-a lungul timpului inclusiv intervenții defectuoase asupra acestuia, neautorizate: extensii, montajul unor echipamente pe fațadă, re compartimentări la interior

- Cu privire la obiectul cu codul TM-III-m-A-06315: Statuia "Sf. Florian" în proprietate publică, amplasată pe Str. Republicii, f.n., obiect de for public din sec. al XIX-lea: starea de conservare a acestui obiect este foarte bună. Lucrările de conservare-restaurare a monumentului, realizate în 2018, au constat în desprăfuire realizat pe fond uscat, aplicarea unui tratament biocid curativ de curățare, spălare și neutralizare, tratament de întărire a pietrei pe toată suprafața monumentului, curățarea mecanică și chimică a crustelor cu aderență mare pe suprafață, precum și întregiri și completări cu mortare de restaurare a lacunelor (integrarea volumetrică)
- Cu privire la obiectul cu codul TM-III-m-B-06316: Statuia doctorului Diel în proprietate publică, amplasată pe Str. Vladimirescu Tudor, nr. 81, în parc, obiect de for public din anul 1935: starea de conservare a acestuia, precum și a soclului, este precară. Materialele necesită desprăfuire și curățare, precum și completări la nivelul soclului.

Toate monumentele au fost fotografiate și inventariate în prezenta documentație, în capitolul 1.3.4.4. Cu privire la monumente, Planul Urbanistic General al Orașului Jimbolia aflat în vigoare stabilește măsurile următoare, insuficiente din punct de vedere cantitativ și calitativ:

- Protejarea, renovarea, restaurarea monumentelor de arhitectură și artă plastică
- Măsurile de modificare a semnalizării auto la intersecția marcată de statuia Sf. Florian

Între obiectivele de utilitate publică este enumerată protejarea clădirilor monument istoric

Cu privire la **obiectivele cu valoare urbanistic-patrimonială și cele pregnante din punct de vedere spațial**, Planul Urbanistic General al Orașului Jimbolia aflat în vigoare stabilește necesitatea de declarare, clasificare și protejare a zonei istorice urbane, precum și a clădirilor cu valoare arhitectural-ambientală. Totuși, de la aprobarea PUG nu au fost întreprinși pași în sensul acesta. De asemenea, se pune problema ”îmbunătățirii fondului construit”, fără măsuri specifice care să contribuie la aceasta. Măsurile particulare de protecție se referă la următoarele aspecte, formulate vag și insuficiente din punct de vedere cantitativ și calitativ:

- Clasificarea ansamblurilor valoroase din punct de vedere arhitectural-urbanistic, ca ”zone istorice urbane” de interes local și protejarea lor
- Clasificarea construcțiilor cu valoare arhitectural-ambientală și protejarea lor
- Între obiectivele de utilitate publică este enumerată protejarea clădirilor cu valoare ambientală și a celor cuprinse în zona istorică urbană

Memoriul general evidențiază elementele valoroase sub aspect urbanistic și istoric ale orașului Jimbolia, oglindite în caracteristicile nucleului central al localității: organizarea rectangulară, cele două axe nord-sud și est-vest, prospectele largi destrăzi, structura zonei centrale cu prospectul supralărgit al străzii principale, amenajarea spațiului verde de aliniament precum și centura verde din jurul nucleului central. Din perspectiva valorii arhitecturale și istorice, pe lângă clădirile monument istoric sunt evidențiate cele valoroase, clădiri de interes pentru evoluția arhitecturii în zonă, marcate de influențe stilistice ale curentelor dominante în secolele XIX și XX, construcții cu valoare ambientală sau ilustrând prototipul casei tradiționale utilizat de populația locală și de coloniștii germani. Cel mai valoros ansamblu este evidențiat ca fiind cel de pe str. Republicii, între nr. 31 și 50. Clădirile de interes arhitectural-ambiental care dau un specific orașului sunt categorisite după cum urmează:

- Clădiri tradiționale specifice perioadei de sfârșit de secol XVIII și sec. XIX, tipice pentru mediul urban și rural din Câmpia Banatului, aferente coloniștilor germani. Caracteristicile de bază sunt planul dreptunghiular

perpendicular pe stradă, având o loggie pe latura lungă, acoperișul în două ape și un pinion de tip baroc spre stradă, cu ferestre cu decorații simple și motiv solar, precum și elemente clasice sau eclectice

- Clădiri construite sau refăcute în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cu plan dreptunghiular sau formă de L deschisă spre curte, cu decorații de factură eclectică. Fațadele sunt simetrice, cu atic dreptunghiular, cu poartă sau fereastră în axul de simetrie. Unele decorații pot utiliza ceramică (după înființarea fabricii de profil), cu ornamente deosebite din punct de vedere al execuției
- Construcțiile datând de la începutul secolului al XX-ea, cu elemente de arhitectură de stil Secession sau 1900. Acestea au elemente de arhitectură inspirate din lumea vegetală, asimetrice, cu linii curve. Se poate îmbina stilul cu art-deco. Astfel este îmbogățită varietatea și pitorescul orașului. La aceste imobile există intervenții necontrolate, cu supraetajări sau construcții noi adiacente, scăzând valoarea ansamblului zonei centrale

Cu privire la **străzile și spațiile urbane cu valoare patrimonială**, Planul Urbanistic General al Orașului Jimbolia aflat în vigoare stabilește necesitatea de modernizarea și pietruire a străzilor, fără a stabili criterii care țin cont de materialele specifice locului. Totuși, intervențiile asupra structurii existente, inclusiv lărgirile sau amenajările de trotuare și piste de bicicletă, se stabilesc a fi realizate doar ca urmare a unui Plan Urbanistic Zonal. Se evidențiază necesitatea de a devia traficul greu și de tranzit din centrul localității. Acest fapt presupune utilizarea străzilor periferice pentru aceste mijloace de transport, în lipsa unei centuri rutiere care să contribuie la devierea întregului trafic de marfă și de tranzit între DN59A, DN59C și DJ594. Din punct de vedere al măsurilor pentru protecția mediului se evidențiază pentru străzile și spațiile urbane următoarele:

- Menținerea și întreținerea spațiilor verzi de aliniament de pe Bulevardul Republicii, din centrul orașului
- Menținerea și plantarea spațiilor de aliniament de pe toate străzile orașului
- Plantații de protecție
- Curățarea canalelor

Din punct de vedere al **tratării spațiului public**, merită o atenție sporită proiectele de amenajare finalizate sau în curs de implementare. Astfel, în ultimii ani zona centrală a orașului a fost supusă unor modificări de bun augur, crescând calitatea spațiului construit între trei dintre obiectivele monument istoric și Biserica Romano-Catolică "Sf. Vendelin". Totuși, deși soluția oferă avantaje evidente din perspectiva asigurării unei calități superioare a spațiului public, materialele utilizate pentru pavaje nu sunt specifice zonei. Unele dintre ele imită ceramica, inducând în eroare persoanele neavizate cu privire la autenticitatea acestora. În același timp, modernizarea majorității trotuarelor a fost efectuată utilizând materiale incompatibile cu ceramica inițială, un strat de asfalt fiind turnat deasupra acesteia pentru a asigura planeitate și continuitate. Deși nu ține de componenta de patrimoniu în mod direct, este pozitivă trasarea pistelor de bicicletă în spațiile publice, asigurând alternative la mobilitatea motorizată și cea pietonală. Și în acest caz, materialul utilizat (asfaltul colorat în masă) nu este compatibil cu specificul locului.

Cu privire la **rețeaua verde-albastră**, Planul Urbanistic General al Orașului Jimbolia aflat în vigoare stabilește extinderea intravilanului orașului pe terenul neproductiv din nordul orașului destinat întregirii zonei de agrement propuse, precum și terenurile situate în partea de vest și de sud a orașului ce vor întregi zona de locuit. Acestea se suprapun parțial cu rețeaua verde-albastră cu relevanță istorică. Pe alocuri, aceste extinderi au permis edificarea unor construcții care au alterat rețeaua verde-albastră. Se evidențiază rolul important al centurii verzi și a amenajării acesteia în folosul mediului și al comunității. Din punct de vedere al măsurilor pentru protecția mediului se evidențiază:

- Întreținerea parcului central și protejarea stejarului ocrotit de lege, specia *Quercus robur* L
- Menținerea și întreținerea spațiilor verzi de aliniament de pe Bulevardul Republicii, din centrul orașului
- Menținerea și plantarea spațiilor de aliniament de pe toate străzile orașului
- Plantări de arbori și amenajări pentru odihnă și agrement și sport a terenului cu bălți situat în nordul orașului
- Amenajarea zonei de centură a nucleului

central al localității pentru odihnă și agrement. Plantații de arbori, reamenajări ale malurilor canalului de centură pentru ambientare, diversificare și crearea unor puncte de interes

- Plantații de protecție
- Curățarea canalelor

Cu privire la **cadrele caracteristice** pentru poziționarea în peisaj și perspectivele favorabile asupra localității, este necesară tratarea acestora în mod separat, în funcție de rolul lor. Astfel, principalele legături ale axului est-vest (Novi Kozarci - Cărpiniș), orientate spre Biserica Sf. Vendelin, nu mai sunt relevante astăzi prin prisma trasării frontierei de stat. Legătura actuală cu Timișoara, prin Cărpiniș, urmează racordul la calea ferată și nu ține cont de direcția spre obiectivul menționat anterior. Căile de acces spre frontieră (Sud), Comloșu Mare și Gottlob (Nord) păstrează direcția fundamentală și stabilesc cadrele caracteristice ale localității. Astfel, acestea sunt și cele care necesită protecție din perspectiva construirii. Este important ca, din punct de vedere al reglementării, perspectivele asupra bisericii Sf. Vendelin să nu fie obturate și această să fie vizibilă din punctele principale de acces, din exteriorul localității.

Aceleași cadre prezintă specificul Jimboliei, o dominantă orizontală formată din acoperișurile clădirilor de maxim 1-2 niveluri peste parter, cu masive vegetale intercalate între masele construite. Iese în evidență verticala majoră, axul turlei bisericii Sf. Vendelin, care este un veritabil semnal din direcțiile menționate mai sus. Devine o intervenție improprie orice act de construire care alterează acest caracter (clădiri masive, de tip big box, de producție sau agricole, care blochează perspectiva și nu susține cele descrise mai sus.

2. SINTEZA PUNCTELOR SLABE

Sinteza tratează cele cinci categorii fundamentale ale patrimoniului localității, de la nivel de obiect la nivel de ansamblu și peisaj.

Monumentele istorice

- Puncte slabe ale situației existente (ambianță/hard):
 - Dintre cele patru monumente istorice, doar unul (statuia Sfântului Florian) este restaurat recent
 - Stare precară a Casei Șvăbești și a Conacului Csekonics
 - Intervenții neconforme în zona de protecție

Obiectivele cu valoare urbanistic-patrimonială și cele pregnante din punct de vedere spațial

- Puncte slabe din perspectivă administrativă (folosință/soft):
 - Neaplicarea prevederilor PUG cu privire la prioritizarea subiectului patrimoniului construit ca demers fundamental pentru Jimbolia
 - Neaplicarea prevederilor PUG cu privire la operațiunile permise în zona de protecție
 - Lipsa proiectelor pentru restaurarea și conservarea celor trei monumente istorice aflate în stare mai puțin bună

Obiectivele cu valoare urbanistic-patrimonială și cele pregnante din punct de vedere spațial

- Puncte slabe ale situației existente (ambianță/hard):
 - Stare precară a fondului construit în mare parte a sa; majoritatea obiectivelor suferă de intervenții neconforme sau lipsa oricăror intervenții de consolidare, restaurare și/sau conservare

- Puncte slabe din perspectivă administrativă (folosință/soft):

- Lipsa unor instrumente locale concrete și eficiente pentru protejarea acestui tip de patrimoniu
- Neaplicarea prevederilor PUG cu privire la stabilirea unor zone protejate de interes local, cuprinzând imobilele amplasate de-a lungul axului principal nord-sud
- Neaplicarea prevederilor PUG cu privire la protecția imobilelor cu specific arhitectural și ambiental ca fiind obiecte de valoare recunoscută, de interes local
- Lipsa unor instrumente financiare care să încurajeze locuitorii să protejeze clădirile cu valoare patrimonială
- Lipsa unor programe care să asigure cunoașterea beneficiilor aduse prin protecția patrimoniului, precum și pentru instruirea proprietarilor care își doresc să restaureze în mod corect clădirile

Străzile și spațiile urbane cu valoare patrimonială:

- Puncte slabe ale situației existente (ambianță/hard):
 - Amenajări neconforme cu specificul locului, cu precădere din perspectiva materialelor utilizate
 - Degradarea prin lipsa întreținerii pentru spații urbane semnificative, precum și pentru elementele specifice regăsite în alte spații urbane decât cele semnificative
 - Puncte slabe din perspectivă administrativă (folosință/soft):
 - Neaplicarea prevederilor PUG cu privire la respectarea caracterului profilelor stradale și realizarea modificărilor doar ca urmare a elaborării unui Plan Urbanistic Zonal pentru obiectivul respectiv
 - Existența unor planuri de a altera spațiul

- public principal al oraşului, axul nord-sud, prin amenajarea unui spaţiu verde de dimensiuni ample, cu vegetaţie abundentă care blochează perspectiva spre clădirea gării

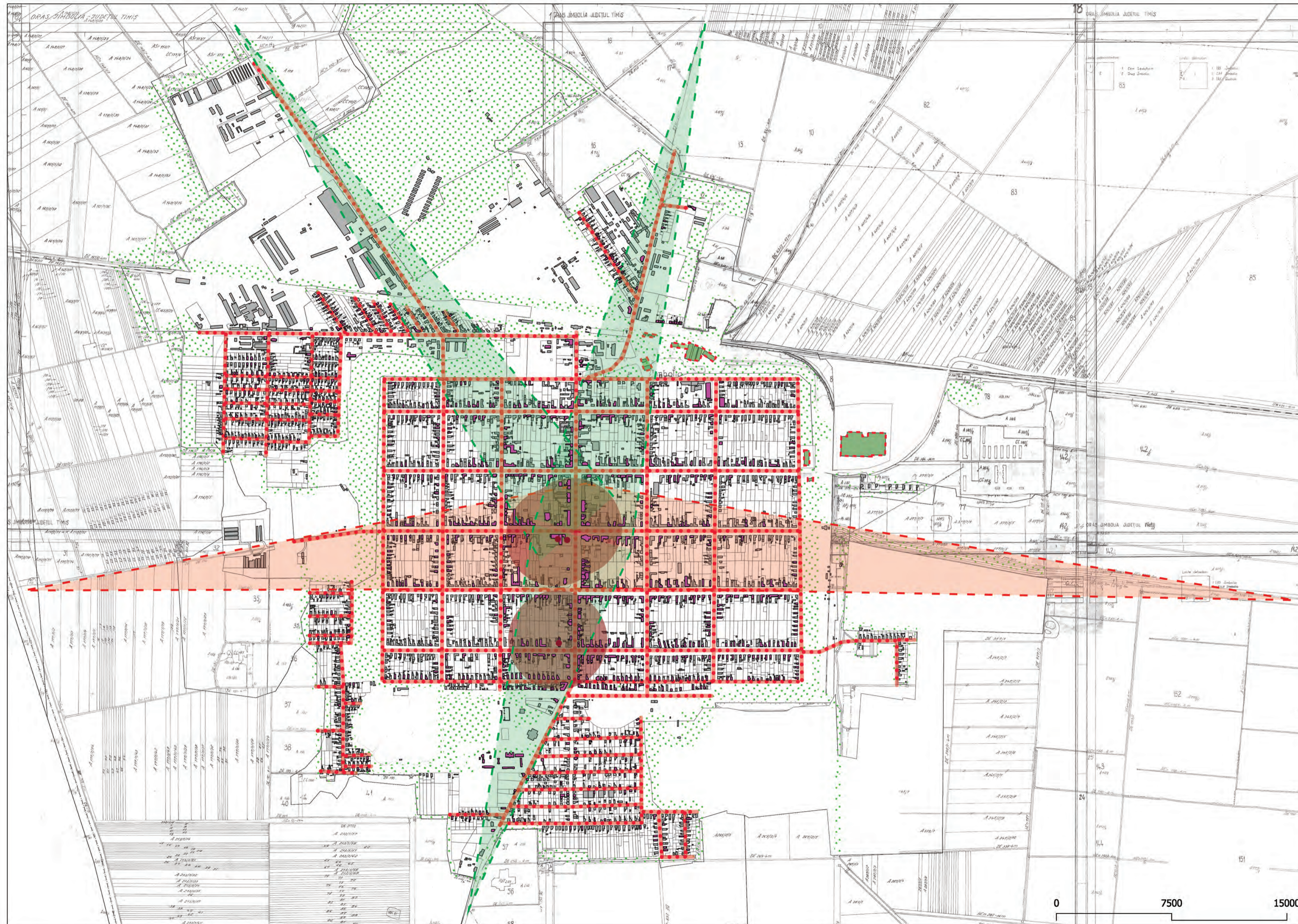
Reţeaua de spaţii verzi-albastre istorice:

- Puncte slabe ale situaţiei existente (ambianţă/hard):
 - Amenajare precară, spaţiile arată mai degrabă ca terenuri neamenajate, neîntreţinute, reziduale
 - Presiune de urbanizare prin construirea pe spaţiile verzi existente, rezultând în discontinuitatea traseelor şi reducerea suprafeţelor acestora
- Puncte slabe din perspectivă administrativă (folosinţă/soft):
 - Lipsa instrumentelor locale pentru protecţia centurii verzi
 - Lipsa proiectelor de amenajare a centurii verzi-albastre şi a întregirii continuităţii acesteia
 - Neaplicarea prevederilor PUG cu privire la amenajarea reţelei ca zonă de agrement şi recreere

Cadrele caracteristice pentru poziţionarea în peisaj şi perspectivele favorabile asupra localităţii:

- Puncte slabe ale situaţiei existente (ambianţă/hard):
 - Construirea de clădiri de gabarit consistent pe direcţiile principale de acces
 - Existenţa unor planuri de a altera perspectiva deschisă de-a lungul celor două axe reprezentative pentru oraş, cu precădere cel nord-sud, prin amenajarea unui spaţiu verde de dimensiuni ample, cu vegetaţie abundentă care blochează perspectiva spre clădirea gării
 - Existenţa unor construcţii, instalaţii şi reţele supraterane care poluează vizual perspectivele principale
- Puncte slabe din perspectivă administrativă (folosinţă/soft):
 - Lipsa instrumentelor de protecţie a obiectivului de valoare semnificativă (Biserica Romano-catolică "Sf. Vendelin") şi a perspectivelor spre acesta din fiecare direcţie de apropiere

- Lipsa instrumentelor locale de protecţie cu privire la regimul de înălţime din zona de vizibilitate a clădirilor reprezentative (monumente şi clădiri de tip reper)
- Lipsa instrumentelor locale de protecţie a masei vegetale care înconjoară oraşul, formată în prezent din vegetaţie spontană şi vegetaţia din gospodăriile locuitorilor, care să păstreze specificul alternativ (construit - vegetal) al orizontalei oraşului



Sinteza punctelor slabe

Punctele slabe sunt tratate particularizat, conform categoriilor distincte de obiective care sunt luate în considerare în documentația de față. Este vorba despre monumentele istorice, obiectivele cu valoare urbanistic-patrimonială și pregnante din punct de vedere spațial, rețeaua de spații verzi-albastre istorice, cadrele caracteristice pentru poziționarea în peisaj și perspectivele favorabile asupra localității.

Legendă

- Monumente istorice
 - Zona de protecție a monumentelor istorice
 - Monumente în stare precară
 - Intervenții neconforme în zona de protecție a monumentelor istorice
- Obiective cu valoare urbanistic-patrimonială și pregnante din punct de vedere spațial
 - Obiective cu valoare urbanistic-patrimonială și pregnante din punct de vedere spațial cu presiune de realizare a unor intervenții neconforme realizate asupra lor sau aflate în stare precară
- Străzile și spațiile urbane cu valoare patrimonială
 - Străzi și spații urbane degradate sau cu amenajări neconforme
- Rețeaua de spații verzi-albastre istorice
 - Amenajare precară a spațiilor verzi istorice
 - Urbanizare în zona spațiilor verzi istorice
- Cadrele caracteristice pentru poziționarea în peisaj și perspectivele favorabile asupra localității
 - Conuri de vizibilitate vulnerabile, supuse presiunii de construire
 - Conuri de vizibilitate alterate în timp prin trasarea frontierei de stat între România-Serbia



3. EVALUAREA INSTRUMENTELOR FORMALE ȘI INFORMALE EXISTENTE PENTRU PROTEJAREA / CONSERVAREA VALORILOR DE PATRIMONIU

Principalele acte normative pentru adoptarea planurilor, programelor și măsurilor de punere în valoare a monumentelor istorice din patrimoniul cultural național sunt cele enumerate mai jos.

- **Legea Nr. 50/1991** privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, cu modificările și completările ulterioare
- **Legea nr. 422/2001** *privind protejarea monumentelor istorice*, republicată cu modificările și completările ulterioare. *Reprezintă actul normativ cadru prin care se stabilește regimul legal general de protecție și conservare a monumentelor istorice. În principal, Legea nr. 422/2001: definește o serie de noțiuni, precum cea de „monument istoric”; stabilește norme pentru protejarea monumentelor istorice; stabilește norme pentru inventarierea și clasarea monumentelor istorice; stabilește atribuții pentru instituțiile și organismele de specialitate implicate în acest domeniu; reglementează responsabilitățile care revin proprietarilor monumentelor istorice și autorităților administrației publice locale.*
- **Legea nr. 157/1997** privind ratificarea **Convenției pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei**, adoptată la Granada în 1985 *România a ratificat în anul 1997 convenția menționată care stabilește necesitatea instituirii unui regim special de protecție pentru patrimoniul arhitectural. Potrivit Convenției monumentele istorice reprezintă realizări remarcabile prin interesul lor istoric, arheologic, artistic, științific, social sau tehnic, inclusiv instalațiile sau elementele decorative care fac parte integrantă din acesta.*
- **Lege nr. 5 din 6 martie 2000** privind aprobarea **Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate**
- **Lege nr. 6 /2008** privind regimul juridic al **patrimoniului tehnic și industrial**. Reglementează regimul juridic general al patrimoniului tehnic și industrial, precum și protejarea acestuia, ca parte a patrimoniului cultural național.
- **Legea nr. 378 din 10 iulie 2001** pentru aprobarea **Ordonanței Guvernului nr.43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național**
- **Legea nr. 350 din 6 iulie 2001** privind **amenajarea teritoriului și urbanismul**, cu modificările și completările ulterioare
- **Ordin nr. 562 din 20 octombrie 2003** pentru aprobarea **Reglementării tehnice “Metodologie de elaborare și conținutul-cadru al documentațiilor de urbanism pentru zone construite protejate (PUZ)”**
- **Ordin nr. 2682/2003 și Ordin nr. 2260/2008** privind aprobarea **Normelor Metodologice de clasare și evidență a monumentelor istorice**. *Detaliază modul de derulare a procedurilor de inventariere și de clasare a monumentelor istorice, modalitatea în care interacționează instituțiile și organismele de specialitate implicate în activitatea de inventariere și de clasare a monumentelor istorice*
- **Ordin nr. 2684/2003** privind aprobarea Metodologiei de întocmire a **Obligației privind folosința monumentului istoric și a conținutului acesteia**. *Conține reglementări cu privire la întocmirea documentului prin care se stabilesc punctual regulile de utilizare sau de exploatare și de întreținere a unui monument istoric. Obligația privind folosința monumentului istoric reprezintă parte integrantă a cărții tehnice a construcției. Potrivit prevederilor acestui ordin, Obligația privind folosința monumentului istoric se elaborează de către specialiști din cadrul direcțiilor pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național, constituite la nivel județean.*
- **Ordin nr. 2043/2002** privind aprobarea **Regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice**. Potrivit acestui ordin, *Comisia Națională a Monumentelor Istorice (CNMI) reprezintă organismul științific, consultativ și de avizare în domeniul protejării monumentelor istorice,*

- *care funcționează pe lângă Ministerul Culturii și Patrimoniului Național. CNMI colaborează, în principal, cu cele 8 Comisii Zonale care exercită atribuții similare celei naționale, înaintând propuneri de finanțare a lucrărilor de protejare a monumentelor istorice. Ratificat prin Ordin Nr. 2349 / 22.05.2008*
 - **HOTĂRÂRE nr. 610 din 29 mai 2003** pentru aprobarea **Normelor metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat. Normele acestei hotărâri reglementează cadrul organizatoric și metodologia unitară în vederea asigurării accesului egal la creditare al oricărei persoane fizice sau juridice de drept privat, în scopul realizării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute. Fondul de creditare este gestionat de către Ministerul Culturii și Patrimoniului Național. Formularul conținând criteriile și formularul de Cerere de acordare de credite sunt prevăzute în anexe.**
 - **Ordin nr. 2237/2004** privind aprobarea **Normelor metodologice de semnalizare a monumentelor istorice. Stabilește tipologia marcajelor de semnalizare a monumentelor istorice. Aplicarea însemnelor distinctive și a siglelor de monument istoric este obligatorie și se realizează prin grija primarilor, cu colaborarea Direcției pentru Cultură și Patrimoniu Național constituită la nivel județean.**
 - **Ordonanța nr. 21/ 2006** privind **regimul concesiunii monumentelor istorice. Scopul concesiunii îl constituie, după caz, restaurarea, întreținerea și punerea în valoare a imobilelor monument istoric pentru a asigura păstrarea integrității și autenticității acestora. Atribuirea concesiunii acestor bunuri se face în baza unui contract prin care o persoană juridică, denumită concedent, transmite pentru o perioadă determinată, de cel mult 49 de ani, unei alte persoane, denumită concesionar, care acționează pe riscul și pe răspunderea sa, dreptul și obligația de exploatare a unui monument istoric, în schimbul unei redevențe.**
 - **Ordin nr. 2480/2009** pentru **modificarea și completarea Normelor metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice, aprobate prin Ordinul ministrului**
 - *culturii și cultelor nr. 2.260/2008*
 - **Ordin nr. 2361/2010** privind aprobarea **Listei monumentelor istorice, actualizată, și a Listei monumentelor istorice dispărute Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, servicii publice deconcentrate ale Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, precum și autoritățile administrației publice centrale și locale cu atribuții în domeniul protejării monumentelor istorice conform legislației în vigoare vor duce la îndeplinire prevederile prezentului ordin.**
 - **Ordin nr. 2495/2010** pentru aprobarea **Normelor metodologice privind atestarea specialiștilor, experților și verifcătorilor tehnici în domeniul protejării monumentelor istorice. Metodologie din 26 august 2010 privind atestarea personalului de specialitate din domeniul cercetării arheologice și înscrierea sa în Registrul arheologilor.**
 - **Ordin nr. 2664/2010** privind stabilirea **cuantumului tarifelor pentru eliberarea avizelor de specialitate necesare autorizării lucrărilor de construire sau de desființare pentru imobilele aflate în zona de protecție a monumentelor istorice și în zonele construite protejate, pentru care nu există regulamente de construcție avizate.**
 - **Hotărâre nr. 230 din 4 martie 2003** privind **delimitarea rezervațiilor biosferei, parcurilor naționale și parcurilor naturale și constituirea administrațiilor acestora**
 - **Ordonanță de urgență nr. 57 din 20/06/2007** privind **regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice**
- S-au luat în considerare de asemenea prevederi ale unor convenții/tratate/carte internaționale privind patrimoniul cultural, care alcătuiesc un fond de documente de specialitate cu rol orientativ. Dintre acestea, cele mai relevante pentru obiectul studiului în cauză, sunt:
- **Carta internațională pentru conservarea și restaurarea monumentelor și siturilor, Veneția 1964**
 - **Convenție privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, Paris, 21.11.1972**
 - **Carta internațională privind protecția orașelor istorice, ICOMOS, oct. 1987**
 - **Carta pentru protecția și gestiunea patrimoniului arheologic, ICOMOS, oct. 1990**

- **Carta ICOMOS pentru interpretarea și prezentarea siturilor de patrimoniu cultural**, 4.10.2008. *Carta are menirea de a stabili principiile fundamentale pe care trebuie să fie bazată interpretarea și prezentarea patrimoniului. Fiecărui principiu îi revine și câte un obiectiv stabilit în Cartă: Principiul 1: Acces și înțelegere; Principiul 2: Surse de informare; Principiul 3: Atenție la cadru și context; Principiul 4: Conservarea autenticității; Principiul 5: Planificarea pentru durabilitate; Principiul 6: Grija pentru caracterul cuprinzător; Principiul 7: Importanța cercetării, instruirii și evaluării în “dezvoltarea metodologiilor tehnice și profesionale de interpretare și prezentare a patrimoniului”.*
- **Opt criterii pentru o cultura a locuirii (BAUKULTUR) de calitate**, Declarația de la Davos 2018 *Sistemul Davos al Calității pentru Baukultur (DBQS) este un instrument care permite definirea și evaluarea calităților Baukultur ale locurilor ținând cont de aspecte tehnice și funcționale, dar și de dimensiunea socială, emoțională sau culturală, grupate în opt criterii. Concret, DBQS propune un formular de evaluare pe baza acestor criterii, ușor de folosit, și care poate fi adaptat la situația specifică a unui loc sau proiect și dezvoltat dacă este necesar.*

Documentul cel mai important de planificare pentru Orașul Jimbolia este Planul Urbanistic General (PUG) aflat în vigoare. Acesta stabilește necesitatea de declarare, clasificare și protejare a zonei istorice urbane, precum și a clădirilor cu valoare arhitectural-ambientală. Măsurile particulare de protecție se referă la următoarele aspecte:

- Clasificarea ansamblurilor valoroase din punct de vedere arhitectural-urbanistic, ca ”zone istorice urbane” de interes local și protejarea lor
- Clasificarea construcțiilor cu valoare arhitectural-ambientală și protejarea lor
- Între obiectivele de utilitate publică este enumerată protejarea clădirilor cu valoare ambientală și a celor cuprinse în zona istorică urbană

Memoriul general aferent PUG evidențiază elementele valoroase sub aspect urbanistic și istoric ale orașului Jimbolia, oglindite în caracteristicile nucleului central al localității: orga-

nizarea rectangulară, cele două axe nord-sud și est-vest, prospectele largi de străzi, structura zonei centrale cu prospectul supralărgit al străzii principale, amenajarea spațiului verde de aliniament precum și centura verde din jurul nucleului central. Din perspectiva valorii arhitecturale și istorice, pe lângă clădirile monument istoric sunt evidențiate cele valoroase, clădiri de interes pentru evoluția arhitecturii în zonă, marcate de influențe stilistice ale curentelor dominante în secolele XIX și XX, construcții cu valoare ambientală sau ilustrând prototipul casei tradiționale utilizat de populația locală și de coloniștii germani. Cel mai valoros ansamblu este evidențiat ca fiind cel de pe str. Republicii, între nr. 31 și 50. Clădirile de interes arhitectural-ambiental care dau un specific orașului sunt categorisite după cum urmează: clădiri tradiționale specifice perioadei de sfârșit de secol XVIII și sec. XIX, clădiri construite sau refăcute în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, construcțiile datând de la începutul secolului al XX-ea, cu elemente de arhitectură de stil Secession sau 1900.

Cu privire la **străzile și spațiile urbane cu valoare patrimonială**, Planul Urbanistic General al Orașului Jimbolia aflat în vigoare stabilește necesitatea de modernizarea și pietruire a străzilor. Intervențiile asupra structurii existente, inclusiv lărgirile sau amenajările de trotuare și piste de bicicletă, se stabilesc a fi realizate doar ca urmare a unui Plan Urbanistic Zonal. Se evidențiază necesitatea de a devia traficul greu și de tranzit din centrul localității. Acest fapt presupune utilizarea străzilor periferice pentru aceste mijloace de transport, în lipsa unei centuri rutiere care să contribuie la devierea întregului trafic de marfă și de tranzit între DN59A, DN59C și DJ594. Din punct de vedere al măsurilor pentru protecția mediului se evidențiază pentru străzile și spațiile urbane următoarele:

- Menținerea și întreținerea spațiilor verzi de aliniament de pe Bulevardul Republicii, din centrul orașului
- Menținerea și plantarea spațiilor de aliniament de pe toate străzile orașului
- Plantații de protecție
- Curățarea canalelor

Cu privire la **rețeaua verde-albastră**, Planul Urbanistic General al Orașului Jimbolia aflat în vigoare stabilește extinderea intravilanului orașului pe terenul neproductiv din nordul

orașului destinat întregirii zonei de agrement propuse, precum și terenurile situate în partea de vest și de sud a orașului ce vor întregi zona de locuit. Acestea se suprapun parțial cu rețeaua verde-albastră cu relevanță istorică. Pe alocuri, aceste extinderi au permis edificarea unor construcții care au alterat rețeaua verde-albastră. Se evidențiază rolul important al centurii verzi și a amenajării acesteia în folosul mediului și al comunității. Din punct de vedere al măsurilor pentru protecția mediului se evidențiază:

- Întreținerea parcului central și protejarea stejarului ocrotit de lege
- Menținerea și întreținerea spațiilor verzi de aliniament de pe Bulevardul Republicii, din centrul orașului
- Menținerea și plantarea spațiilor de aliniament de pe toate străzile orașului
- Plantări de arbori și amenajări pentru odihnă și agrement și sport a terenului cu bălți situate în nordul orașului
- Amenajarea zonei de centură a nucleului central al localității pentru odihnă și agrement. Plantații de arbori, reamenajări ale malurilor canalului de centură pentru ambiantare, diversificare și crearea unor puncte de interes
- Realizarea de plantații de protecție

În ceea ce privește oportunitățile pentru finanțarea conservării, restaurării și punerii în valoare a monumentelor istorice, cele mai importante pentru Regiunea de Vest din România, din care face parte și Jimbolia, se regăsesc în Programul Operațional Regional Vest (**POR Vest 2021-2027**).

Spațiile publice urbane sunt recunoscute ca fiind degradate și slab valorificate ca resurse culturale. Astfel, centrele urbane întâmpină probleme legate de calitatea spațiului public construit, inclusiv fațade și spații publice degradate. Orașele înregistrează un recul al activităților culturale și un nivel scăzut al calității vieții sociale în lipsa unor peisaje urbane plăcute din punct de vedere estetic, a unor spații publice animate, cu o infrastructură pietonală bună, care să favorizeze mersul pe jos. Punerea în valoare a patrimoniului cultural contribuie la creșterea coeziunii teritoriale și poate întări identitatea locală, fiind o sursă importantă pentru dezvoltarea unor evenimente culturale și stimularea industriilor creative și

culturale. Acțiunile educative și culturale care să promoveze patrimoniul construit sunt limitate la nivel regional, chiar dacă au rolul de a garanta folosirea responsabilă și eficiența în utilizare a obiectivului reabilitat.

Obiectivele de politică și obiectivele specifice din strategia **Programului Regional Vest 2021-2027** surprind dimensiunea patrimoniului cultural, recunoscând rolul acestuia pentru incluziune, sustenabilitate și dezvoltare teritorială integrată. Astfel, sunt prezentate mai jos obiectivele de politică aferente PRV 2021-2027.

OBIECTIVUL 4. O Europă mai socială și mai favorabilă incluziunii, prin implementarea Pilonului european al drepturilor sociale RSO4.6. Creșterea rolului culturii și al turismului sustenabil în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea socială. EC Transition pathway for tourism, 2022 (41) subliniază necesitatea transformării ecologice și digitale a turismului, precum și creșterea rezilienței pentru a se garanta durabilitatea sectorului pe termen lung. Cadrul de acțiune european pentru patrimoniul cultural (42) consideră că acesta este o resursă pentru viitor care trebuie protejată, dezvoltată și promovată, inclusiv prin încurajarea sinergiilor cu creația contemporană. SNDD a RO 2030 vizează realizarea unui turism competitiv pe termen lung prin dezvoltarea turismului și îmbunătățirea imaginii RO ca destinație turistică. Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național 2007 - 2026 subliniază faptul că existența obiectivelor de patrimoniu UNESCO reprezintă un beneficiu major în atragerea teritorială a vizitatorilor. Strategia Națională a României pentru Dezvoltarea Turismului 2019-2030 are ca prioritate creșterea accesibilității zonelor turistice și a calității infrastructurii turistice, urmărind astfel prelungirea duratei sejurului. Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022 consideră cultura drept un factor de dezvoltare durabilă și reafirmă importanța identității și a specificității locale, care implică nevoia de protejare a patrimoniului cultural și de conștientizare a valorii acestuia de către comunitate.

OBIECTIVUL 5. O Europă mai aproape de cetățeni prin promovarea dezvoltării sustenabile și integrate a tuturor tipuri de teritorii și a inițiativelor locale
RSO5.1. Promovarea dezvoltării integrate și

incluzive în domeniul social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului sustenabil și a securității în zonele urbane. Agenda 2030 subliniază rolul major al orașelor în dezvoltare, astfel cel puțin 65% din obiective pot fi atinse doar la nivel de zone urbane (43). Regândirea planificării spațiale urbane pentru creșterea calității vieții locuitorilor este una din direcțiile de investiții ale ODD 11. Sunt necesare intervenții pentru modernizarea cartierelor, urbanizarea favorabilă incluziunii, planificarea urbană integrată, managementul participativ și durabil, eforturi susținute pentru conservarea patrimoniului cultural și accesul la spații publice sigure, inclusive și accesibile. Noua Cartă de la Leipzig reafirmă importanța dezvoltării urbane integrate prin evidențierea specificităților teritoriale și guvernanta multinivel. Obiectivul 11 al SNDD a RO 2030 (44) vizează asigurarea condițiilor pentru o viață demnă a cetățenilor prin facilitarea accesului la servicii de bază adecvate și sigure, transport public eficient; consolidarea eforturilor de conservare a patrimoniului cultural sau reducerea impactului negativ asupra mediului. Direcțiile de acțiune ale Politicii Urbane a RO elaborată cu sprijinul BM, urmăresc dezvoltarea de orașe ecologice, reziliente, competitive, productive, echitabile, incluzive și bine guvernate. Cultura, conform comunicării O nouă agendă europeană pentru cultură este o forță transformatoare pentru regenerarea comunităților. În prezent se utilizează o nouă abordare adaptivă pentru configurarea mediului construit, abordare care este ancorată în cultură. PDR Vest urmărește ca politica de dezvoltare urbană să includă ca domenii de finanțare prioritățile identificate de Agenda 2030 și Agenda Urbană a UE în vederea dezvoltării urbane sustenabile: transport, energie, locuire, economie, patrimoniu cultural și natural, precum și spații verzi și publice. Combinat cu politicile și instrumentele existente, NEB propune un set de noi acțiuni specifice și dedicate care vor contribui la transformarea spațiilor publice în conformitate cu valorile sale: sustenabilitate, estetică și incluziune. Abordarea dezvoltării urbane integrate prevede un sprijin complementar și sinergic adresat tuturor localităților urbane, prin intermediul investițiilor disponibile în cadrul mai multor OP-uri, priorități, OS-uri și în acord și în acord cu Agenda 2030, Agenda Urbană a UE și principiile NEB.

Prioritatea 7. O regiune pentru cetățeni are ca obiectiv specific RSO5.1. Promovarea dezvoltării integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului sustenabil și a securității în zonele urbane (FEDR).

Dezvoltarea urbană durabilă se va realiza în baza SIDU prin abordarea strategică și integrată a investițiilor din cadrul OP5 - revitalizare spații publice, regenerare urbană, patrimoniu și infrastructuri culturale publice.

Pentru localitățile urbane sunt importante investițiile în patrimoniul cultural construit și în infrastructuri culturale publice care, promovate printr-o abordare integrată, cu luarea în considerare a aspectelor de mediu, economice și sociale, vor conduce la creșterea atractivității locale. Estetica urbană este afectată de fațadele nereabilitate ale clădirilor istorice, care constituie probleme perpetuate de-a lungul anilor, cu precădere în municipiile reședință de județ, având în vedere că majoritatea clădirilor se află în proprietate privată. Restaurarea acestor clădiri valoroase va conduce la conservarea acestora și la îmbunătățirea estetică a spațiilor publice. Punerea în valoare a patrimoniului cultural urban contribuie la creșterea coeziunii teritoriale și poate întări identitatea locală, fiind și o sursă importantă pentru dezvoltarea unor evenimente culturale. Acțiunile educative și culturale care promovează patrimoniul construit sunt foarte limitate. Resursele culturale din RV nu sunt văzute ca puncte forte ale dezvoltării locale, din cauza lipsei de know-how și coordonării/colaborării între autorități locale și diferite entități în generarea de evenimente, proiecte educative/culturale

Tipuri de acțiuni:

- **A. Reabilitarea și revitalizarea integrată a spațiilor publice urbane** - ex. zone istorice, zone centrale, cartiere de locuințe colective etc. prin investiții în spații verzi - scuaruri, parcuri etc. și verzi-albastre - maluri de cursuri de apă, canale etc., în infrastructura de mobilitate - străzi de folosință locală care asigură accesul la locuințe și servicii curente sau ocazionale din zonele cu trafic foarte redus, parcări rezidențiale care conduc la eliberarea spațiului public ce poate fi utilizat de cetățeni, piste pentru biciclete,

- trotuare, alei pietonale, piețe publice, piațete etc., locuri de joacă pentru copii, mobilier urban, utilități publice și pentru creșterea sentimentului de securitate a spațiilor publice - camere de supraveghere video, facilități wi-fi și acces la soluții digitale. Se urmărește reconfigurarea spațiului public pentru utilizare multiplă, cu accent pe redarea spațiului pentru cetățeni - mers pe jos, biciclete, spații de socializare etc. în detrimentul spațiului utilizat pentru vehiculele personale. Măsurile finanțate nu vor contribui la creșterea numărului locurilor de parcare.
- **B. Regenerare urbană care vizează transformarea și reinventarea spațiului public**, inclusiv renovarea feței urbane a clădirilor de patrimoniu A sau B, precum și zone construite protejate - acțiuni care va fi parte dintr-un proiect integrat. Proiectele propuse vor fi în acord cu valorile NEB, vizând patru axe: reconectarea cu natura, recâștigarea unui sentiment de apartenență la comunitate, prioritate pentru locurile și persoanele care au cea mai mare nevoie, necesitatea unei gândiri pe termen lung, care ține seama de ciclul de viață și a unei gândiri integrate (circulare) în ecosistemul industrial. În cadrul acestei acțiuni vor fi finanțate proiecte integrate în cele patru municipii reședință de județ.
- **C. Conservarea, protecția, restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural clasa A**, din urban, prin investiții în monumente de importanță națională, incluse în rute/circuite/trasee turistice tematice și care generează un impact economic semnificativ la nivel local, inclusiv măsuri de promovare și digitalizare.
- **D. Construirea, modernizarea, amenajarea obiectivelor de infrastructură culturală publică** - biblioteci, muzee și colecții publice, instituții de spectacole sau concerte etc., cu accent pe diversificarea ofertei acestora, păstrarea și valorificarea identității locale, inclusiv implementarea tehnologiilor multimedia și a tehnicilor digitale de promovare, în strânsă legătură cu sectorul industriilor creative.

Indicarea teritoriilor specifice vizate, inclusiv utilizarea planificată a instrumentelor teritoriale

Investițiile vor fi concentrate doar în zonele

urbane, inclusiv în ZUF Timișoara. Pentru Revitalizare spații publice și Regenerare urbană se aplică instrumente teritoriale, în conformitate cu RDC, art. 28 (a) - ITI VJ și art. 28 (c) - "Finanțare în baza SIDU". Pentru Patrimoniu cultural și Infrastructură culturală se aplică instrumentul teritorial prevăzut la art. 28 (c) al RDC. Proiectele trebuie să fie incluse într-o strategie teritorială integrată, elaborată în conformitate cu prevederile RDC, art. 29 și implementată sub responsabilitatea municipiilor și orașelor, cu implicarea partenerilor relevanți.

Utilizarea planificată a instrumentelor financiare

Forma de sprijin propusă pentru aceste tipuri de acțiuni este grantul nerambursabil, cu respectarea regulilor de ajutor de stat și ajutor de minimis. Chiar dacă pentru utilizarea patrimoniului cultural reabilitat și a infrastructurii culturale publice se vor putea percepe taxe de vizitare, sumele încasate vor fi utilizate pentru activități de mentenanță și administrare a obiectivelor și nu vor fi suficiente pentru rambursarea unor instrumente financiare. Aceste activități intră în responsabilitatea autorităților publice locale care au, majoritatea, venituri bugetare locale reduse și reguli bugetare restrictive, deci au nevoie de sprijin pentru implementare. Prin finanțarea prin granturi a acestor investiții, beneficiul suportului UE este transmis locuitorilor orașelor care vor avea acces la zone urbane mai atractive.

Clasarea obiectivelor de patrimoniu - instrument formal pentru protejarea patrimoniului moștenit

Cel mai relevant instrument formal privind protejarea patrimoniului îl reprezintă clasarea obiectivelor, identificate ca monumente - prin categoriile de imobil, ansamblu sau sit; această operațiune se realizează în baza Normei Metodologice din 18 aprilie 2008, de clasare și inventariere a monumentelor istorice, aprobată prin Ordinul Ministerului Culturii 2260/2008, actualizată. Obiectivele clasate ca monument sunt înscrise în Lista monumentelor Istorice, care reprezintă un document aprobat prin ordin de ministru, iar activitățile și măsurile de protejare ale monumentelor istorice se realizează în interes public.

Clasarea unor obiective din perspectiva

legislației privind patrimoniul conferă acestora o protecție sporită din perspectiva considerării modului de operare și de intervenție, iar caracterul de monument se înscrie inclusiv în cartea funciară și se marchează pe construcții prin plăcuțe de semnalizare.

Principalul avantaj al sistemului de clasare al obiectivelor de tip monument este recunoașterea valorii obiectivelor și spațiilor construite și protejarea lor prin legislația cu privire la patrimoniu - și, implicit, de acțiunile tuturor celor implicați conform legii în protejarea acestora (proprietar, administrație, servicii deconcentrate ale Ministerului Culturii) - precum și recunoașterea publică asupra valorii de monument, care implică integrarea monumentului într-un circuit turistic, creșterea interesului populației localității asupra istoriei obiectivului în relație cu istoria locului, etc.

Pentru monumentele istorice se stabilește în mod obligatoriu un demers bazat pe cercetări pluridisciplinare amănunțite înainte de stabilirea demersului de intervenție, precum și o proiectare a soluțiilor de intervenție de tip pluridisciplinar realizat de specialiști și experți atestați de Ministerul Culturii, urmate de o execuție cu personal înalt calificat pentru tipul acesta de lucrări. Acest grad de specializare reprezintă un standard de calitate corect pentru obiective cu valoare ridicată, impunând păstrarea autenticității și conservarea substanței istorice. Conform legislației actuale, proprietarii monumentelor pot beneficia de scutiri de taxe și de preluarea costurilor întocmirii documentațiilor de proiectare și, posibil, de cofinanțarea costurilor de execuție din bugetul unităților administrativ teritoriale sau din bugetul de stat, însă în realitate prea puține cazuri sunt cele în care aceste costuri au putut fi acoperite în acest mod.

În mod simultan față de clasarea propriu-zisă, se stabilește și zona de protecție a

obiectivului clasat, în baza prevederilor Legii 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice actualizată. Zona de protecție reprezintă arealul proxim al obiectivului cu valoare de patrimoniu menită să asigure conservarea integrată și punerea în valoare a monumentului protejat și al cadrului său, construit sau natural. De asemenea operațiile în zona de protecție a monumentelor constituie demersuri care necesită avizarea de către direcțiile de cultură județene sau de către Ministerul Culturii, în scopul asigurării caracterului zonei proxime a monumentului și a condițiilor ideale de percepție ale acestuia. Din păcate se observă o definire slabă a zonelor de protecție pentru obiectivele din Lista Monumentelor Istorice a căror clasare s-a făcut înainte de Legea 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice și în perioada imediat următoare, deoarece metodologiile de elaborare și conținuturile documentațiilor de urbanism au fost definite ulterior, iar numeroase documentații urbanistice de tip PUG sau PUZ au omis pentru o perioadă definirea și tratarea zonelor de protecție. Această situație a condus la o slabă protejare a monumentului prin controlarea operațiilor asupra fondului construit sau natural direct învecinat, creând situații de dezechilibru în percepția monumentului.

Unul din dezavantajele demersului de clasare al unui monument istoric este că acesta implică criterii valorice relativ ridicate pentru a determina clasarea, iar unele imobile de importanță mare la nivel de localitate pot să nu corespundă în mod suficient criteriilor de clasare, astfel încât pot fi excluse din sistemul de protejare al patrimoniului. Pentru acestea se poate aplica o procedură de tip soft, respectiv recunoașterea lor ca obiective valoroase din perspectivă istorică sau arhitecturală de nivel local, protejate prin acțiunile administrației locale și reglementări cu valoare locală. Totuși, în experiența practică actuală acest tip de protecție este prea puțin cunoscut și aplicat, cu

rezultate puțin spre deloc relevante.

Un alt dezavantaj al clasării îl reprezintă gradul ridicat de specializare necesar întocmirii documentațiilor de intervenție asupra monumentelor istorice, care impune standarde de calitate deosebite atât pentru cercetările preliminare ale obiectivelor, ale părții de proiectare tehnică cât și ale părții de execuție, ceea ce determină un demers restrictiv din punct de vedere al costurilor pe care le implică, costuri pe care în majoritatea cazurilor proprietarii sunt reticenți să și le asume, cât și al perioadei foarte lungi în elaborare.

Planul de Acțiune pentru Patrimoniul Construit din Jimbolia a identificat, pe lângă obiectivele deja clasate în Lista Monumentelor Istorice, atât obiective cu valoare urbanistic-patrimonială (pregnante pentru peisajul urban) cât și obiective pregnante din punct de vedere al structurii spațiale, propuse spre protejare.

În acest context, demersul testat în cadrul studiului de față relevă faptul că însuși Planul de Acțiune pentru Patrimoniul Construit se poate constitui într-un instrument informal util și demn de luat în seamă pentru modul în care obiectivele cu valoare locală pot să fie recunoscute, clasate și protejate la nivel local.

OBIECTIVE ȘI MĂSURI

2.2

1. PREZENTAREA A CÂTE UNUI MODEL PENTRU CONSERVAREA ȘI REFUNCȚIONALIZAREA TIPOLOGIILOR SPECIFICE

Biserica Sf. Vendelin

Biserica parohială romano-catolică "Sfântul Vendelin" din Jimbolia este un exemplu reprezentativ pentru imobilele din Jimbolia, având valoare urbanistic-patrimonială. Arhitectura actuală reprezintă o refacere din 1870, în stil neo-romanesc fără decorații, a bisericii vechi care ajunsese neîncăpătoare. Lipsa decorațiilor este întâlnită des în Câmpia Banatului, motiv pentru care orice intervenție de conservare/restaurare trebuie să păstreze acest specific. Forma finală a edificiului este atinsă în 1911, când turnul este înălțat cu 14,5 m și își afirmă poziția vizibilă în peisaj de la mare depărtare, de-a lungul principalelor căi rutiere de acces spre localitate. Exemplul de restaurare ține cont de specificul arhitectural, punând în valoare volumetria bazică alcătuită din geometrii spațiale clar definite. Deși nu este un exemplu complet pozitiv, este relevant pentru contextul local. Astfel, se evidențiază compoziția volumetrică fundamentală pentru planul bazilical, cu transept și altarul rectangular în decroș. Restaurarea s-a realizat parțial în exterior, evidențind zona frontală și lăsând un martor pentru contrast. Totuși, acest stadiu este cauzat de lipsa finanțelor necesare pentru restaurarea întregului corp, astfel încât altarul decroșat și casa parohială să fie și ele aduse la același stadiu cu cel al bisericii originale. La interior s-au realizat lucrări limitate, care contribuie la conservarea și restaurarea obiectului de arhitectură în ansamblu, însă nu sunt relevante pentru contextul urbanistic - deci nu sunt luate în considerare în această documentație.

Prin restaurare se evidențiază specificul arhitectural mult mai limitat și puțin decorat față de stilul istoric neo-romanesc, astfel:

- caracterul masiv este păstrat prin tratarea simplă a fațadelor, în două culori simple: bej închis pentru pilaștri și elemente de colț, respectiv bej deschis pentru parament
- golurile cu arce în plincintru sunt puse în valoare prin tratarea simplă a paramentului, fără detalii suplimentare, accentuând adâncimea pereților prin umbrele pronunțate.

Este folosită tencuiala de culoare castanie pentru evidențierea pervazului golurilor

- detaliile sunt tratate în culori bej închis, identic cu pilaștrii și elementele de colț (având linii verticale perfect drepte, specifice stilului); este cazul crucii deasupra ușii principale de acces, a brâului intermediar la nivelul turnului sau detaliile cu arc în plincintru pe capela adosată transeptului pe latura sudică; denticulii (fronton deasupra accesului, brâuri intermediare) și consola streașinii sunt tratate cu culoare castanie, segmentând volumetria austeră a fațadei;
- învelitoarele sunt refăcute păstrând specificul original, prin țiglă de ceramică profilată pe șarpante, precum și acoperirea terminațiilor frontoanelor și brâurile cu foi din tablă fălțuită;
- specific stilului este și frontonul triunghiular deasupra accesului, evidențiat prin tratarea în culori distincte a fațadei, utilizând bej închis.
- Tâmplăriile sunt cele originale de la începutul secolului al XX-lea, fiind doar curățate în urma lucrărilor de restaurare întreprinse. Acestea prezintă subîmpărțiri și vitralii. Un aspect care a fost parțial neglijat în restaurare este bosajul fațadei prin linii orizontale, observate în altarul rectangular decroșat încă nerestaurat. Tencuiala paramentului nou păstrează superficial orizontalele, atribuind întregului obiect de arhitectură un aspect mult mai masiv decât originalul.

E.01

Biserica "Sfântul Vendelin"

Str. Republicii, nr. 79

Biserica parohială romano-catolică "Sfântul Vendelin" din Jimbolia este un exemplu reprezentativ pentru imobilele din Jimbolia, având valoare urbanistic-patrimonială. Volumetria actuală reprezintă o refacere din 1870, în stil neo-romanesc fără decorații, a bisericii vechi care ajunsese neîncăpătoare. Forma finală a edificiului este atinsă în 1911, când turnul este înălțat cu 14,5 m.



Perspectivă dinspre sud-vest, cu evidențierea capelei extinse pe latura sudică și volumetria profilată pe silueta orașului



Fațada vestică a bisericii
Acces principal, dinspre ștr. Republicii

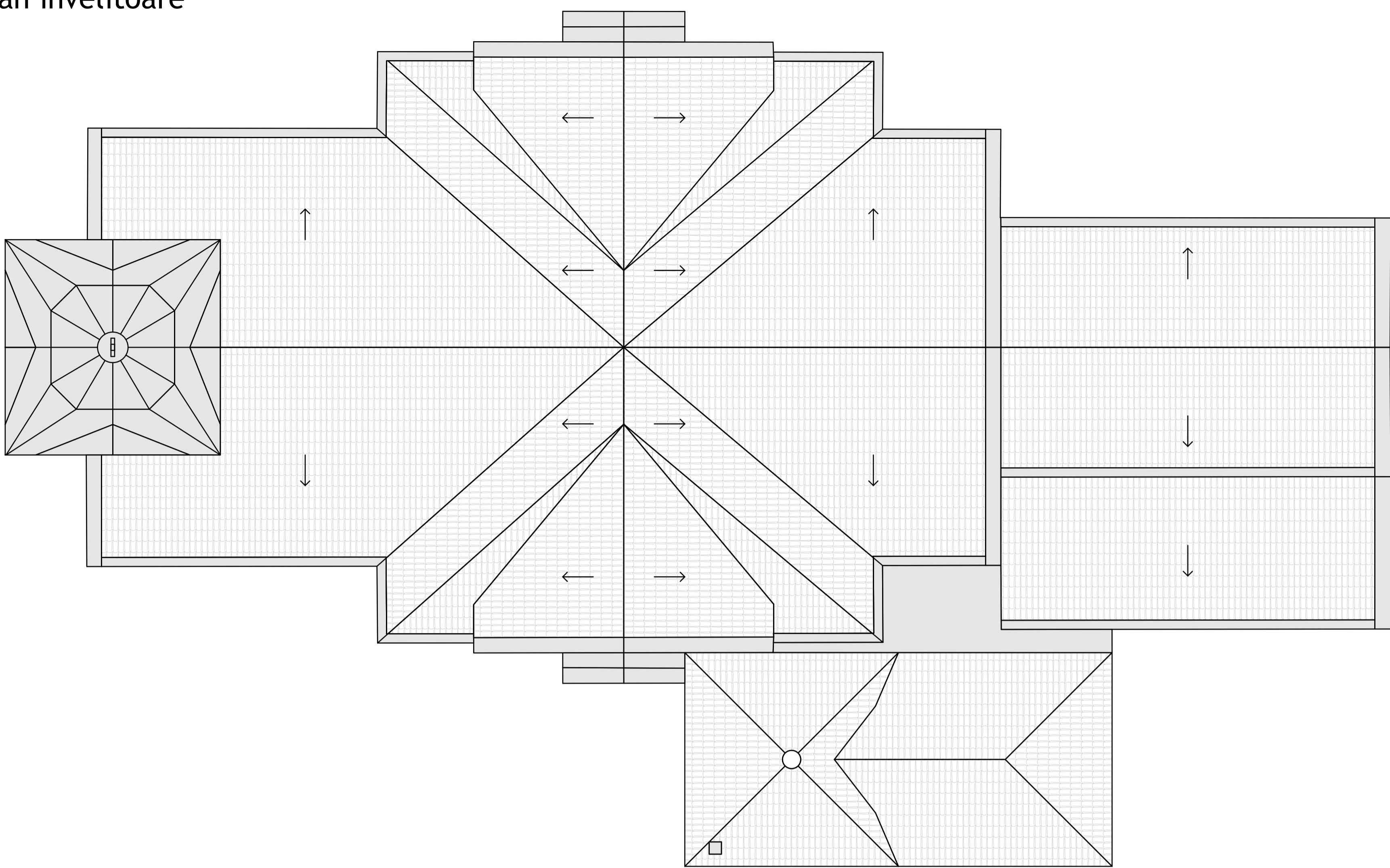


Fațada nordică a bisericii
Acces secundar, dinspre ștr. Tudor Vladimirescu

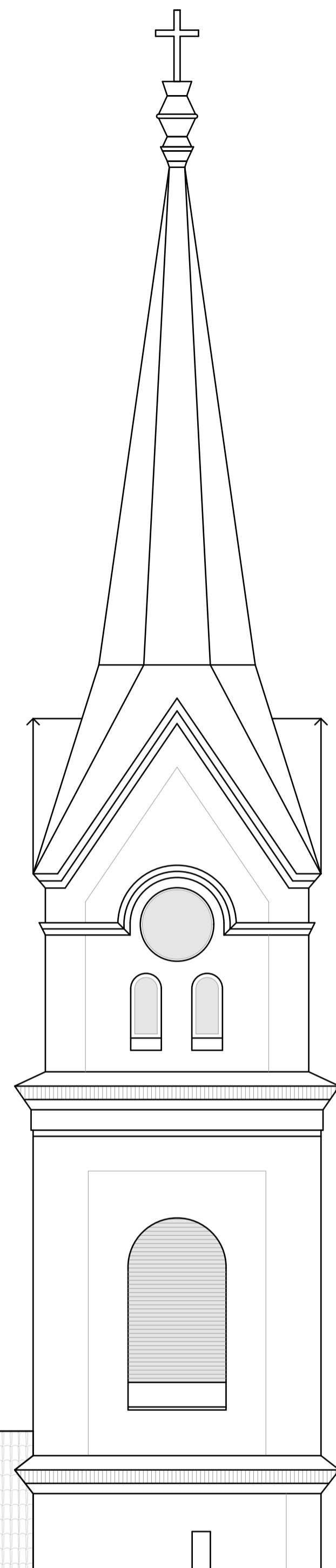


Fațada sudică a bisericii
Acces secundar cu capela adosată

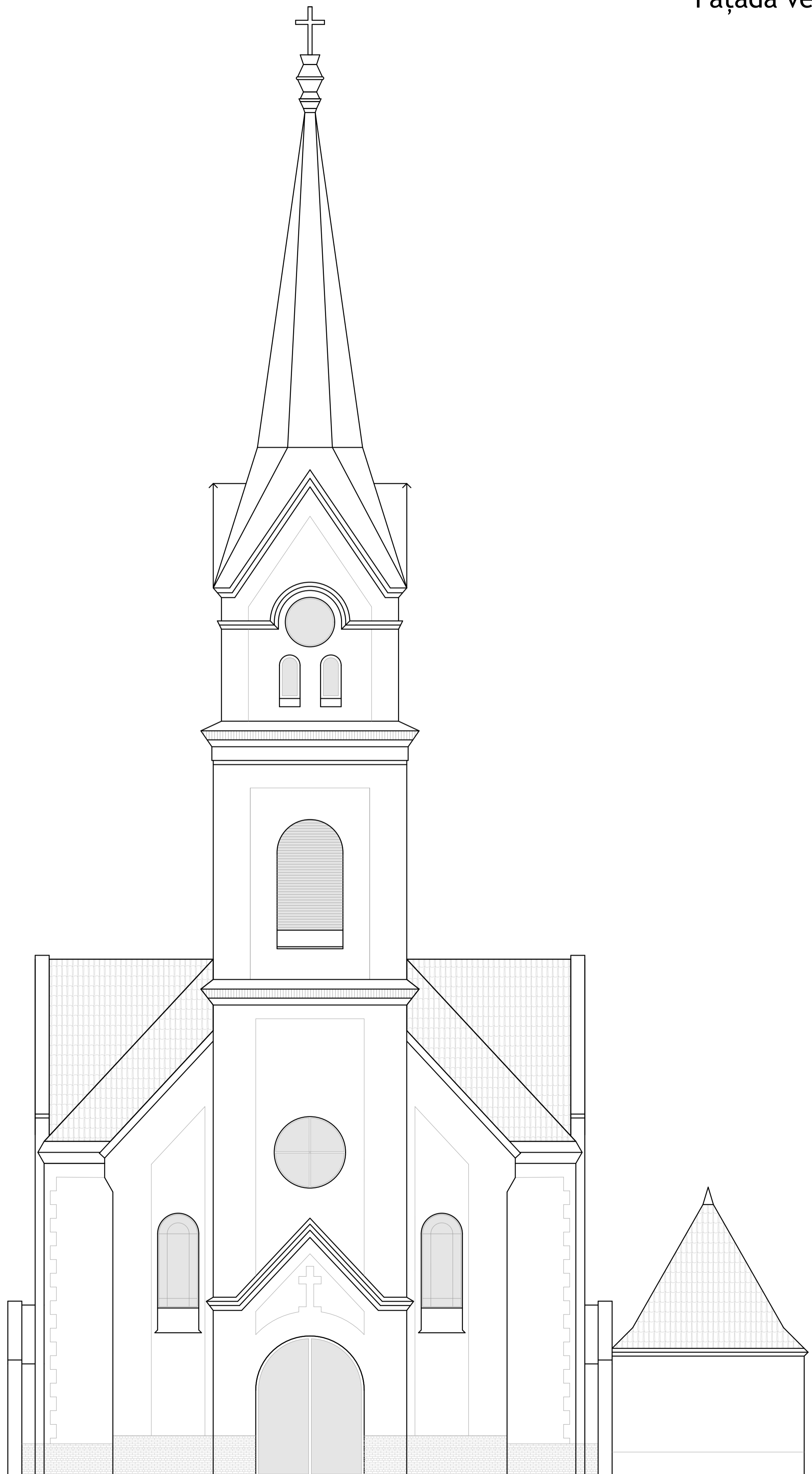
Plan învelitoare



Fațada nordică



Fațada vestică



Fațada sudică



Biserica Sfântul Vendelin
Str. Republicii, nr. 79
45.791504, 20.718733

Hotelul Santa Maria

Hotelul este construit în secolul al XIX-lea în stil eclectic și prezentând elemente de factură clasică în tratarea fațadelor, fostul Hotel Kolling, ulterior Dacia, este cunoscut în prezent ca Hotelul Santa Maria datorită proprietarului actual. Clădirea prezintă elementele specifice acestui stil, desfășurându-se în trei registre, într-un raport care pune în valoare cu precădere etajul ca piano nobile sau nivel de importanță majoră:

- registrul parter, destinat spațiilor comerciale. Față de imaginea originală a ansamblului sunt evidente lucrările realizate probabil la jumătatea secolului al XX-lea, prin care au fost unificate golurile (inițial în plincintru) pentru a permite montajul unor vitrine ample de expunere, asigurând o relație vizuală directă cu spațiul comercial aflat în spatele acestora. Ferestrele inițiale au fost înlocuite cu ferestre mari, echivalente pentru 2-3 goluri. Deasupra acestora a fost turnată o copertină de aproximativ 50 cm, care iese din planul fațadei pentru a asigura o protecție suplimentară. În restaurarea realizată recent sunt păstrate atât paramentul istoric, cât și elementele realizate în a doua parte a secolului al XX-lea, fără avea un discurs critic cu privire la aceste modificări. Este de apreciat că intervenția din secolul al XX-lea păstrează simetria, amplasând o ușă de acces în axul clădirii, susținută de două spații comerciale amplasate, de asemenea, simetric. Pentru corpurile de acces spre curte și etaj se păstrează arcele originale în mâner de coș
- registrul etajului, al camerelor pentru cazare, este dominat de ferestrele verticale specifice stilului, cu ancadramente la partea superioară în arc de cerc pentru corpurile evidențiate, de acces. Numărul de ferestre este par, în raportul 3-1-10-1-3, ceea ce face ca axul de simetrie să treacă între două ferestre. Deasupra golurilor sunt realizate ancadramente din forme simple, în arc de cerc deasupra golurilor de acces (cu mici decorațiuni antropomorfe în extremitățile laterale, recondiționate și ele) și timpan triunghiular deasupra ferestrelor obișnuite. Tâmplăriile sunt cele originale,

recondiționate. Paramentul este bosat și evidențiază colțurile

- registrul învelitoarei păstrează specificul istoric, având o acoperire din țiglă profilată trasă, păstrând aceeași pantă. Frontoanele sunt refăcute cu învelitori din foi de tablă plană, fălțuită, distincte față de variantă originală, dar mai rezistente în timp. Față de imaginea istorică observăm că lipsesc coșurile de fum, aspect determinat de centralizarea sistemului interior de încălzire

Clădirea este dispusă în aliniament, paralel cu strada Republicii, ocupând întregul front. Simetria este accentuată de cele două intrări spre curtea interioară amplă, care reprezintă în fapt și accesele spre funcțiunile de la etaj. De asemenea, pe lângă avansul corpurilor de acces față de frontul unitar, acestea sunt evidențiate prin frontoane triunghiulare ușor retrase spre coamă la nivelul șarpantei. Materialul utilizat pentru acoperirea acestor excepții față de planul învelitoarei este tabla fălțuită. Față de imaginea clădirii la 1900 se observă schimbarea materialului utilizat, mult mai adecvat pentru o pantă accidentată. Astfel, din rațiuni de întreținere și sinceritate în raport cu caracterul șarpantei, deși situația actuală nu respectă întocmai imaginea istorică, reprezintă o rezolvare mult mai bună. Surprinde, totuși, lipsa unui fronton clasic care să susțină arhitectura impunătoare a fațadei. Coloritul ales este discutabil, evidențiind în culoare albă detaliile (inclusiv motivele vegetale). Este de apreciat ascunderea elementelor de scurgere a apei pe fațadele laterale sau în colțuri.

E.02

Hotelul Santa Maria

Str. Republicii, nr. 37

Hotelul este construit în secolul al XIX-lea în stil neoclasic și prezentând elemente de factură eclectică în tratarea fațadelor, fostul Hotel Kolling, ulterior Dacia, este cunoscut în prezent ca Hotelul Santa Maria datorită proprietarului actual. Clădirea prezintă elementele specifice acestui stil, desfășurându-se în trei registre, într-un raport care pune în valoare cu precădere etajul ca piano nobile sau nivel de importanță majoră. Imobilul este dispus în aliniament, paralel cu strada Republicii, ocupând întregul front.



Perspectivă dinspre sud-vest, cu evidențierea capelei extinse pe latura sudică și volumetria profilată pe silueta orașului

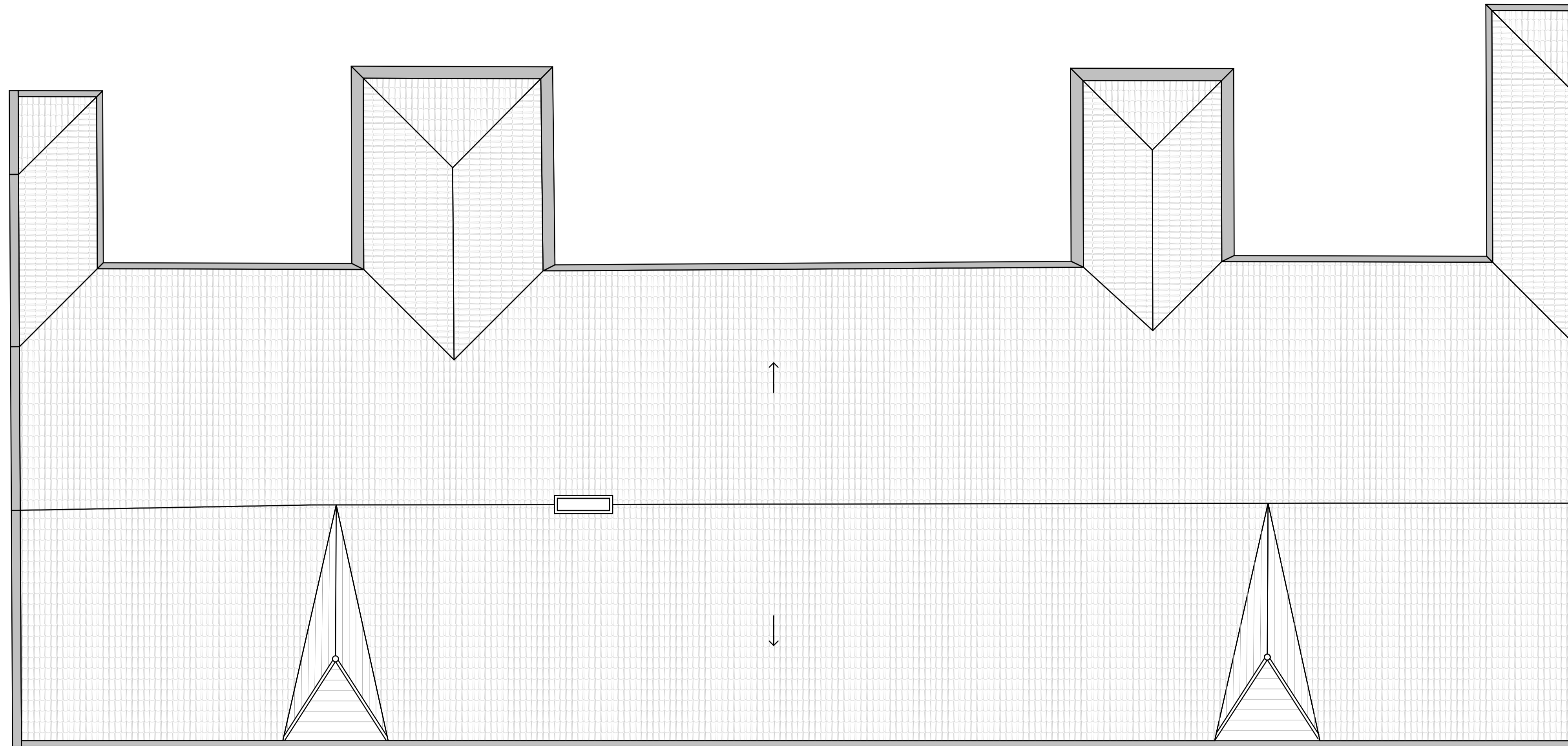


Fațada vestică a bisericii
Acces principal, dinspre str. Republicii

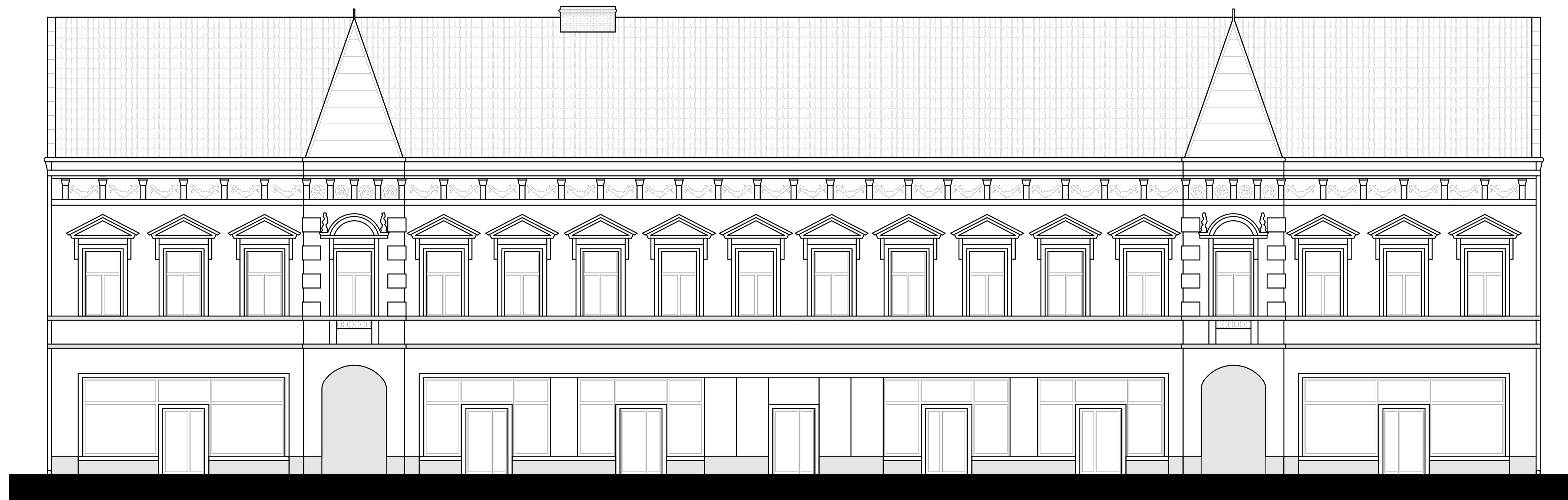


Fațada nordică a bisericii
Acces secundar, dinspre str. Tudor Vladimirescu

Plan învelitoare



Hotel Santa Maria
Str. Republicii, nr. 37
45.792616, 20.718874



Fațada vestică

Locuință Str. Gh. Doja, nr. 27

Locuința amplasată vis-a-vis de Grupul Școlar “Mihai Eminescu”, pe strada Gh. Doja, se evidențiază față de alte clădiri din localitate prin restaurarea minuțioasă a fațadei în conformitate cu stilul istoric. Imobilul în regim pemisol și parter păstrează stilistica specifică programului de arhitectură, fiind încadrată în tipologia locuințelor urbane de sfârșit de secol XIX - început de secol XX, în stil eclectic, cu elemente de arta 1900 (Secession). Deși nu avem informații mai vechi (fotografii, date bibliografice) care să contribuie la înțelegerea imobilului și a valorii acestuia, diferențele față de aspectul anterior restaurării pot fi observate prin comparație cu varianta din Google Street View (2012).

Volumul monobloc este dispus în front, paralel cu axul străzii, având zona mediană în rezalit. Toate elementele specifice stilului sunt restaurate întocmai, păstrând detaliile care evidențiază imobilul față de vecinii săi. La data elaborării prezentei documentații nu era executată reparația la nivelul soclului și al ferestrelor cu grilaje ale demisolului (goluri în arc de cerc la partea superioară, care dublează golurile de la parter pe verticală și pe aceeași amprentă). Coloristica este reținută, cu nuanțe de alb, galben și bej prin care sunt evidențiate elementele de detaliu și orizontalele. Sunt restaurate conform originalului bosajele, decorațiile la cornișă, precum și pervazu ferestrei sau consolele false de suport ale acestuia. Impresionează realizarea, în zona mediană, a unui bosaj cu tratate în formă vâluită, alăturând arce de cerc elegante la partea superioară. Față de paramentul alb, acest brâu are o culoare bej deschis, fiind în fapt un element specific casei care este respectat prin tratarea cu o culoare distinctă.

Ferestrele, de tip vertical cu două registre orizontale, sunt de două tipuri: cele laterale au trei canaturi, iar cele centrale au două canaturi. Terminația acestora la partea superioară se realizează printr-un ancadrament de formă trapezoidală executat în grosimea tencuiei

paramentului. Tâmplăria din lemn este bine restaurată, păstrând împărțirea originală. Ferestrele sunt protejate prin rulouri de jaluzele orizontale albe, care se strâng la partea superioară în grosimea peretelui, recondiționate la rândul lor.

Învelitoarea păstrează specificul original, utilizând țiglă ceramică profilată, în același gabarit și păstrând aceleași dimensiuni și pante. Elementele de scurgere a apei sunt refăcute pe aceleași poziții (la trecerea dintre fațadă și corpul în rezalit) și în același stil, cu elemente decorative care accentuează schimbările de direcție. Sunt păstrate două luminatoare de dimensiuni reduse, amplasate simetric, care nu influențează imaginea de ansamblu a imobilului.

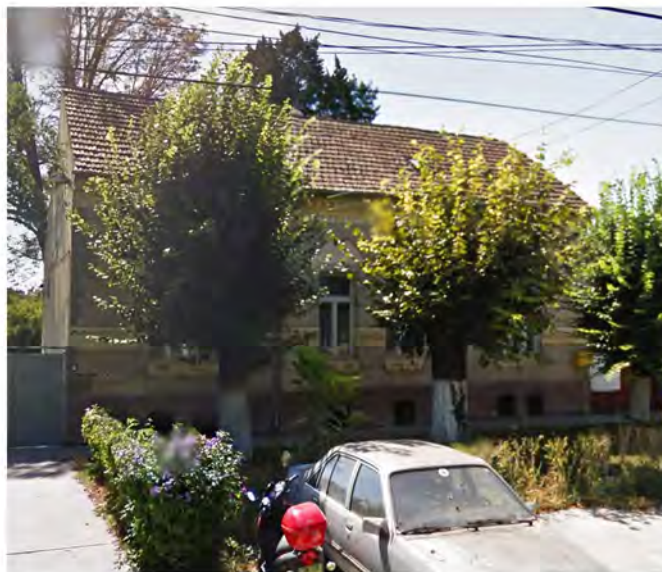
Strada conținea un spațiu verde de aliniament având plantați tei de dimensiuni considerabile, toaletați în ultimii ani. Aceștia erau amplasați în conformitate cu axul de simetrie al imobilului, însă operațiunile realizate asupra lor în ultimii ani vor determina, cel mai probabil, uscarea lor. Se pot observa atât în fotografiile din 2012 cât și în cele actuale. Prin comparație cu situația anterioară se observă că odată cu refacerea profilului stradal (prin lărgirea carosabilului, asfaltare și amenajarea de locuri de parcare) s-a modificat și accesul spre clădire, plăcile mari din beton slab armat cu borduri laterale fiind înlocuite în prezent de o alee carosabilă asfaltată. Contribuie la imaginea pozitivă de ansamblu existența unor arbori de dimensiuni considerabile în grădină, la sud față de clădire. Pe lângă umbrirea spațiului de zi, aceștia realizează și o bună articulație cu cerul.

E.03

Locuință

Str. Gheorghe Doja, nr. 27

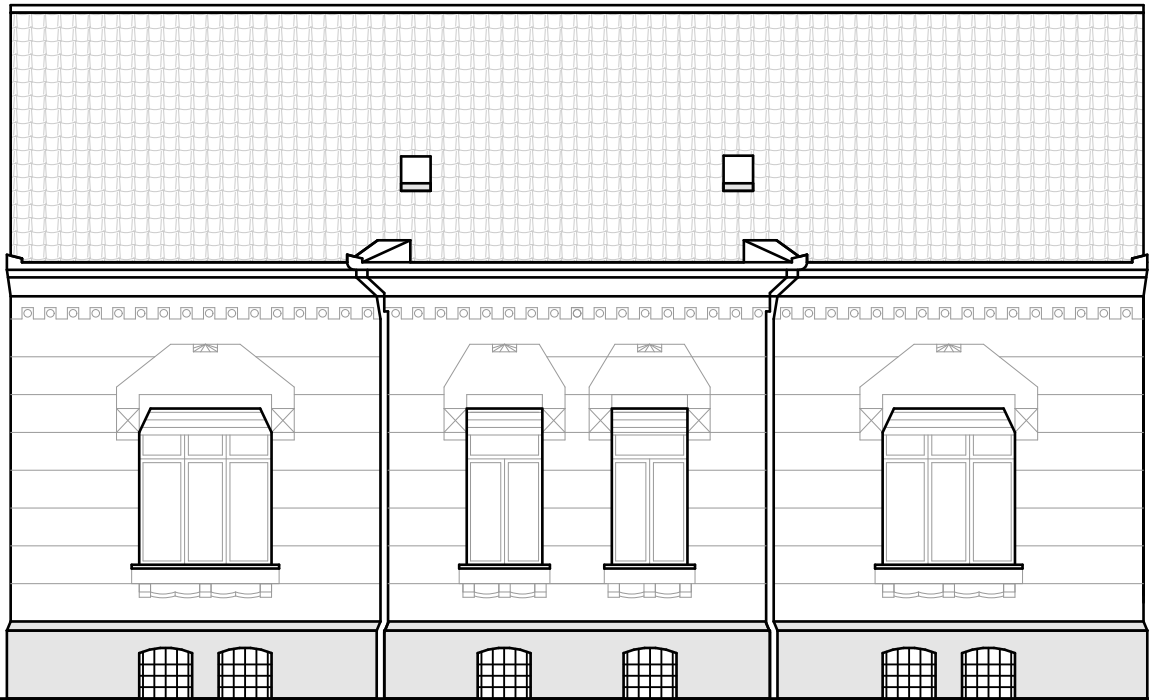
Locuința amplasată vis-a-vis de Grupul Școlar "Mihai Eminescu", pe strada Gh. Doja, se evidențiază față de alte clădiri din localitate prin restaurarea minuțioasă a fațadei în conformitate cu stilul istoric. Imobilul în regim Demisol și parter păstrează stilistica specifică programului de arhitectură, fiind încadrată în tipologia locuințelor urbane de sfârșit de secol XIX - început de secol XX. Volumul monobloc este dispus în front, paralel cu axul străzii, având zona mediană ușor decroșată spre exterior. Toate elementele specifice stilului sunt restaurate întocmai, păstrând detaliile care evidențiază imobilul față de vecinii săi.



Perspectivă dinspre strada Gh. Doja înainte de restaurare, 2012
Sursa: Google Street View



Perspectivă dinspre strada Gh. Doja după restaurare, 2022
Sursa: FAU Timișoara

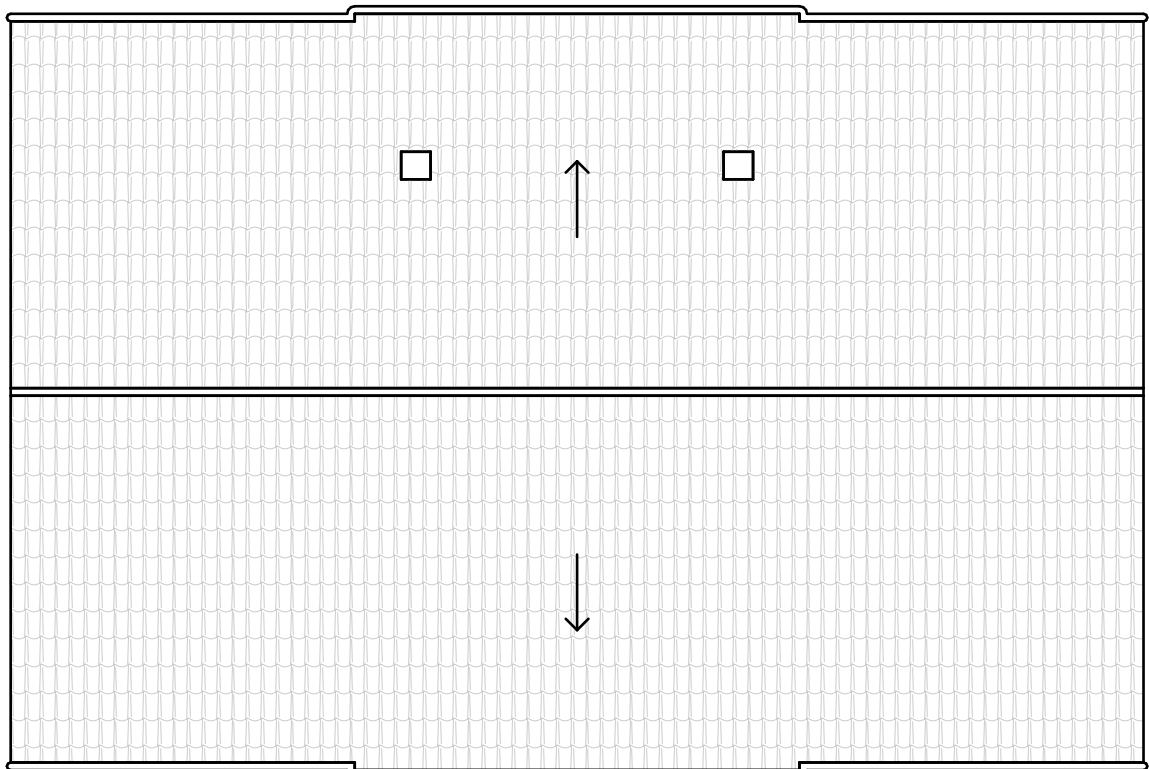


Locuință

Str. Gheorghe Doja, nr. 27
45.789003, 20.7161268

Fațada nordică

Plan învelitoare



Grădini din Jimbolia

Nucleul central al orașului Jimbolia, întemeiat în secolul al XVIII-lea de primii coloniști, păstrează până astăzi structura parcelarului inițial, caracterizat prin loturi generoase de formă dreptunghiulară - dezvoltate pe adâncime, având latura scurtă paralelă cu strada.

Istoric, aceste loturi prezintă o organizare secvențială; astfel, partea din față (dinspre stradă) este ocupată de locuința propriu-zisă (și curtea de reprezentare), în timp ce partea din spate este dedicată exploatarea utilitare (cuprinzând grajduri pentru animale, dar și grădina propriu-zisă, pentru cultivarea fructelor, legumelor și a celorlalte plante necesare în gospodărie).

Acest mod de ocupare a parcelei permite o utilizare eficientă a resursei de teren, repartizată astfel încât fiecare familie să poată să își asigure hrana zilnică prin activitățile agricole derulate pe propria parcelă. În același timp, organizarea în cvartale permite menținerea unui echilibru între suprafețele verzi și cele minerale la nivelul așezării - grădinile constituind în fapt „insule” de vegetație în interiorul fiecărui cvartal.

Cu toate acestea, în contextul actual, în care membrii comunității își desfășoară activitatea de zi cu zi departe de casă - iar hrana zilnică este asigurată prin aprovizionare (și nu prin cultivare), întreținerea suprafețelor mari de teren aferente gospodăriilor istorice constituie în majoritatea cazurilor o provocare. Astfel, deși locuința propriu-zisă și curtea de reprezentare sunt întreținute la un nivel acceptabil - grădinile rămân de cele mai multe ori neutilizate.

La nivelul orașului Jimbolia pot fi identificate totuși mai multe excepții de la regulă - identificate prin studiul de față drept exemple de bună practică, ce ar trebui reproduse și multiplicare la scara întregii așezări în vederea conservării specificului local într-o manieră relevantă în context contemporan.

În acest sens, un prim exemplu îl constituie grădina locuinței familiei Wild - situată pe strada Tudor Vladimirescu, în imediata vecinătate a Casei de Cultură. Odată cu reabilitarea locuinței propriu-zise, familia Wild a transformat și grădina utilitară într-o livadă cu pomi fructiferi - păstrând astfel caracterul funcțional al gospodăriei, dar într-o manieră relevantă pentru nevoile actuale ale familiei.

Al doilea exemplu prezentat este cel al grădinii familiei Schops - situată tot pe strada Tudor Vladimirescu, în ultimul tronson dinspre est. Familia Schops locuiește actualmente în Germania; cu toate acestea, membrii săi revin în localitate de mai multe ori pe an, în scopul întreținerii proprietății - și a cultivării grădinii cu mai multe tipuri de legume și fructe.

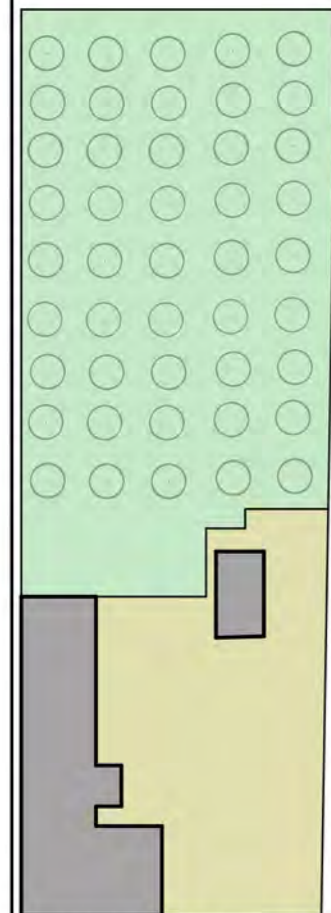
În sfârșit, studiul de față se apleacă asupra exemplului grădinii familiei Chici. Familie de artiști, aceștia utilizează grădina inițială în scop dual: pe de o parte, pentru cultivarea de legume și fructe, pe de altă parte, pentru derularea activităților specifice artistice.



Reutilizarea grădinilor istorice. Studiu de caz: Casa familiei Wild



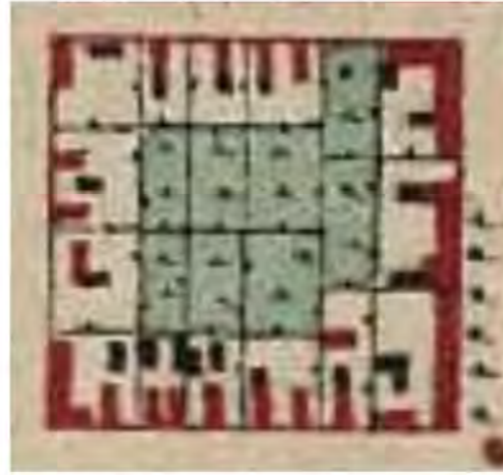
PLAN DE SITUAȚIE



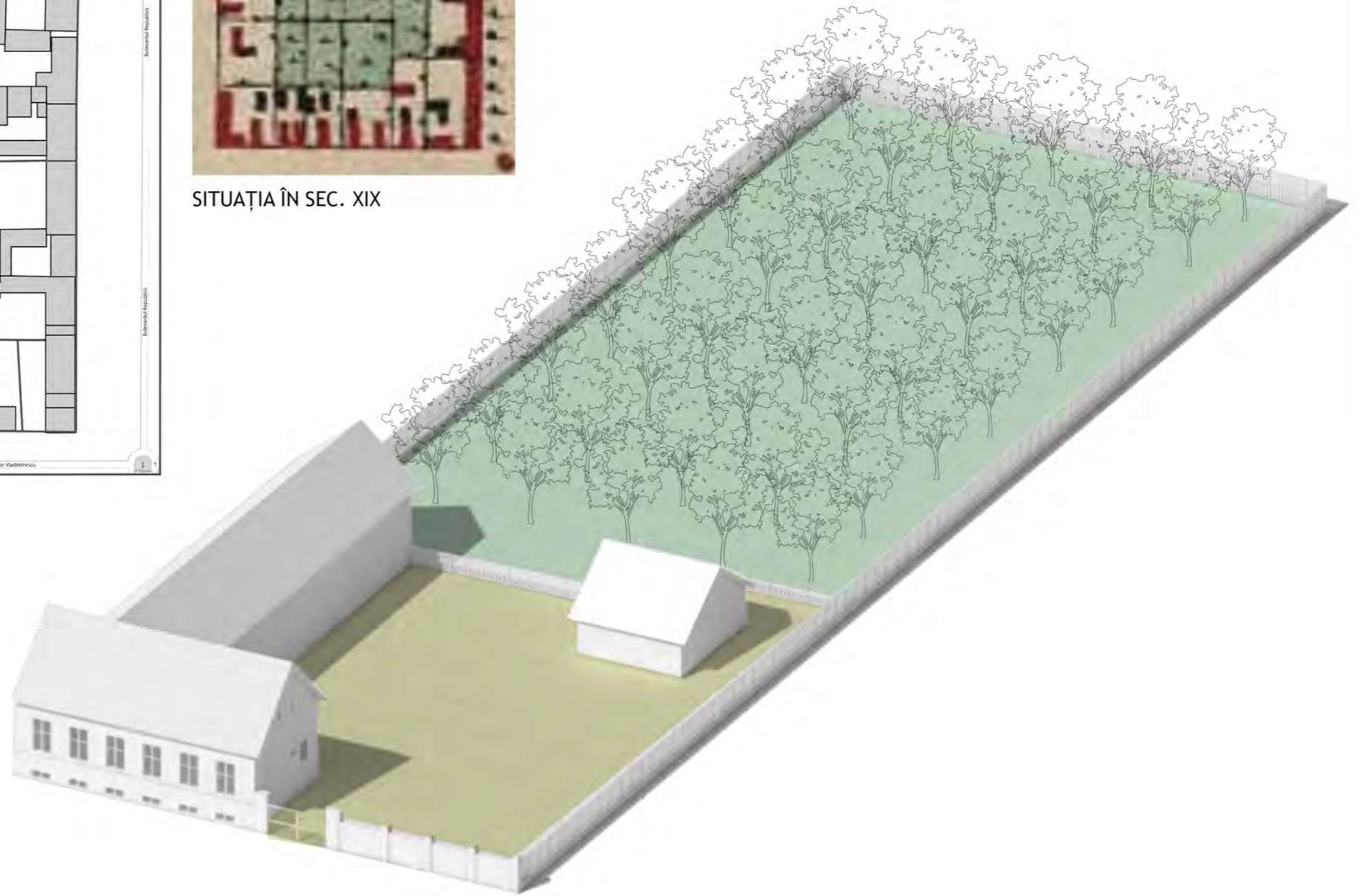
PLAN, SCARA 1:1000

LEGENDA:

- LOCUINTA
- CURTE
- GRADINA
- COPACI FRUCTIFERI

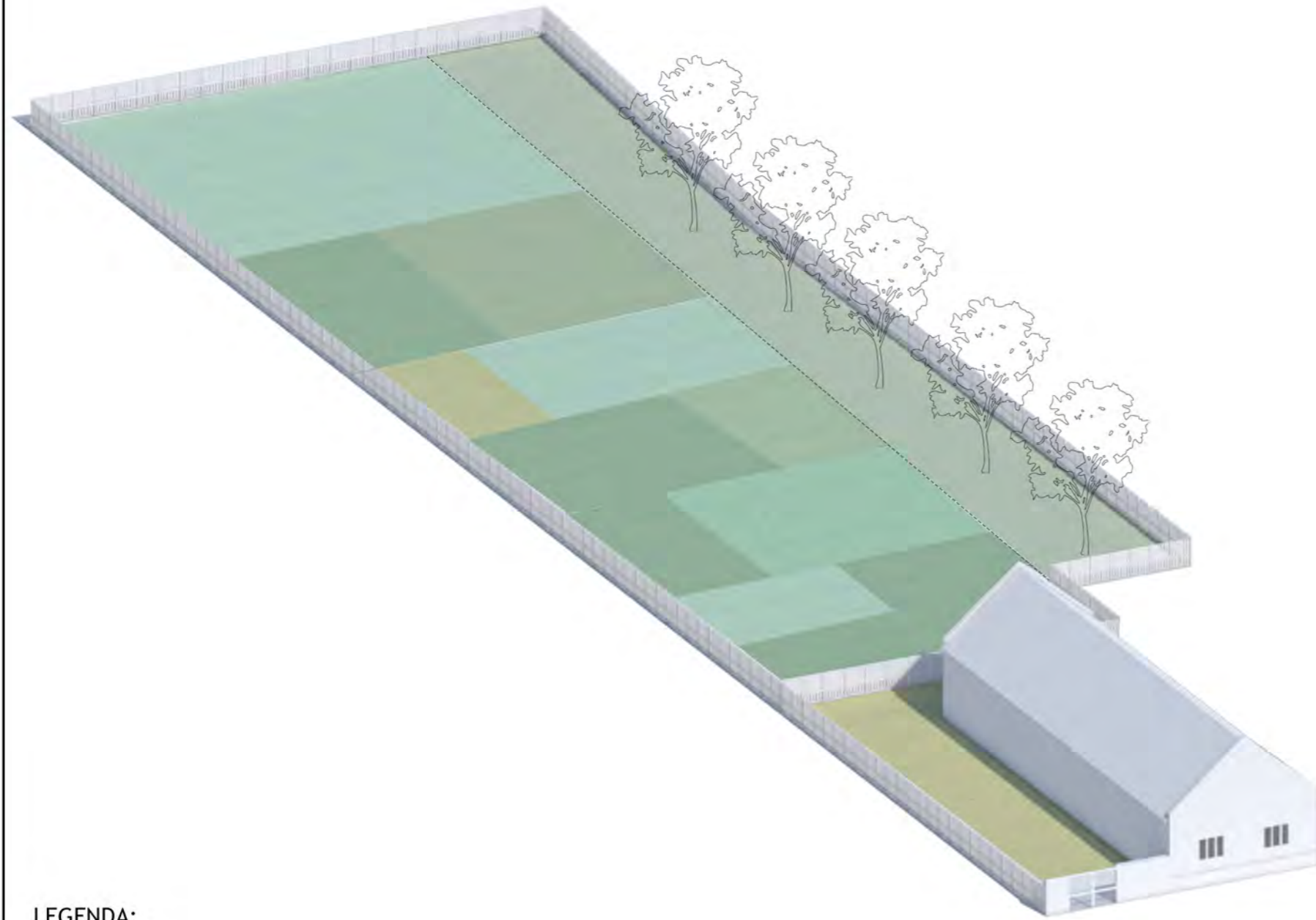


SITUAȚIA ÎN SEC. XIX



SECȚIUNE, SCARA 1:500

Reutilizarea grădinilor istorice. Studiu de caz: Casa familiei Schöps

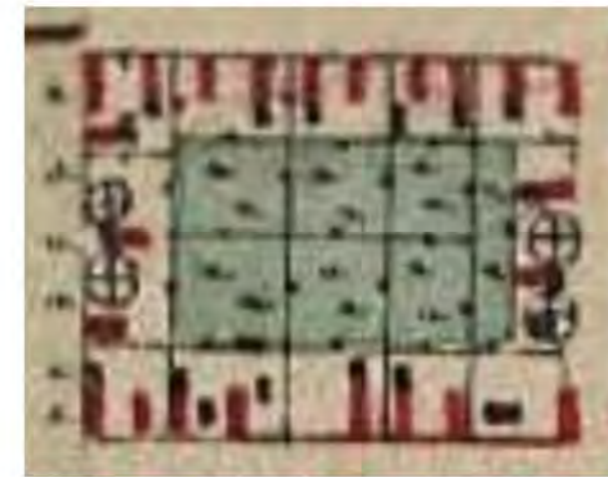


LEGENDA:

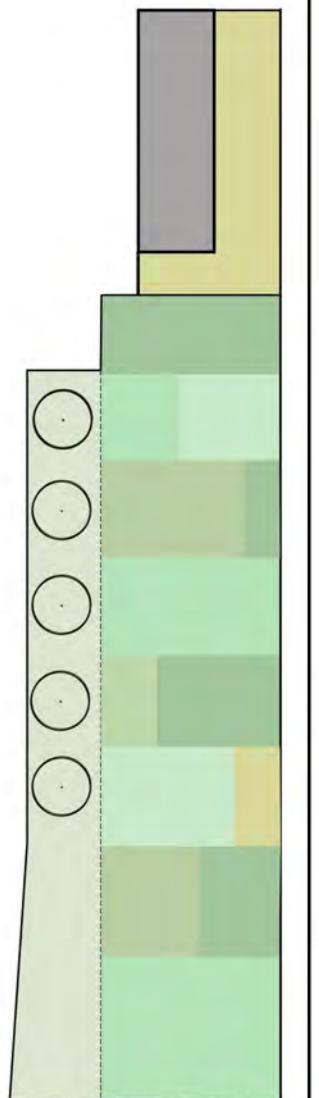
- LOCUINTA
- CURTE
- GRADINA DE LEGUME
- LIVADA
- COPACI FRUCTIFERI



PLAN DE SITUATIE

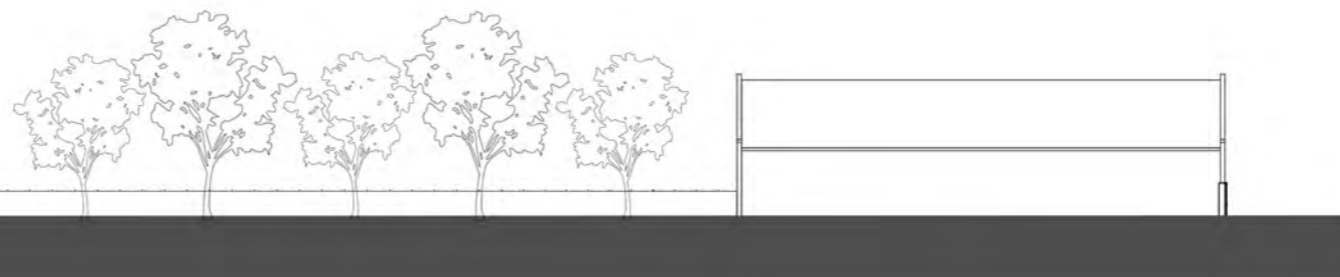


SITUAȚIA ÎN SEC. XIX

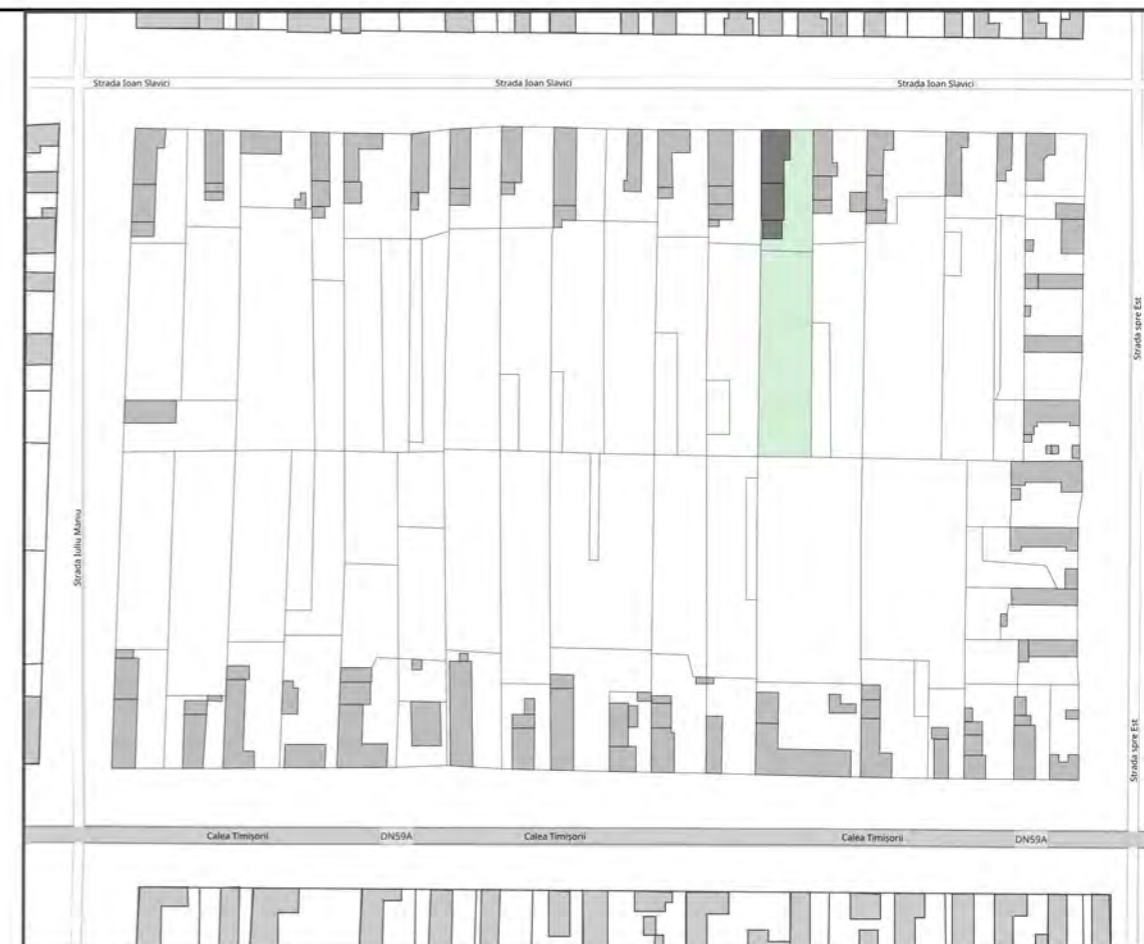
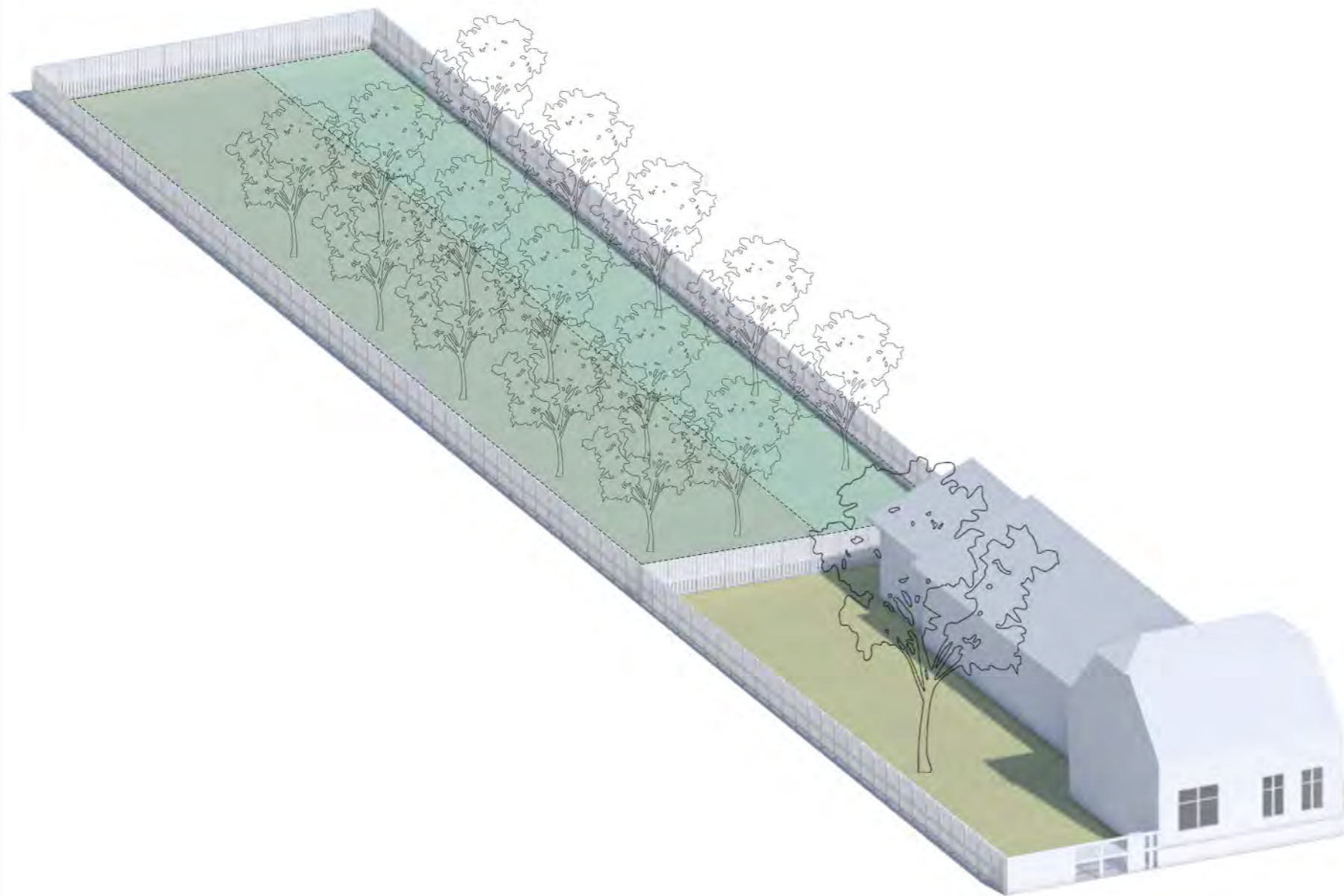


PLAN, SCARA 1:1000

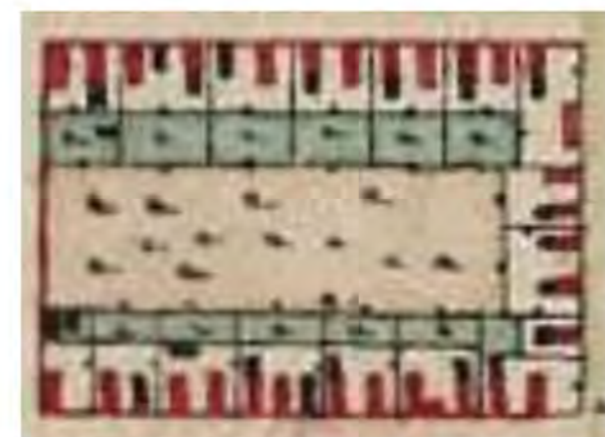
SECȚIUNE, SCARA 1:500



Reutilizarea grădinilor istorice. Studiu de caz: Casa familiei Chici



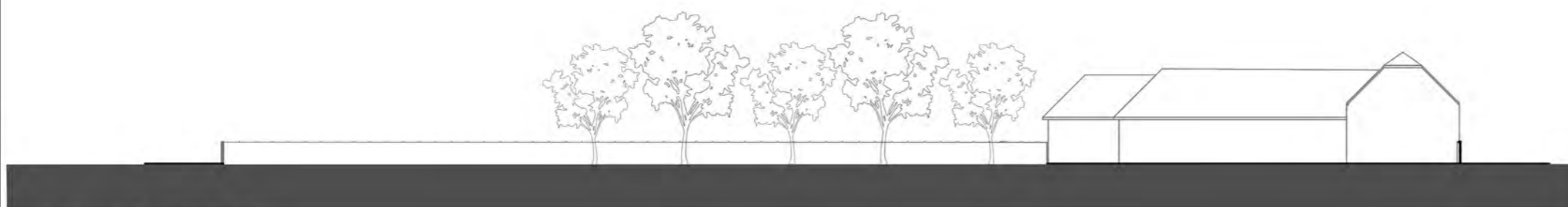
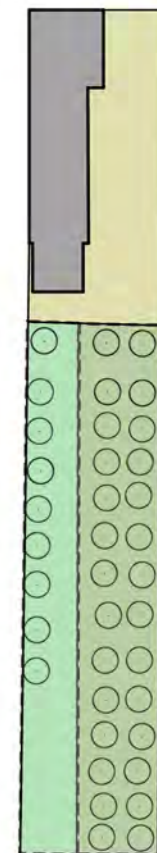
PLAN DE SITUATIE



SITUAȚIA ÎN SEC. XIX

LEGENDA:

- LOCUINTA
- CURTE
- GRADINA
- LIVADA
- COPACI



SECTIUNE, SCARA 1:500

PLAN, SCARA 1:1000

2. DIRECȚII GENERALE ȘI OBIECTIVE DEFINITE CU PRIVIRE LA PROTEJAREA ȘI CONSERVAREA PATRIMONIULUI

Direcțiile generale cuprind aspecte principiale cu aplicare particularizată asupra categoriilor distincte de obiective care sunt luate în considerare în documentația de față. Ne referim, așadar, la monumentele istorice, obiectivele cu valoare urbanistic-patrimonială și pregnante din punct de vedere spațial, străzile și spațiile urbane cu valoare patrimonială, rețeaua de spații verzi-albastre istorice, cadrele caracteristice pentru poziționarea în peisaj și perspectivele favorabile asupra localității. Pe baza acestor direcții generale sunt elaborate principii ale procesului de regenerare urbană și sunt stabilite obiectivele care afectează atât componenta de ambianță (hard), cât și cea de folosință (soft). Esențială este, desigur, o cât mai bună conservare a patrimoniului cultural existent pentru a putea construi demersuri de punere în valoare în viitor. În același timp este necesară afirmarea și valorificarea potențialul concurențial pe care îl are orașul Jimbolia în Regiunea de Vest, cu precădere între orașele cu vocație transfrontalieră și a căror cultură presupune o negare a granițelor fizice și (re)stabilirea unor (noi) punți culturale. Este util, în acest sens, numărul ridicat de obiective de patrimoniu istoric, care chiar dacă nu sunt monumente reprezintă obiecte cu valoare urbanistic-patrimonială sau pregnante din punct de vedere spațial. Împreună cu cadrul natural, acestea generează peisajul cultural specific care evidențiază Jimbolia ca acel exemplu care reunește caracteristicile așezărilor colonizatorilor din perioada habsburgică - așadar reprezentativ pentru o anumită perioadă istorică. Nu sunt de neglijat etapele ulterioare care au îmbogățit patrimoniul local, cu exemple reprezentative din toate etapele istorice până în perioada interbelică. Spațiile publice, fie ele predominat antropice sau naturale, trebuie conservate și puse în valoare prin măsuri prudente de amenajare, reabilitare și reparare.

De asemenea, este importantă informarea cetățenilor și includerea activă a acestora în programul de protecție și punere în valoare a

patrimoniului local, având în vedere că un oraș de dimensiunea Jimboliei nu este capabil, din punct de vedere financiar și administrativ, să gestioneze un patrimoniu de o asemenea încărcătură. Din acest punct de vedere se evidențiază inițiativa de implicare a Casei de cultură și a custozilor celor șase muzee din localitate pentru a educa și promova patrimoniul construit local, contribuind la recunoașterea și protecția sa. Urbanismul participativ, deși poate fi considerat depășit de realitatea din teren, de interes personal și de lipsa inițiativelor locale, este o soluție pentru a aduce comunitatea împreună, atât timp cât nivelul de așteptare și implicare crește gradual, pornind de la inițiativele deja existente în zonă. În acest sens este importantă inventarierea oportunităților din zonă care pot constitui o rețea împreună cu inițiativele deja existente în localitate. Pentru localități de dimensiuni mici, așa cum este Jimbolia, este important rolul polarizator al acestor inițiative din localitățile învecinate în inițierea unor procese de protecție a patrimoniului. Iar corelările nu trebuie limitate la granițe, ci trebuie extinse în tot arealul facil accesibil.

Direcțiile generale se aplică, prin obiectivele directe, tuturor categoriilor patrimoniale studiate. Acestea sunt menționate prin următoarele etichete:

- monumentele istorice: MIA (ambianță/hard), MIF (folosință/soft)
- obiectivele cu valoare urbanistic-patrimonială și pregnante din punct de vedere spațial: UPA (ambianță/hard), UPF (folosință/soft)
- străzile și spațiile urbane cu valoare patrimonială: SUA (ambianță/hard), SUF (folosință/soft)
- rețeaua de spații verzi-albastre istorice: VAA (ambianță/hard), VAF (folosință/soft)
- cadrele caracteristice pentru poziționarea în peisaj și perspectivele favorabile asupra localității: CCA (ambianță/hard), CCF (folosință/soft)

Cele cinci direcții generale sunt prezentate mai jos în extenso și prezintă atât obiectivele directe, cât și categoriile patrimoniale afectate de măsura respectivă

Direcția generală DG1: Conservarea și protecția patrimoniului istoric

Jimbolia se evidențiază prin patrimoniul său cultural istoric rămas până în prezent, acesta conferindu-i o caracteristică distinctivă orașului Jimbolia între localitățile de rang și dimensiuni similare. Fiind fundamental pentru identitatea locală, este necesară protecția, păstrarea și reabilitarea prudentă a acestuia, respectând tehnicile și metodele specifice fiecărui stil și perioadă istorică.

Obiectivele definite conform principiilor DG1 sunt:

- OD1.1 Elaborarea și aprobarea unui nou Plan Urbanistic General și Regulament Local de Urbanism aferent care să trateze în mod detaliat, aplicat problematica patrimoniului local
- OD1.2 Conservarea și actualizarea patrimoniului cultural arhitectural, excluzând demolarea clădirilor cu valoare patrimonială în stare de conservare cel puțin precară
- OD1.3 Evitarea excepțiilor în construirea în proximitatea clădirilor cu valoare patrimonială; armonizarea clădirilor noi cu cele existente, cu precădere în ceea ce privește gabaritul, volumetria, raportul plin-gol și paleta de culori
- OD1.4 Păstrarea grădinilor aferente gospodăriilor și a comunicării vizuale între parcele pe latura posterioară
- OD1.5 Conservarea structurii spațiilor publice existente cu valoare patrimonială și reabilitarea utilizând materialele specifice zonei și vegetația indigenă
- OD1.6 Amenajarea spațiului verde perimetrial în mod prudent, ca spațiu dedicat activităților de agrement, pentru a pune în valoare cadrul natural prin valențele sale istorice și recreative, racordate la profilele stradale cu aliniamente plantate din nucleul inițial al așezării
- OD1.7 Păstrarea conurilor de vizibilitate aferente cadrelor caracteristice prin interzicerea depășirii nivelului înălțimii de 15 m pe direcțiile respective
- OD1.8 Inițierea unui proces de stimulare a locuitorilor prin stabilirea unor măsuri coercitive (taxe și impozite) coroborate cu oportunități de finanțare pentru întreținerea și/sau restaurarea obiectivelor cu valoare patrimonială

Direcția generală DG2: Punerea în valoare și promovarea patrimoniului istoric

Administrația locală și instituțiile publice sunt principalele referințe, fiind date ca exemplu pentru implicarea în activități de punere în valoare și promovare. Atât imobilele, cât și spațiile publice antropice și verzi (inclusiv conținând monumente de for public) sunt elemente de o importanță majoră care au nevoie de amenajare prudentă corespunzătoare, restaurare și conservare. Ulterior, este necesară păstrarea, configurarea și punerea în valoare a obiectivelor de patrimoniu, crescând astfel atractivitatea lor, calitatea condițiilor de viață, precum și posibilitățile de agrement și recreere.

Obiectivele definite conform principiilor DG2 sunt:

- OD2.1 Marcajul categoriilor patrimoniale utilizând mijloace caracteristice pentru semnalizarea și marcajul monumentelor istorice
- OD2.2 Amenajarea străzilor conform unor profile caracteristice corespondente categoriilor acestora, precum și a rolului în structura de ansamblu a așezării
- OD2.3 Dezvoltarea unei rețele atractive pentru mobilitatea nemotorizată (trotuare pentru pietoni, piste pentru bicicliști) pentru a facilita deplasarea locuitorilor și a crește atractivitatea pentru turiști
- OD2.4 Amenajarea zonelor aglomerate (zona centrală comercială, zona locuințelor colective, zona pieței agroalimentare) astfel încât să informeze și să pună în valoare clădirile

cu valoare patrimonială de pe amplasament

- OD2.5 Elaborarea unei strategii pentru turism cultural ținând cont de posibilitățile orașului (ofertă turistică pentru 1 zi) sau pentru arealul transfrontalier (ofertă turistică pentru weekend, 1-3 zile)

Direcția generală DG3: Descentralizarea și delegarea procesului de protecție a patrimoniului
Având în vedere numărul amplu de obiective cu valoare urbanistic-patrimonială și pregnante din punct de vedere spațial, este esențială sensibilizarea și mobilizarea proprietarilor și chiriașilor pentru a investi din inițiativă proprie în protecția, păstrarea și reabilitarea patrimoniului.

Obiectivele definite conform principiilor DG3 sunt:

- OD3.1 Înființarea în cadrul administrației locale a unui birou unic dedicat problemelor imobilelor cu relevanță patrimonială, în comunicare permanentă cu organismele și entitățile de profil
- OD3.2 Inițierea unor măsuri de stimulare a utilizării obiectivelor cu valoare patrimonială prin activități economice
- OD3.3 Inițierea unor măsuri de stimulare a utilizării obiectivelor cu valoare patrimonială prin activități culturale
- OD3.4 Implementarea unor proiecte de urbanism participativ, conlucrând cu actori urbani relevanți pentru a pune în valoare anumite spații și obiective cu valoare patrimonială

Direcția generală DG4: Proactivitate pentru întreținerea și dezvoltarea patrimoniului

Protecția și punerea în valoare presupune, în primul rând, informare. De aceea este importantă crearea și implementarea activă a unor mecanisme care să accesibilizeze informația cu privire la importanța patrimoniului natural și a celui construit. De asemenea, având în vedere că mare parte a materialelor de construcție utilizate inițial pentru construcție și amenajare nu mai pot să fie produse local, este necesară informarea și stimularea unei

economii regionale care să contribuie la scăderea prețurilor și facilitarea utilizării acestora de către locuitori. Nu în ultimul rând, având în vedere că valorile și principiile de viață s-au modificat de-a lungul timpului, este necesară recunoașterea unor tipare contemporane de construire, specifice.

Obiectivele definite conform principiilor DG4 sunt:

- OD4.1 Elaborare de materiale informative care prezintă măsurile aplicabile obiectivelor cu valoare patrimonială, conform Legii, precum și transcrierea Regulamentului Local de Urbanism, inclusiv promovare prin evenimente dedicate în rândul cetățenilor
- OD4.2 Elaborarea și implementarea unor programe educaționale destinate generațiilor tinere, pentru cunoașterea obiectivelor cu valoare patrimonială și înțelegerea procedurilor pentru protecția și punerea acestora în valoare
- OD4.3 Facilitarea conexiunii între proprietari, investitori și oferta de materiale de construcții, constructori și meșteșugari
- OD4.4 Dezvoltarea colaborării cu instituțiile academice și de cercetare din regiune (Regiunea de Vest România sau transfrontalier), în vederea actualizării practicilor și standardelor aplicabile în domeniul protecției unui patrimoniu construit în continuă evoluție

Direcțiile generale și obiectivele directe necesită dezvoltarea unui plan de măsuri prioritare, etapizate, în vederea atingerii acestora. Așadar, documentul de față este un instrument aplicat, util autorităților locale și regionale în procesul de conservare, revitalizare și punere în valoare a patrimoniului construit. Documentul stabilește în continuare măsurile planificate urmărind diverse orizonturi de timp (termen scurt, mediu și lung) pentru revitalizare și punere în valoare, fiind strâns legat de valorile exprimate prin documentații internaționale, naționale, regionale, județene și locale cu rol în protecția patrimoniului construit și a celui natural. Măsurile urmează a fi implementate în funcție de disponibilitatea mijloacelor financiare, a programelor de finanțare

și a oportunităților de colaborare venite din exterior.








Odată cu realizarea comunicării împreună cu beneficiarul și finanțatorul, este necesară stabilirea punctelor cheie de acțiune și planul etapizat de implementare. Documentul este propus spre aprobare în Consiliul Local al Orașului Jimbolia, devenind astfel cadru legal valid pentru măsurile care vor fi luate până în anul 2030 în domeniul patrimoniului natural și a celui construit. Prin planul de măsuri se urmărește concretizarea obiectivelor directe în conformitate cu categoriile patrimoniale identificate la fața locului, stabilind ierarhia de implementare și prioritizarea acțiunilor/măsurilor. Pentru a fi dus la îndeplinire este necesară asigurarea etapizată și judicioasă a resurselor financiare necesare pentru pregătire, planificare, co-finanțare sau implementare, apelând la toate oportunitățile posibile de la nivel internațional la nivel local.




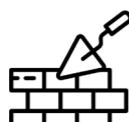

Documentul de față poate fi utilizat ca o bază semnificativă pentru pregătirea noului Plan Urbanistic General și a Regulamentului Local de Urbanism aferent, precum și a eventualelor Planuri Urbanistice Zone și a actelor de construire care urmează a fi implementate în relație cu patrimoniul construit și natural cu relevanță istorică. Pe lângă acestea, este unul dintre documentele de bază pentru atragerea finanțărilor externe, pregătind obiectivele prioritare pentru arealele de influență ale patrimoniului construit și natural cu relevanță istorică. Astfel, în contextul consolidării poziției României în raport cu Uniunea Europeană, sunt disponibile spre a fi accesate finanțări din fonduri europene sau adiacente (spre exemplu fondurile SEE) pentru dezvoltare regională sau locală. Ansamblul direcțiilor generale și a obiectivelor directe creează premisele pentru a stabili proiecte concrete, disponibile spre finanțare pentru diverse linii sau obiective, ținând cont de caracterul de obiective cu valoare patrimonială nu atât din perspectivă administrativă (bifarea unor condiții de eligibilitate), ci din perspectiva

măsurilor aplicabile pentru a îndeplini obiectivele transversale de durabilitate, promovare a identității multiculturale locale și reziliență prin cicluri economice și culturale regionale (așadar cu impact redus asupra mediului). Astfel, se creează posibilitatea promovării unor proiecte concrete, în cadrul diverselor axe prioritare disponibile.

Capitolul următor, planul de măsuri (de la nivelul localității la nivelul zonelor alese) propuse contribuie la definirea măsurilor:

- adoptabile pe termen scurt pentru proiectele care prezintă fie o stare avansată de planificare, fie o intervenție imediată sau de urgență
- implementabile pe termen mediu și lung, astfel încât să permită o planificare amănunțită a tuturor etapelor
- izolate, pentru proiectele localizate în zona de intervenție extinsă, cu influență asupra categoriilor patrimoniale studiate.

| NR. CRT. | DIRECȚIE GENERALĂ | OBIECTIV DIRECT | MONUMENTELE ISTORICE | | OBIECTIVELE CU VALOARE URBANISTIC-PATRIMONIALĂ ȘI PREGNANTE DIN PUNCT DE VEDERE SPAȚIAL | | STRĂZILE ȘI SPAȚIILE URABNE CU VALOARE PATRIMONIALĂ | | REȚEAUA DE SPAȚII VERZI-ALBASTRE ISTORICE | | CADRELE CARACTERISTICE | |
|----------|--|---|--------------------------|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|---|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| | | | MIA | MIF | UPA | UPF | SUA | SUF | VAA | VAF | CCA | CCF |
| 1 | DG1: Conservarea și protecția patrimoniului istoric |  OD1.1 Elaborarea și aprobarea unui nou Plan Urbanistic General și Regulament Local de Urbanism aferent care să trateze în mod detaliat, aplicat problematica patrimoniului local | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 2 | |  OD1.2 Conservarea și actualizarea patrimoniului cultural arhitectural, excluzând demolarea clădirilor cu valoare patrimonială în stare de conservare cel puțin precară | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | | | | | | |
| 3 | |  OD1.3 Evitarea excepțiilor în construirea în proximitatea clădirilor cu valoare patrimonială; armonizarea clădirilor noi cu cele existente, cu precădere în ceea ce privește gabaritul, volumetria, raportul plin-gol și paleta de culori | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | | | | | | |
| 4 | |  OD1.4 Păstrarea grădinilor aferente gospodăriilor și a comunicării vizuale între parcele pe latura posterioară | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | | | | |
| 5 | |  OD1.5 Conservarea structurii spațiilor publice existente cu valoare patrimonială și reabilitarea utilizând materialele specifice și vegetație indigenă | | | | | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | | |
| 6 | |  OD1.6 Amenajarea spațiului verde perimetrial în mod prudent, ca spațiu dedicat activităților de agrement, pentru a pune în valoare cadrul natural prin valențele sale istorice și recreative, racordate la profilele stradale cu aliniamente plantate din nucleul inițial al așezării | | | | | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | | |
| 7 | |  OD1.7 Păstrarea conurilor de vizibilitate aferente cadrelor caracteristice prin interzicerea depășirii nivelului înălțimii de 15 m pe direcțiile respective | | | | | | | | | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

| | | | | | | | | | | | | | |
|----|--|---|--|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| 17 | |  | OD3.4 Implementarea unor proiecte de urbanism participativ, conlucrând cu actori urbani relevanți pentru a pune în valoare anumite spații și obiective cu valoare patrimonială | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 18 | DG4: Proactivitate pentru întreținerea și dezvoltarea patrimoniului |  | OD4.1 Elaborare de materiale informative care prezintă măsurile aplicabile obiectivelor cu valoare patrimonială, conform Legii, precum și transcrierea Regulamentului Local de Urbanism, inclusiv promovare prin evenimente dedicate în rândul cetățenilor | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 19 | |  | OD4.2 Elaborarea și implementarea unor programe educaționale destinate generațiilor tinere, pentru cunoașterea obiectivelor cu valoare patrimonială și înțelegerea procedurilor pentru protecția și punerea acestora în valoare | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 20 | |  | OD4.3 Facilitarea conexiunii între proprietari, investitori și oferta de materiale de construcții, constructori și meșteșugari | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 21 | |  | OD4.4 Dezvoltarea colaborării cu instituțiile academice și de cercetare din regiune (Regiunea de Vest România sau transfrontalier), în vederea actualizării practicilor și standardelor aplicabile în domeniul protecției unui patrimoniu construit în continuă evoluție | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

Legenda etichetelor categoriilor patrimoniale studiate, categorisite în funcție de tipul de acțiune (ambianță/hard sau folosință/soft):

- monumentele istorice: MIA (ambianță/hard), MIF (folosință/soft)
- obiectivele cu valoare urbanistic-patrimonială și pregnante din punct de vedere spațial: UPA (ambianță/hard), UPF (folosință/soft)
- străzile și spațiile urbane cu valoare patrimonială: SUA (ambianță/hard), SUF (folosință/soft)
- rețeaua de spații verzi-albastre istorice: VAA (ambianță/hard), VAF (folosință/soft)
- cadrele caracteristice pentru poziționarea în peisaj și perspectivele favorabile asupra localității: CCA (ambianță/hard), CCF (folosință/soft)

3. PLAN DE MĂSURI PROPUSE

Planul de măsuri întocmit în vederea protejării, conservării și punerii în valoare a patrimoniului existent la ora actuală la nivelul orașului Jimbolia cuprinde măsuri specifice pentru fiecare dintre obiectivele directe ale celor patru direcții generale definite anterior.

În același timp, deși planul de măsuri urma să acopere, conform intenției inițiale, doar zona centrală a orașului Jimbolia, în urma consultărilor publice s-a luat decizia extinderii acestui plan la nivelul întregii așezări - reprezentanții comunității locale accentuând importanța obiectivelor patrimoniale în toate cartierele din localitate.

Astfel, planul cuprinde două categorii de măsuri:

- măsurile „soft” - care fac referire la întocmirea și adoptarea unor documente de reglementare (inițiate și coordonate de administrație), respectiv la acțiuni de promovare și activare a patrimoniului existent (inițiate și derulate de comunitatea locală);
- măsurile „hard” - care cuprind intervențiile propriu-zise, de protejare, conservare și punere în valoare a obiectivelor de patrimoniu aflate în proprietate publică sau privată.

Măsurile „soft” de reglementare cuprind:

- Definirea categoriilor de obiective cu valoare patrimonială
- Definirea categoriilor de străzi și a profilelor specifice (axele principale / străzi specifice nucleului de secol XVIII / străzi specifice coloniilor de secol XIX-XX)
- Definirea nucleelor de activitate (zona centrală / zona locuințelor colective din proximitatea Gării / zona pieței agro-alimentare)
- Stabilirea unor prevederi concrete pentru fiecare dintre categoriile de obiective cu valoare patrimonială
- Realizarea studiului de fundamentare istorică în baza Planului de Acțiune pentru Patrimoniul Construit
- Elaborarea Planului Urbanistic General

conținând obiectivele și măsurile propuse prin Planul de Acțiune pentru Patrimoniul Construit

- Elaborarea și adoptarea unui ghid de intervenție asupra obiectivelor de patrimoniu, în vederea protejării, conservării și punerii în valoare a acestora
- Elaborarea și adoptarea unui ghid de inserție a clădirilor noi în țesutul construit existent, în vederea armonizării acestora cu obiectivele de patrimoniu
- Elaborarea și adoptarea unui ghid de amenajare și utilizare a grădinilor aferente gospodăriilor private
- Elaborarea și adoptarea unui ghid de intervenție în spațiul public
- Elaborarea și adoptarea unui ghid de intervenție la nivelul rețelei verzi-albastre
- Elaborarea unui set de politici implementabile sub formă de condiționări în certificatul de urbanism - HCL dedicat reglementărilor privind obiectivele cu valoare patrimonială
- Elaborarea și adoptarea unui set de politici publice coercitive (taxe și impozite - stabilite în raport cu starea de conservare a obiectivelor de patrimoniu)
- Elaborarea și adoptarea unui set de măsuri stimulative (scutiri de taxe / parteneriate de tip public-privat) pentru operatorii privați care desfășoară activități economice în vederea activării obiectivelor de patrimoniu
- Elaborarea și adoptarea unui set de măsuri stimulative (scutiri de taxe / parteneriate de tip public-privat) pentru operatorii privați care desfășoară activități culturale în vederea activării obiectivelor de patrimoniu
- Definirea unor trasee tematice care să conecteze obiectivele cu valoare patrimonială
- Înființarea unui birou unic dedicat obiectivelor de patrimoniu în cadrul Direcției de Urbanism a Primăriei Orașului Jimbolia
- Creșterea capacității administrative a biroului unic dedicat obiectivelor de patrimoniu în cadrul Direcției de Urbanism a Primăriei Orașului Jimbolia

Măsurile „soft” de promovare / activare cuprind:

- Promovarea unor exemple de bună practică privind conservarea obiectivelor de patrimoniu, realizate deja în localitate
- Promovarea unor exemple de bună practică privind clădirile noi inserate în țesutul construit existent, realizate deja în localitate
- Promovarea unor exemple de bună practică privind amenajarea grădinilor aferente gospodăriilor private, realizate deja în localitate
- Conștientizarea populației cu privire la valoarea patrimonială a structurii spațiilor publice existente, precum și la importanța conservării și reabilitării acestora utilizând tehnici și materiale locale
- Conștientizarea populației cu privire la valoarea patrimonială și potențialul recreativ al rețelei perimetrare de spații verzi, precum și la importanța conservării și reintroducerii acestor areale în circuitul urban
- Conștientizarea populației cu privire la valoarea patrimonială a cadrelor caracteristice care se crează în legătură cu orașul Jimbolia, precum și la importanța păstrării conurilor de vizibilitate specifice
- Promovarea oportunităților de finanțare în rândul locuitorilor și sprijinirea acestora în obținerea fondurilor necesare întreținerii și restaurării obiectivelor de patrimoniu aflate în proprietate privată
- Promovarea obiectivelor cu valoare patrimonială (și a traseelor tematice care le conectează) prin includerea acestora în oferta turistică
- Promovarea produselor specifice,

- reprezentative pentru patrimoniul imaterial, prin includerea lor în oferta turistică a așezării
- Activități participative organizate în parteneriat cu Casa de Cultură, în vederea promovării obiectivelor de patrimoniu din oraș
- Activități participative organizate în parteneriat cu Școala Generală, în vederea creșterii nivelului de conștientizare a valorilor patrimoniale în rândul elevilor
- Activități educaționale organizate în cadrul Săptămânii Verzi / a Săptămânii Altfel, în vederea creșterii nivelului de conștientizare a valorilor patrimoniale în rândul elevilor
- Elaborarea unor materiale informative cu privire la obiectivele cu valoare patrimonială din Jimbolia și publicarea acestora pe paginile de promovare online (JimboBlog, FB Casa de Cultură, visitjimbolia.ro)
- Elaborarea unor materiale informative cu privire la prevederile ghidurilor de intervenție asupra țesutului existent și publicarea acestora în format fizic și online
- Elaborarea unui material informativ de tip broșură cu privire la prevederile Regulamentului Local de Urbanism
- Activități organizate în parteneriat cu organisme universitare regionale

Măsurile „hard” asupra proprietăților publice cuprind:

- Conservarea, reabilitarea și, după caz, refuncționalizarea obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate publică (Palatul Csekonics, Muzeele din oraș)






- Conservarea și reamenajarea spațiilor stradale existente prin reorganizarea profilelor stradale, în vederea creșterii nivelului de accesibilitate pentru toți participanții la trafic (str. Republicii - sectorul cuprins între str. Lorena și Calea Timișoarei, str. Tudor Vladimirescu - sectorul cuprins între str. Peter Jung și str. Emerich Bartzer)
- Conservarea și reamenajarea spațiilor urbane existente (Parcul Central)
- Amenajarea spațiului verde perimetral localității ca spațiu dedicat activităților de agrement (îmbunătățirea accesibilității pentru toți participanții la trafic, diversificarea serviciilor oferite, creșterea calității amenajărilor, încurajarea vegetației indigene)
- Conservarea și reamenajarea spațiilor stradale existente prin reorganizarea profilelor stradale, în vederea racordării spațiului verde perimetral la spațiile verzi de aliniament din lungul străzilor nucleului de secol XVIII
- Marcarea adecvată a obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate publică, în funcție de categoria lor
- Amenajarea de trasee tematice care să conecteze Jimbolia cu restul regiunii
- Amenajarea de trasee tematice care să conecteze obiectivele cu valoare patrimonială, pentru pietoni și bicicliști (Traseul Muzeelor, Traseul Patrimoniului Construit)
- Diversificarea serviciilor turistice prin investiții publice privind facilitățile pentru petrecerea timpului liber (amenajarea spațiului verde perimetral localității ca spațiu dedicat activităților de agrement)
- Activități participative organizate în






parteneriat cu Primăria Jimbolia, în vederea realizării unor intervenții temporare în spațiul public cu implicarea comunității


Măsurile „hard” asupra proprietăților private cuprind:






- Conservarea, reabilitarea și, după caz, refuncționalizarea obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate privată (clădirile de pe str. Republicii, clădirile de pe str. Tudor Vladimirescu)
- Marcarea adecvată a obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate privată, în funcție de categoria lor
- Diversificarea serviciilor turistice prin investiții private privind facilitățile de cazare, facilitățile de alimentație publică, facilitățile pentru petrecerea timpului liber, produsele specifice

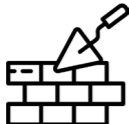



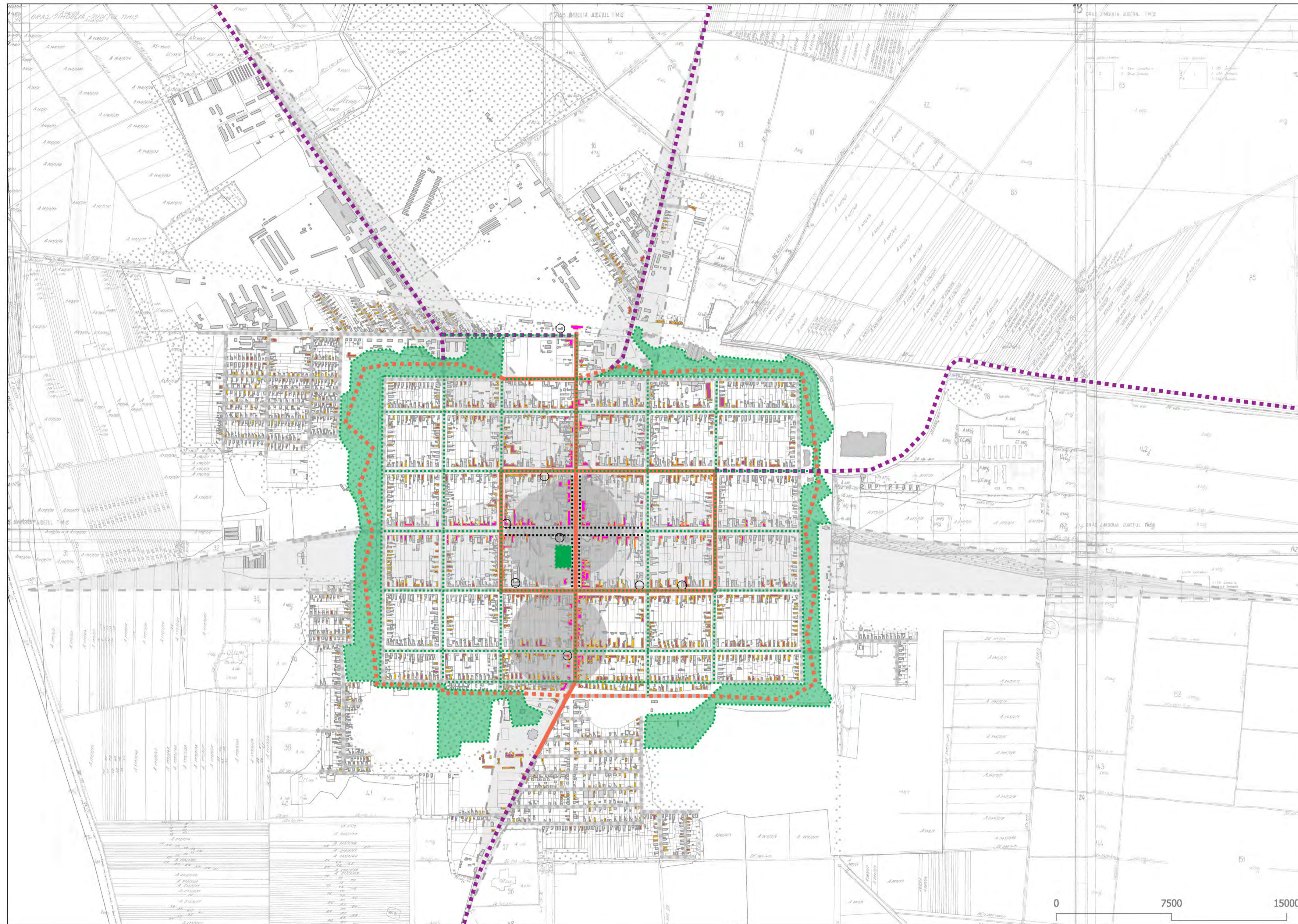
| NR. CRT. | DIRECȚIE GENERALĂ | OBIECTIV DIRECT | MĂSURI | | | |
|----------|--|---|--|---|--|--|
| | | | MĂSURI SOFT | | MĂSURI HARD | |
| | | | Reglementare | Promovare / activare | Intervenții pe proprietate publică | Intervenții pe proprietate privată |
| 1 | DG1: Conservarea și protecția patrimoniului istoric |  OD1.1 Elaborarea și aprobarea unui nou Plan Urbanistic General și Regulament Local de Urbanism aferent care să trateze în mod detaliat, aplicat problematica patrimoniului local | Definirea categoriilor de obiective cu valoare patrimonială Stabilirea unor prevederi concrete pentru fiecare dintre aceste categorii Realizarea studiului de fundamentare istorică în baza KDK Elaborarea Planului Urbanistic General conținând obiectivele și măsurile propuse prin KDK | | | |
| 2 | |  OD1.2 Conservarea și actualizarea patrimoniului cultural arhitectural, excluzând demolarea clădirilor cu valoare patrimonială în stare de conservare cel puțin precară | Elaborarea și adoptarea unui ghid de intervenție asupra obiectivelor de patrimoniu, în vederea protejării, conservării și punerii în valoare a acestora Elaborarea unui set de politici implementabile sub formă de condiționări în certificatul de urbanism - HCL dedicat reglementărilor privind obiectivele cu valoare patrimonială | Promovarea unor exemple de bună practică privind conservarea obiectivelor de patrimoniu, realizate deja în localitate: - pagină dedicată patrimoniului pe www.jimboblog.com | Conservarea, reabilitarea și, după caz, refuncționalizarea obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate publică: - Palatul Csekonics - Muzeele din oraș | Conservarea, reabilitarea și, după caz, refuncționalizarea obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate privată: - clădirile de pe str. Republicii - clădirile de pe str. Tudor Vladimirescu |
| 3 | |  OD1.3 Evitarea excepțiilor în construirea în proximitatea clădirilor cu valoare patrimonială; armonizarea clădirilor noi cu cele existente, cu precădere în ceea ce privește gabaritul, volumetria, raportul plin-gol și paleta de culori | Elaborarea și adoptarea unui ghid de inserție a clădirilor noi în țesutul construit existent, în vederea armonizării acestora cu obiectivele de patrimoniu Elaborarea unui set de politici implementabile sub formă de condiționări în certificatul de urbanism - HCL dedicat reglementărilor privind obiectivele cu valoare patrimonială | Promovarea unor exemple de bună practică privind clădirile noi inserate în țesutul construit existent, realizate deja în localitate | | |
| 4 | |  OD1.4 Păstrarea grădinilor aferente gospodăriilor și a comunicării vizuale între parcele pe latura posterioară | Elaborarea și adoptarea unui ghid de amenajare și utilizare a grădinilor aferente gospodăriilor private Elaborarea unui set de politici implementabile sub formă de condiționări în certificatul de urbanism - HCL dedicat reglementărilor privind obiectivele cu valoare patrimonială | Promovarea unor exemple de bună practică privind amenajarea grădinilor aferente gospodăriilor private, realizate deja în localitate: - pagină dedicată patrimoniului pe www.jimboblog.com | | |
| 5 | |  OD1.5 Conservarea structurii spațiilor publice existente cu valoare patrimonială și reabilitarea utilizând materialele specifice și vegetație indigenă | Elaborarea și adoptarea unui ghid de intervenție în spațiul public Elaborarea unui set de politici implementabile sub formă de condiționări în certificatul de urbanism - HCL dedicat reglementărilor privind | Conștientizarea populației cu privire la valoarea patrimonială a structurii spațiilor publice existente, precum și la importanța conservării și reabilitării acestora utilizând tehnici și materiale locale: | Conservarea și reamenajarea spațiilor stradale existente prin reorganizarea profilelor stradale, în vederea creșterii nivelului de accesibilitate pentru toți participanții la trafic: - str. Republicii (sectorul cuprins între str. Lorena și Calea | - |

| | | | | | | | |
|----|---|---|--|---|--|---|--|
| | | | | obiectivele cu valoare patrimonială | <ul style="list-style-type: none"> - pagină dedicată patrimoniului pe www.jimblog.com - pagină dedicată turiștilor care vizitează Jimbolia www.visitjimbolia.ro | <p>Timișoarei)</p> <ul style="list-style-type: none"> - str. Tudor Vladimirescu (sectorul cuprins între str. Peter Jung și str. Emerich Bartzer) <p>Conservarea și reamenajarea spațiilor urbane existente:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Parcul Central | |
| 6 | |  | OD1.6 Amenajarea spațiului verde perimetral în mod prudent, ca spațiu dedicat activităților de agrement, pentru a pune în valoare cadrul natural prin valențele sale istorice și recreative, racordate la profilele stradale cu aliniamente plantate din nucleul inițial al așezării | <p>Elaborarea și adoptarea unui ghid de intervenție la nivelul rețelei verzi-albastre</p> <p>Elaborarea unui set de politici implementabile sub formă de condiționări în certificatul de urbanism - HCL dedicat reglementărilor privind obiectivele cu valoare patrimonială</p> | <p>Conștientizarea populației cu privire la valoarea patrimonială și potențialul recreativ al rețelei perimetrare de spații verzi, precum și la importanța conservării și reintroducerii acestor areale în circuitul urban:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pagină dedicată patrimoniului pe www.jimblog.com - pagină dedicată turiștilor care vizitează Jimbolia www.visitjimbolia.ro | <p>Amenajarea spațiului verde perimetral localității ca spațiu dedicat activităților de agrement:</p> <ul style="list-style-type: none"> - îmbunătățirea accesibilității pentru toți participanții la trafic - diversificarea serviciilor oferite - creșterea calității amenajărilor - încurajarea vegetației indigene <p>Conservarea și reamenajarea spațiilor stradale existente prin reorganizarea profilelor stradale, în vederea racordării spațiului verde perimetral la spațiile verzi de aliniament din lungul străzilor nucleului de secol XVIII</p> | |
| 7 | |  | OD1.7 Păstrarea conurilor de vizibilitate aferente cadrelor caracteristice prin interzicerea depășirii nivelului înălțimii de 15 m pe direcțiile respective | <p>Elaborarea și adoptarea unui ghid de intervenție în spațiul public</p> <p>Elaborarea unui set de politici implementabile sub formă de condiționări în certificatul urbanistic - HCL dedicat reglementărilor pentru clădirile cu valoare patrimonială</p> | <p>Conștientizarea populației cu privire la valoarea patrimonială a cadrelor caracteristice care se crează în legătură cu orașul Jimbolia, precum și la importanța păstrării conurilor de vizibilitate specifice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pagină dedicată patrimoniului pe www.jimblog.com | | |
| 8 | |  | OD1.8 Inițierea unui proces de stimulare a locuitorilor prin stabilirea unor măsuri coercitive (taxe și impozite) coroborate cu oportunități de finanțare pentru întreținerea și/sau restaurarea obiectivelor cu valoare patrimonială | <p>Elaborarea și adoptarea unui set de politici publice coercitive (taxe și impozite - stabilite în raport cu starea de conservare a obiectivelor de patrimoniu)</p> | <p>Promovarea oportunităților de finanțare în rândul locuitorilor și sprijinirea acestora în obținerea fondurilor necesare întreținerii și restaurării obiectivelor de patrimoniu aflate în proprietate privată</p> | | |
| 9 | DG2: Punerea în valoare și promovarea patrimoniului istoric |  | OD2.1 Marcajul categoriilor patrimoniale utilizând mijloace caracteristice pentru semnalizarea și marcajul monumentelor istorice | <p>Definirea categoriilor de obiective cu valoare patrimonială</p> <p>Definirea unor trasee tematice care să conecteze obiectivele cu valoare patrimonială</p> | <p>Promovarea obiectivelor cu valoare patrimonială (și a traseelor tematice care le conectează) prin includerea acestora în oferta turistică:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pagină dedicată turiștilor care vizitează Jimbolia www.visitjimbolia.ro | <p>Marcarea adecvată a obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate publică, în funcție de categoria lor</p> <p>Amenajarea de trasee tematice care să conecteze obiectivele cu valoare patrimonială, pentru pietoni și bicicliști:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Traseul Muzeelor - Traseul Patrimoniului Construit | <p>Marcarea adecvată a obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate privată, în funcție de categoria lor</p> |
| 10 | |  | OD2.2 Amenajarea străzilor conform unor profile caracteristice corespondente categoriilor acestora, precum și a | <p>Definirea categoriilor de străzi și a profilelor specifice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - axele principale - străzi specifice nucleului de secol XVIII - străzi specifice coloniilor de secol XIX-XX | | <p>Conservarea și reamenajarea spațiilor stradale existente prin reorganizarea profilelor stradale, în vederea creșterii nivelului de accesibilitate pentru toți participanții la trafic:</p> <ul style="list-style-type: none"> - str. Republicii (sectorul cuprins între str. Lorena și Calea | |

| | | | | | | | |
|----|---|---|--|---|--|---|--|
| | | | rolului în structura de ansamblu a aşezării | | | Timişoarei) - str. Tudor Vladimirescu (sectorul cuprins între str. Peter Jung şi str. Emerich Bartzer) | |
| 11 | |  | OD2.3 Dezvoltarea unei reţele atractive pentru mobilitatea nemotorizată (trotuare pentru pietoni, piste pentru biciclişti) pentru a facilita deplasarea locuitorilor şi a creşte atractivitatea pentru turişti | | Promovarea obiectivelor cu valoare patrimonială (şi a traseelor tematice care le conectează) prin includerea acestora în oferta turistică: - pagină dedicată turiştilor care vizitează Jimbolia www.visitjimbolia.ro | Conservarea şi reamenajarea spaţiilor stradale existente prin reorganizarea profilelor stradale, în vederea creşterii nivelului de accesibilitate pentru toţi participanţii la trafic: - str. Republicii (sectorul cuprins între str. Lorena şi Calea Timişoarei) - str. Tudor Vladimirescu (sectorul cuprins între str. Peter Jung şi str. Emerich Bartzer) - Amenajarea de trasee tematice care să conecteze obiectivele cu valoare patrimonială, pentru pietoni şi biciclişti: - Traseul Muzeelor - Traseul Patrimoniului Construit | |
| 12 | |  | OD2.4 Amenajarea zonelor aglomerate (zona centrală comercială, zona locuinţelor colective, zona pieţei agroalimentare) astfel încât să informeze şi să pună în valoare clădirile cu valoare patrimonială de pe amplasament | Definirea nucleelor de activitate: - zona centrală - zona locuinţelor colective din proximitatea Gării - zona pieţei agro-alimentare | | | |
| 13 | |  | OD2.5 Elaborarea unei strategii pentru turism cultural ținând cont de posibilitățile oraşului (ofertă turistică pentru 1 zi) sau pentru arealul transfrontalier (ofertă turistică pentru weekend, 1-3 zile) | Definirea categoriilor de obiective cu valoare patrimonială Definirea unor trasee tematice care să conecteze obiectivele cu valoare patrimonială | Promovarea obiectivelor cu valoare patrimonială prin includerea lor în oferta turistică a aşezării: - pagină dedicată turiştilor care vizitează Jimbolia www.visitjimbolia.ro Promovarea produselor specifice, reprezentative pentru patrimoniul imaterial, prin includerea lor în oferta turistică a aşezării: - pagină dedicată turiştilor care vizitează Jimbolia www.visitjimbolia.ro | Amenajarea de trasee tematice care să conecteze Jimbolia cu restul regiunii Amenajarea de trasee tematice care să conecteze obiectivele cu valoare patrimonială, pentru pietoni şi biciclişti: - Traseul Muzeelor - Traseul Patrimoniului Construit Diversificarea serviciilor turistice prin investiţii publice privind facilităţile pentru petrecerea timpului liber: - amenajarea spaţiului verde perimetral localităţii ca spaţiu dedicat activităţilor de agrement | Diversificarea serviciilor turistice prin investiţii private privind: - facilităţile de cazare - facilităţile de alimentaţie publică - facilităţile pentru petrecerea timpului liber - produsele specifice |
| 14 | DG3: Descentralizarea şi delegarea procesului de protecţie a patrimoniului |  | OD3.1 Înfiinţarea în cadrul administraţiei locale a unui birou unic dedicat problemelor imobilelor cu relevanţă patrimonială, în comunicare permanentă cu organismele şi entităţile de profil | Înfiinţarea unui birou unic dedicat obiectivelor de patrimoniu în cadrul Direcţiei de Urbanism a Primăriei Oraşului Jimbolia | | | |

| | | | | | | | |
|----|--|---|--|---|---|---|--|
| 15 | |  | OD3.2 Inițierea unor măsuri de stimulare a utilizării obiectivelor cu valoare patrimonială prin activități economice | Elaborarea și adoptarea unui set de măsuri stimulative (scutiri de taxe / parteneriate de tip public-privat) pentru operatorii privați care desfășoară activități economice în vederea activării obiectivelor de patrimoniu | | | |
| 16 | |  | OD3.3 Inițierea unor măsuri de stimulare a utilizării obiectivelor cu valoare patrimonială prin activități culturale | Elaborarea și adoptarea unui set de măsuri stimulative (scutiri de taxe / parteneriate de tip public-privat) pentru operatorii privați care desfășoară activități culturale în vederea activării obiectivelor de patrimoniu | | | |
| 17 | |  | OD3.4 Implementarea unor proiecte de urbanism participativ, conlucrând cu actori urbani relevanți pentru a pune în valoare anumite spații și obiective cu valoare patrimonială | | <p>Activități participative organizate în parteneriat cu Casa de Cultură, în vederea promovării obiectivelor de patrimoniu din oraș:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tururi tematice cuprinzând obiectivele de patrimoniu din oraș - evenimente culturale (expoziții, spectacole, alte activități culturale) organizate în cadrul sau în relație cu obiectivele de patrimoniu din oraș <p>Activități participative organizate în parteneriat cu Școala Generală, în vederea creșterii nivelului de conștientizare a valorilor patrimoniale în rândul elevilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - tururi tematice cuprinzând obiectivele de patrimoniu din oraș | Activități participative organizate în parteneriat cu Primăria Jimbolia, în vederea realizării unor intervenții temporare în spațiul public cu implicarea comunității | |
| 18 | DG4: Proactivitate pentru întreținerea și dezvoltarea patrimoniului |  | OD4.1 Elaborare de materiale informative care prezintă măsurile aplicabile obiectivelor cu valoare patrimonială, conform Legii, precum și transcrierea Regulamentului Local de Urbanism, inclusiv promovare prin evenimente dedicate în rândul cetățenilor | | <p>Elaborarea unor materiale informative cu privire la obiectivele cu valoare patrimonială din Jimbolia și publicarea acestora pe paginile de promovare online:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pagină dedicată patrimoniului pe www.iimboblog.com - pagină dedicată turiștilor care vizitează Jimbolia www.visitjimbolia.ro - pagina de FB a Casei de Cultură Jimbolia <p>Elaborarea unor materiale informative cu privire la prevederile ghidurilor de intervenție asupra țesutului existent și publicarea acestora în format fizic și online</p> <p>Elaborarea unui material informativ de tip broșură cu privire la prevederile Regulamentului Local de Urbanism</p> | | |
| 19 | |  | OD4.2 Elaborarea și implementarea unor programe educaționale destinate | | Activități participative organizate în parteneriat cu Școala Generală, în vederea creșterii nivelului de conștientizare a valorilor patrimoniale în rândul elevilor: | | |

| | | | | | | | |
|----|---|--|--|--|--|--|--|
| | | | generațiilor tinere, pentru cunoașterea obiectivelor cu valoare patrimonială și înțelegerea procedurilor pentru protecția și punerea acestora în valoare | | <ul style="list-style-type: none"> - tururi tematice cuprinzând obiectivele de patrimoniu din oraș <p>Activități educaționale organizate în cadrul Săptămânii Verzi / a Săptămânii Altfel, în vederea creșterii nivelului de conștientizare a valorilor patrimoniale în rândul elevilor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezentarea obiectivelor de patrimoniu prin ochii elevilor | | |
| 20 |  | OD4.3 Facilitarea conexiunii între proprietari, investitori și oferta de materiale de construcții, constructori și meșteșugari | Creșterea capacității administrative a biroului unic dedicat obiectivelor de patrimoniu în cadrul Direcției de Urbanism a Primăriei Orașului Jimbolia | | | | |
| 21 |  | OD4.4 Dezvoltarea colaborării cu instituțiile academice și de cercetare din regiune (Regiunea de Vest România sau transfrontalier), în vederea actualizării practicilor și standardelor aplicabile în domeniul protecției unui patrimoniu construit în continuă evoluție | Creșterea capacității administrative a biroului unic dedicat obiectivelor de patrimoniu în cadrul Direcției de Urbanism a Primăriei Orașului Jimbolia | Activități organizate în parteneriat cu organismele universitare regionale: <ul style="list-style-type: none"> - activități realizate în parteneriat cu Universitatea Politehnica Timișoara | | | |



Plan de măsuri propuse

Planul de măsuri întocmit în vederea protejării, conservării și punerii în valoare a patrimoniului existent la ora actuală la nivelul orașului Jimbolia cuprinde măsuri specifice pentru fiecare dintre obiectivele directe ale celor patru direcții generale definite anterior.

În același timp, deși planul de măsuri urma să acopere, conform intenției inițiale, doar zona centrală a orașului Jimbolia, în urma consultărilor publice s-a luat decizia extinderii acestui plan la nivelul întregii așezări - reprezentanții comunității locale accentuând importanța obiectivelor patrimoniale în toate cartierele din localitate.

Măsuri "hard,, asupra proprietăților publice

- Conservarea, reabilitarea și, după caz, refuncționalizarea obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate publică (Palatul Csekonics, Muzeele din oraș)
- Conservarea și reamenajarea spațiilor stradale existente prin reorganizarea profilelor stradale, în vederea creșterii nivelului de accesibilitate pentru toți participanții la trafic (str. Republicii - sectorul cuprins între str. Lorena și Calea Timișoarei, str. Tudor Vladimirescu - sectorul cuprins între str. Peter Jung și str. Emerich Bartzler)
- Conservarea și reamenajarea spațiilor urbane existente (Parcul Central)
- Amenajarea spațiului verde perimetral localității ca spațiu dedicat activităților de agrement (îmbunătățirea accesibilității pentru toți participanții la trafic, diversificarea serviciilor oferite, creșterea calității amenajărilor, încurajarea vegetației indigene)
- Conservarea și reamenajarea spațiilor stradale existente prin reorganizarea profilelor stradale, în vederea racordării spațiului verde perimetral la spațiile verzi de aliniament din lungul străzilor nucleului de secol XVIII

Marcarea adecvată a obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate publică, în funcție de categoria lor

- Amenajarea de trasee tematice care să conecteze Jimbolia cu restul regiunii
- Amenajarea de trasee tematice care să conecteze obiectivele cu valoare patrimonială, pentru pietoni și bicicliști (Traseul Muzeelor, Traseul Patrimoniului Construit)

Măsuri "hard,, asupra proprietăților private

- Conservarea, reabilitarea și, după caz, refuncționalizarea obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate privată (clădirile de pe str. Republicii, clădirile de pe str. Tudor Vladimirescu)
- Marcarea adecvată a obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate privată, în funcție de categoria lor
- Diversificarea serviciilor turistice prin investiții private privind facilitățile de cazare, facilitățile de alimentație publică, facilitățile pentru petrecerea timpului liber, produsele specifice



4. ELABORAREA UNEI STRATEGII REZULTÂND DIN DIRECȚIILE GENERALE, PLANUL DE MĂSURI ȘI EVALUAREA INSTRUMENTELOR DE PROTECȚIE, CU CONSULTAREA ADMINISTRAȚIEI

Având în vedere direcțiile generale, obiectivele directe și planul de măsuri prezentate mai sus, lucrarea de față propune în continuare o strategie în vederea protejării, conservării și punerii în valoare a patrimoniului existent la nivelul orașului Jimbolia.

Strategia pornește de la cele patru categorii de măsuri propuse în plan, și anume:

- măsurile de tip „soft” - cuprinzând măsuri de reglementare, respectiv măsuri de promovare și activare
- măsurile de tip „hard” - cuprinzând intervențiile pe proprietate publică, respectiv pe proprietate privată

Măsurile propuse sunt apoi asociate direcțiilor generale și obiectivelor directe cărora le servesc, o acțiune contribuind adeseori la atingerea mai multor scopuri.

De asemenea, pentru fiecare măsură propusă este specificat inițiatorul (sau inițiatorii potențiali), cei mai importanți actori în acest sens fiind:

- administrația (locală, județeană sau regională) - cu precădere pentru măsurile de reglementare, dar și în ceea ce privește intervențiile asupra obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate publică
- instituțiile de cultură (precum Casa de Cultură Jimbolia) - cu rol esențial în activitățile de promovare și activare a patrimoniului moștenit
- instituțiile de învățământ (Școala Gimnazială din Jimbolia) - în vederea coordonării activităților educaționale, dar și a anumitor activități participative

- ONG-urile locale - implicate mai cu seamă în activitățile de promovare și activare a obiectivelor de patrimoniu
- operatorii economici din localitate, mai cu seamă cei care activează în domeniul turismului - cu rol în promovarea patrimoniului prin oferta turistică
- presa locală - în vederea diseminării informațiilor cu privire la obiectivele de patrimoniu, dar și la măsurile de protejare, conservare și punere în valoare a acestora
- proprietarii privați - cu rol în intervențiile asupra proprietăților private

În final, strategia atribuie fiecărei măsuri propuse un anumit grad de prioritate, încadrând-o într-unul dintre următoarele trei intervale de timp:

- intervalul 0-3 ani - cuprinzând fie măsuri cu prioritate ridicată, fie măsuri realizabile cu investiții reduse, dar impact maximal
- intervalul 3-5 ani - cuprinzând fie măsuri cu prioritate medie sau mică, fie măsuri pentru realizarea cărora sunt necesare investiții medii sau mari
- intervalul 5-10 ani - cuprinzând măsuri a căror implementare necesită o perioadă mai îndelungată de timp, precum și investiții medii sau mari

Scopul final al acestei strategii este acela de a ajuta administrația locală, precum și ceilalți actori interesați din localitate, să conceapă, să prioritizeze și să implementeze proiectele și investițiile privind patrimoniul existent în așa fel încât acestea să genereze cel mai bun impact la nivelul localității.

| NR. CRT. | MĂSURĂ | DG | OD | INIȚIATOR | PRIORITATE |
|-----------------------------------|--|------------|-------------------------|----------------------|--------------------|
| MĂSURI SOFT - REGLEMENTARE | | | | | |
| MS.R.1 | Definirea categoriilor de obiective cu valoare patrimonială | DG1 DG2 | OD1.1 OD2.1 OD2.5 | Administrația locală | 0-3 ani |
| MS.R.2 | Definirea categoriilor de străzi și a profilelor specifice: <ul style="list-style-type: none"> - axele principale - străzi specifice nucleului de secol XVIII - străzi specifice coloniilor de secol XIX-XX | DG2 | OD2.2 | Administrația locală | 0-3 ani |
| MS.R.3 | Definirea nucleelor de activitate: <ul style="list-style-type: none"> - zona centrală - zona locuințelor colective din proximitatea Gării - zona pieței agro-alimentare | DG2 | OD2.4 | Administrația locală | 0-3 ani |
| MS.R.4 | Stabilirea unor prevederi concrete pentru fiecare dintre categoriile de obiective cu valoare patrimonială | DG1 | OD1.1 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MS.R.5 | Realizarea studiului de fundamentare istorică pentru Planul Urbanistic General al localității în baza Planului de Acțiune pentru Patrimoniul Construit | DG1 | OD1.1 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MS.R.6 | Elaborarea Planului Urbanistic General conținând obiectivele și măsurile propuse prin Planul de Acțiune pentru Patrimoniul Construit | DG1 | OD1.1 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MS.R.7 | Elaborarea și adoptarea unui ghid de intervenție asupra obiectivelor de patrimoniu, în vederea protejării, conservării și punerii în valoare a acestora | DG1 | OD1.2 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |

| | | | | | |
|---------|---|-----|--|----------------------|--------------------|
| MS.R.8 | Elaborarea și adoptarea unui ghid de inserție a clădirilor noi în țesutul construit existent, în vederea armonizării acestora cu obiectivele de patrimoniu | DG1 | OD1.3 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MS.R.9 | Elaborarea și adoptarea unui ghid de amenajare și utilizare a grădinilor aferente gospodăriilor private | DG1 | OD1.4 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MS.R.10 | Elaborarea și adoptarea unui ghid de intervenție în spațiul public | DG1 | OD1.5 OD1.7 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MS.R.11 | Elaborarea și adoptarea unui ghid de intervenție la nivelul rețelei verzi-albastre | DG1 | OD1.6 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MS.R.12 | Elaborarea unui set de politici implementabile sub formă de condiționări în certificatul de urbanism - HCL dedicat reglementărilor privind obiectivele cu valoare patrimonială | DG1 | OD1.2 OD1.3 OD1.4 OD1.5 OD1.6 OD1.7 | Administrația locală | 3-5 ani |
| MS.R.13 | Elaborarea și adoptarea unui set de politici publice coercitive (taxe și impozite - stabilite în raport cu starea de conservare a obiectivelor de patrimoniu) | DG1 | OD1.8 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MS.R.14 | Elaborarea și adoptarea unui set de măsuri stimulative (scutiri de taxe / parteneriate de tip public-privat) pentru operatorii privați care desfășoară activități economice în vederea activării obiectivelor de patrimoniu | DG3 | OD3.2 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MS.R.15 | Elaborarea și adoptarea unui set de măsuri stimulative (scutiri de taxe / parteneriate de tip public-privat) pentru operatorii privați care desfășoară activități culturale în vederea activării obiectivelor de patrimoniu | DG3 | OD3.3 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |

| | | | | | |
|---|---|-----|----------------|--|--------------------|
| MS.R.16 | Definirea unor trasee tematice care să conecteze obiectivele cu valoare patrimonială | DG2 | OD2.1 OD2.5 | Administrația locală | 0-3 ani |
| MS.R.17 | Înființarea unui birou unic dedicat obiectivelor de patrimoniu în cadrul Direcției de Urbanism a Primăriei Orașului Jimbolia | DG3 | OD3.1 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MS.R.18 | Creșterea capacității administrative a biroului unic dedicat obiectivelor de patrimoniu în cadrul Direcției de Urbanism a Primăriei Orașului Jimbolia | DG4 | OD4.3 OD4.4 | Administrația locală | 3-5 ani |
| MĂSURI SOFT - PROMOVARE / ACTIVARE | | | | | |
| MS.PA.1 | Promovarea unor exemple de bună practică privind conservarea obiectivelor de patrimoniu, realizate deja în localitate: - pagină dedicată patrimoniului pe www.jimblog.com | DG1 | OD1.2 | Casa de Cultură Jimbolia Presa locală ONG-uri locale | 0-3 ani |
| MS.PA.2 | Promovarea unor exemple de bună practică privind clădirile noi inserate în țesutul construit existent, realizate deja în localitate | DG1 | OD1.3 | Casa de Cultură Jimbolia Presa locală ONG-uri locale | 0-3 ani |
| MS.PA.3 | Promovarea unor exemple de bună practică privind amenajarea grădinilor aferente gospodăriilor private, realizate deja în localitate: - pagină dedicată patrimoniului pe www.jimblog.com | DG1 | OD1.4 | Casa de Cultură Jimbolia Presa locală ONG-uri locale | 0-3 ani |
| MS.PA.4 | Conștientizarea populației cu privire la valoarea patrimonială a structurii spațiilor publice | DG1 | OD1.5 | Casa de Cultură Jimbolia | 0-3 ani |

| | | | | | |
|---------|--|-----|-------------------------|---|--------------------|
| | <p>existente, precum și la importanța conservării și reabilitării acestora utilizând tehnici și materiale locale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pagină dedicată patrimoniului pe www.jimblog.com - pagină dedicată turiștilor care vizitează Jimbolia www.visitjimbolia.ro | | | <p>Presa locală</p> <p>ONG-uri locale</p> | |
| MS.PA.5 | <p>Conștientizarea populației cu privire la valoarea patrimonială și potențialul recreativ al rețelei perimetrare de spații verzi, precum și la importanța conservării și reintroducerii acestor areale în circuitul urban:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pagină dedicată patrimoniului pe www.jimblog.com - pagină dedicată turiștilor care vizitează Jimbolia www.visitjimbolia.ro | DG1 | OD1.6 | <p>Casa de Cultură Jimbolia</p> <p>Presa locală</p> <p>ONG-uri locale</p> | 0-3 ani |
| MS.PA.6 | <p>Conștientizarea populației cu privire la valoarea patrimonială a cadrelor caracteristice care se crează în legătură cu orașul Jimbolia, precum și la importanța păstrării conurilor de vizibilitate specifice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pagină dedicată patrimoniului pe www.jimblog.com | DG1 | OD1.7 | <p>Casa de Cultură Jimbolia</p> <p>Presa locală</p> <p>ONG-uri locale</p> | 0-3 ani |
| MS.PA.7 | <p>Promovarea oportunităților de finanțare în rândul locuitorilor și sprijinirea acestora în obținerea fondurilor necesare întreținerii și restaurării obiectivelor de patrimoniu aflate în proprietate privată</p> | DG1 | OD1.8 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MS.PA.8 | <p>Promovarea obiectivelor cu valoare patrimonială (și a traseelor tematice care le</p> | DG2 | OD2.1 OD2.3 OD2.5 | Casa de Cultură Jimbolia | 0-3 ani 3-5 ani |

| | | | | | |
|----------|---|------------|----------------|---|-------------------------------|
| | <p>conectează) prin includerea acestora în oferta turistică:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pagină dedicată turiștilor care vizitează Jimbolia www.visitjimbolia.ro | | | <p>Presă locală</p> <p>ONG-uri locale</p> <p>Furnizori de servicii în domeniul turismului</p> | |
| MS.PA.9 | <p>Promovarea produselor specifice, reprezentative pentru patrimoniul imaterial, prin includerea lor în oferta turistică a așezării:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pagină dedicată turiștilor care vizitează Jimbolia www.visitjimbolia.ro | DG2 | OD2.5 | <p>Casa de Cultură Jimbolia</p> <p>Presă locală</p> <p>ONG-uri locale</p> <p>Furnizori de servicii în domeniul turismului</p> | <p>0-3 ani</p> <p>3-5 ani</p> |
| MS.PA.10 | <p>Activități participative organizate în parteneriat cu Casa de Cultură, în vederea promovării obiectivelor de patrimoniu din oraș:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tururi tematice cuprinzând obiectivele de patrimoniu din oraș - evenimente culturale (expoziții, spectacole, alte activități culturale) organizate în cadrul sau în relație cu obiectivele de patrimoniu din oraș | DG3 | OD3.4 | <p>Administrația locală</p> <p>Casa de Cultură Jimbolia</p> | <p>0-3 ani</p> <p>3-5 ani</p> |
| MS.PA.11 | <p>Activități participative organizate în parteneriat cu Școala Generală, în vederea creșterii nivelului de conștientizare a valorilor patrimoniale în rândul elevilor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tururi tematice cuprinzând obiectivele de patrimoniu din oraș | DG3 DG4 | OD3.4 OD4.2 | <p>Administrația locală</p> <p>Școala Generală din Jimbolia</p> | <p>0-3 ani</p> <p>3-5 ani</p> |

| | | | | | |
|----------|--|-----|-------|--|---|
| MS.PA.12 | <p>Activități educaționale organizate în cadrul Săptămânii Verzi / a Săptămânii Altfel, în vederea creșterii nivelului de conștientizare a valorilor patrimoniale în rândul elevilor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezentarea obiectivelor de patrimoniu prin ochii elevilor | DG4 | OD4.2 | <p>Administrația locală</p> <p>Școala Generală din Jimbolia</p> | <p>0-3 ani</p> <p>3-5 ani</p> |
| MS.PA.13 | <p>Elaborarea unor materiale informative cu privire la obiectivele cu valoare patrimonială din Jimbolia și publicarea acestora pe paginile de promovare online:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pagină dedicată patrimoniului pe www.jimblog.com - pagină dedicată turiștilor care vizitează Jimbolia www.visitjimbolia.ro - pagina de FB a Casei de Cultură Jimbolia | DG4 | OD4.1 | <p>Casa de Cultură Jimbolia</p> <p>Presa locală</p> <p>ONG-uri locale</p> | <p>0-3 ani</p> |
| MS.PA.14 | <p>Elaborarea unor materiale informative cu privire la prevederile ghidurilor de intervenție asupra țesutului existent și publicarea acestora în format fizic și online</p> | DG4 | OD4.1 | <p>Administrația locală</p> | <p>0-3 ani</p> <p>3-5 ani</p> |
| MS.PA.15 | <p>Elaborarea unui material informativ de tip broșură cu privire la prevederile Regulamentului Local de Urbanism</p> | DG4 | OD4.1 | <p>Administrația locală</p> | <p>0-3 ani</p> <p>3-5 ani</p> |
| MS.PA.16 | <p>Activități organizate în parteneriat cu organismele universitare regionale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități realizate în parteneriat cu Universitatea Politehnica Timișoara | DG4 | OD4.4 | <p>Administrația regională / județeană</p> <p>Administrația locală</p> <p>Casa de Cultură Jimbolia</p> | <p>0-3 ani</p> <p>3-5 ani</p> <p>5-10 ani</p> |

MĂSURI HARD - INTERVENȚII PE PROPRIETATE PUBLICĂ

| | | | | | |
|---------|--|------------|-------------------------|---|---|
| MH.PP.1 | <p>Conservarea, reabilitarea și, după caz, refuncționalizarea obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate publică:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Palatul Csekonics - Muzeele din oraș | DG1 | OD1.2 | <p>Administrația locală</p> <p>Instituțiile publice care își desfășoară activitatea în aceste obiective</p> | <p>0-3 ani</p> <p>3-5 ani</p> |
| MH.PP.2 | <p>Conservarea și reamenajarea spațiilor stradale existente prin reorganizarea profilelor stradale, în vederea creșterii nivelului de accesibilitate pentru toți participanții la trafic:</p> <ul style="list-style-type: none"> - str. Republicii - sectorul cuprins între str. Lorena și Calea Timișoarei - str. Tudor Vladimirescu - sectorul cuprins între str. Peter Jung și str. Emerich Bartzer | DG1 DG2 | OD1.5 OD2.2 OD2.3 | Administrația locală | <p>0-3 ani</p> <p>3-5 ani</p> |
| MH.PP.3 | <p>Conservarea și reamenajarea spațiilor urbane existente:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Parcul Central | DG1 | OD1.5 | Administrația locală | <p>0-3 ani</p> <p>3-5 ani</p> <p>5-10 ani</p> |
| MH.PP.4 | <p>Amenajarea spațiului verde perimetral localității ca spațiu dedicat activităților de agrement:</p> <ul style="list-style-type: none"> - îmbunătățirea accesibilității pentru toți participanții la trafic, - diversificarea serviciilor oferite, - creșterea calității amenajărilor, - încurajarea vegetației indigene | DG1 | OD1.6 | Administrația locală | <p>0-3 ani</p> <p>3-5 ani</p> <p>5-10 ani</p> |
| MH.PP.5 | <p>Conservarea și reamenajarea spațiilor stradale existente prin reorganizarea profilelor stradale, în vederea racordării spațiului</p> | DG1 | OD1.6 | Administrația locală | <p>3-5 ani</p> <p>5-10 ani</p> |

| | | | | | |
|---|--|-----|-------------------------|--|--------------------------------|
| | verde perimetral la spațiile verzi de aliniament din lungul străzilor nucleului de secol XVIII | | | | |
| MH.PP.6 | Marcarea adecvată a obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate publică, în funcție de categoria lor | DG2 | OD2.1 | Administrația locală Instituțiile publice care își desfășoară activitatea în aceste obiective | 0-3 ani |
| MH.PP.7 | Amenajarea de trasee tematice care să conecteze Jimbolia cu restul regiunii | DG2 | OD2.5 | Administrația regională / județeană Administrația locale Asocieri între administrații | 3-5 ani 5-10 ani |
| MH.PP.8 | Amenajarea de trasee tematice care să conecteze obiectivele cu valoare patrimonială, pentru pietoni și bicicliști (Traseul Muzeelor, Traseul Patrimoniului Construit) | DG2 | OD2.1 OD2.3 OD2.5 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MH.PP.9 | Diversificarea serviciilor turistice prin investiții publice privind facilitățile pentru petrecerea timpului liber (amenajarea spațiului verde perimetral localității ca spațiu dedicat activităților de agrement) | DG2 | OD2.5 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani 5-10 ani |
| MH.PP.10 | Activități participative organizate în parteneriat cu Primăria Jimbolia, în vederea realizării unor intervenții temporare în spațiul public cu implicarea comunității | DG3 | OD3.4 | Administrația locală | 0-3 ani 3-5 ani |
| MĂSURI HARD - INTERVENȚII PE PROPRIETATE PRIVATĂ | | | | | |
| MH.Pp.1 | Conservarea, reabilitarea și, după | DG1 | OD1.2 | Proprietari privați | 0-3 ani 3-5 ani |

| | | | | | |
|---------|--|-----|-------|---|-----------------------------|
| | <p>caz, refuncționalizarea obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate privată:</p> <ul style="list-style-type: none"> - clădirile de pe str. Republicii - clădirile de pe str. Tudor Vladimirescu | | | <p>Operatori economici care își desfășoară activitatea în aceste obiective</p> | <p>5-10 ani</p> |
| MH.Pp.2 | <p>Marcarea adecvată a obiectivelor cu valoare patrimonială aflate în proprietate privată, în funcție de categoria lor</p> | DG2 | OD2.1 | <p>Proprietari privați</p> <p>Operatori economici care își desfășoară activitatea în aceste obiective</p> | <p>0-3 ani 3-5 ani</p> |
| MH.Pp.3 | <p>Diversificarea serviciilor turistice prin investiții private privind:</p> <ul style="list-style-type: none"> - facilitățile de cazare - facilitățile de alimentație publică - facilitățile pentru petrecerea timpului liber - produsele specifice | DG2 | OD2.5 | <p>Furnizori de servicii în domeniul turismului</p> <p>Producători locali</p> | <p>3-5 ani 5-10 ani</p> |

2.3

1. IMPLICAREA ACTORILOR LOCALI, A POLITICULUI ȘI A ADMINISTRAȚIEI ÎN ANALIZĂ

Planul de Acțiune pentru Patrimoniul Construit al orașului Jimbolia a fost elaborat cu implicarea actorilor locali și a administrației - atât în etapa de analiză & diagnoză, cât și în etapa de întocmire a planului de măsuri.

În acest sens, au fost organizate două întâlniri pentru consultarea comunității locale din Jimbolia, desfășurate după cum urmează:

- prima întâlnire, organizată pe data de 6 februarie 2023, a avut ca scop dezbateră concluziilor formulate pe baza analizei multicriteriale a situației existente, precum și stabilirea direcțiilor generale și a obiectivelor directe în vederea protejării patrimoniului din oraș;
- cea de a doua întâlnire, organizată pe data de 19 iunie 2023, a avut ca scop consultarea populației cu privire la planul de măsuri (intervențiile punctuale) propuse în vederea implementării în practică a direcțiilor strategice.

Ambele întâlniri au fost organizate la Casa de Cultură din oraș și au beneficiat de prezența reprezentanților acestei instituții, ai Primăriei Orașului Jimbolia, ai Asociației „Colț de Banat”, ai postului de televiziune locală, precum și ai altor actori locali interesați.

Pe lângă cele două întâlniri formale menționate mai sus, în perioada de elaborare a Planului de Acțiune pentru Patrimoniul Construit din Jimbolia au fost organizate mai multe activități conexe și ședințe de lucru, cu reprezentanții Casei de Cultură, ai Școlii Gimnaziale din Jimbolia, precum și ai altor organizații din oraș.

Prin aceste întâlniri, s-a urmărit implicarea politicului și administrației locale, precum și a celorlalte părți interesate, în procesul decizional. Astfel, s-a luat hotărârea de a extinde planul de măsuri privind protejarea patrimoniului construit la nivelul întregii așezării (și nu doar asupra zonei centrale, așa cum se dorea inițial).



Prima consultare a comunității locale, 6 februarie 2023
fotografie: Teophil Soltesz



Prima consultare a comunității locale,
6 februarie 2023
fotografie: Teophil Soltesz



A doua consultare a comunității locale, 19 iunie 2023
fotografie: FAUT Timișoara

2. CAPACITATEA POPULAȚIEI DE A CONTRIBUI

Procesul de elaborare a Planului de Acțiune pentru Patrimoniul Construit a fost însoțit de comunicări constante (deopotrivă formale și informale) către membrii comunității, precum și de o sumă de activități organizate în vederea creșterii capacității populației de a contribui la demersurile de protejare, conservare și punere în valoare a patrimoniului existent.

Astfel, prima consultare publică (organizată pe data de 6 februarie 2023 la Casa de Cultură din Jimbolia) a fost transmisă în direct pe canalul de televiziune local - care difuzează constant interviuri și reportaje cu privire la acest demers.

Totodată, conținutul Planului de Acțiune a fost diseminat în rândul populației prin intermediul gazetei locale („Jurnal de Jimbolia”), precum și prin mai multe articole dedicate obiectivelor de patrimoniu, publicate pe blogul localității („JimboBlog”).

Ca urmare a acestei mediatizări, mai mulți membri ai comunității locale și-au exprimat dorința de a se implica în proces - fie pentru a afla mai multe despre patrimoniu, fie pentru a contribui la succesul demersurilor (cu informații - sau chiar prin activități concrete).

Astfel, la inițiativa Școlii Gimnaziale din Jimbolia, Planul de Acțiune pentru Patrimoniul Construit a fost prezentat elevilor acestei instituții pe data de 19 aprilie 2023; cu această ocazie, elevii au fost invitați să participe la elaborarea unei hărți turistice a orașului, prin care să evidențieze obiectivele de patrimoniu și traseele care le conectează.

De asemenea, în colaborare cu reprezentanții Casei de Cultură din Jimbolia, echipa de elaborare a Planului de Acțiune pentru Patrimoniul Construit organizează o succesiune de tururi ghidate (pietonale sau cu bicicleta) pentru elevii din localitate - primul eveniment de tipul acesta desfășurându-se pe data de 14 iunie 2023.



Vizită de lucru la Școala Gimnazială din Jimbolia, 19 aprilie 2023
fotografie: FAUT Timișoara



Vizită de lucru la Școala Gimnazială din Jimbolia, 19 aprilie 2023
fotografie: Teophil Soltesz



Tur ghidat la obiectivele de patrimoniu din Jimbolia, 14 iunie 2023
fotografie: FAUT Timișoara

3. CONSULTAREA POPULAȚIEI, A PROPRIETARILOR ȘI A UTILIZATORILOR CU PRIVIRE LA PROBLEMELE ȘI DOLEANȚELE ACESTORA

În vederea înregistrării cât mai acurate a problemelor și doleanțelor proprietarilor și utilizatorilor obiectivelor cu valoare patrimonială din orașul Jimbolia, cele două întâlniri organizate în vederea consultării comunității locale cu privire la Planul de Acțiune pentru Patrimoniul Construit au fost însoțite de două instrumente de lucru, și anume:

- un chestionar privind concluziile analizei istorice efectuate asupra așezării, respectiv identificarea problemelor care ar trebui adresate prin planul de măsuri - distribuit către membrii comunității locale cu ocazia primei întâlniri, organizată pe data de 6 februarie 2023
- o fișă de lucru privind măsurile cuprinse în planul de măsuri - distribuită către membrii comunității locale cu ocazia celei de a doua întâlniri, organizată pe data de 19 iunie 2023

Astfel, chestionarul a constatat în 3 întrebări cu privire la analiza istorică a așezării, respectiv 8 întrebări cu privire la zona de intervenție propusă pentru elaborarea planului de măsuri - și problemele care ar trebui soluționate prioritar prin acest plan. Chestionarul a fost completat de 20 de respondenți (dintre care 5 au participat și la consultarea publică din 6 februarie 2023). Principala concluzie care a rezultat de aici a fost necesitatea extinderii planului de măsuri la nivelul întregii așezări - reprezentanții comunității locale accentuând importanța obiectivelor patrimoniale în toate cartierele din localitate.

În ceea ce privește fișa de lucru privind măsurile cuprinse în planul propus, aceasta a fost structurată pe cele patru direcții generale (și obiectivele directe aferente fiecărei direcții) - solicitând respondenților să valideze / invalideze măsurile propuse de elaboratori, respectiv să formuleze propuneri proprii acolo unde este cazul. Principala concluzie care a rezultat de aici a fost necesitatea unei mai bune comunicări între administrație și comunitate - prin înființarea unui Birou Unic în cadrul Primăriei, privind patrimoniul.



Materiale supuse consultării publice, 6 februarie 2023
fotografie: FAUT Timișoara



Completarea chestionarului în cadrul primei consultări publice,
6 februarie 2023
fotografie: Teophil Soltesz

4. PREZENTARE ȘI DISCUȚIE FINALĂ A REZULTATELOR DIN MODULUL 2

Planul de Acțiune pentru Patrimoniul Construit (Modulul 1 și 2) - materializat sub forma prezentei broșuri - devine public la finalul anului 2023.

Pe lângă publicarea broșurii în format digital, Planul de Acțiune pentru Patrimoniul Construit se concretizează de asemenea printr-o platformă interactivă dedicată patrimoniului din oraș, public accesibilă, construită în GIS (geographical information system) / SIG (sistem informațional geografic). Aceasta va permite oricărei părți interesate să afle în timp real informații cu privire la obiectivele de patrimoniu, respectiv la argumentele includerii acestora într-o anumită categorie.

În paralel cu publicarea formală a Planului de Acțiune pentru Patrimoniul Construit din Jimbolia, rezultatele obținute în etapa de analiză, respectiv în etapa de elaborare a strategiei, sunt mediatizate constant, prin:

- publicarea de articole privind obiectivele de patrimoniu pe blogul localității („JimboBlog”), respectiv pe paginile social media ale instituțiilor din oraș (Casa de Cultură, Asociația „Colț de Banat”)
- difuzarea unor reportaje privind acest subiect pe canalul televiziunii locale din oraș
- organizarea de tururi la obiectivele de patrimoniu din oraș, ghidate de elaboratorii Planului - cu colaborarea principalelor instituții din oraș (Casa de Cultură, Asociația „Colț de Banat”, Școala Gimnazială)

În sfârșit, în vederea accesibilizării informației cuprinse în Planul de Acțiune pentru Patrimoniul Construit, Casa de Cultură din Jimbolia derulează o campanie de promovare a obiectivelor de patrimoniu prin intermediul unor cartoline ilustrate. Utilizate momentan ca suport pentru postările online, aceste ilustrații au potențialul de a se transforma în elemente de identitate grafică pentru oraș, asociate atât memoriei locului, cât și activităților economice derulate în domeniul turismului.



Casa Șvăbească, Jimbolia - Cartolină ilustrată
sursă: JimboBlog

Casa Decker, Jimbolia - Cartolină ilustrată
sursă: JimboBlog



